КАРТИНИ
с думи
и багри

списание

за литература
и визуални
изкуства

брой 2/2024 (23)

издателство
gabriell-e-lit

РЕДАКЦИОНЕН ЕКИП

д-р Габриела Цанева –
главен редактор

Надежда Александрова –
редактор литература

ЕКИП НА БРОЯ

д-р Габриела Цанева
Надежда Александрова
Венелин Терзиев – гост редактор
Димитър Анакиев – гост редактор
Зорница Харизанова – гост редактор
Людмила Данова – гост редактор
Силва Василева – гост редактор
Тодор Билчев – гост редактор

© Издателство gabriell-e-lit, 2024
ISSN 2603-5103

редакция:
1000, София, бул. „Ал. Дондуков” №38

e-mail:
office@ gabriell-e-lit.com
gabriell-e-lit.com

Дизайн, предпечат и печат:
gabriell-e-lit

ръкописи не се рецензират
и не се връщат
хонорари не се изплащат
такси за участие не се събират
всеки автор запазва авторските права
върху публикуваните произведения
и носи отговорност за написаното в тях

ОЧАКВАЙТЕ НОВИЯ БРОЙ

ТЪРСЕТЕ КНИГИТЕ НА ИЗДАТЕЛСТВО *gabriell-e-lit*

НОВИТЕ ЗАГЛАВИЯ

СЪДЪРЖАНИЕ

ОЧАКВАЙТЕ 2
ТЪРСЕТЕ КНИГИТЕ 2

АКЦЕНТИ 5

ЗА ИЗДАТЕЛСТВО 5
GABRIELL-E-LIT 5
ЧЕРЕШОВИТЕ ВОДИ НА БЪЛГАРСКАТА ТАНКА 5
АНТОЛОГИЯ „ ЧОВЕК“, ХАЙКУ И АВТОРИТЕ
Габриела Цанева 7
ЙОРДАН ЙОРДАНОВ И 14
ТОДОР БИЛЧЕВ С ПРЕСТИЖНИ НАГРАДИ ЗА ЛИТЕРАТУРА 14

АНОНСИ 16

„ВИШНЕВ ЦВЯТ“– 2024 16
МЕЖДУНАРОДЕН ОБМЕН 17
„НЕЗАВИНАГИ“ И ИВА ХАРИЗАНОВА 20
НОВИ КНИГИ 22
СЪРЦЕТО НА ПОЕЗИЯТА
Димитър Анакиев 22
ОЩЕ В АНТОЛОГИЯ „ ЧОВЕК“
Габриела Цанева 24
ПО СЛЕДИТЕ НА ДУМИТЕ – ИЛИ 30 ГОДИНИ ПОЕЗИЯ 25
ЗА "МЕДИТАЦИИ ЗА БЪЛГАРИЯ"
Габриела Цанева 25
ПОЕЗИЯ 26
НЕЗАГЛЪХВАЩИ ГЛАСОВЕ 26
ЗАРНИЦИ
Трифон Кунев 26
В ПАМЕТ НА ЙОСИФ ПЕТРОВ ВИК ОТ КАТОРГАТА 27
НОВА ПОЕЗИЯ 29
„ПОГЛЕДИ НАЗАД“
Александър Алекс. Дъбнишки 29
ЯНКА Е БОЛНА ЛЕГНАЛА
Валентина Йорданова 30
ТЕРАПИЯ
Виктор Марешов 31
РЕНСАКУ ЗА РЕЛИГИИТЕ
Габриела Цанева 32
РЕНСАКУ ЗА ВЯРАТА
Димитър Анакиев 33
СКРИТИТЕ ДУМИ
Джанино Даскалов 33
ХАЙКУ ПОРЕДИЦИ
Иванка Попова-Велева 34
МЕЖДУ СЦИЛА И ХАРИБДА
Илияна Кръстева 37
ПЪТЯТ НА ВЯТЪРА
Кирил Димитров 39
РЯДКО ПТИЧЕ
Лили Чолакова 40
ЖИВЕЯ ЗА МИГА
Мария Илиева 41
ПОЕТИЧНИ ИМПРЕСИИ
Станимира Георгиева 41
БРОД КЪМ ВИСИНИ
Стоян Михайлов 45
ЗАВОЙ В МЪГЛАТА
Тодор Билчев 47
УСМИВКА В НЕБЕТО
Христина Въчева 48
САТИРИЧНА ПОЕЗИЯ 49
ПОНЕ... ДО ДРУГАТА КНИГА
Добрина Симова 49
БЪЛГАРСКАТА КНИГА
Кирил Назъров 50

ПРОЗА 50

НОВА ПРОЗА 50
ХАЙБУНИ
Александър Алекс. Дъбнишки 50
ВЕНЧАВКАТА
Валентин Баров 52
КЪСИ РАЗКАЗИ
Валерий Йотов 55
ЖИВОТЪТ
Венелин Терзиев 56
АНГЕЛЧО
Джанино Даскалов 57
ПРИКАЗКА ЗА ЕДИН БЯЛ ЛИСТ
Иван Бързаков 60
ВЪЛЧИЦАТА
Людмила Данова 62
20 ДЕКЕМВРИ 2023 Г.
Марина Йорданова 64
ПРОЛЕТНО И ВЛЮБЕНО
Маруся Николова 65
СТРЕЛА НА СЪВЕСТТА
Мирослава Дачева 67
ФИРМАТА
Рени Васева 69
МИСЛИ
Станимира Георгиева 77
СЪСЕДСКОТО СЕМЕЙСТВО
Христо Иванов 77
САТИРИЧНА ПРОЗА 79
НА ЕДИН ХВЪРЛЕЙ
Иванка Попова-Велева 79
ПО ЖИТЕЙСКИТЕ ПЪТЕКИ
Мая Цекова 80
ЮБЕР ЗА 29 МИЛИАРДА
Николай Николов 81
ИСТИНСКИ ИСТОРИИ
Цонка Великова 83

КРИТИЧЕСКИ АНАЛИЗ.....84

ПРЕЗ ПОГЛЕДА НИ.....84
ЛЮДМИЛА ДАНОВА ПРЕЗ РЕАЛНОСТТА И ФАНТАЗИЯТА....84
ЛИТЕРАТУРНА КРИТИКА 85
КАКВО СЕ КРИЕ „ЗАД ГЪРБА“ НА ГАБРИЕЛА ЦАНЕВА
Людмила Данова.....85
В БЪДЕЩЕТО НА ОТМИНАЛИТЕ ДНИ
Силва Василева 87
СПОМЕНИ КЪМ БЪДЕЩЕТО
Силва Василева 96
ПРИЧИНИТЕ ДА СЕ СЪБУДИШ
Цонка Великова 97
ДА НОСИШ КРЪСТА НА ПОЕТ Е РАНА НЕЛЕЧИМА
Цонка Великова 101

ФИЛОСОФИЯ И ОБЩЕСТВО 102

ПАМЕТ.....102
ОБАЯНИЕТО НА НЕПОВТОРИМИТЕ
Венелин Терзиев.....102
В ОЧАКВАНЕ НА ЕМИНЕСКУ
Тодор Билчев.....105
ÎN AŞTEPTAREA LUI EMINESCU .105
ПОЗИЦИЯ 106
НАЦИОНАЛНОТО ЕДИНЕНИЕ
Любомир Тончев.....106
„ОЧЕКМЕДЖЕНЯВАЙТЕ СЕ“!
Николай Николов.....109
ЩАСТЛИВИ ВСЕКИ ДЕН
Севдалина Тодорова.....111
ФИЛОСОФИЯ НА ИЗКУСТВОТО...112
ВЪВЕДЕНИЕ В БЪЛГАРСКОТО ХАЙКУ В КОНТЕКСТА НА АНТОЛОГИЯТА „ЧОВЕК“
Димитър Анакиев.....112

ВИЗУАЛНИ ИЗКУСТВА 116

НАШИЯТ ИЗБОР.....116
ГАЛЕРИЯ gabriell-e-lit ПРЕДСТАВЯ Black & Light
Габриела Цанева 116
ЧАСЪТ НА ЙОАНА ДИМИТРОВА.....119
ЦВЕТОВЕ И СЕНКИ – АНТОНИНА ВАСИЛЕВА.....121
ГРАНИЧНО ИЗКУСТВО 123
„ЗАЩОТО“ – Цонка Великова и Илия Илиев.....123
КОМЕНТАРИ 126
ВИТРАЖИТЕ НА ХРАМ „СВ. СВ. КИРИЛ И МЕТОДИЙ“ В БУРГАС
Тодор Горанов и Даниел Йорданов126

ВЪВ ФОКУСА НИ.....128

ДЖЕЙМС КЪРКЪП.....128
БИОГРАФИЯ 128
ТВОРЧЕСТВО.....130
ПОЕЗИЯ.....130
ХАЙКУ И ТАНКА 134
ЗА ЛИЧНОСТТА И ТВОРЧЕСТВОТО 135
ДИМИТЪР АНАКИЕВ ЗА ДЖЕЙМС КЪРКЪП.....135

ГОСТУВА НИ 139

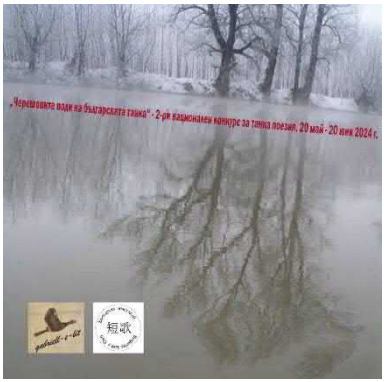
ПРЕВОДАЧЪТ ПРЕДСТАВЯ.....139
СЕДЕМ ХАЙКУ НА ВЛАДАН ЛАЛОВИЧ
превод Димитър Анакиев.....139
РЕПОРТАЖИ 140
ПАМЕТНА ПЛОЧА ЗА ИВАН КОЛАРОВ
Миглена Кръстева.....140
„ПРОЛЕТНИ ТРЕПЕТИ“ В ГАЛЕРИЯ „ФОРУМ“ – ХАСКОВО 145
ЕМИНЕСКУ – ЧОВЕКЪТ ОТ ВЕКА НА ГЕНИИТЕ
Адриан Василев.....146
ТВОРЧЕСКИ ПОРТРЕТИ 149
ВИТРАЖИТЕ В ХРАМ „СВ. СВ. КИРИЛ И МЕТОДИЙ“ В БУРГАС 149

АКЦЕНТИ

ЗА ИЗДАТЕЛСТВО gabriell-e-lit

ЧЕРЕШОВИТЕ ВОДИ НА БЪЛГАРСКАТА ТАНКА

НАЦИОНАЛЕН КОНКУРС ЗА ТАНКА ПОЕЗИЯ, ВТОРО ИЗДАНИЕ

МОТИВАЦИЯ

Въпреки изключителни успех на първото издание на националния конкурс за танка поезия „Черешовите води на българската танка", организиран и проведен през м. май 2023 г. от Поетична група Българско съвременно хайку и танка и Издателство gabriell-e-lit, чието изражение е многопластово и богато, не бяхме сигурни каква трябва да бъде периодичността на провеждане..

Но, оказа се, че интересът на авторите към танка поезията е толкова голям, че не оставя място за колебания – конкурсът трябва да бъде ежегоден.

И първият белег за значимостта на танка и свързаните с танка форми сред българските творци бе създаването на Български танка клуб в края на 2023 г.

Именно Български танка клуб става съорганизатор на второто издание на конкурса, като заменя фейсбук групата Българско съвременно хайку и танка – инициатор за създаването и провеждането на първото издание. **Български танка клуб** има своя корен в **Поетична група Българско съвременно хайку и танка**, но обединява творци и от други общности, част от които са сред първите участници в конкурса „Черешовите води на българската танка". А тези творци станаха и част от общността на авторите на сп. „Картини с думи и багри", издание на издателство gabriell-e-lit.

Процесът на селекция, мотивите и изборът на отличени творби бе напълно прозрачен. Всички изпратени за участие произведения, за които имахме разрешение от авторите, бяха публикувани в сп. „Картини с думи и багри". Принципите за точкуване на творби бяха оповестени, всички автори получиха отзив и признание за своето участие.

Но ползите за българското поетично общество, както и за всички любители на литературата в България не свършват с това.

Като трети член на журито за първото издание на конкурса поканихме Драган Ристич, главен редактор на известния вестник за хайку поезия и източни форми „Хайку новине", издаван в гр. Ниш, Сърбия.

По този начин, чрез конкурса „Черешовите води на българската танка" нашата литературна общественост се запозна още по-добре с един от най-големите хайджини на Балканите и в Европа, поет с огромен принос към развитието на кратките източни форми извън Япония!

С него работихме лесно, бързо и ползотворно. Беше истинско богатство за българските автори да опознаят личността му.

Започна и един по-интензивен обмен на поезия между „Хайку новине" и българските издания – преди всичко сп. „Картини с думи и багри", където в няколко броя представихме творчеството на

Драган Ристич, както и негови книги с хайку и танка поезия.

Идеята да запознаем по този начин българската литературна общност с друг интересен творец, от друга близка балканска страна ни се стори уместна и добър извор на бъдещо сътрудничество. Още един порив за отваряне на вратите на съзнанието по-широко, за да се докоснем до света чрез поезията и изкуството.

Ето защо, по предложение на Димитър Анакиев като трети член на журито във второто издание на конкурса „Черешовите води на българската танка" поканихме Владан Лалович, поет от Черна гора.

РЕГЛАМЕНТ

Регламентът на конкурса е както в първото издание, като сроковете и съставът на журито са различни.

Всеки автор има право да участва в трите раздела на конкурса – за танка поезия, танка проза и тематична поредица /ренсаку/.

Изпратете за първия раздел до 2 танки; за втория раздел една танка-проза и за третия раздел една тематична поредица (ренсаку) с максимум 3 танки.

Журито, в състав от трима поети: Владан Лалович (Черна гора), Габриела Цанева и Димитър Анакиев, ще избере по една най-добра творба във всяка от трите категории: най-добра танка, най-добра танка проза и най-добра тематична поредица (ренсаку).

Резултатите и основанията за решението на журито ще бъдат обявени не по-рано от 14 юли 2024 г. Отличените творби ще бъдат публикувани в сп. „Картини с думи и багри", издание на изд. gabriell-e-lit. Могат да бъдат публикувани и други изпратени за участие в конкурса творби със съгласие за публикация, по преценка на журито или на редакционния екип на списанието. Няма тематични и стилови ограничения.

Изпращайте своите оригинални авторски творби в периода от 20 май до 20 юни 2024 година в самия текст на писмото, придружени от име, имейл, телефон и пощенски адрес, както и съгласие стиховете да бъдат публикувани на имейли:
bg.gendaj@gmail.com;
gabriellelit2018@gmail.com;
bg.gendai@gmail.com;
gabriell-elit@mail.bg;
office@gabriell-e-lit.com

За танка, танка проза и ренсаку:

Танка („кратък стих"):

Поетична форма, възникнала в Япония преди повече от 1300 години. Класическата й форма има 31 срички, подредени в ред: 5, 7, 5, 7, 7. Днешната танка, както в Япония, така и в България, се развива в много различни естетически посоки. Танка е известна с това, че през дългата си история е давала възможност не само за лична изповед, но и за социален диалог.

Танка проза:

Комбинация от кратка проза (обикновено няколко изречения до половин страница) и една или повече танки.

Ренсаку:

Тематично свързване на няколко танки в едно цяло.

Примери

Даваме пример с текстове от първата българска и първата японска антология на танка поезия, както и танка, спечелила първото издание на конкурса „Черешовите води на българската танка" – 2023 г.:

Луната изгря
в разискрени небеса,
а моят любим
заспал е, не вижда
приликите между нас.

Мария Рибарова (1939-2020), „Парче от Дъга", съст. Дим. Анакиев, изд. gabriell-e-lit, С., (2022)

четири години
без стопанката…
потъват все по-дълбоко
в земята
луковиците на лалетата

Радка Миндова, „Черешовите води на българската танка", първо място от издание – 2023

Габриела Цанева, Димитър Анакиев

АНТОЛОГИЯ „ЧОВЕК", ХАЙКУ И АВТОРИТЕ

ГАБРИЕЛА ЦАНЕВА

На 10 май т.г., Разпети петък, стана литературен факт дълго чаканата сбирка „Човек. Антология на българското хайку" на издателство gabriell-e-lit със съставители Димитър Анакиев и Габриела Цанева.

Книгата предизвика буря от емоции!

Поздравленията, които получихме за това наистина изключително издание, бяха много, искрени и напълно заслужени.

Защото продуктът, който представяме на читателя, е един сериозен обзор на половинвековното развитие на хайку, който търси корените на тази японска поетична форма в българската духовност, култура, фолклор, философия и история, като ги намира още в 9-ти век, а може би и още по-рано, в преддържавното ни съществуване. Нашето изследване показва, че хайку е поезия, дълбокоприсъща на народностната ни ду-шевност като форма на изразяване и съотнасяне на идейни и художествени знаци, която прави и брод към бъдното…

Но имаше и друг вид реакция – на разпети петък бяхме и разпнати. Причините за това нелогично, неразбираемо отношение към книгата са различни. И не тук е мястото да ги разискваме. Фактът, обаче, че се намериха хора, свързани с литературата, които се опитаха да поставят под съмнение селекцията и подбора на произведенията, включени в антологията, ни подсказа, че е редно да осветим напълно нашата творческа лаборатория, като представим на вниманието на читателя част от творбите, изпратени от автори в отговор на публичната ни покана за изпращане на хайку, ренсаку и хайбуни, публикувана на 01.12.2023 г. в „Културни новини" и в това списание. Всяка от тях има литературните и естетически качества да бъде част от антологията, но не е поради ограниченията на регламента.

Произведенията по-долу са щрих, рисуващ пъстрия портрет на съвременното българско хайку, но показват и отклика и доверието на българските хайджини към съставителите на антологията и издателство gabriell-e-lit.

Всяко хайку, което е част от електронното издание, както и от подготвяното печатно издание на книгата е добре премислено от съставителите и е включено като необходимо камъче от мозайката, която искаме да създадем. Мозайка, показваща достойнството на националната хайку поезия и хайку култура в България. Всеки стих, избран от нас е част от нашето виждане за състоянието на хайку у нас и е цвят от палитрата, цветче от градината, от които създаваме нашата картина, наречена „Човек. Антология на българското хайку".

Богатството от качествени текстове, до което се докоснахме и от което имахме възможността да черпим, благодарение на отправената от нас публична покана е видно и от публикуваните творби в онлайн изданието на сп. „Картини с думи и багри", бр. 1/2024, от онези, които използвахме като илюстративен материал в редакционните статии, свързани с дейността на издателството, като очаквани заглавия и нови книги, поместени в предходни броеве, както и от поместените по-долу, които са и част от настоящата статия.

Факт е, че за да съставим тази представителна за нашата литература антология не се ограничихме само до избор сред творби, които ни бяха предоставени. Ние търсихме – онова, което е ценно.

Най-доброто като хайку литература, като поезия, като естетика и майсторство. Но и най-доброто – като тематика, свободен изказ, бунт, търсене на нови пътеки. Онова „най-добро", което прави българското хайку национална литература, което е характерно, уникално, оригинално… Което може да легне в основата на развитието на литературата.

Търсехме преходни и гранични форми, търсехме „ключови думи" и „киго", които

не са копирани, преповторени, издеклами-рани…

И намерихме. И го даваме на читателя!

Тази антология има задача и цел, която стои отвъд събирачеството; тя има задача и цел да анализира и изследва, да търси и трасира. Напоследък се правят много сборници и антологии на принципа на събирачеството.

Прави се обява/покана към авторите да изпращат произведения на зададена тема, които произведения /обикновено срещу заплащане от страна на автора/ ще бъдат публикувани в сборник или антология – с предварително изразено съгласие на автора творбата му да бъде публикувана.

От гледна точна на закона /Закона за авторското право и сродните му права/ всичко е изпипано. Имаме сборник или антология със съставители, които са автори на съставното произведение и множество автори със законово запазени авторски права.

Обаче – често нямаме литература. Имаме книжно тяло, често без особени художествени достойнства, което радва автори, съставители и издатели, защото им дава усещането, че са постигнали нещо.

Предполагам, че всеки е ставал в някакъв момент от творческия си път част от такова издание. И в това няма нищо лошо.

За да създадем „Човек. Антология на българското хайку“, донякъде, също подходихме по този начин. Дадохме публична обява за събиране на творби, като посочихме регламент. Дадохме и насоки към авторите за писане на хайку, ренсаку и хайбун. И получихме много добри творби – много като количество и като качество, от които имахме възможност да избираме.

Именно така композирахме втората и третата част на антологията. За третата част – просто избирахме; за втората част – позволихме си волността да „създадем“ няколко ренсаку от изпратените за участие в антологията хайку на някои от авторите. Тези ренсаку просто съществуваха в поредицата хайку – трябваше само „да махнем излишните“.

ШУМЪТ НА ТРЪСТИКИТЕ
Александър Алекс. Дъбнишки

Стоейки с гръб
Към добрите и лоши тръстики
Аз вкусвам вечерния хлад

Хакуин (1685-1768)

Той се раждаше от повеите на вятъра и не спираше да се носи даже и между техните отражения във водата. Затихваше пак с вятъра и тогава само плуваща костенурка или воден плъх смущаваше покоя им.

Нищо не можеше да наподоби шумът на тръстиките. Сякаш хилядопръста ръка докосваше всяко от стеблата и то ѝ отвръщаше с мекия звук на галещи се листа. Това бе хор, в който се чуваше като отделен глас скърцането на всяко стебло, огъвано от вятъра.

Понякога цигани режеха снопове тръстики и отваряха широки рани в тяхната плът. От тесните и продълговати листа те плетяха рогозки, които продаваха. Докосвал се бях до тях и те ми отвръщаха със същото шумолене, както в блатото. Нещо от овчарската свирка на Пан продължаваше да живее в сухите листа и да откликва на всеки допир.

нотка
от вашия повей,
тръстики,
за из път ще си взема,
когато …

Оригиналът на английски, заедно с ред. превод на немски, е публикуван в сп. CHRYSANTHEMUM, №19, April 2016, p.70

ЕСЕН, ренсаку
Анелия Атанасова

с вятъра
танцуват листата
есенни пеперуди

листата се стелят
дърветата се преобличат
аромат на ябълки
паднали кестени
есенни писма по пътя
греят тикви

слънчев лъч
през дъждовни облаци
есенен пейзаж

листата танцуват,
като влюбени пеперуди
и падат самотно на пътя

МАНАСТИР, ренсаку
Анна Димитрова

манастир без игумен
кълвач
удря клепалото

фрески в храма
в очите на светеца
молитва за реставрация

магазин в манастира
игумен продава
икони и ракия

вятър задуха
под расото
скъсани дънки

СУПИ И ДРУГИ ТЕЧНОСТИ,
Ad hoc хайку, следващи потока на мисълта и чувствата ми:
Венелина Петкова

познавайки войната само като заплаха,
плача безутешно сега
над бистрата си европейска супа

супа борш, шопска салата, кордон бльо
чии ли са автентичните рецепти
от моето днешно меню?

Ароматът на чая в чашата
не се побира в границите й.
Съседът ми идва на гости

Тази вечер изпих хапчетата си с много вода
и помислих за Путин.
Какво ли сънува?

Любовта витае във въздуха
заедно със самолет-бомбардировач.
Сърцето ми става малка птица.

след толкова много водка, уиски, вино, пури
очите на императори
изпълнени с кръв

кръвта Христова –
кога ли е имала значение?
водата и рибите свършват на тази Земя

Плача.
Едри са сълзите ми –
не разбират от геополитика.

Няма да забравим!
Но как го помнят страдащите
от деменция на сърцето?
Нова студена пролет.

ЛЯТНА ЛЮБОВ, ренсаку
Вероника Иванова

сухите цветя
глави на кестени
влак отдалече

лятната любов
пясък в обувката
от мида резка

обеци от миди
було от морска пяна
Луна се жени

залезът търси
счупеното колело
лято зад хълма

лодки от хартия
морски кораби
старците сгъват

СЪРЦЕ, ренсаку
Веселина Башова

на ъгъла...
рушат се стените
на сърцата ни

сърцето ми
черна котка с
неизминат път

сърце...
черна котка
насред пътя

ограничения...
да правиш скрийншот
на любими мигове

ДЪЖДОВДЕН ДЕН, ренсаку

Дария Георгиева

вечеря със страха
последното ястие
е плачът ми

въображаем букет
от нарциси и кокичета
обиква любовта ми

осъзнато съществуване
още не успявам да бъда
розата в ръцете му

напъпили цветя
невинността ми се усмихва
на камъните около тях

цъфнало дърво
изчислявам дните
до следващото влюбване

мъж се обиква
нечий страх
измръзнало цвете

сънена утрин
обличам по грешка
чуждия гняв

празен гардероб
спестявам пари
за нова любов

среднощен танц
бленувам това
което вече имам

ТРИ ХАЙКУ

Дафина Кузманова

отгледан в клетка –
кондорът дълго се покланя
преди да се откъсне от скалата

в мен се излива
речната вода. тръгвам
към морето… чиста

зная, че морето
е пред мен и се усмихвам
безпричинно

ПО СЛЕДИТЕ НА ВРЕМЕТО, ренсаку

Иванка Попова-Велева

не помръдва
в земята забитият меч –
тук е България

урокът на хан Кубрат
сноп лозови пръчки държи –
само поотделно се чупят

на скалата горд конник
в краката му лъв –
пътува във времето

хан Тервел –
над ромеите извисен
по сила и ум

Крум Страшни
пръв държавотворец –
сурови закони кове

колоната с надпис –
свидетелство за
Омуртаг строителя

цар Борис I – Михаил
покръстител на българите
в православие

къде е Плиска
о, минало величие
на нашите деди

стърчи самотно
Голямата базилика –
магичен храм

изниква редом
Двор на кирилицата
свеждам глава

вятър разнася славата
на нашите предци –
Велики Преслав

над Дворцовия комплекс
с мак в руините
бродят сенки

кръглата църква
на цар Симеон –
чувам стъпките му в притвора

писмена –
Златен век
на нашата духовност

скриптории –
скърцат гъшите пера
дан за вярата

османски орди
помитат света ни –
пет века мрак

семейство и бит
вяра и традиции –
залог за спасение

възкръсваме от пепелта
с книга и в борба –
Възраждане

саможертва
на най-достойните мъже –
свинец или въже

оставят ни завет –
свобода или смърт
за всеки един

НАБИЙ МЕ, хайбун
Людмила Данова

Работата ми като детска учителка ме е сблъсквала с различни деца, някои по-буйни, други съвсем спокойни и изпълнителни. Палавите деца изискват много повече внимание и грижа, за да ги опазиш невредими от собствените им необмислени лудории, както и да ги научиш да ценят и пазят себе си и другите.

Понякога се изискват нерви с дебелината и здравината на метални въжета, за да се справиш с предизвикателствата, които ти поднасят такива деца. Но да си детски учител е повече призвание, отколкото образование, така мисля аз. Само с любов към професията и отдаденост към малките ти възпитаници се преодолява изтощението в края на седем часовия работен ден.

В групата си имам едно прелестно създание, русо и синеоко момиченце на две годинки, разбира всичко, говори много, с богат речник, повече даже от този на депутатите, както се шегува майка й, голям емпат, с още по-голям инат. Има дни в които изпада във фаза на „беснеене“ и отричане. Хвърля предмети, кубчета, части от лего, книжки, без да гледа на къде. Команди „Стоп“ и молби, заповеди като „Спри“, съвсем не вършат работа.

Аз в такива изблици прибирам всички опасни предмети и я наказвам с мълчание. Тя не издържа и две минути да бъде игнорирана. Започва да обикаля около мен, да се извинява, да ме прегръща, а днес дойде и ми каза:

- Може ли да ме набиеш, вместо да ми се съйдиш и мъйчиш? – /звуците л и р не навсякъде са й лесни, все пак е само на две/

наказанието
боят ли е
или мълчанието

Признавам, че не успях да устоя на този въпрос и с полу усмивка й отговорих, че аз деца не бия, само им се сърдя.

А истината е, че от всички деца, даже от най-палавите мога всичко да изтърпя, но от възрастните, не.

детски учител
звънят ушите ми
детски смях и плач

ХАЙКУ
Мая Кисьова

априлски вятър
вишнев цвят върху гроба
на овощаря

I Награда в XX Международен фестивал „Мелнишки вечери на поезията” 2019; публ. в хърватското издание IRIS International No.5/2019

истинско слънце
сенките на актьорите
в една посока

II награда от VI Национален конкурс за хайку на свободна тема 2013; публ. в „Майска утрин / May Morning“, Мая Кисьова, (2014 г.); IRIS International No.5/2019

зимна сутрин
клошар се събужда
под плажен чадър

III награда в Международен фестивал „Мелнишки вечери на поезията“ 2014; публ. IRIS International No. 5/2019

коледни песни
глухият свещеник
преписва нотите

Отличие в III Национален конкурс на БХС „Декември" 2015; публ. IRIS International No.5/2019

бледо зелено
художникът рисува
пролетен вятър

Отличие в Национален конкурс на БХС „Носачи на вятъра", 2016

УТРИНЕН ПОЛЪХ, ренсаку
Минко Танев

утринен полъх
океанът изгрява
между две длани

небесна дъга –
мостът на влюбените
на хоризонта

Curiosity
далечно пътуване
с луните на Марс
звезди набъбват
в небето над Арктика
крясък на снежна сова

слънчево затъмнение
в пролука на времето
цвъртят мишлета

ХАЙКУ
Мирослава Симеонова

Снежни върхове,
безпределна яснота –
жаждата за свобода.

Напук на всички
заповеди Божи лозата
плаче, но се пръква.

Късно научих
имената на цветята
и на много пътища.

Вечерта пристъпя
тихо и ми носи мир.
Приспивам своя ден.

Град, пренаселен
не от хората, а от
символи и знаци.

Улиците ни –
празни и празнични.
Неделна святост.

Ключ към дома ни
лежи на тревата –
към сърцето ми.

Бащина ръка –
момченце малко
върви и пее.

Ти ли трябваше
да ваеш статуи и
да се влюбваш в тях?

Тръгвам по пътя
към свидния си свят.
И моята поезия.

ХАЙКУ
Надежда Станилова

надеждата на човек
дълга сянка между
изгрева и залеза, *WHR, winter, 2015*

парламент
деца играят
народна топка

Sonicboomjournal, August, 2015

лятна ваканция
баба и внуче разговарят
с преводач

Първи Нац. Конкурс Носачи на вятър, 2016

еволюция
колко книги прочетох
за да стана селянка

Избор на редакцията на сп. ЕРШИК, 2016

кръщение
бебето вижда себе си
в Богоявленската вода

силен вятър
детският почерк
с обратен наклон
годишнина от сватбата
основно меню
студен бюфет

есен
все по-често чувам
мислите ти

любовници
винаги скъпи подаръци
и никога пръстен

стара къща
инициалите на дядо
подпират фасадата

РИБАРСКИ МИСЛИ, ренсаку
Станислава Ганчева

Вълните отмъкват
поредната мрежа
Отново без обяд

Пуст, каменист плаж
само мидени черупки
всред бирени кенчета

Продънена лодка
в празния поглед
на рибаря

ЗАВРЪЩАНЕ У ДОМА
Стоянка Боянова

завръщане у дома
птиците още пеят
песни от детството

дръжки на врати –
ръкуваме се с тях
на влизане и излизане

лято без мама
дворът прелива
с нейните цветя

близките отвъд
свързвам се с тях
в сънищата

селски свещеник –
знае кой къде живее
кой къде почива

плачещи върби
моят дом остана
зад седем планини

възрастна двойка
в ръката на дамата
трепти хризантема

цъфнала ружа
дете погребва под нея
мъртва птица

сграда в руини
духове на стопани
кръжат наоколо

ТРИ ХАЙКУ
Тони Телалов

гробищни паметници –
последен опит
да останем

сойка наднича
в кесията с чай
съмва се

кални улици
зад смокиново листо
наднича коте

ХАЙКУ
Цанка Шишкова

две усмихнати лица
в локва след дъжда
слънце и дете
The Mainichi, Japan, Haiku in English: Best of 2016

дъжд
под стряхата
клошар с китара
The Mainichi, Japan / Haiku in English: Best of 2017

сняг...
само следи от птици
пред вратата ми

Wild Plum Haiku Contest 2018, Honorable Mention

сутрешно кафе ...
мислите ми в разни
посоки

Under the Bashō , 2018 – HAIGA

карнавал
прозорецът на офиса
широко отворен

The Haiku Foundation, Haiku dialogue,28 Feb. 2018

късна есен –
сенки на голи клони
рисуват по асфалта

Daily Haiga, 25 April 2018

след градския смог
в прозореца на влака
цъфнали вишни

The Haiku Foundation, Haiku dialogue, 2018/04/25

самота...
изгубена в сенките
на залеза

Failed Haiku, Issue 32, Aug. 2018

пороен дъжд...
цвете оцелява
в турбулентен поток

Mamba, Issue 6: September 2018

мразовито утро...
топъл аромат
от квартална фурна

The Haiku Foundation, Haiku dialogue, 2018/12/12

ИЗБРАНИ ХАЙКУ

възрастна двойка
забрави възрастта си
сред цъфналите вишни

Анелия Атанасова

запустяла къща
в писана ракла
любовта на баба

Анна Димитрова

Курбан за здраве.
Протегнатите длани
чупят от хляба.

Кирил Желязков

семенце на цвете
поникна в двора ни
донесе го птиче

Теменужка Вачева

На чаша кафе
между нас е скуката.
Изпи възторга.

Цветана Качерилска

ЙОРДАН ЙОРДАНОВ И ТОДОР БИЛЧЕВ С ПРЕСТИЖНИ НАГРАДИ ЗА ЛИТЕРАТУРА

На 22. 05. 2024 г. Съюза на свободните писатели отпразнува 24-ти май, ден на българската азбука и празник на българската просвета и култура.

На тържественото събрание беше обявен носителят на приза „Възроденият феникс“ за 2024 г. – Йордан Йорданов, поет и журналист, член на ССП за приноса му към организацията и за цялостно творчество.

Възроденият Феникс е специалната награда на Съюза на свободните писатели в България за цялостно творчество и за принос в развитието на Съюза.

Възроденият феникс, дърворезба на Момчил Гечев

Йордан Йорданов е автор в сп. „Картини с думи и багри“ от бр. 4/2019 и е

добре познат на нашите читатели както с поезията си, така и с литературна критика. През 2023 г. стихосбирката му „Късната любов на самотата“ стана литературен факт чрез издателство gabriell-e-lit.

На тържествена церемония-концерт в Голяма зала на Доходното здание на 23 май бяха обявени носителите на Награда „Русе“ 2024. Наградата се присъжда еднократно и след аргументирани предложения от творчески сдружения и институции, работещи в съответната област. С нея се удостояват творци, творчески екипи и организации, работещи в сферата на изкуството, културата, образованието и науката за значителен принос и активна дейност за издигане авторитета на Русе.

Отличените с приза получават диплом и бронзова статуетка, дело на скулптора Георги Радулов /представен в бр. 1/2019 на списанието в раздела „Нови книги“ с аргументиран творчески проект за паметник в три варианта на Цветана Попкоева, главен герой в документалната повест на Габриела Цанева „Миналото в мен“. Негови творби са част от е-Галерия gabriell-e-lit, както от нашата електронна библиотека./

Награда „Русе“, худ. Георги Радулов

В област „Изкуство и култура“ в категория „Литература“ за цялостен принос към научната и художествената литература в целия й жанров спектър наградата получи Тодор Билчев – краевед, документалист, поет и писател.

Тодор Билчев е автор в сп. „Картини с думи и багри“ от бр. 3/2019. Добре познат е на читателите ни със своята поезия, но и с литературна критика, както и със статии в областта на документалната проза. В онлайн изданието на бр. 4/2019 публикувахме пътеписа му „По стъпките на Ботев“, който по-късно бе издаден като пълноцветна брошура.

Тодор Билчев е активен автор и на издателство gabriell-e-lit. За петте години, през които работим заедно издадохме 14 негови книги, от които един сборник с разкази, две документални книги и единайсет стихосбирки.

Предложението за присъждане на „Награда Русе за изкуство и култура – поезия” на Тодор Билчев е на Съюза на свободните писатели в България, филиал Русе. В него са посочени изчерпателно научните и художествените постижения на Тодор Билчев.

Верен на своята продуктивност и несекващо вдъхновение, лауреатът прочете пред публиката стихотворение, посветено на събитието:

ЗА МИГА НА ПОЛЕТА БЛАГОДАРЯ

За моята поезия награда
ми връчвате тържествено и мило.
Такава чест малцина днес се пада.
Лудуващо сърцето е забило.

И съхранява този миг дълбоко
в най-тайните си ъгълчета свои.
Душата ми е литнала високо,
достигнала до звездните покои.

Оттам поклон сега на всички правя.
Принасям ви и благодарност светла.
На полета мига не се забравя.
Той цял живот над тъмнината свети.

АНОНСИ

„ВИШНЕВ ЦВЯТ“– 2024

Благодарим на всички автори за участието им в осмото издание на Международния хайку конкурс „Вишнев цвят“, организиран от Българския хайку съюз, част от програмата на фестивала на цъфналите вишни „Ханами“ в Южния парк в София, на който бяха официално връчени грамотите и наградите на отличените автори от Посланика на Япония в България Н. Пр. Хисаши Мичигами и от Председателя на Съюза г-жа Диляна Георгиева.

худ. Венелина Петкова

След като прочете и разгледа над 240 хайку, изпратени от 83 български автори, **жури в състав: Зорница Харизанова, Весислава Савова и Кристина Тодорова**, присъди следните награди и отличия:

БЪЛГАРСКА СЕКЦИЯ

ПЪРВА НАГРАДА

Радка Миндова – Сливен

научи ме
да падам красиво
вишнев цвят

ВТОРА НАГРАДА

Надежда Костадинова – София

ярко слънце
сред цъфналите сакури
лутащи се сенки

Николай Пенчев – София

паднал в калта
още по-красив
е вишневият цвят

ТРЕТА НАГРАДА

Мая Кисьова – София

вишнева градина
който и да я купи
все си цъфти

Милко Христов – Лом

слънчево затъмнение
почернява
и вишневият цвят

НАГРАДА ЗА ЦЯЛОСТНО ПРЕДСТАВЯНЕ

Даниела Михалева – Плевен

само една сакура
а наоколо
толкова цвят

вишна в пейзажа ми
нощните пеперуди
с розово по крилете

шахмат на двора
подсказва ми ходове
вишневият цвят

ОТЛИЧИЯ

Елисавета Шапкарева – София

японска вишна в нежни тонове пеперуди и цветове

Детелина Тихолова – Кюстендил

силен дъжд
чадърът ми с нова шарка
от вишнев цвят

Славена Николова – София

откраднатa целувка
порозовява
вишневият цвят

Тони Телалов – Карнобат

нацъфтяла вишна –
ветрецът носи
ято пеперуди

Людмила Христова – София

о’ханами за слепеца
вятърът рони по лицето му
вишнев цвят

Александра Ивойлова – София

пак цъфтят вишните
брачната му халка
отеснява

Станка Бонева – Варна

булка в парка
събира погледите
цъфнала сакура

Добромир Илиев – Варна

клонка
с вишнев цвят
и с врабче на нея

Цонка Великова – София

розовеят
капките роса
нацъфтели вишни

Глория Йорданова – Велико Търново

Нежен полъх...
Отронен вишнев цвят
полита към безкрая

Поздравления за всички наградени и отличени участници!

Материала подготви и представи:
Зорница Харизанова, секретар на БХС

МЕЖДУНАРОДЕН ОБМЕН

Десет хайку, публикувани в брой 162 на сп. Haiku International (29.02.2024), под селекцията на г-н Карин Уада, директор на Haiku International Association (1~5) и г-жа Емико Мияшита (5~10), в рамките на програмата за Международен обмен, в която наскоро се включи и Българският хайку съюз по покана от японска страна.

Стиховете са преведени специално за читателите на сп. „Картини с думи и багри“ по случай Международния ден на хайку поезията – 17-ти април!

Ten Haiku selected by Ms. Karin Wada, a director of HIA (1~5) and Mrs. Emiko Miyashita (5~10), published in HI #162 (issued on February 29, 2024).

和田　華凜、HIA理事

1. МОРТАЗАВИ, Милани Мохсен (Иран)

в пълен цъфтеж
безмълвно дърво
говори за живота

MORTAZAVI, Milani Mohsen (Iran)

In full bloom
a wordless tree
speaks of life

モルタザフィ、ミラーニ モセン

満開の花をつけた／物言わぬ木／命を語る

mankai no hana o tsuketa monoiwanu ki inochi o kataru

2. МАК (Канада)

проветряване на книги
стихосбирка,
тайнствени думи

MACK (Canada)

airing out books
a collection of poems
mysterious words

マック (カナダ)

土用干し／一冊の詩集／謎めく言葉

doyōboshi issatsu no shishū nazomeku kotoba

3. ЯСУХАРА Йо (Япония)

храм в планината
покрива го
море от мъгла

YASUHARA Yo (Japan)

A mountain temple
buried and sunk
under the sea of fog

安原　葉

山寺を埋めて一面霧の海

yamadera o umete ichimen kiri no umi

4. КУМАГАЙ Какуко (Япония)

като момче…
полирам ябълката
с ръце

KUMAGAI Kakuko (Japan)

Polishing
an apple with hands
like a boy

熊谷　佳久子

少年のやうに林檎を手で磨く

shōnen no yōni ringo o te de migaku

5. ФУРУКОРИ Такаяки (Япония)

когато задуха ветрецът
колко умело се носят по него
летните пеперуди

FURUKORI Takayuki (Japan)

When the wind blows
summer butterfly blown nicely
by the wind

古郡　孝之

風吹けば吹かれ上手や夏の蝶

kaze fukeba fukarejōzu ya natsu no chō

6. ТАНАКА АКИКО (Япония)

инвалиден стол
подухва вятър с аромат
на грамофончета към майка ми

TANAKA Akiko (Japan)

Pushing her wheelchair
to the wind in the moonflowers
for my mother

田中　あき子

車椅子寄せ夕顔の風母へ

kurumaisu yose yūgao no kaze haha e

7. ФУКУДА Хисаши (Япония)

перести облаци
всички вятърни турбини
неподвижни

FUKUDA Hisashi (Japan)

Mackerel sky
power generating windmills
all stand still

福田　ひさし

鰯雲発電風車みな静止

iwashigumo hatsudenfūsha mina seishi

8. ШИРАНЕ Джунко (Япония)

хризантемена кукла
застинала сякаш забравила
репликите си

SHIRANE Junko (Japan)

Standing as if he forgot
lines of kabuki—
a chrysanthemum doll

白根　順子

菊人形台詞忘れしごと佇つ

kikuningyō serifu wasureshi goto tatsu

9. ХАРУКИ Саоко (Япония)

кленови листа
използвах цялата червена боя
за да ги нарисувам

HARUKI Saoko (Japan)

I have used up
all my red colors
to paint red maple leaves

春木　小桜子

紅葉描く赤き絵の具を使ひ切り

momiji kaku akaki enogu o tsukaikiri

10. УЧИМАРА Кьоко (Япония)

фермерски пазар
тикви –
ядливи и неядливи

UCHIMURA Kyoko (Japan)

farmers’ market
inedible pumpkins
and edible pumpkins

内村　恭子

直販所かぼちゃに食用非食用

chokuhanjo kabocha ni shokuyō hishokuyō

Превод от японски на български език:
Зорница Харизанова

Материала подготви и представи:
Зорница Харизанова

„НЕЗАВИНАГИ“ И ИВА ХАРИЗАНОВА

„Незавинаги“ е втората стихосбирка на Ива Харизанова, която иска да представи книгата си нестандартно. Ето какво сподели с нас: *„Живея и работя в град Разград и имам издадена стихосбирка със заглавие „Незавинаги“ от издателство ATL гр. София през 2022 г.*

Идеята ми е да представя книгата, като моноспектакъл, който включва текст в проза (импресия) и слайд към него с последващо четене на стиховете.“.

И изпрати презентацията си – слайд с 20 футуристични компютърно обработени снимки и глас. Стиховете чете Валентина Колева, както и целия текст на стихосбирката.

С радост споделяме изящната поезия на Ива Харизанова, която черпи вдъхновение от астрономически обекти и физическите закони на тяхното взаимодействие, като свързва своите житейско-философски търсения с хармонията на небесните сфери.

НЕЗАВИНАГИ

И целият ни свят е преобърнат...
посоките пред нас изпепелени...
И стъпките ни няма да се върнат,
прекрачили в Безкрая разделени...

...Не се сбогувай! – шепнат ми Звездите,
които всъщност вече са живели...
И техните пътеки – Светлините
пресичат се в незрими Безпредели

на друго Измерение, в което,
преминали през мрака на Безкрая
и доловили знак от Битието...
Душите ни ще се познаят...

***

Сънувам паралелни светове...
И стъпките ни в пясъчни вселени,
чертаят по незнайни брегове
кодиран път в незримо измерение...

От този свят измислен и назаем
душите ни ще тръгнат с неохота...
Но ще ни грабне в себе си Безкрайт
и ще живеем хиляди животи...

Потърсиш ли ме – спри и ме почакай
на границата между два живота...
За да захвърлим старата си кожа
в подножието свято на Голгота...

С душата си назад не се обръщай,
пътеките към Вчера остаряха...
Поискаш ли – недей да се завръщаш,
мостовете отдавна изгоряха...

Изгубиш ли посоката – повярвай,
пътеките към Утре са Зелени...
Сънят от Вчера, няма да се случи,
но ще се събдне в Друго Измерение...

КЪМ ЗВЕЗДИТЕ

Не искам да вървя по тротоарите,
ще тръгна все нагоре, към Звездите!
Душата ми докосват до изгаряне,
на причудливите Слънца очите!

Не се страхувам вече от пожарите –
искрите им прегръщам, за да мога
отново да вървя по тротоарите,
понесла в свойте длани като огън

неизгасимото: „Обичам те“,
което са ми казвали Звездите,
когато ме боли от безразличие
в света немилостив на суетите...

***

Разпилявам се на части
и отново се събирам.
Сънувам как една планета
своя орбита избира.

Сънувам лято, затова
отново в охра е полето.
Над него кръглата луна
и път извиващ към небето.

Сънувам как една мечта
се превръща във измама.
Пътят ли е пуст сега
или планетата я няма

ПРЕЧИСТВАЩ ДЪЖД

Не исках да дочакам този дъжд,
и вдъхновяващ, и така отчаян...
Когато всичко свършва изведнъж,
по пътя ни несбъднат и случаен!

Дъждът е дъжд – вълнуващ и красив,
частица от дъха на океана.
Понякога измамващ и горчив
изгарящ всяка жажда, като рана!

Но трябва да вали поне веднъж,
защото преосмислят се нещата!
На фона на пречистващия дъжд,
развиващ своя шепот в Необята!

ЗА ИЗБОРА И СМИСЪЛА В ЖИВОТА

Днес казусът остава нерешен,
защото нарушавам правилата.
И смисълът за кой ли път пред мен
променя своя профил в тъмнината.

А изборът на утрешния ден
с внезапен жест посочва съвестта ми.
И никой не решава вместо мен,
как смисълът по-истински да стане.

В дилемата на някой следващ ден
условието Стойност, ще остане.
И смисълът от някого спасен
ще бъде нова част от същността ни.

***

Отново този мрак отнемащ всичко
захвърля помежду ни пепелище,
което съм желала и обичам –
краде светът – отвсякъде разнищен.

И аз вървя през нищото – пресичам
на времето жестоката окръжност,
разпъвам го на кръст и го обичам
живота си – от който няма връщане.

НОВИ КНИГИ

СЪРЦЕТО НА ПОЕЗИЯТА

ДИМИТЪР АНАКИЕВ

ПРЕДГОВОР КЪМ „ЧОВЕК. Антология на българското хайку"

Хайку е сърцето на поезията
Сантока

Миналата година в САЩ излезе моя антология на българското хайку „Човек" на английски език.

В нея участваха 75 автори, всеки с по едно хайку, обхващащо 50-годишен период на писане на хайку в България. Задачата на тази антология беше да представи на международната литературна публика основните черти на българското хайку като развита национална литература.

Веднага след американското издание се появи необходимостта от разширеното българско издание, което да хвърли нова светлина върху българската литература и да направи българското хайку неотменимо нейна незаменима част, макар и да излиза от традиционните рамки на това как българската литература се разбира.

Разбрахме се с редактора Габриела Цанева да увеличим броя на хайку на автор от едно на пет и да включим нови автори. Въпреки увеличаването на броя на подбрани хайку от 75 на около 400 и повече от удвояването на броя на авторите, уверявам читателя, че редакционният ни подход не беше количествен, а изключително качествен.

Критериите за избор са описани в предговора на американското издание.

В половинвековното си развитие българското хайку просто има какво да покаже. Българското хайку е създадено от известни имена на българската литература като Блага Димитрова, Иван Методиев, Димитър Стефанов, Димитър Горсов, Николай Кънчев и много други, които творят българско хайку и днес а също и ценни любители на хайку, които добавят гласа на хората към тази форма.

Че редакционният подход към българското издание на антологията „Човек" не е бил количествен, а качествен, показват следните данни: броят на членовете на български хайку групи във Фейсбук е над 1500. Дори и да намалим този брой с трето или дори наполовина, поради припокриване, виждаме, че броят на поетите в антологията включва малък процент от днешните поети и е още по-малък, ако го броите в рамките на петдесет години развитие.

Спомням си например създаването на Български хайку клуб през 2000 г. в Столичната библиотека, стаята и коридорите бяха пълни с хора, които всички бяха прави, защото нямаше къде да седнат. Това говори за популярността на хайку в България.

В американската антология „Човек" са представени само подбрани хайку, достатъчни, за да може международната публика да си направи определени, надявам се много представителни изводи за българското хайку. Много по-големи са целите на българската антология „Човек".

За първи път след половинвековно развитие искаме да представим хайку на българската публика като самобитна българска литература и същевременно да се създаде необходимата база за по-нататъшното развитие на българското хайку.

Ето защо, наред със селекцията от избрани хайку, направихме и селекция от „свързани форми" (ренсаку, хайбун и хайга).

Биполярността на хайку позволява на хайку формата два различни наративни подхода: експоненциален (метафоричен), който е начинът на индивидуалното хайку, и линеен или комбиниран в „свързани форми". Надявам се, че българският читател на антологията „Човек" ще успее да се убеди в стойността на българското хайку.

Нека кажа и няколко думи за методологията.

Има три основни техники в хайку: „форма", „прекъсване" и „ключови думи".

Нека се опитам да ги обясня накратко.

Най-лесно е да се обясни първата, която е лесно достъпна. Колкото по-трудна е техниката, толкова по-трудно се обяснява.

Формата от 5,7,5 срички определя хайку като литературна форма.

Някои я смятат за ограничение, но формите са художествени инструменти, а не ограничения.

Всички разбират този инструмент еднакво лесно, както деца, така и възрастни. Емблематичният образ на хайку поета в Япония е мъж/жена с протегнат юмрук, който свива пръстите си един по един, броейки срички (японците броят сричките по различен начин от нас – ние отваряме юмрука, японците го затварят.)

В Япония писането на хайку се нарича „пътят на 17-те срички". Значението на тази форма показва принадлежност към идеологията на природата, тъй като числата 5 и 7 са магически и взети от природата, а асиметричната симетрия на формата съставлява „златното сечение".

Превишаването на формата има цял набор от значения: от отрицанието на природата, до отрицанието на хармонията, отрицанието на обществото, изливането на емоции, смях и подигравка, дори гняв и сила.

В ерата на глобалното хайку и господството на интернет, формата като художествен инструмент се напълно игнорира, преди всичко в англоезичните и сателитните култури. Причината най-вероятно е, от една страна необходимостта от бърза комуникация и масово производство и от друга страна създаване на „ненационална литература" особен жанр, наречен „международно хайку", който доминира в глобалното общество. Защото 5-7-5 във всеки език има особености и значително засяга националния характер на хайку стиховете. Много български поети са писали хайку от 5-7-5 срички, например Димитър Стефанов, някои пък се позовават на „поетическата свобода" и правото на личен стил, а днес множество просто следват „интернет стил".

„Прекъсването" е техника, която въвежда две важни поетични фигури в хайку: многоточие (елипса) и перипетия. На Запад се използва широко, често автоматично, като маниер, и механично, без реално разбиране. Например, след прекъсване много често потокът на разказа не се променя, а остава линеен.

Техниката на „ключовите думи" е една от трите основни хайку техники, но най-„мистичната", почти непозната на Запад. В Япония това е майсторска техника, която се учи през целия живот и изключително чрез собственото поетично творчество. В хайку няма преки пътища, няма „теоретичен подход".

По времето на Башьо тази техника все още е в процес на развитие и хайку разчита повече на свързаните форми в разказа.

Но техниката на ключовите думи оказва решаващо влияние върху развитието на хайку като самостоятелен израз. Първият речник на ключовите думи е съставен от Кьоши Такахама едва през 20 век. Първият модерен речник на ключови думи е съставен от Канеко Тота. След него има много посоки на развитие на тази техника, която западняците не разбират добре, защото не е част от западната култура.

В Америка има няколко доста дилетантски опита да се състави такъв речник. Един такъв опит всеки февруари окупира български поети, които несъзнателно участват в него като доброволци. Те работят по странния метод, че ключовите думи (теми) идват „отгоре" (от теорията, т.е. от съзнанието – утвърждавайки нечие голямо его или имперска амбиция) – тоест извън емоционалната реалност на поета – което е несъвместимо със сериозната поезия.

Ключовите думи, представителни за един народ или един поет, могат да идват само от поетична емоция, или както би казал Данте Алигиери, от „великата душа на народа".

Този преглед на основните хайку техники има за цел да представи на читателя трудностите, пред които е изправен редакторът на такава антология.

Техниката на ключовите думи беше в основата на подбора на избраните хайку.

Идеята на тази антология е, че може да се актуализира периодично на всеки 5 или 10 години, така че да се следва тенденцията на по-нататъшното му развитие.

ОЩЕ В АНТОЛОГИЯ „ЧОВЕК“

ГАБРИЕЛА ЦАНЕВА

Като главен редактор и издател на сп. „Картини с думи и багри“, вече повече от пет години имам възможността да следя развитието на българското хайку.

Познавам голяма част от активно творящите в жанра поети, повечето от тях като автори в списанието, но и чрез други техни проекти. Използвах творби, публикувани в сп. „Картини с думи и багри“, за да ги включа във втория и третия раздел на антологията, както и в следващите, необявени предварително раздели под общото наименование „Още“. Защото, като редактор и издател на списанието, аз имам авторско право върху него.

Включването на тези творби в антологията има като непосредствена цел да предложи на читателя една по-широка перспектива към българското хайку, т.е. да му даде достъп до по-голям брой добри хайку и произхождащи от хайку гранични форми на изкуството.

Но истинското, голямото достойнство на „Човек. Антология на българското хайку“ е нейната първа част и не разглеждана като мозайка от хайку на голям брой автори, творили през последните 50 години, а като част от изследването на хайку в контекста на мястото му в българската литература, културна традиция и език. В този смисъл, цялата първа част е само основа и основание за извеждането на онези ключови думи, които са сърцето на всяка жизнена национална литература.

Именно създаването на речник на ключовите думи е онова важно, съществено НЕЩО, което движи екипа ни, а настоящата книга е една прекрасна първа стъпка по пътя.

В този смисъл всеки стих в тази антология е своеобразен цитат, който има за цел да покаже жизнеността на определени думи и тяхното ключово значение за изразността на езика, за способността му да строи метафорични конструкции и да създава нелинейни, прекъснати внушения.

ЗА ОЩЕ

Хайку и свързаните с хайку форми не се изчерпват с ренсаку /тематична поредица/ и хайбун, представени в първите три, предварително обявени раздела на антологията, с които представихме „класическите“ форми на проявление на хайку.

Много съществена част от онова, което може да се нарече хайку култура е хайгата с нейните различни превъплъщения – от класическата хайга, до фотохайга и хайга-картина – всичко това е онова вълнуващо съприкосновение на образа-текст или текстът-образ, което има ново послание – различно от самостоятелното послание на текста или изображението.

Но хайку се простира и по-далеч, като поражда и други смесени, гранични форми, които нямат наименование, но това не е причина да ги отминем.

Такива форми представяме в този раздел – хайбун с рисунка, или може би хайга с прозаичен текст... или просто още едно лице на хайку.

Интересни са и формите на хайга-ренсаку – тематична поредица от хайга.

Или ренсаку-диалог.

Хайку, оказва се, може да излезе и от двумерността на листа, за да се всели в скулптура. Какво е това – можем да се запитаме? Триизмерна хайга? Нещо друго.

Колко са проявленията на хайку? Нито можем да ги изброим, нито с такова изброяване бихме изчерпали темата... Защото хайку е същността на живота и на живото изкуство, което вечно се променя и търси своите нови пътища и образност.

ПО СЛЕДИТЕ НА ДУМИТЕ – ИЛИ 30 ГОДИНИ ПОЕЗИЯ

Новата поетична книга на Габриела Цанева „Поезия. Избрано 1994 – 2024" вече е достояние на читателя в своя електронен вариант. Но – може ли да се нарече „нова книга" един сборник, събрал между страниците си 30 години творчески търсения – лутане, съмнения, прозрения?

В случая можем да говорим за „ново" по отношение на оня особен процес на вглеждане – назад и навътре, който оформя дадено издание, съставено от избрани творби. Защото всеки избор, всеки подбор е уникален творчески процес и е свързан с времето, в което е извършен.

Композиционно, настоящото издание съдържа 15 раздела, в които са включени творби от 14 издадени книги на Габриела Цанева – „Реши се и ще си свободен", „Догонвам бягащия ден", „Врабче върху антената", „Заскрежени птици", „Светлата пътека към звездите", „Искам себе си", „Състояния. Хайга", „Бурята сплита ръце", „Високосният ден", „Стъпки по пламъци", „Оскъдни дни", „Нощта на щурците", „Кръстопът на сънища", „Зад гърба", както и стихове, публикувани само в перио-дични медии през 2024 г.

Големият времеви период, през който са писани селектираните стихове, както и структурирането на текста в раздели не фрагментират излишно поетичния разказ. Защото „Поезия. Избрано 1994 – 2024" е точно това – поетичен разказ за търсенето на твореца. Търсене – разнопосочно, задъхано, гневно, болезнено, отчаяно. Търсене на отговори на важните, вечни въпроси – за смисъла и произхода – на живота и изкуството; за възхода и изхода; за пътищата и безпътицата – на духа и мисълта, на личността и обществото. Но този разказ не е равен и монотонен. Той е стихия и бунт. Оная стихия, след която всичко е равно. Оня бунт, след който нищо не е същото. Опустошение. Това ли оставя след себе си поезията? Това ли трябва да остави?!

Да. Отговорът е „Да" – когато това, през което е преминала стихията-поезия трябва да бъде отмито…

МЕДИТАЦИИ ЗА БЪЛГАРИЯ

ГАБРИЕЛА ЦАНЕВА

Сборникът съдържа 12 социално ангажирани тематични поредици от танка, хайку, танка проза и хайбуни. И е още една ярка творба на своя автор, която показва необятните изразни възможности на кратките източни форми. За читателите на списанието голяма част от включените текстове няма да бъдат нови, но събрани в книга, заедно, те имат различно, мощно послание, което въздейства и можем да разглеждаме многозначно.

От една страна, откриваме необятно широкия спектър от теми, които могат успешно да бъдат предмет на поезията; от друга страна – виждаме резултата от свободното експериментиране с взаимодействието на формите, стилистиката, видовете. Свидетели сме на жанрово преплитане, чийто резултат е своеобразен литературен синергизъм.

Отделен интерес представлява корицата на книгата, в която са включени като елементи хералдически символи – гербът и знамената на рода Форечи с автори Димитър Анакиев и Красимир Методиев, изпълнител Lavsaer studio и консултант Стоян Антонов.

Отделен интерес представлява корицата на книгата, в която са включени като елементи хералдически символи – гербът и знамената на рода Форечи с автори Димитър Анакиев и Красимир Методиев, изпълнител Lavsaer studio и консултант Стоян Антонов. Тази препратка към семейната история не е случайна. Ето какво споделя в предговора авторът: *„Това е и възможност да се отплатя на поколенията на моите предци (седем поколения, които познавам), които са били известни със своето родолюбие и своя борбен дух. Ето защо е украсена с герба и знамената на фамилията Фочери… тази колекция също продължава семейната традиция и духът на предците говори в нея – точно това смятат за основа на поезията и в Япония."*

ПОЕЗИЯ

НЕЗАГЛЪХВАЩИ ГЛАСОВЕ

ЗАРНИЦИ

ТРИФОН КУНЕВ

ХРИЗАНТЕМИ

Хризантеми:

на любовните ми песни закъснелите слова,
тиха вечер със венец от хризантеми на глава;

звукове, които ще заспиват,
и мечти, които си отиват...

Хризантеми:

на любовните ми песни закъснелий звън –
тиха вечер и сърце мечтающе за сън;

Сладък дъх от свехнали мимози
и прочетени отдавна некролози...

ТВОЯТА ЛЮБОВ

Твоята любов – далечен звън от сребърна камбана –
морна долетя до мен и тихичко издъхна:
тихичко погребах твоята любов – горкана,
и под бурени отдавна нейний гроб заглъхна.

Звън далечен днес отново на сърцето ми нашепва
тъмна приказка за твоята любов умряла –
то, заспало тежък сън, учудено се сепва:
спи, сърце, под златните криле на есен закъсняла...

ОБРЪЩА ВЗОРИ ЛЮБОВТА

Обръща взори любовта ми нежна
и пита: „Де ме пращаш ти?“
Иди, о моя хубава любов,
иди при нея
и кажи:

„Сред зима пролет нося,
девойко ясноока;
ще лъхна в твоята душа
и цъфна ще кокиче белоснежно там
и модра теменуга...“

Иди, о моя хубава любов,
така кажи. –
Усмивка росна трепна ще на росни устица;
че зная аз – отдавна
душата й жадува млада пролет. –
Но ако ледено мълчане
ти видиш в нейните очи,
върни се, моя хубава любов –
дълбоко във сърце си ще те скрия
и есен ще е мойта пролет...

„Хризантеми“, 1907 г.

МОИТЕ ПЕСНИ

За̀рници във тъмна нощ; неясни очертания:
тишина; и дух на горко отчаяние
над поля, които чакат безнадеждно;

за̀рници във тъмна нощ; последните цветя
от поля, където всичко прецъфтя –
от поля, които чакат безнадеждно;

за̀рници във тъмна нощ; заробени царици;
лебеди - печален ред избити птици;
лебеди, пропели пред смъртта си нежно;

за̀рници във тъмна нощ; далечносребрен звън:
бели гълъби, разбудени от сън...

ТЪМНА ГОРА

Гора печалномълчалива.

Отмина мойта младост. И не чувам вече
умрелий ек на тихите й стъпки;
мирише на листа, които гинат
от ледний дъх на ѐсенните тръпки.

Навярно ще де мръква.

Някъде далече
секат дърво. Ослушвам се напразно:
о, не ще преминат

през тъмний бор ни ек от тихи стъпки, ни лъчи...

Сърцето ми проплака и замлъкна:
навярно слънцето умря,
наверно вече мръкна.

АВТОБИОГРАФИЯ

Притома, суета и горко неведение: цветове –
единствени – във скръбните долини на живота;
вървя в сърцето си с неясен ек от други
светове,
подгонен съм от жажда и подмамен с
призрачни миражи;

и ето, низ пустинята ще найда своята Голгота
по тайнствения път на горкото си неведение.

Една ръка могъща, без истление
орисаното пътешествие нарежда:
в кромешний мрак не виждам никоя надежда,
до себе си не сещам никого – дали съм сам,
или сме много ний – не знам.

Духът ми в свойте горести напразно със
въпроси
обсипва сенките на миналата слава;
в пустинята без отзив прозвучава
гласа ми. А из тъмнините глух се тътен носи
от страшните вълни на някоя река:
то, Времето, нестройно се прелива и отлива –
притома, суета и горко неведение.

ГИБЕЛ

Отвсякъде навалят облаци; пред тях се носят
зловещи призраци на мъртви божества;
небе ми не остана; и скоро ще прокосят
насам галуни за надгробни тържества.

Душата ми замислена очаква края.
Дочувам в тъмнините нечий горък плач:
за мен. Аз искам тихо да мечтая
на тихи вечности за вековечний здрач.

Душата ми, замислена очаква среща,
дочувам в тъмнините нечий горък плач:
аз искам кротко пред нощта зловеща
да мисля за усмивките на вечний здрач.

„Зарници“, 1926 г.

Публикация в кн. „Стихове“, Трифон Кунев, Изд. „Омайниче“, С., 2015 г.

В ПАМЕТ НА

ЙОСИФ ПЕТРОВ

ВИК ОТ КАТОРГАТА

14.05.1909 г. – 16.10.2004 г.

ПЕРСИН

Персин, Персин, земя със сълзи напоена!
Безрадостен и тъжен остров на скръбта!
Една ли българска душа озлочестена
позна сред теб на властник зъл жестокостта?

Една ли смела помисъл със орлов полет
намери своя край в каторжния ти ад?
Един живот ли ти лиши от цветна пролет?
Една ли младост в теб повяхна като цвят?

Блестят високо небеса лазурно чисти!
Усмихват се далечни трепкащи звезди!
А в теб печално бродят мрачни лагеристи
и жълти листи ронят старите върби!

Над твоите полета, сиви, неорани,
потънали в дълбока есенна печал,
се носи само грозен грак на черни врани
и на страдалците страдалческата жал!

Жестоки българи, по-зли от зверовете,
враз българи врăхлитат като врагове,
а Дунава, свидетел ням на вековете,
със бистри сълзи мие твойте брегове!

Един загиващ свят за кървава голгота
на свойте многобройни жертви теб избра!
Но няма в теб смъртта да победи живота,
че ей я, пуква вече новата зора!

Прелива в братска Полша мъката небрана!
От златна Прага идват ропотни слова!
Поробена Унгария със бунт въстана!
В студени тръпки тръпне каменна Москва!

Като Бастилията ще се сгромоляса
властта на този кървав Сталинистки свят!
Ще си отдъхне вредом трудовата класа!
Ще се прегърнат с чиста обич брат със брат!

Ще зашуми като поток човешка радост
във милионите измъчени души
и разсинджирената окована младост

окови и тъмници с грохот ще руши!

И в тия светли дни, след дългото разпятие,
в изстрадалата българска земя навред,
сред радостта ще прогърми едно проклятие:
„Проклет да си, Персин! Проклет! Проклет!
Трижклет!“

ЗАКЛЮЧЕНИК

Цветила пролет ръси цветна благодат
върху зелените килими пред затвора,
а в него мойта младост вехне като цвят,
защото пожелах цветя за всички хора!

Във всяка росна капка лъч е заблестял,
пронизал зарад нея шеметно простора,
а аз всред тюрмения мрак съм ослепял,
защото слънце пожелах за всички хора!

Грей бистър свод. Дъхти на цвят. Трептят жита.
И волнокрили птици пълнят кръгозора.
Жестоки хора ми отнеха пролетта,
защото пролет пожелах за всички хора!

В УТРИННИЯ ЧАС

От полунощ съм буден. Не заспивам.
Чак призори с натегнала глава
през малкото прозорче поглед впивам
в единственото късче синева.

Сега е час на утринната нежност
с любимата разбудена жена.
О, хубав час на нега и небрежност,
на шепот в чезнещата здрачина!

По твойта тиха сласт сега копнея!
Не спомняй ми го, спомен, че боли!
Ела, мечта, при мен и вместо нея
в килията студена ме стопли!

Но грозен трясък на врати железни
предутринната тишина раздра!
Изплашена, към висините звездни,
във рано зазорилата зора,

мечтата ми, като гугутка плаха,
изпляска с трепетни крила натам!
Разсъмна се. Стените побеляха.
И във килията аз пак съм сам!

ЧОВЕКЪТ Е РОДЕН ЗА ПОЛЕТ

Живял в заблуди и измами
и днес със тях живей светът!
Та могат ли да бъдат знаме
омразата, мъстта, гнетът?

И може ли да е човека
потиснат и обезправен,
когато в звездната пътека
човешки син е устремен?

Злощастен ще се примири ли
на роба с жалката съдба?
О, в него има древни сили
на неподвластност и борба!

Защо във грейналата пролет
той угнетен глава е свел?
Човекът е роден за полет
като планински млад орел!

1975 г.

ПРЕДСМЪРТНО

Плътта е смъртно уморена.
Повява тих гробовен хлад.
По воля висша, неотменна
аз ще напусна тоя свят.

Ще се завърна ли отново?
Във чудеса не вярвам аз!
След себе си оставям слово.
Смъртта над него няма власт.

1984 г.

НОВА ПОЕЗИЯ

„ПОГЛЕДИ НАЗАД“

АЛЕКСАНДЪР АЛЕКС. ДЪБНИШКИ

YMA SUMAC
EL CONDOR PASA

„О, величествен кондор…
отнеси ме у дома…
Искам да се върна в своята обична земя,“
където още броди
бащината сянка.

DAVE BRUBECK
TAKE FIVE

след теб
мога да броя
само до пет
с диханието на саксофона
след ударните

LAURIE ANDERSON
O, SUPERMAN

остана без сила
диханието на света,
а мама не се връща;
спомни си тогава
за нейните ръце…

PAUL ROBESON
NOBODY KNOWS THE TROUBLE I'VE SEEN

„Понякога ставам…
Понякога съм надолу…
Понякога съм почти до земята,“
но моят дъх все още е жив
и ви се надсмива...

FRANK SINATRA
MY WAY

„Какво е човекът, какво има той?
Ако не самия себе си, той няма нищо.“
И няма Бог за този мъж,
защото Бог е който прави
от гордостта достойнство.

HERMAN'S HERMITS
NO MILK TODAY

„Всичко, което е останало
е едно място на мрак и самота.“
и моят мъничък свят на обич
покриват, обсебват неща
с лик на нощен кошмар.

THE BEATLES
GIRL

„Казаха ли ѝ, когато беше млада,
че болката ще доведе до удоволствие?“
но болката е съзнавана,
а удоволствието не, и чака
своите символи.

PINK FLOYD
ANOTHER BRICK IN THE WALL

Не знам, учителю, дали си
„една друга тухла в стената,“
но вие – розов сатана,
традиции рушите,
култура, вяра и душа.

DMITRI SHOSTAKOVICH
THE SECOND WALTZ

Картини и слова
в танц ръце протягат,
върти се вихър
от звуци и от блясък.
О, не мълчете светове зад тях.

MARIZA, MIGUEL POVEDA
MEU FADO, MEU

„Възпявам безкрайните простори,
морето, земята, мое фадо…“
същите тези,
които ни бяха отнети
в моята младост.

ЯНКА Е БОЛНА ЛЕГНАЛА

ВАЛЕНТИНА ЙОРДАНОВА

Янка е болна легнала
Легнала е болна хубава Янка
от оная пуста черна неделя.
На сърцето й голям камък тежи,
плаче и с кървави думи нарежда,
как Стоян – първо й либе остави.
Прежали я – друга мома залюби.

Сега прилича на жълта вехтия,
в устата си залък не слага, ни поглежда.
Мълчи и с никой дума не продумва,
от мъка добрата си душа погубва.
Хубостта й грознее и бързо бледнее,
косите й – слама, вплетени в плитки са.

Тъжни си черни очи изплака,
сълзите й бистри кладенци напълниха.
Плачът й биеше църковната камбана –
до съседно село ехото огласяше.
Всички съселяни се чудеха и маеха –
каква е тая орисия, дето я така наказа,
Стоян сърцето си да подари на друга,
а болката всеки ден при нея да нощува.

Силите й като тесто... Не мож стана.
Тялото й като сухо дърво изтънено и
съхне, сякаш е от сушата покосено.
От жал се забради с черна забрадка.
Освен Стоян, друг момък не признаваше,
като призрачен облак пред нея витаеше.

Майка й и тя посърна да я гледа такава,
своя тъжна песен сърцето й запява.
Затова при заран в черква решава да иде,
Божията милостиня и помощ да търси,
за здравето на своето чедо да се моли.

Пред иконата на Господ коленичи.
Държи свещичка и тежки думи нарежда:
- Смили се, мили Боже, изцели я от таз мъка!
Изтръгни болката от крехката й душа!
На крака изправи и отново съживи!
Ако требва мен в черната студена земя положи,
но нея здрава ми запази, от мъката я избави!

А в собата Янка на себе си тихом мълвеше:
- Какво направи с мене, либе Стояне,
сватба с друга, насред мегдана ще вдигаш,
от мене без срам завинаги се отрече,
а моя златна месечинка ми беше?
Сега на чужди врати да ходя и чукам,
други гости на своите да посрещам.

Майка й всеки ден на Янка думаше:
- Ти слънце беше, а сега като тъмен катран си!
Стани, мило чедо! Не се погубвай! Нагизди се!
Вземи менците и отиди за вода бистра, студена!
На чешмата ще срещнеш дружки и ергени -
кой от кого по-хубав, гиздав и начетен.
Може друг да намериш и в него се влюбиш,
умирам, като те гледам – безжизнена и сломена.

Но Янка майка си не чуваше и тъжеше.
„Как да забравя Стоян, като е в ума и сърцето ми?“
Сякаш прокажена беше – гаснеше в своята мъка.
Като, че ли със зъл поглед самодивски очи бяха
я урочасали – ненагледали се на нейната хубост.

Сега Стоян друго либе ще целува и радва.
После двамата ще свият свое свидно гнездо,
което ще тачат – там отчуват своята челяд.
С мили думи един друг, ще се наричат.

Но мина се известно време
в дълбок сън на Янка привидя
хубав и напет момък с буйна коса.
Насред поле ръка й протяга,
китка за обич към нея поднася,
а тя с вяра към него пристъпва,
сърцето й лудо бие – ще изхвръкне.
Ненадейно се влюби в него.

Той бе богат момък сред момците,
но не само по имане, а и по душа.
Срещаха се на седенките вечер
и заобичаха се, той излекува й болестта.
Преобърна живота й – радост донесе.

Забрави Яна за първо либе Стояна.
На сутринта припна весела и засмяна.
Прегърна майка си, за да я утеши,
а тя от радост заплака, че Янка
вече не скърби, болката си угаси.
Бог бе чул молитвите – чедото й спаси.

Манол я поиска за своя невяста,
насред мегдана вдигнаха пищна сватба.
Стоян настрани скришом стоеше
и с жадни си очи Янка гледаше,
а сърцето му дълбоко болееше.

На ум се проклинаше, дето остави
хубава Янка – от сърцето избрана.
Сега подари я на друг да я люби.
От яд чувствата си към нея разпали
и вече душевно гореше в буйния огън.

Българско момиче, худ. Антонина Василева

А хубава Янка на майка си прошепна:
- Прощавай, мила мале, в друг дом отивам!
Тебе сама оставам да шеташ в чужди дворове.
Така ми е писано – то момата на друг се дава.
Там друга майка и татко в чуждия дом ще намеря.
И нека само мъжка челяд родя,
то женската за тегло е!
И Бог ни запази двама заедно да сме, чак до гроба!
А на тръгване нази с благи думи благослови!

10.05.2024 г.

ТЕРАПИЯ

ВИКТОР МАРЕШОВ

ПСИХОПАТ

Почувствах всичко в този свят –
омраза, завист и разврат!
Безсрамие, двуличност и себичност
помогнаха да се формирам личност!

И днес – завършен психопат –
творя за себе си, и на инат...
Дали четете ме – на сайдера ми дреме –
Животът тук, сега и с Вас, е бреме!

А казват, че човекът бил венец!
Любяща твар! Добронамерен, верен!
Подобие на нашия Творец!
По Неговия образ мерен!

Смъртта във лунносребърна премяна
с мъниста бели, светлосин воал –
дойде нощес – приветлива, засмяна –
от всички вас – аз бях се отървал!

ТЕРАПИЯ

Когато си объркан и отчаян,
когато нямаш воля и си слаб,
от скотско ежедневие окаян
приседнал си на дървения праг –

послушай тишината изобилна.
Погледай древния и непрогледен мрак.
Вдъхни тревите с аромат на билка
и трижди прекръсти се пак...

06.02.24.

РЕКА

Отново плувам във реката сам.
Отново вечер, а над мене – Мостът.
В кристално чистата вода, аз знам,
че тук съм домакинът, но и гостът.

Тук плувах миналата седмица с жена,
а миналия месец плувах с друга.
Тук лани къпах своите деца
и учех ги, в реката как да плуват.

Реката бе една, сега и тук,
а къпах се във нея много пъти.
Дали съм аз, или съм някой друг..?
Дали не съм персона от съня ти?

Залязващият лунен диск
напомня ми за времето –
че трябва да изляза чист,
забравил, млад, уверен – себе си.

А Мостът ще стои все там.
Все каменен, все ням, всеблаг.
Дали насам, или на „Там" –
след плуване минаваш пак...

РЕНСАКУ ЗА РЕЛИГИИТЕ

ГАБРИЕЛА ЦАНЕВА

Моят Архангел
донесе благата вест на Мария
и продиктува сурите на Мохамед –
защо ли не му вярвам?
Децата изядоха родителя си.

Пророк Исса, наричан и Исус
е предшественик на пророка Мохамед
в пантеона на исляма.
Тогава –
откъде идва омразата?

Все се чудя защо
християните преследват евреите
нали на техния Бог се кланят...
и на сина му,
роден от еврейка.

Хан Борис I, наречен Михаил
изкла половината българи
и стана светец...
Днес люто мразим
в името на Баташкото клане.

Бог е любов –
от кладите до домашното насилие
и Холокоста
в негово име кръв не се лее;
кръстоносните походи
не се броят

Свети кесар Тервел
спря арабите при Босфора.
Карл Мартел – при Поатие...
И спряха развитието
на човечеството с 1000 години.

Арабският халифат –
мостът на Античността
към Ренесанса.
Дали Просвещението
щеше само да открие демокрацията?

Най-голямата пречка
пред прогреса е „етиката", която казва
„Не се прави на Бог!
Само Той може да създава."
Добре, че е само на 3000 години.

РЕНСАКУ ЗА ВЯРАТА

ДИМИТЪР АНАКИЕВ

Българите,
както всички останали,
с огън и меч
приемат вярата на любовта –
нещастният български хан

Онзи ден слушам
как някакъв поп заповядва
любов –
сякаш истинската любов
може да се заповяда

Гледам християнство:
ритуали и думи, празници
на светци –
много обичам
кучетата и котките си

Някакъв поп казва
„трябва да се страхувате
от Бог“ –
и сега не знам дали това е вяра
на страх или вяра на любов?

Задрасканата
биография на поета
премълчава
християнското насилие заради
едно написано стихотворение

Никой не излива
толкова много омраза,
както тези,
които ни учат да обичаме --
всеки, който опита, ще види

Всичко, казват те,
е написано само в една книга –
така че
поетите и писателите са създали
бог, те могат и да го отрекат

СКРИТИТЕ ДУМИ

ДЖАНИНО ДАСКАЛОВ

ЕДИН ДЕН

Събрал часовете набързо
и този ден ще си отиде,
а с него и частица същност
от онзи план, уж тъй велик
неясно как отгоре спуснат!
Наредени, чакат след него
и добрите и лоши години!
Часовникът на твоето време
спомените с пясък засипва,
не закъснява и не избързва,
за всички жестоко е точен!
Така е, но този ден още е тук
ще го прегърна някак за сбогом
с надеждата дано догодина
при мен да се върне отново!

СКРИТИТЕ ДУМИ

Скритите думи
Някога много отдавна,
безпричинно усмихнат
притичвах през дните
на безкрайното време!
Влюбен във всяка минута
на младостта омагьосана
търсех скрити послания
дори в скучноватите дни.
В синевата премигваща,
под голямата стара липа
животът ухаеше странно
на пресен ябълков пай
и на смешна невинност!
Неочаквано времето спря,
после забърза припряно
без смисъл, цел и посока!
Стреснат, видях непознат
натъжен с посивяла коса
и разбрах най-неочаквано,
че вече не ми е приятел
неблагодарното огледало!
Единствено думите скрити
в бележник, когато летях
отново ще нося, като щит

там, точно там до сърцето!

РАЗХОДКА

След този дъжд внезапен,
един след друг
корабите ми потъват!
Тъгата със забрадка от мъгла,
приведена изнизва се в безкрая,
когато там високо в небосвода
затворила очи дъгата
изпъва се и засиява
във въздуха кристално натежал
от споделените усмивки!
Тогава уличното куче в мен
отърсва лошотията си вирусна
и маха весело с душата си опашка
към мокрите листа
на вишната тъй стара.
И тръгвам в белотата на снега
от нежните и венчелистчета!

ТЪРСИ СЕ

Пролетта, като дрогирана престъпница
спотайва се във облачните дни
и в нощите безчувствено студени!
На сутринта изгубила надежда
изчезва с кучешката банда безпризорни.
На изток слънцето от срам е побеляло,
наказано, зад облачната сива пелена.
Единствено, нестихващата птича песен
и непокорните зелени цветове,
пролетна утеха някак носят
на този свят подсмърчаш и объркан.

ХАЙКУ ПОРЕДИЦИ

ИВАНКА ПОПОВА-ВЕЛЕВА

ВЕСЕЛ КАРНАВАЛ, РЕНСАКУ

Make Карнавал not War

звънче трепти
на пантофката на шут
весел карнавал

най-отред върви
черен котарак –
няма му опашката

ножицата трака
май във всеки дом –
пазят си топлото

със зелени очила
пристъпя магаре
предъвква талаш

с тях ведно върви
тяхната стопанка –
с нариз люти чушки

празник е –
застройва си чорбата
с половин яйце

хапват си децата
сладък шоколад –
габровски пестил

кат’ си лягат,
спират си сахатя –
чарковете се хабят

мярка
за костюм се зема –
за пет лета напред

на стършела жилото
не прощава хич –
сатирикът също

на добрите хора
преливат сърцата
от обич и смях

Габрово – В. Търново, 18.05.2024 г.

АКРОСТИХ

светкавица –
вик на чапла
пронизва тишината
Мацуо Башо

Светлината прониква
през плътната завеса
юлско пладне

Във водата
се мята пъстърва
блясък на сребро

Ехото препраща
крясъка на бухал
разбудена нощ

Танц на пеперуда
над маково поле
полъх на ветрец

Кимоно на гейша
яката по-бяла
от крило на лебед

Арка в гората
явор и калина
сплели клони

Вишнев цвят
покрива земята
бурята постла килим

Изворна вода
в белите менци
кой ще я отпие пръв

Цикади цвъртят
сред зрелите жита
задава се жътва

Аромат на рози
въздухът трепти
от песен на берачи

В небето лети
волен сокол
изпокриха се зайците

Измити от дъжда
лъщят тротоарите
празнично

Каруца подскача
по неравния път
пеят грънците

На масата – нар
кървѝ от болка
наранената плът

Алея в парка
бавно пристъпват
беловласи влюбени

Чайна церемония
в тишината се носи
лек аромат

Армия мравки
напада целта
белеят се кости

По билото – сняг
през полето – пъртина
си проправя път

Люляково утро
пробуждане през май
с песен на скорец

Акорд на китара
докосва душата
събудени спомени

Празнична глъчка
цветя и балони
за първокласника

Руменее зората
целува я слънцето
тайно

Оризова питка
замесено с обич и сълзи
за из път

Ниска колибка
сламена рогозка
несметно богатство

Искрици в нощта
летят над полето
с малки фенерчета

Зид и падащ мост
тропот на копита
срещат победител

Вир в реката
водата завря
весела ваканция

Алени макове
тичат край пътя
давам още газ

Танк прегазва
стръкчета трева
след него скачат на крак

Икебана
суха клонка и лотос
в хармония

Шарено хоро
луди млади и стари
с разтуптени сърца

Истинско чудо
икона оживява
от нея капят сълзи

Нестинарски танц
върху жаравата
с боси нозе

Атракцион
високо в небето
полет без криле

Трясък на топор
пада повален
старият бор

Албум –
усмихнати лица
от отлитнал миг

СЪСТОЯНИЯ, РЕНСАКУ

предателство –
излъгано доверие
пада гръм

просветление –
светкавица осеня ума ми,
попаднал в капан

разочарование –
фалшиви обещания
за полет

буря
в душата бушува –
от негодувание

градушка –
всуе късове лед
се целят в гърба ми

омиротворение –
далечен тътен
на отминаваща буря

отрезвяване –
реките влизат
в своите корита

обнадеждаване –
напоителен дъжд
за ново начало

В. Търново, 15.06.2024 г.

Иванка Попова-Велева

*

сред езерото
житни класове –
наводнение

автор на картината и хайку Габриела Цанева, из „Състояния. Хайга", автор Габриела Цанева, изд. „Изток-Запад", С., 2013, изд. gabriell-e-lit, С., 2019

МЕЖДУ СЦИЛА И ХАРИБДА

ИЛИЯНА КРЪСТЕВА

РЕАЛНОСТ

На професор Венелин Терзиев

Реалността е само илюзия, макар и много постоянна.
Алберт Айнщайн

Люлка с въже от протяжна мъгла ще привържа на дъга от опал и седеф. Полетяла към Слънцето, ще събирам душата си - шепа пендари от наниз проклет. Реката на времето ще погълне перлите бледорозови спомени, слънчогледови незапочнати изгреви, недовършени залези с пити от мед.

С плащеница от пурпур и жезъл от злато ще коронясам мечти. Непонятното, като бент ще отприщя от проляти сълзи. Нереалното ще превърна в храм за добрите дела. Невъзможното ще заспи в плахостта на нощта. Смелостта ще е знаме, верността ще е меч, мисълта упование, любовта - знак за чест.

Закъсняла, смарагдов лист от смокиня ще скъсам. Ябълка и змия ще потърся. Намери ме в прозрачния вятър на тайните мисли, в сълзата на последния земен човек, в близостта на съзвездие над пустинни миражи, в огън и лед. Намери ме, преди да е късно, преди да съм същата, преди теб и след теб.

МЕЖДУ СЦИЛА И ХАРИБДА

Жадувам равновесен бряг и между Сцила и Харибда се провирам. Сърцето е на вахта, и като стар моряк припява в приливния ритъм. Зашеметени, слънчевите нишки се препъват в скърцащите корабни въжета, оплитат се в платната, в котвата оранжево-ръждива светят.

В безветрие изгрява първата звезда. С плащ нощта покрива палубната койка. Примигва фарът с ярка светлина. Вършее в синьо жито гривеста вълна-ръкойка. Окачва звездопадът неонова луна, като часовник над всемира. На флага чайки се полюшват в очакване пасажите със риба.

В сенките си гларуси сновят и с писъци разбуждат тишината. Рибарят сутрешния вестник взел, увива червейче за стръв, на кея с кофичката си присяда. А някъде липи и кестени цъфтят, валят цветчетата им по земята. По парапетите мечтите скръстили крака стоят и чакат да пристигне влака.

Във пясъка следите ни се губят, все пак били сме тук, на този бряг. Посрещали сме залези и изгреви. Обичани били сме и сме обичали, и радостта с печал вървяла е ръка в ръка. Какво сме търсили, какво загубили ще ни подскаже вятъра, когато ни намери, преди да вдигнем пак платна.

БЕЗСЪВЕСТНО ЩАСТЛИВА

Вашата страст е за вас. Вашата цел е за другите.
Вашата страст се превръща в цел, когато я използвате, за да служите на другите.

Дани Пенев „Мисли като монах“

Отшелник. Стълпник. Творец без его, живеещ сред житейската пустиня. Говорещият с Бог. Обета спазил. Вместо да ходи по земята, избрал небето. Сред пясъците знойни, пропукват се скалите и на върха им построил обител. Безсъвестно щастлива и безгранично неограничена, душата му полита.

Безшевни мислите тревожат. Очите на сърцето му проглеждат. Невиждани цветя от лунна пепел, сред звездопадите потрепват. Искрят „Косите на Венера“, преплетени в космичното кръжило. Нощта пристава на Деня в невидими одежди, по вятъра шепти му нежно: Безсъвестно щастлива е само Любовта! Безкрайна за мига и миг от вечност.

Монахът диша отривисто. Разперва нарисуваните си крила в очакване да разбере, какво е Любовта? Как слънцето целува на разсъмване зората? Как огънят със сянката си спори? Прегръща ли самотното море брега и прилива на отлива защо говори: Безсъвестно щастлива е само Любовта! Магична красота. Възможна невъзможност.

Отшелник. Аскет и стълпник. Оплитащ лествицата към небето, ще пророни: Доброто не достига, Боже! Къде да търся, как да го намеря? Напразно ли повярвах в творението и спасението? По тайнствен начин, в съня ми подскажи молитва. В благост Господ рече: Безсъвестно щастлива е само Любовта! Доброто е част от обичта, безкористна и вечна.

худ. Габриела Цанева

ПЪТЯТ НА ВЯТЪРА

КИРИЛ ДИМИТРОВ

Ето, пак идва есен с паднали листа –
погаснали зеници
И аз ще дойда, но не с птиците –
по дирите на охлювите ще вървя,
да си почивам понякога ще спирам.
Из полята вятър есенен зърна ще рони,
а някъде ще чувам влак отчаяно да свири.

На гарата ще оставя куфара със спомени,
ще тръгна по улиците, непознати вече.
Само земята под тях като че е същата –
малка и безбродна
и сякаш ще ме пита откъде се връщам.

А дойде ли пролет и ветрец повее,
ще разцъфтят дърветата и ще заговорят тихо:
„Къде живя? Лесно ли се другаде живее,
тука ли ще бъде последната ти вечер?“

Ще дойда при теб, земя моя родна,
от ветрец понесен ще дойда да те целуна,
а после ща угасна като далечна песен,
като звъннала и замряла струна.

Търси в небето опора,
дървото без корен, худ. Габриела Цанева

***

От прозореца гледам, някой има на пътя.
Есенен дънер, багри по него.
В жълтото гнездо на деня
сред облаци слънцето мъти.

Пада сянка – умислена спряла комета,
на пътя чака една каруца
и не нейната ос, а тази на времето е счупена
някой от края на пътя ме гледа.

Баща ми се връща в живота си кратък,
този път нищо не носи,
изчезва в пръста като вятърна мелница,
с крила цял живот само скрибуцали
и нямам никакви към него въпроси

А няма вятърът един път да случи
да вдигне крилата на бялата мелница,
снегът да покрие с бяло земята,
забравата да стане рождена майка
на всички неща, с които се раждаме,
догдето напролет разцъфтят полята.

После иде лятото, цялото в злато,
а след него – есен,
въртят се едно след друго нещата
и пак си спомням като далечна песен
пътя, каруцата и до нея бащата.

Той не се върна. Назад се обръщам.
Сам съм на пътя.
Вятърът вее, облачета лутат се насам-натам
в небето,
сенки люлеят се пред една стара къща
и глухи изчезват по пътя нататък.

РЯДКО ПТИЧЕ

ЛИЛИ ЧОЛАКОВА

ДЪЖДОВНО

Пак вали и намръщени тичат
облаци с тъмносиви копита.
Мрак цари и небето предрича
много капчуци в земната пита.

Мокри, само дърветата шепнат
с някакви техни думи дъждовни.
Слънце, скрито зад облак полепнал,
мъчи се всуе да го прогони.

Долу вечно тревата ликува –
лакомо пие от водните капки.
Тя не умее да се преструва,
радва се в тези мигове сладки!

Вярно – мрачно, небето потиска
хората, свели поглед надолу.
Молят май като жрец да размисли –
слънце да прати – радост набола.

УТРИНТА

Детството, за който го е имал,
свети с приглушена светлина.
Някаква далечност го изпива,
порейки вълните с радостта.

Бляскави, светулките просветват
в дланите на детските ръце.
Скокът в тъмнината е пореден
опит да си Храброто сърце.

Пипи е открехнала мечтите,
водещи към нечие море.
Дълъг е денят ти – да се скиташ,
както си намерил за добре.

Зиме да се спускаш със шейната,
литнала в наклона заскрежен,
дето закачливият приятел
смее се в гърба ти залепен.

Вечерите (летните) със баба –
бухнала тестото със мерак...
Виждаш, че порастваш като хляба –
раждаш се под звезден похлупак.

Сутрин да подскачаш със въжето.
„Дамата“ тък чака си реда.
Детството ти кима отдалеко:
„Помниш ли ме? Аз съм утринта...“

РЯДКО ПТИЧЕ

„Щастието е като миг, светкавица. И човек трябва да може да го улови.“
Фани Ардан

Дали ще дойдеш като порив таен
или ще светнеш като миг предизвестен?
Дали ще милнеш със перо омайно
деня ми – в скуката заплетен и смутен?

Дали ще галнеш като птича песен
слуха ми – тънещ във подвижна тишина
или с доскорошен приятел свестен
отново двама ще здрависваме света?

Дали в отрязъка от мойто време
на ангел тайнствен ще усетя близостта,
та с нова радост през живот поела
да видя скритата надежда в есента?

Дали с усмивка непозната сутрин
денят ми в светлото ще плъзне с доброта?
Или във обич на дете окъпана
ще литвам, сякаш са пораснали крила?

Това е щастие – о, миг, поспри се!
И трябва бързо да усетя сладостта,
защото то... е като рядко птиче –
внезапно литва и изчезва сред света!

МЕЧТАТА

Мечтата е да виждаш пожеланото
на педя разстояние, макар да е далече.
Наяве да я чувстваш из-зад рамото –
видение от мисли и желания сърдечни.

От другите дори да е отричана,
дори да се опитват да ти казват „Невъзможно!",
не спирай след мечтата си да тичаш и
от себе си изхвърляй предизвиквана тревожност.

И нека във ума ти непрекъснато
да виждаш как пораства и до тебе приближава
мечтата ти, от сенките откъсната –
как двамата се срещате на мост от незабрава.

Тогава, о, тогава ще си птицата,
политнала високо над скали недоверчиви,
пробила на невярващи езиците –
доказала , че себе си в борба е победила!...

ЖИВЕЯ ЗА МИГА

МАРИЯ ИЛИЕВА

ЖИВЕЯ ЗА МИГА

Сутрин се събуждам със усмивка
и с прошепване на думата "благодаря".
Отдръпвам топлата завивка,
вече съм готова да творя!

Кафето с млечен аромат отпивам,
със сладки мисли подсладено,
в каймака карамелен пак се взирам -
днес какво ли ми е отредено?

С поглед мил приветствам,
заредена със емоции и чувства,
на щурото по детски се изплезвам,
знаците съдбовни тихичко подслушвам.

Всеки ден е дар Божествен,
радвам се на малките неща!
Звучат в душата ми природни песни,
сърцето ми нашепва - живея за мига!

НА БРЕГА

Пак до мене си сега,
моята компания ти липсва.
Стоя сама на края на брега
и с морето синьо се здрависвам.

Забързана вълна пенлива
в пясъка щастлива се разлива,
следи оставени изтрива
и шанс за нови спомени открива.

Не ме е страх от тебе, Самота!
Показвала съм ти го много пъти.
В теб намирам мъдростта
и тишината в улиците гъсти.

Дори да съм сама, не съм самотна.
Често си говоря със звездите…
Усмихвам се на слънцето - разкошно
изживяване със блясък във очите.

Дори и да си много близо,
аз ще се отдалечавам
до фарът морски, ти поспри се
и си тръгни, в миналото ти отплавай.

ПОЕТИЧНИ ИМПРЕСИИ

СТАНИМИРА ГЕОРГИЕВА

ВОАЛИТЕ НА СЛЪНЧЕВИЯ ВЯТЪР

СЛЪНЧЕВ ТАНЦ

Небесен дом.
Една сълза пролята.
В едно сърце.
Което спи.
Така ми се мълчи.
Така искам да усетя.
Бурята от слънчеви лъчи.
Вечни висини в небето.
Слънце.
След съдбовен ден.
Слънце в сърцето.
Да танцувам в ден пред теб.
Сякаш съм Селена.
Да танцувам в Слънчев пек.
Сякаш съм Вселена.
Да танцувам сред рой лъчи.
С крилете непонятни.
Слънцето ми подари...
Слънчева омая.
Да танцувам в този ден.
Да танцувам в безкрая.
Да танцувам в безкрая.

СЛЪНЦЕТО И ЕЛЕОНОРА

Една човешка длан.
Пламък на Живот отраден.
Старинен звездопад.
И цветя от злато. В онзи миг когато...
В онзи миг когато...
Съдбата беше щедра.
И Слънцето над кедра!
Отново засия.
Елеонора беше там. Макар и в самота.
Като повей на живот ,който все мълчи.
В слънцето отново.
Виждам пак лъчи.
Още ли сънувам? Още ли сънувам?
Още ли горя? В тази светлина?
А в Слънцето си ти!
Елеонора и мечти.

Като вечните въздишки.
Целувки и покров.
Като тайните усмивки.
Като благослов.
Като светъл пламък.
Като Святостта.
Като дните вечни.
Като Любовта.
И Елеонора вярна на своите мечти.
С крилете от коприна ще лети. Лети.
Към безкрая Вечен.
Към Слънчевите небеса.
С воалите на Слънчев Вятър.
И с още много чудеса.
И с още много чудеса.

ОЩЕ РИДАЯ

Още ридая!
Над Слънчевите вълни!
Още мечтая!
Още Сълзи!
Над воалите златни.
Над Слънчевото Небе.
Още те търся.
Още Сърце!
Още те помня. В сънищата в нощта.
Но днес аз прегърнах.
Слънцето. Вярността.
Времето над завоя.
В най- тъмният час.
Изкрещях на небето.
Прегърнах вече Слънцето ! Аз.
Още ридая.
Над слънчогледи цветя.
Още желая.
Съдбата и Волността.
Вятъра на Живота.
Слънчевите вълни.
Посоката на компаса.
Залезите.
Звезди.
Сиянието от злато.
В слънчевите минути.
Изгубените моменти.
Крясъците нечути.
Тишината на зноя.
В най-силни лъчи.
Слънцето зад безкрая.
Вятъра и Мечти.
Аз още ридая!
Ридая помни!
Аз ще забравя!
Забрави даже и ти.
Защото Съдбата неуморно плете.
Съдби и Сърца.
Над Слънчевото море.
Над Слънчева стая.
Тя отново стои!
Аз още Ридая.
В онези Слънчеви дни.
В онези Слънчеви дни.

ВОАЛИТЕ НА СЛЪНЧЕВИЯ ВЯТЪР

Едно момиче!
С шапка на цветя.
Без име. Изплете вечността в своето сърце.
Със слънчеви листа.
С корона от Слънчев вятър.
Дали ще устои? На Слънчевите дни?
На Слънчевите бури? На онзи вечен лес?
На миг в тишината. На залезите днес?
Или Слънчевият вятър
шапката от нейните коси ще грабне?
И нейният Живот? Със слънчевата
колесница ще открадне?
Животът за да блесне.
На Слънчева Везна?
На тихата Умора?
На Слънчевата Светлина?
С воалите покрили тихото лице?
На Слънцето прилично?
На едно дете?
На едно момиче... което тича сред поля!
Сред бели хризантеми...
сред слънчеви жита.
Сред слънчевият вятър.
Под най- истинско небе.
Забравила за всичко?
Дори за нейното Сърце.
Слънчевият вятър. Който ще блести.
В дланите ефирни. В най- красиви дни.
В най- чиста нежна утрин.
Сред безброй цветя.
Под красивата омая.
С име Вечността.
С име Вечността.

СЛЪНЧЕВО СИЯНИЕ

Докосни ме...
С ласки слънчеви ме докосни.
Като леко перо на чучулига.
Ще си отида. Запомни.
Един живот не стига.
А Слънцето е повик.
Сияние след тъмна нощ.
Копнежите на дъждовен вятър.
Послеслов на светове.
Слънце. Което засиява.
Сред бряг и други светове.
Дали е днес възможно?
Там да бъдем пак.
И нашето Слънце отново да сияе.
Или някъде далеч...
Това единствено! Мечта е.

СЛЪНЧОГЛЕДИ

Погледни ги!
Погледни! Сякаш Слънцето е спряло.
Сякаш златни са лъчи...
В неговото златно Огледало.
С листенца жълти като пламък.
С корона от листа.
Сякаш са в прекрасен летен замък.
Спомени за лято и нега.
Сякаш още са сред безумни трели...
На славеи, косове, скорци! Нали?
А Слънцето ги къпе с наслада.
С най- златни ,топли и истински лъчи.
Те са там в поле от злато.
Погледни ги! Погледни!
Слънчогледи с дъх на Лято.
С дъх на нежност.
Обич и Мечти.
И мечти. На човешките Мечти.

ДЪЩЕРЯ НА СЛЪНЦЕТО

Дете си!
Мъничко дете.
А очите ти приличат на дъга.
Създадете Слънцето преди...
И сега си неговата Дъщеря.
В косите ти безброй листа.
В ръцете ти пъстри хвърчила.
В душата ти пак летен зной.
Ще намериш ли покой?
Щом сияеш и в Дъжда?
С повик на безброй лъчи?
В Слънчевата си игра.
Когато замък от цветя строиш?
И светът ти Кула е нали?
Край извори, потоци, езера!
Защото Слънцето те сътвори!
Защото си на небесно слънце... Дъщеря!

СЛЪНЧЕВО ЛАЛЕ

Цъфти!
Като малка бяла камбанка...
Орисано от слънчева медна роса.
На една зелена полянка...
Сред красиви сини цветя.
Едно лале от Слънце огреяно.
То живее и вечно сияе...
С лъчи погалени от битие.
Носещо красиво и крехко сърце.
С красота ефимерна от радост. Нали?
Някъде там...
Някъде там! Слънчевото лале..
Цъфти! И цъфти!

СЛЪНЧЕВИ СОНЕТИ

Пада тихо Слънчев прах!
Върху слънчеви лъчи гадая.
В този луд забързан свят...
Навярно още ще Мечтая!
Какви са тези висини?
Когато слънчевият камък...
В длан човешка все блести...
Отваряйки врата на замък.
Където Слънцето сияе с чест.
На трон от цветни слънчогледи!
Ще прогледне ли Човечеството днес?
В най- красивите цветчета бели.
Когато Слънцето напише...
Онези Слънчеви сонети.
За да ги дари на всички...
Които ще четат в сияние.
Любов. Копнеж. Божествен Зов.
И най-красиво Обаяние.
И най-красиво Излияние.

СЛЪНЦЕ В МИГ НА СЪКРОВЕНИЕ

Дали обичаш?

Онези загадъчни листа.
В лодки от лилии в безкрая.
Тихо е. И само пред света.
Ще ти призная!
Но днес в Слънчевата долина...
Отново пак засвети...
Онази златна светлина.
Огря безброй поети.
Слънце. В миг на Сътворение едно...
Още в Слънчев силует.
С най- духовни букви и в писмо.
Изпратено до теб.
В най- красивият сонет.
От блясък.
И от светлина.
В един дворец на Слънчев миг.
Със Слънцето.
И Любовта.
И Любовта.

ПЕСЕНТА НА НЕБЕСНИТЕ ДЕЛФИНИ

ДЕН – НЕБЕСЕН ВИТРАЖ

Денят прилича на небесен витраж.
Морето е стъклено и толкова тихо.
Един рибар улавя мираж.
На мелодията на делфините,
които пътуват в безкрая.
Блестят облаци бели и странни.
Плува кораб в спящо море.
Цъфтят морски делфиниуми красиви.
Уханни.
Съдбата извайва морски... Мраморни
светове.
В небесната ладия плуват делфини.
С песента на дивото морско сърце.
Те са толкова красиви и сини.
Те са обич от далечно небе.
На брега още танцуват сред пяна.
Има толкова път за тях пред тяхните светове.
Слънце и вятър.
Морска покана.
Мелодия небесна звучи.
Делфините пътуват... и пеят прекрасни...
Песента на Живота в морската шир.
Орисани да помнят живота.
Орисани да носят Небесна обич и мир.

ДЕЛФИНИУМ

Морето гали брега...
С вълни толкова студени и сини.
Танцуват нимфи там на брега.
В пределите. В пределите тихи.
Един делфиниум цъфти...
листата му са нежна коприна.
А около него мелодия красива звучи.
Пее песен неговият приятел. Делфинът.
Стъпки.
Морска шир.
Брегове.
Толкова е красиво. Понякога и студено.
Смълчаното вечно море.
Шепне и то даже смутено.
В тишината когато паднат звезди.
Ще бъдат тези мигове от ангели навярно
пак чути.
Ще цъфти Красив Делфиниум на брега.
В онова време. В онези минути.
В онези минути.

ДЕЛФИНИ С КРИЛЕ ОТ ВЪЛНИ

Лудувай с вълните с прибоя!
Плувай с акули дори!
Танцувай с вятъра морски докрая!
И бъди! И бъди! И бъди!
Живей с любов и вечната песен.
Животът заслужава това.
Нека с вълните с новата сила!
Всеки делфин да променя света!
С криле от вълни. Пътувай. Мечтай.
Най- златни са лъчите на утринта.
С капки морски ефир и пяна.
Този свят разгадай!
Пеейки песен с Луната. С нощта.
С делфините с криле от вълни.
На острови от чувства. И златна вълна !
Този свят от небе и море.
Ще разбере и запомни това.
И всеки делфин летящ от звезди.
Ще пътува като ярка морска звезда.
За да бъде божествен Дъх на Живот.
За да Бъде божествена Морска следа.
Морска следа!

БРОД КЪМ ВИСИНИ

СТОЯН МИХАЙЛОВ

МАГИЧЕН БРЯГ

КОГАТО СИ ОТИВАШ

Когато си отиваш е студено
и гузен си и нямаш верен път.
Върти те друга длан като вретено,
без думи ти се мислите четат.

Когато си отиваш не забравяй,
че в куфара заключваш и вина…
Любимия човек, сирак направи,
отне му ти живеца-топлина!

Когато си отиваш тъй е тихо,
от теб тогава бяга съвестта…
Забравяш как децата се родиха,
как двамата делихме радостта!

Когато си отиваш, разговарям
с молитва към Създателя велик –
защо сърцето трябва да отварям,
вместо любов да му забиват щик?

Когато си отиваш, ти вратата
след себе не притваряй, не ключи!
С надежда ще те чака самотата –
страдални ще те чакат две очи!

Животът ни е низ от изненади,
ти може би докрай ще си щастлив!
Но две деца и шест години млади,
ще носиш на глава – венец трънлив!

МОЛИТВА

Поредно пред портрета коленича –
пленително ме гледат две очи…
И слънчев лъч в ръцете ми наднича
и времето потайничко мълчи!

Потапям и се в чистите зеници,
по-бистри от планински езера!
В тях мислите ми бяха мъченици,
а тя в сърцето ги с любов събра!

Часовникът зад мен ритмично трака,
в неверието мнимо ме вини…
С молитвата поредна тихо чакам
съдбата да ме хвърли в бъднини.
За любовта докрай да съм готов аз –
с избраницата къшей да деля…
Недай си Боже – пил бих и отрова,
последен с нея миг да споделя!

МАГИЧЕН БРЯГ

Немея, тръпна и мълча –
пред мен е тя, топола вита…
В гърди ми любовта запя,
кое небе достигна, пита?

Благоговея, в тез очи
с гайтани вежди влюбен лудо…
В прегръдка двамата мълчим –
край нас светът е цяло чудо!

Сега Орфей съм и Пегас.
Не спя, а сякаш се пробуждам…
Тъй влюбен до ушите аз –
дори смъртта не ми е чужда!

Да пея искам, да творя –
в мечтите си всецял да литна!
Аз не живея, аз горя,
мотор в система сателитна!

Съдба изстрадах, студове …
Воювах, гневно протестирах…
Обходих китни брегове,
но бряг магичен акостирах!

С ВЯРА И ДУХОВНОСТ

В света ни многолик, неръкотворен
човекът е сред мъки оцелял…
Той раждал се, умирал, пускал корен,
пандемии посрещал – оцелял!

Далечен прадядо стихии срещал,
в гори се бил със диви зверове…
И лава го заливала гореща,
но стигал до заветни брегове!

В суровата пътека той намерил
другар и правда, дух и светлина!
А стъпил на Божествените двери
навред раздал любов и топлина!

Днес пак човекът среща ветровете,
той пак се ражда, радва и скърби…
Но с вярата в гърдите, разберете
и към смъртта, по-леко се върви!

Със вярата – надеждата пристига,
увереност в човешкия прогрес…

С доброто – бариери се повдигат
и нека то маякът ни е днес!

БРОД КЪМ ВИСИНИ

БРОД ОТ КРАСОТА

Под гордите чудати планини,
водите си сама река разлива...
Тук старост се прекланя с младини
пред красота и хладина пенлива!
Като на люлка по изплетен мост,
сродяваш ти за кратко бреговете.
За мъничко си над реката гост,
а сякаш се сродяваш с Боговете!
Съглеждаш нейде горди върхове
и зъбери скалисти мразовити...
По долу с обич букът те зове,
примамят по-нагоре те елите!
Отдолу слънцето с любов блести
и в камъни заоблени подскача...
Пристъпваш, а усещаш че летиш
и разговаряш със звездите в здрача!

Един, от време брод човек избрал –
естрада сред природата велика!
А с моста въжен, сякаш е създал
площадка – красотата да те вика!

ПОД ДЪЖДА

Ех този дъжд! Ах този дъжд немирен,
запомних като бисер подарен...
Той из ведро преливаше неспирен,
а тя – притискаше снага до мен!
И как внезапно плисна, ненадейно,
като че бе нарочен за часа?
Лицето и ощастливено грейна –
тъй двама бяхме „жертви под дъжда”!
Изливаше се водната стихия –
а звън усещах капковия вик!
На завет? Не, по-силно да обвия
„кошутата” си исках този миг!
О този дъжд! Дарител наш случаен –
нечакано живота що всели!
За двама беше той урок безкраен –
мечтание, навън кога вали!

Ти трепетни ръце тогава топлиш –
пулсиращо сърце едва кротиш...
И както в лунна нощ, с потайни вопли,
от радост обладан ще полетиш.

БРОД КЪМ ВИСИНИ

Гори ме мисъл чудновата –
да диря брод към висините...
Просторът вика ми душата –
покоят бяга и в нощите.
Сред птиците да се възкача,
с ръцете си да им помахам...
И с радост окрилен до здрача,
им дам безбрежност на размаха!
Със облаци да се ръкувам –
космически лъчи да галя...
На вас звезди да чиракувам
и огъня в очи да паля!
Поклон да сторя на Луната –
да я възпея в стих небесен...
А цял потънал в чар-позлата,
копнея приказно унесен...
Желая утрото мечтано
без страст гореща да дочакам...
Дори и морен – на коляно
да кажа сбогом пак на мрака!
Тъй озарен от чистотата,
що в ранина небето праща
към теб Земя – о майко Свята,
обратно пътя си да хващам!

ДВУБОЙ СЪС СТАРОСТТА

Омръзна ми, когато се събудя,
да почва с укорът обиден тя -
че стар съм, недостоен да се трудя,
че всичко с младостта ми отлетя.
Престорих се на глух, на безразличен -
намерих си най-личния костюм...
С бомбето и със връзката окичен
закрачих в личния ни градски друм!
Здрависваха ме бързи минувачи,
подканваха познати на кафе...
А ха, аз личност бил съм още, значи -
а не старикът – аутодафе!
Избрах си лична и престижна маса,
от чантата извадих ръкопис...
Поведен от неистова нагласа,
изпълвах листи с дребен краснопис!
Край масата ми, видни хора сбрала,
долавях шепот с тръпнещи уста –
„с духа си бай Стояне за похвала“!
В крака ми, бе се скрила старостта !

23.05.2024 г., Търговище

ЗАВОЙ В МЪГЛАТА

ТОДОР БИЛЧЕВ

ЗАВОЙ В МЪГЛАТА

Аз залезите в себе си затварям
М. Папо

Залязало е слънце вече.
Мъгла е спуснала клепачи.
И днеска времето изтече.
Но туй едва ли нещо значи.

Какво от времето повече
желаете за вас да прави?
То бе. Душата ми повлече.
Със себе даже не се справих.

Остана от душата белег.
И днес показвам го на всички.
Че белег като този, леле,
не ще отлитне като птичка.

Когато времето бележи,
навсякъде остава вечно.
Дори и върховете снежни,
са смъртни рани безутешни,

кога душата ти докоснат.
И няма връщане. А пътят
напред е само, пък въпросът
не е да могат да пресмятат

и ползата за тях да вземат,
а как оттука те ще тръгнат.
Със мисли само за корема?
Ръка към кого ще протегнат?

Улита времето в пътеки,
покрити с трепкащи светулки.
Не ще да може него всеки
да вземе го за своя булка.

Че то жених е, не невеста.
И сам си булката избира.
В представа земна не се вмества.
Тече. За сватба се не спира.

И тъй очаква всеки залез
човекът да е негов, моя.
Над хълма пак мъгла преваля.
И този ден изви в завоя.

20.03.2024 г., Русе Първа пролет

ЛУДАТА ОПОРА

„Лудите, лудите, те да са живи…”
Ив. Вазов – Под игото

Най-после се успокои Поета.
Лудите само го бяха признали.
Мястото му на свестен бе зает.
Себе си в него са те припознали.

Много не сбъркали. Истина даже
с избора си са казали голяма.
Лудост в Поета не се ли покаже,
той като такъв пиши, че го няма.

Лудост е нужна на свестните хора.
Всички без нея живуркат си само.
Тя е за слабите щит и опора.
А за Поета – подкрепящо рамо.

23.03.2024 г. Тодоровден, Обретеник

МЕЧТА БЕЗБОЛЕЗНА

Навън ръми…
М. Папо

Дъждът безмълвно и безмилостно вали.
И сипе във гръдта ни своите сълзи.
Когато се препълни с тях ще заболи.
И болката измокрена ще изтълзи.

Но няма място, гдето да отиде тя.
За болка не отварят никоя врата.
Затуй измокрена и тъжна излетя.
Че безболезна да е всякоя мечта.

26.03.2024 г., Русе

НЕБЕСНИЯТ МИГ НА ТВОРЕЦА

Дълбае времето на скулптора с длетото
в човешката душа, във тялото, в лицето.
И сякаш като Бог, разпънат на Голгота,
създава нов живот от капките в сърцето.

Че всеки удар на твореца смърт донася.
Творението ново за живот се ражда.
И тъй от мъртвото се живото възнася.
Скалата твърда нежни скулптури изгражда.

Така се само времето от нас усеща.
През пръстите изтича другото, с което
ний даже бяхме си определили среща.
По-важно е какво е мислило Небето.

И как сред светналите му меридиани
се вмества бавно времето и на твореца.
Във слънчев сноп е то за Вечността събрано.
Такова време миг е. Ала безконечен.

25.03.2024 г. 16.33 ч. Благовещение, Русе

НЕСТНИРСКА ЖЕНИТБА

Шепоти нежни. Още сакарски.
Огнени страсти. Да! Нестинарски!
Няма кой тук край тях да премине.
Времето беше. И си замина.

Кацна на клона. Криле размаха.
Птица ли беше? Не го видяха.
В Странджа, в Сакар остана душата.
Времето също. Що се не смята.

Кой ли да вземе дивна невеста,
гдето сред други тук се не вмества?
Танц нестинарски нека танцува.
Нея тогава ще я кумуват.

Никой не дойде, танцът не стана.
Млада невеста момку пристана.
Пее във Странджа с листи гората.
Плаче в полето с роса тревата.

Млади елени край младоженци
плискат вода от сребърни менци.
Лумнала нестинарска жарава,
че са съпрузи им съобщава.

28.03.2024 г. 19.19 ч. Русе

УСМИВКА В НЕБЕТО

ХРИСТИНА ВЪЧЕВА

КНИЖНА ОБИЧ

Не обичам твоята книжна обич,
изгаряща във мен вулкан
от диви страсти.
Кръвта ми като огъня се пали
и вятърът с тризмеи пръсти,
светкавици събужда в мене дръзки.
На думите, очаквани с цена в нощта,
тръстика гола аз осъмнах,
болеше ме, изгаряше плътта
от поглед несмущавана и пръсти...
Изопната във ризница любовна
със ясен шемет на крила
изгарях като нестинарка,
жадувах с вятъра вражда...
Така дълбоко те желаех,
че звънва като меч нощта,
неписани закони има –
аз цялата съм Любовта.

УСМИВКА В НЕБЕТО

Вали. Уморено и тихо
в някаква странна магия,
сякаш сълзи човешки
търсят безкрая на времето.
И проникват в душата ми –
пеперудени пърхат криле...
Вали. Дъждът – пречистената истина
отмива тежките ни рани –
и грейва по-светло сърцето,
нали?
Не винете дъжда,
дето лекува старите рани
и думи с вятъра нежни реди.
Не корете дъжда, този, светлия,
дето усмихва в небето
звезди!

ХУДОЖНИКЪТ

Трептят родопски изгреви
окъпани в роса,
кавали, гайди шарени

раздиплят песен – във въздуха звъни.
В душата си бленуваш за Родопа,
за чанове и черги пъстри,
в които слънцето лъчите си е вплело
и греят цветовете на дъгата
многолики.
На родопчанка погледа свенлив
оглежда се в платното ти –
огрява твоя път и дава сила,
затуй са багрите ти слънчеви,
подпалени,
в сърцето ти се раждат
и звънят...
Сънуваш Родопа във пъстра одежда –
полегнала млада жена,
пулсира живота във нейните вени
и птиците – хор многогласен
подрежда.
Огряла е нейната хубост земята ти,
ала сърцето ти – дваж повече.
И където да идеш, те гали нейната сянка
и пак любовта, необятната,
те връща при тази земя.

СВЕТЪТ РАЗЛИСТВА СЕТИВАТА МИ

Понякога съм пролет многоцветна,
с мечтите си докосвам
върхове,
очите ми – планински езера –
са светли,
оглеждат се
и търсят нови светове.
Понякога съм зима – бяла и добра
и плачат в мен дърветата без име,
денят – дантела снежна е облякъл,
рисува в мене цветове.
И съм усмихната, и слънчева!
Ухае в мене лято,
полъхва нежен морски бриз,
жита узрели са косите ми –
на Тракия
и слънчев лъч заплита
светлина в душата ми...
И есен съм – такава златна,
дълбока, с мъдра светлина.
Светът разлиства сетивата ми
и с красота невидима,
отново ме загръща.

САТИРИЧНА ПОЕЗИЯ

ПОНЕ... ДО ДРУГАТА КНИГА

ДОБРИНА СИМОВА

С последните си пари защо ли не пътувах в
чужбина,
не купих студио или барче, не взех
на старо кола,
а издадох с обич и трепет поредната книга?
Но... колко от Вас днес ще я купят?
Всеки ден цените бясно пред очите се вдигат
и възмъжали гаврошовци на борса се трупат.
Приятели, познати, стъпкахме мили спомени,
важни дати...
Всеки здраво стиска в юмрука парите за хляба,
а поезията плаче сирота в душата ни!
И без да искаме, хладнокръвно сами я убиваме,
притиснати до задух от завистта на злите езици,
душата ни сякаш се прероди във вълчица.
В сбъркано време, от духовен глад премаляла,
вие ли, вие!
Извинете ме, богоизбрани! Дами и господа!
Виждам, че сега не Ви е до стихове,
лесно по очите и въздишките се познава.
Знаете ли, по тъмно, Господа с куфари евро се
наддават?
Знаете, знаете! Зная и аз. А де да можех с лека
ръка
душата на всяко стихотворение на сергия да
изложа
и да крещя с амбулантно вдъхновение:
"Купете си от духовната стока!
Купете си от моите чувства и истини!
Хайде на дефицита, че не остана-а!..." Не, не!...
От мене търговец и доносник до днес не стана!
Душата ми пак се мята неистово
и между полуприятели в мъглата търси изхода!
Добре че съм имунизирана срещу
предателства,
обиди и подли прозрения, но дълбоко
поемам дъх
и се съветвам с малкия бог в моите вени.
Като прокудено сираче аз му се моля:
"Опази у мене поезията, ако я има!
И не позволявай
да боледува душата ми, поне...
до другата книга!"

БЪЛГАРСКАТА КНИГА

КИРИЛ НАЗЪРОВ

... че и ний сме дали нещо на светът
и на вси словене книга да четат ...

Иван Вазов

Столетия умната книга
народа ни духом въздига.
Макар и прокуждана,
тя пак го пробуждала –
с прочути книжовници,
с безсмъртни бунтовници
и техни следовници…
Книгата Паисиева
старателно преписвана
била е светлик, а
и днес е велика...

Да, книгата има история славна,
но всичко било е отдавна…

Днес тъне в праха и в тъгата
по старото време, когато
била е почитана,
била е прочитана…
Под тежкото бреме
на смутното време
притулва се нейде из дъното –
измачкана, влажна, прегъната…
Очаква и днес интерес,
мечтае пробуда, прогрес.
Злощастната българска книга!
Е, стига!...
Но питам се с болка, тъга:
а докога?!

ПРОЗА

НОВА ПРОЗА

ХАЙБУНИ

АЛЕКСАНДЪР АЛЕКС. ДЪБНИШКИ

ДИПТИХ ХИПОСТАЗИ

ОГЛЕДАЛО

Преди да видя лицето ú, Я видях в гръб. Виждах сякаш лира, държана от две ръце, които се бояха да свирят на нея.

Това е спомен за този страх.

След един изискан лек обед прекарах с Нея споделени и приятни часове.

Пламенна радост и наслада от мълчание се редуваха в полумрака на гаснещия ден. Тя беше нежно създание, миниатюра в плът, която разпалваше интимното ми въображение и го превръщаше в поведение. В кратките проблясъци на наблюдателност и разумност забелязах, че Тя съзнателно крие гърба си от мен. Един на пръв поглед непреднамерен опит да Я погледна там завърши със съзнателно движение на отказ. Малко след това Тя стана и с лице към мен се отдалечи, без да помисли, че така тялото ú се отрази като в огледало в тъмния вечерен прозорец. И тогава видях на гърба ú като жива картина моята фигура с ясно очертаното ми лице. Сменящи се изражения на страдания и душевна мъка бяха изписани върху него, а тръпки се виждаха да обладават тялото ми. В следващия момент Тя улови погледа ми и разбра. Облече се и на излизане от стаята ме помоли да Я оставя сама. Излязох и аз, но не мисля, че ú е било орисано да бъде някога сама. Никога повече не Я видях, за да я попитам.

Огледало.
Не го обръщай още.
кралицата е още тук.

Canterbury, the UK, 2008

ВЯТЪРНИ МЕЛНИЦИ

Това бе безлюден морски бряг с пръснати по него вятърни мелници. Бях стигнал до тук след дни ходене почти без да срещна хора. Видях Я щом доближих първата мелница. Тя бе седнала на пейка пред входа. Завъртя към мен глава с отсъстващ поглед. Попитах Я нещо, но в отговор тя само стана, облече една мъжка дреха и мълчаливо се върна на пейката. Озадачен, тръгнах към другите мелници. Почуках на последната и тогава Я видях отново до мен.

Тя взе раницата ми и каза да я последвам. Спря до мелницата непосредствено до нейната и ме покани да вляза. Вътре, разгърнат на два етажа, открих един уютен и подреден дом. Излязох и Я заговорих. Тя пак облече мъжката дреха и ме въведе в своя дом, пълен с аквариуми с морски същества. Не бях виждал досега такива създания. Вечеряхме. От тук нататък Тя не ми обърна никакво внимание. Застла за сън пейката, заключи мелницата и си легна. Прибрах се.

На сутринта открих пейката с една женска дреха на нея пред моята мелница. Сега тя бе пълна с аквариуми.

аквариуми
с тухлени стени
някой вижда през тях

Назарет, Португалия, 2018

СВЕЩ

на моя приятел и съученик, художника и твореца Борис Александров

Една есенна вечер токът угасна и трябваше да запаля свещ. Нова. Две невидими длани като да заслониха малкия трепкащ пламък да не угасне и той скоро запламтя силно и ярко. По стената зад него заживя свят от движещи се форми. Усещах се викан от него и ако се бяха отворили някакви двери, щях да премина през тях без никакво колебание.

Постепенно по свещта се затъркаляха капки в няколко потока. Една след друга. Всяка от тях тръгваше топла и бистра и постепенно пламъкът я превръщаше в палитра, за да спре неочаквано като завършено слово. Стичаха се нови и нови и тяхната ритмичност ме хипнотизираше. Унесен от тях заспах, но светът от раждащи се форми не ме напусна.

Събуди ме утринният шум на ежедневието, а с него в очите ми угасваше представата за последните мигове на този свят: „…пламък на свещ, бавен и вял, който вече не излъчва топлина.“[1] Топлината на пламъка бе отлетяла, а свещта,

[1] *Дойде като лодка, носена от вятъра, автор Мария до Розарио Педрейра, цитирано по „Вече чух тишината“, „Трима португалски поети“, подбор и превод от португалски Мария Георгиева и Цочо Бояджиев, Издателство за поезия „ДА“, 2023*

станала съвсем, съвсем къса, бе угаснала, заобиколена от кръг застинали капки, чието многообразие се скриваше в общата маса. Парченце почернял фитил само напомняше за предишен жив огън. Единствено затворените ми очи можеха да извикат отново образа на пламъка, тихо отминал в свят, неведом за нас.

Токът незабелязано бе дошъл, но това не ми направи никакво впечатление.

Пламък –
в ръка оживял.
Приютен е сега
от багри,
във форми безчет.

ВЕНЧАВКАТА

ВАЛЕНТИН БАРОВ

Отново е сутрин и отново е 5.00 часа. Как пък един път не се събудих в 5 и 12 минути, да речем. Пак почва едно борене на кафеварните технологии. Този изкуствен интелект наистина ще ни вземе акъла. Запомнила е как го пия и сега, когато го искам по-силно, по-горчиво и изобщо – не както всеки друг път, не спира да ми задава допълнителни питания.

Игнорирах технологията и си сварих кафе в едно джезве.

Имам си ритуал. Сутрин, независимо какво е времето, пия кафето си на чардака откъм реката с изглед към стария римски мост. Чакам да усетя присъствието на Създателя ни, в което той казва: „… Ето те на света. Давам те и днес на него. Бъди кротък, благ, милосърден. Отнасяй се с божиите създания така, както и ти искаш да се отнасят с теб. Обичай Мен. Обичай ближния си, за да можеш да обичаш и себе си. Бъди търпелив и вярвай. Имай търпение, за да имаш мир и покой сред себе си, където съм аз и моето царство“. И когато ритуалът завърши, непременно някоя сойка ще се обади: „Хайде!? Окъсняваш!“.

Днес обаче горската клюкарка не позна. Ще чакам гости. Мда…

Помните ли комуната, за която ви разказах, и за конефермата в планината? За комуната и за момчетата в борбата им с техните зависимости?…

А? Помните ли Таня? Момичето, на което дадох поничка, кафе, мента, глог и валериан, докато тя седеше на стълбището пред входа на столичен храм, а в краката ѝ се стичаше калната вода, събирана от улуците на църквата. Водата, която валеше над града ни… Та с две думи − идваха да ме поканят да стана кум. Днес!

Момчето беше от Босна. Ливно. Област, по-малка от Пернишка. Населена предимно с хървати, след 1995 г. остана във федерацията на Босна и Херцеговина. Все едно да сте българи в Молдова, с тази разлика, че не сте викан от молдовците да

воювате срещу украинци, руснаци, поляци и „вся остальная сволочь"[2], а след това да ви търсят сметка за това, че сте гърмели срещу всички тях.

Гòран Вукадин се казваше момчето.

Когато бил на 17, ентусиазиран, че ще се присъедини ведно с целия си народ към една държава, се записал доброволец. На 18 обаче го призовали официалните власти на бивша Югославия да се яви като редовен наборник в Югославската народна армия под знамето на национализма на Милошевич.

Е, явил се. Записали го в разузнавателен батальон. Изкарал обучение и влязъл на първа линия. За тези, които не знаят – взводове от тези батальони влизат първи в територии, които ще са обект на окупация, и провеждат разузнаване. В повечето случаи разузнаването е с бойни действия.

Гòран имаше странен вид – дори и 25 години след войната. Когато те погледнеше, ти ставаше ясно, че не можеш да го излъжеш ни на йота. Сякаш те хипнотизираше и ти, щеш не щеш, си казваш цялата истина. А дори и случайно през ума да ти минеше мисъл нещо да спестиш и не кажеш, само от погледа му ти ставаше ясно, че той вече знае истината.

Беше изл̀азил във всички ужаси на войната. Не му беше спестено нищо – нито етническото прочистване, нито загубата на най-добрия му приятел…

Беше забравил какво значи да обичаш. „… Бех мрътъв, мой докторе – ми казваше, когато ми разказваше историята си. – Уж си жив, али не си."

И блъскаше вратата след себе си. Заварвах го да плаче някъде в най-тъмните кьошета. Беше на 44. Когато бил на 20, не знаел нищо освен оръжие, пари за дрога и проститутки.

Една вечер, докато пушели до камиона и подавал пакета цигари на приятеля си, чул пукот и видял как куршумът влиза в тила на приятеля му, пръсва гърлото му и излиза през него. Снайперистът бил точен. Човекът, който поне 20 пъти бил спасявал живота му, изпаднал в кома. Не умрял веднага. Борил се 20 дни. Умрял, когато разбрал, че ще остане парализиран. Докторът в болницата рекъл на Гòран: „Умря насила. Пукна си сам сърцето".

Оттогава, разказа ми веднъж Вукадин, нещо се скършило в него. Изгубил страх от смъртта. Търсел отплата, а тя все не идвала.

После войната свършила. Върнал се в родния си край. Само че там го издирвали като престъпник.

Избягал в Германия. Живял 5 години на улицата. Поинтересувайте се ня- кой път какво значи това. Там оцеляваш ден за ден. Също като при война. Само че на война знаеш кой е врагът ти, а на улицата всеки може да ти е враг. Или приятел.

От време на време работел каквото изпадне. Разбираше от всичко. Един ден приятел го помолил да види електриката в квартирата му. Там му отворила синеока, русолява красавица, която, докато пиели кафе, след като поправил бойлера, му рекла: „Гòране, още като отворих вратата, ми се подкосиха краката и разбрах – ти си моят човек!".

Тогава той избягал през прозореца на първия етаж. Изпитал неописуем ужас, че могат да го обичат хòра, по които досега само е стрелял. Разбрал по-късно, че не може, всъщност – не знае какво е обич и изпитва страх от общение с жени. Виж, да претрепе мужкарец проблем нямал.

Научил за програми за възстановяване.

Потърсил помощта им. Поставили му диагноза – посттравматичен военен синдром. Приели го в санаториум. След две години му казали, че повече не могат да го оставят. Програмата била изчерпана… Добре де, ама животът му продължавал. Как точно да стане това? Къде да отиде? Посъветвали го да опита в комуна. И последвали няколко години митарства.

Обиколил няколко комуни. Най-напред отишъл в „Кианоко", в Италия.

Един месец в йезуитската комуна „Кианоко" се равнява на една година в коя и

[2] *Всички останали нищожества, цялата останала сган (рус.)*

да е друга. Гòран издържал две. След това избрал Сплит, Черна гора, Македония…

За да стигне накрая до Родопите. Тук срещнал Таня. Жената, която подкосила сърцето му. С краката си някак се оправил.

Таня. Оженила се рано – била само на 17. Мъжът ѝ бил полицай. Хубавец. Завършил Симеоново. Специален отдел.

Всичко вървяло както си трябва – клетви за всевечна обич, сватба, дете. Той се втурнал да прави кариера. Тя останала вкъщи. Домакиня. Ставала сутрин. Правела кафе, закуска. Докато мъжът ѝ допивал кафето, тя приготвяла детето за детска градина. Финансови проблеми нямали. Вечер тя вземала детето от детската градина. Мъжът ѝ все закъснявал. Имали оперативки до късно. Имали задържане, а в повечето време всъщност били тънки запои с колегите. Отначало просто ей така, уж колкото да отпуснат нервите.

Един ден, било неделя, ѝ заявил, че има възможност за задгранична мисия. Нямало цял живот тука с отрепки да се занимава. Било възможност за добри пари. Близо било. Само някакви си 200 км от столицата до Косово. Да, парите не са най-важното. Но ако имат и второ… Как ще се оправят. Всъщност бил се записал на курсове за местния език още преди два месеца. Така че на първо число заминавал.

Излязъл, като хлопнал вратата и даже забравил вестника, който тя грижливо купувала всяка неделя, за да не излиза и да си стои вкъщи. Заминал. Тя останала с тревогата. И не само за живота му. Все пак районът е боен. Управлява се от КейФОР. Всеки ден носела сина им до градината и по пътя все му разказвала за тати.

Приятелите се изпарили още преди мъжът ѝ да замине. Тези, които останали, сякаш я забравили. Никъде не я канели – сама жена, за какво да си говорят. Нямала и работа.

Започнали паник атаките. От позната взела ксанакс. После ривотрил. Опитвала какво ли не – само да се справи с паниката, която я обземала от самотата и неизвестността. Усетила, че нещата излизат извън контрол. Опитвала се да замени хапчетата с алкохол – да се отпусне, да преодолее следващата криза. Започнала с чаша вино всяка вечер. Само че чашата все не достигала, следвала бутилката.

Когато отишла на лекар, вече била зависима. Започнала и абстиненцията.

Мъжът ѝ се обаждал в неделя вечер, че било евтино. Разговорите се свеждали до дежурното: „Как си? Добре ли си? Как е малкият? Хайде, останаха още 2 месеца".

Една неделя, когато се обадил, тя разбрала, че нещо не е наред.

– Виж – рекъл той, – предлагат ми още шест месеца. Парите са добри – казал и затворил.

Майка ѝ разбрала, че има проблем. То той бил и нескриваем вече. Дошла и поела детето. Таня станала сервитьорка. Нещата като че ли тръгнали да се оправят. Но било само за три месеца. При някакъв гешефт покрай югоембаргото и нефта по композициите за Сърбия убили мъжа ѝ. Майка ѝ също починала. Заради постоянното ѝ пиене я уволнили и от кафенето. Когато социалните взели детето, останала и без последната си опора.

Нямала никакви доходи. Започнала да проституира – за дрога и кафе. Един ден се събудила в парка на родопски град. Събудили я евангелисти, които били в града. Приютили я в мисията си.

Съвзели я от абстиненцията. Обяснявали ѝ, че гневът и непростителността няма да ѝ помогнат. Започнала работа в тяхното издателство. Стигнали и до комуната, където подкосила краката на Гòран Вукадин. Сега идваха при мен, за да им бъда кум на венчавката.

През двора ни течеше планински родопски поток. Над потока имаше стена от камъни, вадени от ниви и ливади от пет поколения. Бавно и методично. Два метра висока и 50 сантиметра широка. На пет поколения с камъните я бяха съградили. Тази ограда, дълга около километър, разделяше планинската ливада, а сигурно и съдби.

Погледнах по-надолу. Там, където сега е мостът на Аго Мечка. Беше го строил той не да разделя, а да събира.

Из „Срещи", автор Валентин Баров, изд. Gaiana, Русе, 2022

КЪСИ РАЗКАЗИ

ВАЛЕРИЙ ЙОТОВ

РАДИОЛЮБИТЕЛЯТ

В казармата беше радист, един от най-добрите.

След казармата беше радиолюбител в местния клуб. Минаха години, закриха клуба.

Едно лято, съвсем случайно минава под един отворен прозорец на първия етаж в съседен блок и се зашлуша в мелодията на морзовата азбука, която долиташе от прозореца. Един любител като него отправяше своя зов.

До началото на зимата все минаваше покрай отворения прозорец и слушаше внимателно предаването на радиолюбителя.

С настъпването на хладните дни прозорецът бе вече затворен. Той влизаше във входа на блока – да чуе тъй желаните морзови звуци.

Но те не се чуваха от дебелите тухлени стени, въпреки добрия му слух.

ФОТОГРАФЪТ

Той много обичаше да пътува по различни места и да снима – то природата, то морето… изгреви и залези понякога… Основно го движеше влечението към емоциите по време на път и при срещата с обектите, които заснемаше.

Емоцията го движеше във всичко! И в срещите си с Природата, и в срещата си с Нея!

В онзи ден я видя в гръб, с тъмносиня рокля под коленете, стройна, с къса черна коса, но с особена, закачлива усмивка и с оня приятен тембър в гласа ѝ!

Трябваха му две години, за да я заговори, но когато най-после се престраши, веднага ѝ предложи да ѝ направи еротични снимки в студиото си – огромно хале, оборудвано специално за еротични снимки… какво ли нямаше в него…!

Тя съблече роклята си, свали сутиена, и останала само по дантелени черни бикини му позволи да я върже за китките и глезените със синджири, които потракваха с еротичен звън в огромното студио със стени, облицовани с декоративни тухлички, боядисани в тъмночервена боя!

Защрака с фотоапарата и направи серия от великолепни снимки!

Не след дълго той представи първата си самостоятелна изложба.

Двамата се любуваха на експозицията, в която бяха включени не само еротичните снимки, в които тя бе моделът, но и доста добри кадри от пейзажната му фотография… Насладиха се на успеха му, който до голяма степен бе тяхно общо дело. И замечтаха – за други, за още общи попадения…

Но той знаеше, че каквото и да се случи занапред, любовта му към нея ще си остане най-голямото му попадение!

ИМАНЕТО

Беше пълнолуние и облаци затулваха луната от време на време, придавайки ѝ мистичност. Двамата иманяри Стефан и Стоян вървяха с по лопата към хълма, на върха на който имаше много стар дъб. Имаха информация, че до дървото е скрито старо имане.

Стефан започна да копае на предполагаемото място, близо до дъба. Беше изкопал около метър и половина, когато лопатата удари на метал – желязно неголямо сандъче. Отвори го, счупвайки със Стоян катинарчето и отвътре блеснаха дукати – стари златни монети.

Лунната светлина придаваше някаква магнетичност на блясъка им.

Стоян замахна с лопатата си и със силен удар на място уби Стефан. В същия момент се разнесе гръм и удари дървото, поразявайки и Стоян. Заваля проливен майски дъжд.

ЖИВОТЪТ

ВЕНЕЛИН ТЕРЗИЕВ

ПОТРЕБНОСТТА ДА БЪДЕМ ТУК

Самотността на щастието е дръзко упование, че то въобще се е случило.

Ровя се в позабързаната си същност да си обясня неговото съществуване и дали то се е завряло някъде дълбоко в мен.

Много неразбиране срещам в това си търсене на нещото, което да обясни моето щастие. Въобще не се опитвам да търся неговото научно съдържание, навярно защото то трудно ще ми помогне в усещането за неговото обяснение.

Така и не успявам да открия обяснение нито в препълнените с хора улици, нито в безгрижността на реенето на птиците, нито в тишината на селските калдъръми. Неговата прикритост е мъчително постоянна при своето пребиваване в моята същност. А тя, същността ми, е поизвървяла път, по който често се е препъвала и падала, чувствала се е пребита от търсене на случайни неслучайности, оставала е потопена от дръзка незначителност... Но въпреки всичко е продължила да ми служи и да ме пази от недодялани персони.

Не знам дали същността ми е щастлива, когато е смирена, или когато търси боен вик, но тя все така упорито издирва своята щастлива самота – носители на вързопи с празнота.

Обладаност от това да чувства своята доброта е нейната най-голяма пълнота.

Същността обича да бъде обичана и тогава е най-щастлива. Тогава тя е там, в онзи странен полет, когато може да извърши и убийство, и възкресение. Тогава и любовта е щастлива, тогава и самотата на безгрижието е най-блажено.

Понякога погледът попада в някаква мъглива самота и помътнява, друг път е в призрачна яснота и пак е в търсене на нещо, което е част от онази щастлива самота. Способността да откриваш това си състояние е може би онзи таен смисъл на съзаклятието да бъдем щастливо способни да сме нужни и онази забележителна потребност да сме тук.

Не търсете помощ в книгите, не търсете съветите на другите, не обръщайте внимание на сложността на изречените думи – те няма да са ви потребни в тази щастлива чувствителност, ако не намерите сили да приберете същността при себе си и да заживеете в мир с нея.

Днес прибрах моето същностно безгрижие, за да се опитам да го спася и опазя. Пазете щастието от смъртта му – тя може да го отнеме по всяко време!

13 април 2024 г., Солун, Република Гърция

НИЩО НЕ Е ТОЛКОВА БЪРЗО, КОЛКОТО БЪРЗ Е ЖИВОТЪТ

Грамадата с камъни се е пречнала пред пътя ни, който усилено се опитваме да преминем по най-бързия начин. Лятната продължителна дъждовност е помогнала свлачището да бъде в своята сила и да ни сложи в своята непочтеност на препречване на по-нататъшното ни придвижване. От време на време строполяването на нови късове, които са закъснели да се приобщят към камарата, се стоварват с отчетливост на звучене на течащата по склона вода. Безупречната подреденост на стоварилия се камънак дори не е оставила пролука на нашите днешни въжделения за пътуване към някъде. И каква ироничност е създало това свлачищно настроение, заобиколило ни с вековността на дърветата около нас.

Мислите ни остават затрупани в тази нова реалност и тяхното продължаване напред е затворено поне за идните часове. Притихналата ни същност очаква някой да ѝ помогне да се измъкне на светло. Така красивите до преди малко дървета са се наклонили толкова заплашително истински и не пропускат слънцето да освети с пълнотата си околното пространство. Безпомощност е обзела присъстващите, а колоната от насъбрали се автомобили

дори не се настройва настойчиво да върви напред и бученето на двигателите е прекратило своето присъствие. Само една кална камара от насъбрали се набързо камъни ни остави затворено несвободни и някак първично неподготвени да понесем и елементарното препятствие на изправящата се пред нас преграда. Каква неподготвеност на нашата настойчивост сме отгледали в годините на свободното си движение във времето и пространството, а то днес си позволява някак си да се пошегува с нашата взискателна мощ и неограничена самостоятелност.

Останахме да се разправяме с душите си, които бързаха да се освободят, но не намираха изход. Залостили се в своята посредственост на търсене на изход, не успяваме да открием така непривично споходилото ни спокойствие. Нетърпеливи със своята силна звучност потърсихме оправдание от този, който не дава обяснения и не търси различни правила. Каква суетност в нищото на душевната ни празнота.

17 юни 2024 г., Русе

АНГЕЛЧО

ДЖАНИНО ДАСКАЛОВ

В късния пролетен ден слънцето бавно залязваше. Последните му заслепяващи лъчи първо докоснаха върховете на раззеленилите се дървета, после се плъзнаха по зачервените покриви на къщите в малкия град. Същият бе роден преди половин столетие, като събрал четири селца, в знак на признателност към свободолюбивите им непокорни деца. Малко градче, което притежаваше едновременно смелост и безкрайна природна красота в подножието на величествената планина.

Тази историята започна и завърши на улица „Балкански проход" номер двадесет и едно. Големия двор, който на запад граничеше с една река, буйна през пролетта и ленива през лятото, деляха две каменни къщи и една постройка, почти до самия път. Последната, преди много години бе изпълнявала ролята на малък магазин, в който дядото на нашия герой продавал на своите съселяни всевъзможни, но едновременно с това крайно необходими неща.

Тези времена отдавна бяха отминали и в настоящето неговият пряк наследник, Димо, трупаше там всякакви потребни и непотребни боклуци. Димо, още от малък, по някакви необясними причини бе придобил една вътрешна нервност, която го докарваше до яростни изблици, когато не ставаше на неговата.

Тази година, както и миналата и поминалата, пролетта закъсняваше.

Въпреки че слънцето се опитваше да стопли дните, те си оставаха студени.

Особено студени, дори ледени бяха утриите, защото в малките и най-тъмни часове студът от върховете на планината слизаше потайно в котловината. По това време никой не искаше да напуска топлата си постеля. В това число бе и Димо, който по изключение тази нощ направи точно обратното.

В пет сутринта, когато падналата слана с тънката си ледена белота бе покрила почти всички зелени тревички, стреснат той се събуди от някакъв натрапчив глас, промъкнал се в кошмарния му сън.

Навлече набързо работните си дрехи и се запъти към бившия магазин на дядо си. След десетина минути усърдно ровене из боклуците, най-после откри една запечатана кутия с черна боя. С тая боя и с една проскубана четка, наподобяваща миглите на сто годишна баба, в плахо пристъпващата светлина на новия ден, той се зае да боядиса голямата желязна табела. Преди няколко десетилетия местният грънчар, резбар и самобитен художник бай Вичо бе изписал на табелата: „Не се чуди, а спри и ще намериш тук за себе си нещо". След като завърши, Димо огледа със задоволство творението си, което сякаш се стопи в тъмния фон на старата ограда.

Същата вечер, недостижимо високо някъде от ефира, един ангел разпери старите си, някога бели, а сега посивели криле и полетя към улица Балкански проход. В небесните селения имаше стотици ангели, които си имаха имена, цели и задачи. Преди много време, той също бе имал много работа за вършене, но никога име. Събратята му го уважаваха и имаха респект от него. Може би затова, че беше могъщ Ангел, прозрачен в своята честност. Нямаше си име този ангел, но всички го знаеха като Ангела Божий.

По здрач, когато сенките плашеха хорските очи със своите тъмни намерения, Божият ангел най-после се приземи на улицата. За жалост неуспешно, счупвайки лявото си крило в тежката прясно боядисана и вече черна, почти невидима желязна табела.

Димо, който по това време изпразваше втората си чашка с ракия, след като чу силният подозрителен шум, скочи припряно събаряйки скърцащият си стол на пода. Излизайки на притихналата улица, той се спря изумен когато видя пред себе си Ангелът Господен, който предвидливо се бе превъплътил в образа на един нещастен щъркел. В следващия момент, въпреки изчезващата дневна светлина Димо видя върху перата на пречупеното му крило няколко черни петна, явно от злополучната табела. След като една сянка на разкаяние болезнено премина през него, той внимателно прегърна ранената птица и се върна в топлата къща.

От другата къща, деляща общия двор, една белезникава лампа разля слабата си светлина и освети външната врата, която изкърца заплашително.

- Димчо идва ли някой? – Накъсаните думи нервно изскочиха от устата на една възрастна жена, която като не дочака отговор затръшна същата врата, като в студения въздух увисна единствено нейното раздразнение и недоволство.

Кина се казваше тази жена и беше майка на Димо.

По времето когато бе млада, след някаква непонятна за нея причина, поради която едва не остана стара мома, в нея се настани като живо някакво дразнещо състояние от всички и всичко. Въпреки, че покъсно се сдоби с мъж и две мъжки рожби, противно на очакванията й, недоволството пусна в нея дълбоки корени, докато накрая стана важна част от нейната същност.

Макар, че обикновено времето на село върви по-бавно, годините една след друга изчезваха търкаляйки се по тяхната стръмна улица. В една от тях мъжът й макар и на пръв поглед здрав като канара неочаквано се отправи към отвъдното.

През следващата година синът и Димо се ожени въпреки нейното несъгласие и се отдели в по-старата къща. Да се оправя както си иска, си помисли тогава тя и остана сляпа, че той след много труд и ремонти я направи свой дом.

Другият й син Ноньо, който от малък си беше маминият, един ден тайно се измъкна от къщи и се ожени за някаква фръцла от далечния морски град. Явно в любовта не му провървя, защото само след година и нещо подвил опашка се върна. Разочарован

от живота, той така и не си намери нито работа, нито друга жена. По-късно се принуди да откаже дори и цигарите, за да може да пие в местната кръчма по някоя бира спонсориран от пенсията на майка си.

- Мария ела да видиш кой ни е дошъл на гости! – Влизайки в топлата стая извика Димо.

- Какъв красавец, кротък и мил. – Занарежда димовата булка и продължи. – Боже, юнак без рана не може, Димо замесен ли си в тази каша?

- Така е, признавам и като каза каша, какво ще му дадем да яде.

- Това после, първо ще го превържем и изчистим. Сега го сложи на масата и върви да донесеш бинт и няколко малки летвички.

- Отивам веднага. Нали си била медицинска сестра, ти си докторът вкъщи.

Връщайки се в стаята Димо веднага забеляза, че щъркелът неволно бе съборил любимата му чаша, пълна допреди малко със скъпоценната течност. Липсваше и последното парче от крехката сланинка за замезване.

- Мисля, че нарочно си го направил, за да пия по-малко. Не ти се сърдя, но сега сме квит. – Тихичко промърмори Димо, докато помагаше на жена си, надвесена над странния пациент.

Изненадващо бързо счупеното крило на Ангелчо, както го бе кръстила Мария, зарасна и той започна важно да се разхожда из двора.

Отначало Димо се притесняваше за крилатия гост, защото не знаеше как ще се впише в дворното общество на неговата своенравна котка и кучето му, което никога не беше връзвано, а ходеше като досадна лепка винаги след него. Силно се изненада, когато видя с какъв респект и уважение Ангелчо бе посрещнат от своите и чуждите мяукащи и лаещи създания.

На втората седмица от началото на тези събития Димо усети, че около него има някаква осезаема промяна.

Първо котката престана да отмъква от съседите хранителните им запаси като суджук, пастърма и други подобни вкуснотийки.

Кучето му пък спря да лае нощем за щяло и нещяло.

Същият ден, когато на двора едва не се сблъска със вечно сърдитата си майка, тя го поздрави и му се усмихна. Странно и необяснимо, при условие, че години наред редовно го тормозеше със своите натяквания. Първо, че Димовата къща била нейна и второ, че тя живеела с брат му, който горкият си нямал нищо. На тези злостни нападки Димо винаги имаше готов отговор. За първото, че е готов да се откаже от бащината си къща, стига тя да му плати скъпите ремонти по нея. Колкото до брат му, казваше той, време е да прогледне, че е чудно как толкова здрав и силен човек не може да прескочи мързела си и да си намери работа.

На другия ден жена му, усмихната, го извика при кравата, която смятаха да продадат, тъй като бе спряла да дава мляко. От вимето ѝ, подуто като селска гайда се стичаха капки ароматно мляко.

Самият той неусетно бе престанал да се ядосва за най-малкото и да вдига кръвното си в невъзможни за медицината граници.

Черешката на тортата се оказа брат му, който за удивление на всички си намери мечтаната работа в един склад, където сам си беше началник. Нали разбирате, началник склад хвалеше се наляво и надясно той.

В лъжовния първи април Ангелчо плавно се издигна над двора и отлетя в синьо-зеленото безоблачно небе.

Подтикван от неудържим порив Димо запали старата си кола и се втурна към магазина за строителни материали. Същият следобед, хората минаващи по улица „Балкански проход", за първи път забелязаха написаното на една странна светла табела. „Не се чуди, а спри и ще намериш тук за себе си нещо".

ПРИКАЗКА ЗА ЕДИН БЯЛ ЛИСТ[3]

ИВАН БЪРЗАКОВ

„От тук до края на света,
всъщност няма никакво разстояние.“

Из „Лумнали огньове“, автор Иван Бързаков

„... За няколко месеца, сестричке, само за няколко... Седем души са се запалили, на различни места – до смърт! Тая наша окаяна земя...

Божичко, как ли са викали! Крещели са – като са лумнали огньовете... От болка и ужас – да ги спасят! До обезумяване...“

Из писмото на една българка до близките в чужбина, 2013 г.

Обсъждането на книгата бе приключило, хората си тръгваха. Бавно, сякаш не искаха да напуснат това място, чуждо и студено преди два часа.

Отвън мракът се надвесваше решително над града, като че ли искаше да го погълне.

Тогава го забелязах. Наближаваше редът му за автограф. Седях, както винаги угрижен, на дългата маса отпред, застлана открай до край с твърда червена покривка, червена като кръвта. Какво да напиша в книгите на репресираните – тези старци, мъчени от режима в миналото и обезверени, страдащи сега, които смирено и търпеливо чакаха зад масата?

Заедно с тях чакаше, обгърнал ги плътно отвсякъде – с оная страст, с която прегръщаш любима жена от страх да не я загубиш – и целият им живот. Както преди, така и сега. Арестите тогава – за това, че си „мислил“ или „мислила“ да бягаш през границата – килиите, безкрайните разпити, изнасилванията, „кръщаването“ с ледена вода, пребиването с маркучи… И едновременно с това – призрака на днешния ужас, убийствената немотия и самота.

Винаги ми е било малко неловко да давам автографи. Като че ли чувам някакъв глас: „Кой си ти и какво право имаш да надписваш книги – дори и твоите? Можеш ли да проникнеш и на сантиметър в страданието на другия?“ В такива моменти имам чувството, че съм седнал само по бельо пред хората, а те ме гледат очаквателно.

Мракът бе опасал вече залата.

Внезапно се сетих за писмото на един читател: “Стиховете в тази книга парят, защото в тях горят душите ни.”.

Дано не е преувеличил…

Тогава видях онзи човек.

Млад, на Христовата възраст – не повече от 33-34 годишен. Среден на ръст, поскоро нисък, облечен съвсем скромно, чисто. Стои смутен зад червената маса, едва ли не виновно – като че ли ще го съдят невидими съдии – и държи лист хартия в ръцете си, един бял лист.

– Моля… Напишете тук името си и датата. – и ми подава празния лист.

Погледнах го внимателно. Той наведе очи. И пак ми подава листа. Помислих си: „Ecce homo! (Ето го Човекът!). Стои разголен пред мен и… носи душата си.“

– Но защо на този лист? Дайте си книгата, ще Ви се подпиша, разбира се. Радвам се, че обичате стиховете.

– Не (с един тих глас) – нищо не разбирам от поезия! Това е друго, това е за нас.

Уви , не го попитах кои са тези „нас“. Беше твърде млад, за да е пострадал от миналото. После си спомних думите на Уилям Фокнър: „Миналото не е никога мъртво. Миналото дори не е минало“.

Тъкмо си мислех кои от книгите си да му препоръчам, когато… разбрах!

– А-аз – заекна той, изчервен. – Забравил съм си парите, нямам. Ще дойда някой друг път… и тогава ще купя. И трите – всичко ще купя!

Кимнах мълчаливо. Извадих от личния си резерв две от книгите. Предложих му сам да си избере къде да се подпиша. Той отговори, че няма значение. Важното е да поставя подписа си и датата, непременно датата.

Така и не разбрах защо „непременно“.

[3] *Разказът е публикуван за първи път в литературното списание „Пламък“, 2019 г. но и сега актуален по същност – бел. авт.*

Не настоях. Надписах книгите на една от първите им страници, не помня къде. Бях изцяло погълнат от изражението на лицето му. Както и от ръцете, тези малко едри за ръста му ръце на физически работник, с една особена изящност на пръстите. Нещо в него ме караше да потръпвам. Понякога, изправени внезапно пред една голяма истина, която не разбираме, мълчим.

„С уважение и признателност!" – и сложих датата. Трябваше да пиша „с голяма признателност". Но не съобразих тогава. Винаги се сещаме късно.

Странно, забравих да го питам за името! Чак след време се сетих, когато отдавна го нямаше. А и той не каза нищо. Пое бавно, почти тържествено двете книги, облегна се като че ли в пространството зад себе си – после се поклони… и ги понесе, заедно с белия лист хартия. Внимателно, почти като ритуал. (Имах странното усещане, че се страхува да не се разпаднат на пепел – като изгорели).

Така и си тръгна от дългата маса този човек – полека, с книгите и белия лист в ръцете. На вратата спря, обърна се, отново кимна с глава преди да излезе. Поклоних се и аз, но по-дълбоко.

Заедно с него нещо невидимо излезе от залата. Невидимо, но съвсем осезаемо.

Навън беше нощ. Тъмна есенна нощ, без звезди.

Неочаквано го видях. Седнал на пейката отсреща, под електрическия фенер. Изглежда не чакаше никого, обаче. (Тази, която щеше да си го прибере окончателно един ден, не обича да я учат кога да дойде.).

Приближих се и му се усмихнах. Държеше все така грижливо книгите – на коленете си, заедно с белия лист хартия. Боже, колко беше хубав този бял лист!

Чак тогава забелязах призрачната бледност на лицето му. Кой знае защо, си спомних за бездомния скитник в един забравен филм в детството, от епохата на нямото кино. Като че ли този човек беше част от тишината на някакъв друг свят – отвъд времето и пространството.

– Извинете ме, господине, мога ли да Ви предложа нещо?

Той кимна утвърдително, ала погледът му беше като че ли въобще не ме е чул.

Бръкнах в задния си джоб, но веднага усетих как гневно светнаха очите му.

Вдигнах рамене. Разтършувах се в чантата и открих, за щастие едно шоколадче „Milka". Кой знае как попаднало там, от някого.

– На мен лекарите ми забраняват да ям шоколад, а го обичам много. Ще ми доставите голямо удоволствие, ако го изядете Вие.

Той го пое, без да ме погледне, без да промълви нито дума. Аз докоснах леко рамото му, после си тръгнах. Трябваше да побързам – всеки момент щеше да се изсипе пороен дъжд. Небето над нас бе пълно с напрежение… Едва когато се отдалечих, забелязах полуобърнат, че още е там, на пейката и стиска шоколадчето, заедно с книгите и белия лист в ръцете си. Безразличен към всекиго и към всичко, което можеше да се случи – като че ли бе седнал в Ноевия си ковчег.2

Тогава си спомних онова, което бях писал навремето: „Най-силни сме, когато намерим в себе си смелостта да вярваме и живеем между живота и смъртта – между надеждата и отчаянието.

И най-самотни."

Две седмици по-късно, в същия град, ми казаха, че няколко дена след моето заминаване, се полял с бензин още един човек.

Толкова бързо лумнал огънят, че човекът изгорял като вейка, целият.

Така и не разбрах, кой се бе запалил.

P.S. Този разказ се базира на истински случай, тъй както са истински самозапалванията в градовете ни. Само през 2013 година – поне седем-осем смъртоносни случая – и то за няколко месеца!

Освен това, на редица премиери на книги (от различни автори) виждах да чакат за автограф хора с лист хартия в ръце. Не можеха да си позволят да купят книгата, дори и да беше евтина.

2019 г.

ВЪЛЧИЦАТА

ЛЮДМИЛА ДАНОВА

Марина живееше сама в близост до гората, отдавна децата й се бяха преместили в града, в селото жителите се брояха на пръстите на двете ръце, нямаше работа, нито транспорт до близките населени места. Нито можеха да работят, нито децата на училище да ходят... А мъжът й почина преди две години. Оттогава тя се справяше съвсем сама. Не искаше да се мести в града. Тук й беше волно на душата. Събираше съчки в гората, шишарки, билки, готвеше си вкусна чорбичка от коприва, ей сега ще отиде да си набере на припека, под баира.

Марина тръгна и взе една тояжка, не да се подпира, не беше й нужно, нищо че мина 75 лета, все още можеше да тича без помощни средства, но все пак към гората отива, да има за всеки случай тояга.

Вървеше и се радваше на пролетта. Зелената тревичка вече беше постлала мек килим покрай пътя. Цветенца тук там създаваха впечатление за радост и пъстрота на тази зелена постеля. А цъфналите люляци разпръскваха аромата си опиняващо надалеч, надалеч...

Марина стигна до подножието на баира, където на припека беше изкарала буйна коприва. Набра си пликче и щеше да се връща, когато чу скимтене. Идваше от високото, където почваше боровата гора.

- Дали някое от кутретата на Петко, съседът, не се е заплело в някой трънак? – рече си тя и тръгна нагоре по баира.

Изкачи бързо пътечката и влезе в гората. Заслуша се. Вече нищо не се чуваше. Огледа се. Наоколо нищо не се виждаше. Тъкмо си помисли, че вероятно кученцето се е освободило и избягало и щеше да се връща, когато пред нея застана... вълк... Голямо животно! Марина стисна тоягата инстинктивно. Но като се окопити от първоначалното стъписване тя видя, че животното седна пред нея, на метър разстояние и сякаш с очи й казваше да не се страхува. После се обърна и се мушна в храстите отстрани на пътеката, където имаше съвсем мъничка и тясна пътечка. Спря и я загледа тъжно. Тръгна отново към нея, после се обърна... Сякаш я викаше, подканя я да тръгне след него...

Марина по принцип не се страхуваше. Казваше, че е оперирана от това чувство и сега не се изплаши, разбра, сякаш в главата й отекваше глас, който й казва, върви, ще разбереш скоро...

И жената последва животното. Видя, че това е вълчица. Не след дълго тя спря и седна, загледана в шубраците. Марина се приближи. Видя капан и в железните му зъби, останало почти без сили, едно вълче! Ето затова майка му я повика. Приближи се, малкото не помръдна. Марина с мъка освободи крачето от капана. Ето защо тези дни видя два джипа да обикалят района. Бракониери.

- Готово, мъниче, хайде, опитай да вървиш. Подкани го, но малкото не успяваше да тръгне, нямаше сили, кой знае колко време се е мъчило тук. Майката не се доближаваше, сякаш за да не изплаши жената.

- Ето, виж, опитай да помогнеш на детето си, но ми се струва, че няма да може да върви. - Марина се отдръпна.

Вълчицата се приближи, облиза малкото, побутна го по задницата... Но без успех. Малкото мръдна, повлече се и спря. Майката гледаше питащо към жената.

- Дали да не го взема вкъщи, да го храня докато заякне? Ще превържа раната... А, ще разрешиш ли?

Марина погледна към вълчицата.

Тя наведе глава и сякаш се съгласи. Жената взе вълчето. Гушна го и тръгна към дома си, а майката ги следваше, отново на метър разстояние зад тях.

- По натам не е безопасно, Петко има няколко каракачанки и ще те надушат и подгонят. Ей я къде е моята къща, съвсем наблизо е…

Марина говореше с вълчицата като с човек. И животното я разбра. Застана скрита в последните борове. Щеше да стои

там и да чака детето си, колкото трябва, толкова ще стои и ще чака...

Марина се прибра с малкото вълче. Даде му мляко, да пие, да се съвземе, промиі превърза раната. То скимтеше леко, но не се съпротивлява. Изпи си млякото и заспа на топло до печката.

Марина сготви копривата и седна на пейката пред къщи. Какво щеше да се случи ако кучетата на съседа й надушат вълчето? Не искаше да си мисли... Но тя ще се погрижи за малкото и то ще може да се върне в гората. Скоро.

На свечеряване Марина видя в края на гората, на високото, вълчицата. Беше излязла от убежището си, и седнала, гледаше към къщата й. Майчица.

Жената се грижи за вълчето една седмица. Всяка вечер виждаше как вълчицата наблюдава къщата от баира. За щастие, кучетата не надушиха дивото животинче.

А то бързо се съвзе. И Марина реши, че е време да го върне на майка му. Занесе го, не искаше да го остави само да се придвижва – заради кучетата.

Занесе го в гората, където ги очакваше майката.

- Ето ти детенцето, майчице, вече е силно и здраво.

Жената пусна вълчето и то затича към майка си, която го приласка...

Колко нежност имаше в това!!!

Малкото куцаше, но беше стабилно.

Марина щеше да се обърне и да си тръгне, но вълчицата сякаш искаше да се доближи до нея и да благодари! Усети го, животното не издаде звук, просто я гледаше с влажни и благодарни очи. После се наведе към малкото и сякаш му каза нещо. А то закуцука към Марина и махайки с опашка, се отърка в краката й.

- Ей, мъниче, ще ми липсваш и ти! - погали го нежно – Хайде, върви при мама! И се пазете!

Вълчето погледна майка си, после отново се отърка в краката на своята спасителка и след това се върна при вълчицата. След това двете животни се скриха в шубраците.

Марина се върна в къщи и дните и отново следваха обичайния си ход.

Дойде есента. Жената започна често да ходи в гората за шишарки. Да има за зимата. И един ден докато ги събираше, тя видя към нея да се приближава едно куцукащо младо вълче. Нейното! Застана на метър разстояние и завъртя опашка, а очите му я гледаха с обич... Помнеше я. След него се показа и вълчицата. Седна на земята и с цялата възможна благодарност в погледа си, сякаш искаше да каже:

- Аз съм тук, ще бъда тук и ще съм признателна до гроб.

Марина се просълзи и докато ги изпращаше с очи каза на себе си:

- Животинка, а носи в себе си повече чувства от някои хора... Бягайте надалеч в гората, колкото може по-далеч от хорските капани...

20 ДЕКЕМВРИ 2023 Г.

МАРИНА ЙОРДАНОВА

Последните две седмици бяха една голяма въртележка от работа, предколедно пазаруване, срещи с близки и колеги. Все си мислех, че ще мога да продължа поскоро с разказа си. Да го довърша от там, където го оставих. Сега обаче ми се иска да те заведа на една друга разходка

Преди пет-шест години при мен дойде една позната от регионалната телевизия. Предложи ми на направим репортаж, в който да покажем как чрез разкрасяване на външността можем да повдигнем духа на жените с онкологично заболяване. Идеята ѝ беше да подстрижем, оформим и боядисаме косата на една дама, която в момента преминаваше през това изпитание. Направихме го и въпреки че тогава не знаехме, се оказа, че сме дали лъч надежда на много жени, с които след време ни предстоеше да се запознаем.

Малко след този случай пътищата ни с една невероятна жена се пресякоха. Лили Папазян се превърна в мой светъл пример. Показа ми, че силата на човешкия дух е необятна. Вдъхна ми от своето спокойствие и увереност в живота.

След онзи репортаж изпитвах огромното желание да помагам на жените с онкологична диагноза, но все още не виждах как да го направя. Тогава Лили основа сдружение „Заедно си помагаме", създаде пространство, в което жените с онкологично заболяване да могат да се подкрепят и да си бъдат опора. Това ми даде кураж и насока как и аз да бъда полезна.

Роди се идеята да направим специална стая, в задната част на салона, където да сваляме косите на жените, които не желаят да бъдат пред погледите на другите посетители. Там щяхме също да можем спокойно да подстрижем и оформим перуките им. От самото начало исках да стане ясно, че не търсим публичност и единствената ни цел е да подкрепим тези жени напълно безвъзмездно. Представях си пространство, в което нашите посетителки да се чувстват сигурни, да видят колко са красиви, да прозрат силата, която се крие в тях, и да ѝ повярват.

Мило дете, каквото и да ти разказвам, истинските истории са стотици пъти по-красноречиви от всяка идея, която бих могла да ти опиша. Затова просто ще те поканя с мен в този спомен.

Денят е започнал втората си половина. Всеки момент очаквам през вратата да влезе една възрастна жена, на която предстои да сваля косата и да оформя перука. Това е четвъртият случай за тази седмица.

Събрала съм силите си и фокусирам съзнанието си към предстоящата среща. Винаги отделям поне два часа за тях. Моята работа е не толкова по косата, колкото да повдигна духа им.

Дълбоко съм убедена, че всичко е енергия. Всеки един от нас. Когато човек страда, силата в него е започнала да се изчерпва. Ако той не може да попълни липсващото, то страданието му се задълбочава. Аз се опитвам да помогна, да отдам от своята енергия чрез думите си, чрез делата си.

След всяка такава среща неминуемо съм в пъти по-изморена и имам нужда да презаредя себе си. Моите момичета вече ме познават, виждат и различават това специфично изтощение. Може би затова днес една от тях ми предлага вместо мен да се погрижи за жената, която очакваме. Аз се съгласявам.

Виждам как дамата влиза. На седемдесет е. Върви с наведена глава и свлечени рамене. Едва надига поглед и виждам траурното ѝ изражение. Отиват в задната част на салона. След известно време моето момиче излиза и тихо ми казва:

– Аз не мога да се справя. Тя не ме допуска. Махнах ѝ косата, тя се разплака. Сложих ѝ перуката и не се харесва. Моля те, кажи ми какво да правя!

Веднага ѝ отговарям:

– Спокойно! Излез, разходи се малко, подишай.

Влизам в стаята. Виждам жената – бяла като платно, с разплакани очи. Започвам да ѝ говоря, а тя ми казва:

– Аз съм на седемдесет години и си умирам.

Отговарям ѝ:

– Да, ти си на седемдесет години. А знаеш ли колко много жени не можаха да направят и седемнадесет, двадесет и седем, петдесет и седем.? Те не можаха да видят децата си абитуриенти, да ги видят младоженци, да имат внуци, а ти имаш всичко това. Знаеш ли какво богатство имаш? Осъзнаваш ли, че си една благословена жена, че теб ракът те хваща на седемдесет години, а някои си отиват още на семе? Знаеш ли каква благословия е, че ти е дадено да стигнеш до тази възраст?

Докато ѝ говоря, виждам как изражението ѝ се променя. Сълзите ѝ пресъхват. Поизправя се на стола. През това време оформям перуката ѝ, а тя отваря очи все по-широко срещу отражението си, сякаш отдавна не го е виждала. А аз не спирам да ѝ говоря:

– Теб сега те докара твоят внук и те чака отвън. Знаеш ли колко много баби не могат да се нарадват на внуците си, защото те живеят далече, или пък са се отчуждили и не се сещат, че имат баба и дядо? Ти си благословена, не го забравяй!

Тя започва да се усмихва и първо шепнешком, а, а после така, че и аз да я чуя, повтаря:

– Ох, много ми отива тази перука! Колко добре ми стои!

В един момент започва да рови в чантата си и аз веднага я спирам:

– Не ми изваждай пари, аз това го правя в помощ, не вземам пари.

А тя простичко казва:

– Не, аз не търся пари, търся си червилото. Не помня откога не съм си слагала, но си го държа в тази чанта.

Очите ми се насълзяват от радост. Изпращам я с поглед и виждам как прекрачва прага с високо вдигната глава. На изхода чувам внука ѝ да казва:

– Бабо, какво е станало с теб? Ти си нов човек.

Отпивам глътка чай. Котаракът все още лежи в скута ми, заспал е. Погледът ми се спира на календара. Игнажден е. В съзнанието ми назрява въпрос. Кой ли ще влезе пръв през вратата на дома ми днес

Прегръщам те! Баба

Из „Родена през 70-те", автор Марина Йорданова, подбор Силва Василева

ПРОЛЕТНО И ВЛЮБЕНО

МАРУСЯ НИКОЛОВА

Когато се прибра вкъщи, изпита желание да извади бои и моливи, за да рисува. Отдавна не беше го правила. Бе погълнала толкова красоти от разходката в парка. В такъв изумителен разкош от бял, син, лилав, розов и жълт цвят бяха потънали храсти и дървета. Така вихрено бяха обхванати от бурен и неуморим пролетен кипеж, че човек потъваше в атмосфера на райско блаженство. Взорът му се изпълваше с възхита, защото всяко едно листенце – фино, нежно, очарователно, бе целунато от слънцето и трептеше, погалено от нежния ветрец.

Ароматът бе привлякъл пчели и птици и те кръжаха полудели в див възторг. Дори кучетата не търсеха конфликт с черния котарак, който се припичаше лениво на пейката, но ги държеше под око. Те изпъваха врат, помръдваха влажен нос, душеха въздуха, рязко се търкулваха и вирваха лапи в игриво опиянение.

В гърдите на хората напираше смях и едва го удържаха, ограничавайки го в прилична усмивка. Откъде изригваше тази красота и неописуема прелест? Трохи от рая ли ронеше Господ, за да засити душите и сетивата на всичко живо? А тя дали ще успее да пресъздаде и частица от това богатство върху листа и как ще забърка боите, за да доближи суровия им цвят до божествените нюанси?

След час безплодни усилия грабна статива и се запъти към вълшебното място. Ясно бе, че няма да се справи без прякото наблюдение.

Беше време за обяд и паркът бързо обезлюдя, но слънцето се разжарваше и красотата на природното творение изпъкваше още по-ярко. Разпъна статива, сложи грапав лист за акварел и се залови за работа. Скоро така се улиса и засили, че изпусна четката. Сепна се, когато мъжка

ръка й я подаде услужливо. Тя я взе, но не се обърна.

– Вложили сте чувство в картината си – отбеляза някой. – Получава се живописно с оттенъците на основния цвят. Падащите сенки също са сполучливи, но избързвате. Оставете сенчестите места за края…

Тя кимна сухо и продължи устремно да размесва боите върху палитрата. Този досадник като нищо ще угаси вдъхновението й.

Я за всеки случай да го предупреди:

– Нали няма да поискате внимание заради жеста с четката?

– Не, разбира се, но ме впечатли, че работите с бързи и точни движения.

– Бърза съм, защото съм вдъхновена, а не, защото съм уверена.

– В рисуването и в любовта най-важно е вдъхновението.

– Щом казвате…

Той говореше така провлечено лениво, тембърът му бе толкова мъркащо приятен, че тя с вълнение обърна глава. Едва удържа възклицанието си. Беше мъжът мечта – висок, мургав, със зовящ поглед. Облечен с джинси и риза на каре. Сърцето й усили ритъма си, лицето й пламна и доби дяволито изражение.

Тя зачурулика като птиците сред клоните и диалогът моментално се изнесе върху друга плоскост. Стана двузначен, скоклив, занимателен, цветен като пейзажа наоколо.

Двамата се вторачиха един в друг и проучването даде максимална оценка: тя – синеоко миньонче, малко под четиридесет, приключила наскоро брак, а той – брюнет, с тук-там сребреещи къдрици, ерген, с похождения за ден-два и без желание за обвързване. Но с дама, като тази…

– Познания ли имате? – я чу да го пита.

– Само в едното.

– Кое от двете?

– Рисуването.

– Като хоби или професионално?

– Второто.

– Давате ли уроци? Самоука съм, искам да се усъвършенствам.

– Не бих се и замислил да ви взема.

– Може ли да ме предвидите в удобно за вас време?

– Водя курсове за напреднали, но с удоволствие бих се занимавал с вас индивидуално. Имате чудесни данни… Бих казал великолепни. Ще се постарая да ви покажа различни техники… Добър учител съм.

– Схватлива ученичка съм.

– Не бих си и помислил друго.

– И кога можем да започнем?

– Колкото по-бързо съберем боите, толкова по-добре…

Опиянени от магията на пролетта, обхванати от страстта, отнесла всякакви колебания и зашепнала настойчиво да побързат, те не чуха разума, който подвикна след тях: „Не… не… не го правете! Това е нечувано!"...

СТРЕЛА НА СЪВЕСТТА

МИРОСЛАВА ДАЧЕВА

Беше разгара на лятото. Гората шумеше от лекия полъх. Птичките пееха. В реката подскачаха рибки, а една жаба ги гледаше с интерес от камък на брега. Слънцето галеше Природата с лъчите си.

В долината всичко изглеждаше привидно спокойно. Но набезите на ловците бяха взели много жертви и сърните се бяха събрали неспокойно на поляната. Канеха се да напуснат това място и да отидат на по-безопасно, далече от селото. В стадото имаше както възрастни животни, така и малки сърнета- всички се готвеха за поход.

Изведнъж се чуха човешки гласове откъм гората:

– Ние тук ще дебнем за зайци.

–Ние пък, за фазани.

Други двама от групата продължиха да вървят покрай дърветата. Една катерица ги гледаше от нисък клон, с жълъд в лапичките си. Единият от ловците я забеляза. Откърши клон от най-близкото дърво и го хвърли по нея крещейки:

– Какво зяпаш, досадно животно?

Катерицата избяга преди клонът да я стигне и се скри в хралупата си. От там гледаше ловците въпросително: „Защо беше това?“. На мястото на откършения клон се образува капка смола. Тя натежа и падна на земята. Отрони се като малка дървесна сълза.

Другият ловец забеляза катерицата и смолата. „Хм, я пък виж!“ – измърмори на себе си той, с някакво внезапно учудване, сякаш прозрял отклик на стореното от неговия другар, изречен на някакъв таен език. Постоя така замислен миг и пак тръгна. Този, който замери катерицата каза:

–Аз оставам тук, мястото е идеално. Пък каквото дойде, подготвен съм за всичко.

–Добре, а аз отивам ей там. Събрали са се сърни, все ще уцеля някоя. – добави другият и се скри зад един храст, по-близо до тях.

Сърните усетиха присъствието на ловците и побегнаха. Една от тях обаче спря. Кракът и се беше хванал в капан. Малкото ѝ сърне остана до нея, чудейки се какво е станало. А може би искаше да и помогне или да я окуражи.

Сърната успя да се измъкне, но кракът ѝ беше сериозно засегнат. Тя куцаше и изоставаше. Раненото животно, сякаш предусетило надвисналата опасност, побутна своето малко към стадото. Но то не разбираше защо: „Защо не идва и тя?“.

В следващия миг ловецът, видял лесна възможност, направи фаталния ход. Зловещият куршум профуча и прониза сърната в сърцето. Тя лежеше безпомощно на земята. Едри капки кръв отразяваха плача на душата ѝ. Погледът от големите черни очи помътня. Но все още живи, те бяха изпълнени с любов и гледаха малкото сърне. После раненото животно погледна отдалечаващото се стадо, след това отново малкото: „Върви дете, върви! Спаси се поне ти!“ Уплашено, то не искаше да тръгне. Доближи се до лежащата сърна. С едното краче стъпи в образувалата се локва кръв. Малкото животно гледаше ту сянката в храста, ту ранената си майка и се питаше: „Защо!? Защо е тази жестокост? Защо хората причиняват толкова болка и страдание?“- сякаш всеки момент щеше да заплаче.

Но сърната продължаваше да го гледа умолително с вече мътните си и влажни очи, едва пропускащи последните лъчи светлина. От това, сякаш прободено от някаква невидима стрела, малкото сърне побягна към стадото. След малко се спря. Обърна се. Погледна за последно неподвижно лежащата си майка, след това недоумяващо ловеца. Отново се обърна и като опарено затича към стадото. Настигна другите сърни и всички се изгубиха в далечината.

Ловецът взе мъртвото животно и отиде при дружината. Всички носеха по нещо

убито, а някои дори по няколко. Всички доволни си тръгнаха. Отбиха се в кръчмата да отпразнуват улова. След стабилна почерпка, ловецът със сърната я нарами и се прибра. Взе си душ и седна пред телевизора, беше уморен от лова.

След като си почина реши да почисти плячката си. Още не беше започнал, когато погледът му попадна върху изпълнените с любов и грижа очи на животното, което и в последните секунди от живота си мислеше за своето дете. Човекът обърна глава и видя на двора жена си, люлееща в ръце невръстното им бебе. Отново погледна сърната. Този път се спря върху аленочервените сълзи на сърцето ѝ. След това си спомни обърканията поглед на малкото сърне, което питаше: „Защо?".

Отново се обърна към жена си и детето си. Нещо прониза дълбоко душата на човека. Той седна на стола със затаен дъх и затвори очи. От тях едва доловимо се отрони сълза.

Постоя така известно време. След това взе трупа на раненото животно и тръгна някъде с него. През целия път в ума му се мяркаха образите на любящата сърна и питащото малко. Те се сливаха с постоянно изникващите образи на семейството му. Невидима стрела все по-дълбоко пронизваше душата му.

Когато успя да се опомни, вече беше в гората. Изглеждаше му, че дърветата навеждат към него застрашително клони и че всеки храст или птица го гледаше укорително. С натежали стъпки излезе на поляната. Лекият полъх поклащаше тревичките, а на човекът му се струваше, че и тук всяко стръкче го вини. Цялата Природа го съдеше.

Той отиде на мястото, от което взе прободената сърна. Там имаше кърваво петно със следа от малко копитце. Човекът прочете в него една изначална любов, един болезнен въпрос, а може би вечно послание. Загледан в това петно, търсеше кодираното в него и чуваше зова на Природата, тъжния ѝ зов към хората, които я нараняват постоянно.

„Природата плаче с кървави сълзи!.." – помисли си той и остави сърната на отъпканата трева до кървавото петно. Нагласи главата ѝ така, че очите да гледат към мястото където за последно е видяла рожбата си. След това погледна в далечината, където се изгуби стадото. Видя образа на малкото питащо животно. Този образ се стопи и разнесе с вятъра. Беше само видение.

Човекът се обърна и тръгна по обратния път. Не чуваше нито шумоленето на листата, нито песента на птичките. В ума си виждаше само кървави и дървесни сълзи, уплашени катерици и очите на две прободени сърни – едната от отнемащ живота куршум, а другата от невидима стрела...

Когато стигна вкъщи той прибра пушката в сандъка, който затвори в най-тъмния ъгъл на килера. След това умълчан отиде при семейството си...

ФИРМАТА

РЕНИ ВАСЕВА

В „Бамбука" винаги беше сумрачно и хладно. Невена влизаше там само вечер, за да отпусне малко душица, да побъбри и да изпие една водка след уморителния работен ден. По дяволите и живите, и мъртвите! Откакто я зарибиха от тая фирма, за която впрочем имаше оскъдна информация в мрежата, се чувстваше изцедена до последна капка кръв. Ма то бяха едни безкрайни разговори с отвъдното, влизане в режим, излизане... Невена мислеше, че ще се адаптира бързо, защото обичаше предизвикателствата, а те бяха много и все апетитни. Но напоследък...

-Добра вечер, колежке! Пак си седнала сама.

-Тихо да ми е, Стамо, имам да събирам мисли.

Стамо си обърна един стол и седна. Взря се с настоятелен поглед в лицето на младата жена.

-Днес колко пъти влиза в режим?

-Абе два пъти, нищо работа уж, пък се разнебитих.

Невена замълча, после без да я подканват, продължи:

-Писател издирвах днес, пропаднал в последните земи на Мястото. Ти сам знаеш, че в тая честота на съществуване има не само предизвикателства. Направо си е опасно.

-И кой толкова е приритал за него?

-Брат му. Поне за такъв го представиха личните документи.

В „Бамбука" запалиха резервните лампи. Стана по-светло. Невена се загледа в чашата и си представи за кой ли път проклетото Място. А Мястото тоя ден беше потънало в мъгла. Когато влезе в режим, жената почувства някакъв хлад и я побиха тръпки. Случваше й се за първи път и тя се притесни, че ще я помислят за некадърна. Имаше две ипотеки да изплаща, наемът на апартамента беше висок, животът поскъпваше от ден на ден. И с тая война в източния край на континента нещата съвсем загрубяха...

-Аз скоро не съм влизал в Мястото. Мене все по границата ме пращат. – каза Стамо. - Там, ти поне знаеш, процедурата си е една и съща от години. Няма как да сбърка човек. Ей го на, днес един предал богу дух в банята и гол голеничък седи и моли за връзка с жена си, дрехи да му донесе, че щял да се изложи. И аз, нали съм добра душа, се логвам при нея насред обяда й. Ми не ще жената да се види с мъжа си, глупак бил, комарджия и пияница. Не й е жал, че щял да седи гол в Мястото...

Невена се приведе към Стамо и тихо изрече:

-Това, което аз видях, не ти го пожелавам...

Стамо с нищо не показа нетърпението си, но прибра краката си под стола и се приведе напред.

-Какво точно видя?

Въпросът му увисна без отговор. Невена дълго мълча и Стамо се накани да си ходи.

-Мъглата – рече младата жена. – Мъглата ме поведе навътре, тя ми разказа как Писателя се криел в самия край на Мястото и не искал да се свързва с никого – ни с умрял, ни с жив...

Невена само затвори очи и думите се отприщиха като река, дълго задържала водите си зад някой бент.

- Документите постъпиха при мене в 14 часа, веднага след обедната ми почивка. Стандартна молба за свързване с починал, искане за трансфер на минимално количество емоционалност. Просто не си заслужаваше да се притеснявам. И въпреки това нещо тревожно се промъкна в капсулата. Техническият я провери два пъти пред очите ми и даде зелена светлина. Аз се настаних и бях готова да премина Границата, когато разбрах, че не съм сама…

Не беше сама жената и това накара кожата й да настръхне. Нищо не разбираше от новите технологии, разработени от Фирмата, които съвсем улесняваха връзката с „оня свят", но като психолог знаеше, че човешката психика е податлива на какво ли не. Винаги нещо можеше да се обърка. Сети се, че най-старата от бабите в рода й наричаше Мястото „оня свят". На колко години беше, когато умря? Може би над сто. У Невена се появи желание да си поговори с нея. Усещането за чуждо присъствие някак се притъпи с класическото отвличане на вниманието – съсредоточи се върху образа на баба си.

Капсулата беше стигнала граничната зона. Предстоеше проверка на документите. И не само. Граничните служби строго съблюдаваха реда и зорко следяха за нелегално преминаване от едната в другата територия. Беше опасно и въпреки това винаги се намираха авантюристи, готови на всякакви експерименти само за да се срещнат с някоя известна личност. Напоследък беше нашумял млад рок изпълнител, самоубил се в един от най-големите лондонски хотели. Просто да не повярва човек колко дилетанти се напъваха да вършат нейната работа. Пък и всякакви екстрасенси се появиха.

Капсулата спря, Невена се вгледа в мониторите. Проверката мина изненадващо бързо.

Тогава видя в дъното Мъглата. Беше се свила на кълбо и проточваше тънки змийчета около себе си, сякаш да опипа почвата под краката си. Сиво-черното й тяло пулсираше. Сърцето на Невена бясно запрепуска под работния комбинезон. Мъглата припълзя в краката й и стегна глезените в нежните си въжета.

-Ако искаш да оцелееш, ще трябва да ми се довериш. Писателя е опасен. Не си готова да го откриеш.

-Аз съм само посредник и представлявам Фирмата. Имам имунитет. – промънка Невена неуверено.

-Имунитет, казваш? Само опитай да попаднеш в неприятности, и ще видиш как Фирмата ще си измие ръцете с тебе. Не ме разсмивай.

Младата жена се посъвзе от първоначалната уплаха и реши да я кара по-внимателно. Трябваше да разбере какво иска Мъглата, а също така защо смяташе Писателя за опасен. В документите не беше маркирано високо ниво на риск и не беше зададена програма за аварийно прехвърляне в случай на нужда.

-Всъщност, ти как успя да влезеш през главата на техническите? – попита Невена. – И можеш малко да отпуснеш хватката, ще вземе да ми спре кръвта. Няма как да избягам.

Капсулата пристигна по местоназначение, спазвайки графика до част от секундата. За по-голямо удобство Фирмата беше моделирала времепространствената вечност в някакви скоростни отсечки, по които служителите се движеха. И разбира се, от проклетата скорост им зависеше буквално физическото съществуване. Имаше героични фигури, които нямаха нищо против да удължават живота си, местейки се в Мястото с невъобразими скорости, за чието съществуване само се говореше. Никой за нищо вече не беше сигурен. Светът се раздвои, пространството стана многомерно.

Невена помнеше едно упражнение в Университета, когато професорът обяви, че всеки притежава свой енергиен двойник и ето, точно сега, в голямата аула ще може да се срещне със самия себе си. Тогава малцина успяха да провидят някакво свое миражно бъдеще, а самата тя не успя нищо, съвсем, съвсем нищо, защото се беше видяла положена в ковчег, над който никой не плачеше, и беше изпитала тъга, бездънна тъга, която й остави горчивия си вкус до ден-днешен. Невена се беше разкрещяла, беше нападнала някого и ясно помнеше, че искаше да му извади очите. Оттогава не можеше да гледа никого в лицето и непрекъснато носеше тъмни

очила - дори в местата, където слънце не вирееше. Професорът беше принуден да прекрати упражнението и за малко да я изгонят от Университета. Във Фирмата обаче никой не й поиска дипломата, достатъчно им беше интервюто, на което подробно я бяха разпитали за починалите й роднини. Пък самата Невена беше толкова замаяна от цифрата на обещаното възнаграждение, че не попита нищо и с всичко се съгласи. Глупаво младо момиче...Сега вече не можеше да напусне, защото обитаването на двата свята беше като наркотик. Колкото повече, толкова повече...

Мъглата беше освободила глезените на младата жена и като да стоеше в очакване. Капсулата обяви края на пътуването и буквално ги изплю в нищото. И да, Мястото си беше едно голямо Нищо. Ако нямаш познанието, ако нямаш уменията да се свързваш с така наречените души, ще си клечиш в Нищото безпаметен, докато не изтече и земното ти време. Някакви туристи бяха изчезнали по тоя начин, защото и такъв бизнес се беше развихрил наскоро. „Да прекараме отпуската си в земите на смъртната сянка!" Не беше истина как само хората се връзваха на стотиците измамници. Особено в граничната зона...

-И когато капсулата ни освободи насред нищото, Мъглата ме обгърна, залюля ме и пред очите ми се изпречи сянката на мъж без лице. Свикнали сме на всякакви гримаси, знаеш Стамо, но да видиш някого безлик, е направо зловещо. Кой знае защо упорствам и приемам отвъдните сенки за личности. Ти самият оня ден сподели, че са като в театър, имало такъв – театър на сенките.

-Има, японският театър представя персонажите си като символи по-скоро, отколкото като пълноценни личности. – Стамо вече губеше търпение. – Ама разкажи най-сетне за Писателя. Що за същество е той? И кое му е опасното?

***

Човекът без лице заговори учтиво, като каза, че официално представлява Писателя, но обяви, че неговият работодател няма брат, и следователно няма да участва в този измислен контакт с някаква персона, вероятно с фалшива самоличност. Невена се притесни, защото разбра, че някой във Фирмата беше сгафил и сега тя щеше да обере калая. Почуди се какво да каже, може би трябваше да се върне или пък все пак да постигне някаква договореност с проклетата сянка.

-Аз идвам от Живата земя, всяко пътуване ми коства много, така че нека се разберем. Имам задачата да осъществя контакт между, момент да погледна, между Сотир Манолев, назовал се брат на така наречения Писател, и самия Писател. Впрочем той как се казва? Кое е истинското му име? Твърде много тайнственост... Това трикове ли са някакви, или пиар за набиране на аудитория?

Невена чак се задъха от усилието да говори всред задушливата мъгла.

Трябваше да я отведат при тоя Писател, не можеше да се прибере и да каже във Фирмата, че се е провалила. А си помисли, че това не е точно неин провал. Или някой не беше проверил самоличността на въпросния брат, или Безликия лъжеше от името на своя ментор.

Тогава мъглата се раздели, както вероятно морето се бе разделило под стъпките на Мойсей и народа му. Безликия тръгна напред, Невена се поколеба само за миг. След тях морето от мъгла се затвори. Младата жена не посмя да се обърне. Гледаше да върви плътно след сянката.

Възлязоха на някакъв баир, където мъглата сякаш се поразреди. И пред очите на Невена се очерта град, досущ като земен, с тая разлика, че по улиците му се движеха само сенки, и то без лица. Как се разпознават един друг? – помисли жената. – И как нематериални същества могат да построят нещо толкова материално като град?

После в ума й се загнезди съмнението, че тези къщи, църкви, музеи, кина са всъщност призраци. Та нали и тя, за да влезе в Мястото, се трансформираше. Опипа лицето си, беше си тук. Ето очите, по дяволите тия очила, носът й, леко изгърбен, широкото чело, обрамчено с къдрава кестенява коса. Слава богу, имаше лице. Май само мъртвите са еднакво безлики, а тя е жива, жива...Хем знаеше всичко това на теория, все пак беше минала курс на обучение, хем се стъписа. А срещата й с Мястото не беше за първи път. Всъщност беше за четвърти, като първия път - с придружител. После я оставяха близо до границата. Стамо я съветваше там да си остане, но Невена искаше да се докаже и прие да я изпратят навътре в територията на сенките. И да, в пограничните райони градове нямаше, само безкрайна тъжна пустош. Как можеше да се опише пустошта?

Когато влязоха в призрачния град, Невена видя как Мъглата се оттегли по една от малките улички и полека-лека изчезна. Нещо не й беше казала тази злобарка, премълча, а може би и скри. Уж трябваше да й се довери...

Сянката се спря пред една жълта сграда с крайно болезнен вид и каза:

- Чакай ме тука.

Невена застана до вратата, озадачена и вече обезсърчена.

Тогава съзнанието й се разгъна в някаква друга посока и тя се видя седнала на чаша кафе с мъж, който й беше странно познат. Мина време, докато разбере, че срещу себе си вижда Сотир Манолев, въпросния брат на Писателя. За тоя Писател с главно „П" се носеха слухове, никой не го беше виждал. В „Бамбука" някой каза, че не бил умирал, бил жив и именно като такъв успял да премине сам в територията на Мястото, без посредничеството на Фирмата. Според други това нямало как да се случи. Но се беше чуло и трето, а то звучеше зловещо – бил син на сянка и смъртен и нямал нужда от посредници. Разбира се, човек със здрав разум нямаше как да повярва в такова нещо. Просто нямаше как. И ето, сега Невена се намираше на две места едновременно, а тоя, мнимият брат, пиеше служебното кафе бавно, с наслада, гледаше я в очите, а тя беше без очила и по дяволите, се беше вторачила в сивотата на погледа му.

***

Сотир Манолев беше дошъл във Фирмата в един понеделник и настоя да разговаря с посредника очи в очи. Не очакваше такова младо момиче и се намръщи, когато Невена протегна ръка за поздрав. Момичето, разбира се, забеляза явната недружелюбност, но като примерен служител се въздържа от коментар. Седнаха в една от приемните и Невена поведе стандартното интервю за прием на поръчка. Но още тук нещо не потръгна, както трябва. За начало се улови, че няма притеснения при срещата със сивите му очи. Свали си даже очилата, когато започна да набира детайлите на поръчката.

Брат, петдесетгодишен, по данни на патолога починал от удавяне. Специалистите в отдел „Преминаване" обаче не бяха засекли движение на духовна субстанция и този факт беше озадачаващ. Професионалисти, и да сгрешат, си беше прецедент. Сотир Манолев беше готов да плати цяло състояние, но да открие брат си, който според него се беше загубил някъде навътре в Мястото. Там имаше зони, до които Фирмата нямаше достъп. Невена обаче долови нещо неискрено в думите на човека, някакво увъртане при отговорите на съвсем ясни въпроси. Реши засега да остави нещата така.

-Бихте ли описали по-подробно характера на своя брат? Доколкото можете, разбира се.

-И силен, и слаб човек беше той...Когато бяхме деца, ме защитаваше от гамените в квартала, ама като поотраснахме, реши, че трябва да се оправям сам. Така при едно сбиване загубих два пръста на дясната си ръка. Спомням си като ден

днешен, че брат ми тогава ми се надсмя и ме нарече „Слабак". Дълго време след това не му говорех... Но този факт не беше притеснителен за него, съвсем не...

Невена старателно си водеше записки. Интересно й беше да чуе историята за двете къщи, които братята бяха вдигнали в родното си село. Къщи близнаци, построени една до друга, опрели рамо до рамо, готови да приютят цели фамилии. Таман ги построили, и почнали да се рушат. Една нощ се ронела първата къща, на следващата нощ падала мазилката на другата. Братята се видели в чудо. И понеже не вярвали в магии и врели-некипели, решили, че материалите са негодни и строителната фирма ги е измамила. Писателя обаче разказал на брат си старо поверие за рушащ се градеж. Къщите искали кръвна жертва. Сотир се смаял не толкова от безумието на предположението братово, колкото от начина, по който го изрекъл. Изглеждал истински щастлив, когато предложил да намерят човек и да го вградят. И понеже в основите вече нямало как, Писателя измислил преградена тайна стая, в която да заключат жертвата. Без врата, без прозорец.

-И знаеш ли, момиче, брат ми се смееше чистосърдечно, когато ми описваше писъците и стенанията, които къщите щели да запомнят...

В приемната се възцари неловка тишина, младата жена все още не беше обръгнала на емоционалния стрес, все още не беше разбрала, че в процентно отношение насилствената смърт надвишаваше тази, по естествени причини. Хората не ставаха по- добри дори когато имаха ежедневни контакти и с мъртвите. В това отношение Невена беше лаик. Но тя твърде скоро щеше да срещне другото лице на човешката раса. Беше неминуемо и неотменимо като природен закон.

-Наистина ли вградихте човек? – попита с натежал от вълнение глас.

-Честно казано, аз не отидох, когато трябваше да дойде кандидатът. Брат ми само ми рече с половин уста, че придумал някакъв скитник, щял да му даде не само покрив над главата, но и много пари.

- Кажете ми как загина брат Ви. По документи е регистрирано удавяне. Ако може, с повече подробности. Някой от колегите спомена, че Вие сте били свидетел.

-Ще разкажа, ама ще почна по-отдалече, че да не остане грам съмнение в достоверността на всяко едно събитие.

Невена кимна и се приготви да записва. Тоя път включи диктофона.

***

Декември пристъпи във владенията си. Беше изтекло сума ти време от деня, в който къщите престанаха да се рушат и се опериха с червените си керемиди почти по средата на селото. А селото си го биваше. Здрави къщи, двукатни, трикатни, хората се прехранваха от земеделие и дребно животновъдство. Герговите синове бяха отворили мандра, два магазина въртяха. Търгуваха и по чужбина. А устатата им сестра вдигна къща за гости, та идваха и по-отбрани хора от града. Писателя взе пример от тях и реши да прави хотел от къщите близнаци. Беше привикал брат си за съвет и да подпише някакъв договор за наем от десет години. И без това рядко се вясвал на село, и без това му било неприятно да влиза в къщата си, щото му се причували разни неща.

Когато Сотир Манолев влезе при брат си, усети как стаята едва се удържа да не го притисне в каменната си прегръдка. Счу му се пак оня дрезгав глас, съвсем похабен от евтините цигари. И му се прииска да избяга. Но очите на брат му бяха твърде зорки и Сотир се страхуваше от тях. Нямаше как, поне пред себе си трябваше да признае това чувство, което не му даваше покой.

Подписа документите, без да ги чете. И през цялото време нито веднъж не погледна брат си в очите. Писателя се правеше, че не забелязва този дребен на пръв поглед детайл.

-Остани за Коледата, момче, ще прекараме славно като в добрите стари времена!

Сотир потръпна, но кимна с глава. Не можеше да откаже точно сега. Щеше да се настани на първия етаж, където сякаш гласовете на къщата по-малко се чуваха.

Нощта го свари съвсем неподготвен, на село зимните нощи падаха внезапно, а дните като да бяха миг. Излизаше от кухнята на първия етаж, когато чу познатото простенване зад небоядисаните все още тухлени стени. И хем го очакваше, а се потресе, сякаш го чуваше за първи път. Някаква странна решителност го обхвана и той сложи ухо на стената. Стенанието се беше отдалечило, почти заглъхваше. Сотир тръгна след него по тъмните коридори и извивки на къщите близнаци. Щеше да броди, докато не открие проклетата зазидана стая. Тоя път нямаше да бяга. Вървеше опипом в тъмното. Такова тъмно и такова тихо можеше да се види и чуе само на село. И само в мръсните дни.

Точно си го помисли, и пред очите му застана призрак. Мършав, дребен, облякъл окъсано тънко палто. Призракът сложи костелив пръст на посинелите си устни. Сотир не издаде нито звук. Тръгнаха заедно нагоре, към таванските помещения. Там луната провираше ледената си светлина през зацапаните капандури на покрива.

-Не трябва да се плашиш от мене. И макар да не съм тука по собствено желание, някак свикнах с мрака и най-вече с Писателя и неговото ужасяващо присъствие. Оказа се предизвикателство да съжителстваш с чудовище. Вече познавам отлично тъмната страна на братовата ти душа. Но ще ми трябва помощта ти, за да отърва света от него.

Сотир се стъписа, само за миг си представи всички кървави сцени от филмите за вампири, върколаци и призраци, каракондджули, извънземни... Призракът го гледаше насмешливо, после продължи със сериозния си дрезгав глас на пушач:

-Виж, няма друг начин, ще трябва нещо да направим. Само да премине от обратната страна на света. В Мястото ще му бъде добре, пък и няма да наранява вече никого. Прокълната душа е той, ни е мъртъв, ни е жив...

Сотир Манолев не знаеше да вярва ли, или да не вярва на призрачното създание, което само преди няколко месеца е било човек от плът и кръв. Вярно, мръсна плът, гладна, впиянчена, но все пак жива. Реши да му повярва...

***

Невена беше вперила очи в диктофона и внимателно слушаше разказа.

-Чакахме Коледата, когато ме привикаха в кметството да ми кажат, че са открили тялото на брат ми в реката. Аз тъкмо се канех да ида в града, да купя някои неща за новите бани, които правехме на втория етаж на къщите близнаци. Дойде местното полицайче, разтревожено и даже като че уплашено. Моето сърце не трепна. Разпознах тялото и толкова. От тоя ден и призракът изчезна, гласовете - също.

Невена не разбираше – човекът твърдеше, че не се вълнува от братовата си смърт, а беше издирил фирмата и плащаше луди пари, за да го свържат с един мъртвец, който му беше безразличен. Таман да попита, и Сотир продължи:

-Вижте, аз разбирам, че за страничен човек като вас нещата, меко казано, са неясни. Но аз ще помоля само да си свършите работата...

Тук Невена стана от стола си. В „Бамбука" бяха останали твърде малко хора. Минаваше полунощ. Стамо обаче хвана ръката й и я спря.

-Разкажи ми всичко! Петък е, ще те изпратя до вас...

Невена погледна своя колега и видя колко уморени бяха очите му. Но всред тая хронична умора проблясваше пламъчето на истинско любопитство, на добронамерен интерес. И Невена отстъпи.

-Давай да свършваме по-бързо. Сега ще попътуваме с тебе... Не съм го правила досега...

-Наистина ли? – Стамо не вярваше на късмета си.

***

Капсулата се отвори, пропусна и двамата, после безшумно се приплъзна по времевия канал в посока, неизвестна на Стамо. В първия момент в стомаха му нещо се надигна, но после тялото му свикна с високата скорост. Не очакваше, че Невена е толкова... Не намери точната дума, с която да определи поведението й. Може би безразсъдна или....

Пътуваха през всичките спомени на Невена и търсеха оня момент, когато тя беше намерила Писателя и го убеждаваше да се свърже с брат си Сотир Манолев. Стамо през цялото време нещо си припяваше, а ръцете му не спираха да мърдат пръстите си. Сега вече нямаше нужда от посредничеството на безликия.

- Бързо ви открих, неочаквано имах късмет... – изрече Невена, като се взираше в човека, когото всички знаеха като Писателя. За разлика от безликите, той имаше неприятно натрапчива физиономия.

- Не съм се губил, нито съм се крил. Измислици на някой, който се зове мой брат. Вие не носите ли отговорност като оторизирано лице за връзка между Живата земя и Мястото?

Писателя гледаше с презрение Невена, която пак си беше сложила тъмните очила. Тогава се намеси Стамо, а не биваше да го прави. Пътуването в нечий спомен беше крехък процес, който можеше да се разпадне при най-малкото невнимание. Но това си беше бял кахър в сравнение с факта, че двама-трима бяха останали да блуждаят завинаги в чуждото съзнание. От тази земя трудно се излизаше. Все пак имаше надежда, защото се беше чуло за нова технология, която можела да върне блуждаещ в Живата земя.

Писателят изслуша предложението на Стамо и внезапно се съгласи да се срещне със Сотир Манолев, но вече в тяхно присъствие. На Невена не й се искаше тоя човек да нахлува в зоната на нейните спомени, но се съгласи и тя, защото това, което правеха, беше незаконно. Достраша я Стамо да не я издаде и да я уволнят набързо-набързо.

Сотир Манолев се приобщи към тях чрез една от новите системи за транспортиране, но беше видимо променен. Сега той беше се сдобил с някакъв арогантен щрих върху лицевото си изражение. Невена се учуди и пошушна на Стамо, че може би има нещо нередно в тази среща насред нейните спомени.

Застанали лице в лице, живият и мъртвият най-напред се докосната.

-Не знаех, че това си ти...Но защо си се назовал мой брат? Можеше да не се появя в твоя времеви отрязък никога? – гласът на Писателя почти заглъхваше.

-Нямаше ли да откажеш среща с мене? Все пак аз се опитах да те удавя преди години. Колко минаха, три, четири или повече?

-Точно пет години и три месеца. Буйна беше реката тогава, а ти, макар че ми беше пръв приятел, ми завидя за книгата и наградата. Беше измислил историята, да, но я написах аз и я превърнах в жива действителност. А ти ме бутна в реката, макар да знаеше, че не мога да плувам. Сега си дошъл да се извиняваш ли, що ли?

-Дойдох, защото знам, че не може да си мъртъв. Ти си мислеше, че съм избягал, а аз само се скрих в тръстиката и те видях как изплува. - Тук Сотир Манолев потърси очите на Писателя.

-И не поиска да ме догониш? Толкова ти е и омразата, човече. Колкото да бутнеш някого в речните вирове.

Стамо наблюдаваше спомените на Невена с удивление. Двама мъже пред него - една крехка жена ги беше принудила да застанат един срещу друг. И чу нещо, което го изненада:

-Ще ти върна откраднатата самоличност. Нищо не стана така, както го бях намислил, нищо.

Сотир Манолев си беше признал, че всъщност е Писателя, така ли? Стамо стоеше насред спомените на Невена вече съвсем объркан. Назованият Писател пък, от своя страна, се явяваше Сотир Манолев...Защо тогава призракът клошар искаше него да затрие? Нима и той беше в неведение за самоличностите на тия двамата? Стамо почувства еднаква неприязън към тях.

-Какво си мислеше... – заговори мнимият писател, - че стоновете на вградения клошар ще ме побъркат? Че ще избягам от село, ще се откажа от всичко, за да можеш ти като Сотир Манолев, да се порадваш на имане и слава? Дребна душица си, приятелю, съвсем, съвсем дребна. И да ти кажа, не съм тука, защото бягам от тебе. Тука съм, за да опозная Мястото, дало убежище на толкова безсмъртни души. Както казва колегата Г.Г., времеубежището на миналото може да ни спаси, но е по-вероятно да ни погуби.

Стамо се опита да каже нещо на Невена, но после се отказа. Не искаше да й навреди. Все пак тя го беше пуснала в спомените си. Мнимият Писател беше млъкнал, назовалият се Сотир Манолев разглеждаше Мястото с интерес.

-Хайде, връщам ти кожата...И признавам пред свидетели, той посочи Невена и Стамен, че аз съм Писателя, който през живота си написа една-единствена книга. Банална и бездарна книга. Заявявам пак пред свидетели, (Невена и Стамо кимнаха с глави), че ти написа всеизвестния роман, който награди, а никой и не знаеше, че можеш да пишеш. Аз си присвоих името ти, като преди това исках да те удавя...Връщам ти кожата, да, но го правя само защото не мога да търпя стоновете на оня призрак клошар. Не че за него съжалявам. Дразни ме. Хайде, ти се прибираш в къщите близнаци, аз оставам.

Тук в паметта на Невена се появи бяло петно. Стамо усети познатото прималяване и ето, двамата пак седяха в „Бамбука" и стискаха чашите си. Невена стана да си върви:

-Никой не се променя истински ни в живота, ни в смъртта. Пием си насипаното по чашите, и туй то! Дано и двамата се провалят вдън Мястото. Още утре ще докладвам във фирмата за убийството на човек. Да вървят и да открият къде точно е зазидан нещастният клошар.

Стамо се съгласи, като вдигна палец нагоре. Барманът високо подвикна, че е време да затваря. Невена беше на вратата, когато Стамо я спря с думите:

-А не ти ли е хрумвало, че те са просто един и същи човек... Една и съща мизерна душица в различните проявления на вездесъщото време? Колелото, проклетото колело винаги се върти. И за живите, и за умрелите...

Невена изчака Стамо да свърши и добави:

-Значи, смърт няма...

МИСЛИ

СТАНИМИРА ГЕОРГИЕВА

Сред водните лотоси има и змии.

Сърцето на Човек е нещо много капризно.

Ревността е Създание на Дявола за блести с изтънченост и да отравя без думи.

Злобата е процес... Но за силните духом е без значение!

Силата на Живота е Силата да изживееш Мечтите си в тази Съдба!

Какво е Участта? Това е Житейският път... Но нея не я пишат хората.

Има красота и в пламъка... и в леда и в шепа слънчогледи... За да разбереш красотата трябва да я докоснеш с душата си!

Съдбите на хората са клетките на живота...

В колелото на космическия Замисъл.

Най-трудното нещо на Света... За повечето хора Невъзможно! Да признаеш пред самия себе си, че някой друг е подобър от теб самият.

Какво е поезията? Това е да разчиташ знаците в Духовният смисъл изписан в Книгите на Живота. Добре.

Щастието е да приемеш всичко в този живот – и добрите и лошите моменти и накрая да посрещнеш неизбежността с усмивка!

Щастие – това е Хармония и пулсът на сърцето ти да бие с честотата на звездите, вятъра и дъждовните бури!

Намери. Разбери. Разгадай. Опознай. Подари.

В крайна сметка има Щастие и в няколко прекрасни слънчогледа, и в няколко детски усмивки! Успехът и Щастието е да приемеш миналото и страховете.

Да посрещнеш новото в живота.

Да захвърлиш страданието с усмивка.

Да имаш цели! Да разбереш Живота и Неговата пластичност. Да станеш Приятел на Времето и Съдбата. Да се усмихнеш на Новия ден. Да имаш силата да продължиш. И най-вече – да имаш Силата да си Щастлив.

СЪСЕДСКОТО СЕМЕЙСТВО

ХРИСТО ИВАНОВ

В началото на месец март се сдобихме с нови съседи – семейство свраки.

Свраките създават много здраво семейство до живот, въпреки че не сключват църковен брак. От дете съм забелязал, че са неразделни и винаги се движат по двойки. Те се настаниха на акацията, намираща се на петнайсетина метра от прозореца на хола ни и започнаха да си изграждат гнездо. Работеха само сутрин – от съмване до около 9 часа. Сигурно в този интервал клонките са още влажни и това им позволява по-лесно, да ги отчупват и огъват според извивките на гнездото.

Всички от нашето семейство се радвахме на възможността да наблюдаваме трудолюбието и организираността на съседското семейство. Личеше им с каква любов изграждат гнездото си и как всичко е добре обмислено.

Всеки ден си мислехме, че са приключили, а те на другия ден продължаваха.

Направиха си покрив и оставиха вход от южната страна, за да им влиза слънце. Единият родител оставаше да намества клечките в гнездото, които му донасяше другият. С крачетата си затискаше клечицата, а с клюна я огъваше и подпъхваше под другите. Освен това разбрахме, че той остава и за да охранява гнездото от други сврачешки семейства, които ги нападаха, за да им заграбят почти готовото гнездо. Оказа се, че и при свраките, като при хората със зъби (клюн) трябва да браниш постигнатото/построеното.

Определям ги като „родител" 1 и 2, защото не знам коя е мъжката и коя е

женската. После ще си проличи, когато женската започне да мъти малките сврачета. Само се моля, тогава да не им се случи това, което причиниха две други свраки на лястовичките в родната ми къща.

Откакто се помня винаги сме имали лястовички. Те си правеха гнездо под стряхата на един от входовете на къщата.

Всяка сутрин ме събуждаха с нежното си чуруликане, а знаех, че пищят само когато под гнездото им се появи котка.

Един ден започнаха да пищят нервно и когато отидох да прогоня нахалната котка се оказа, че са ги нападнали две свраки.

Вече беше късно. Жестоките свраки частично бяха съборили гнездото им, за да изядат яйчицата им. Има ли по-жестоко нещо от това да убиеш бъдещото поколение?!

След този случай лястовичките напуснаха гнездото си и повече не се появиха, а домът ни сякаш изгуби нещо от душата си.

Още тогава знаех, че враките много обичат чуждите яйца. Като дете имах задължение да събирам всеки ден снесените яйца от кокошките ни. Но веднъж няколко дни поред нямаше яйца, което беше странно, защото кокошките кудкудякаха. Започнах да ходя за яйца всеки път щом ги чуех и видях, че не само аз следя кудкудякането – една сврака също го следеше. Опитах се да я прогоня с прашката си, но тя пак се връщаше…

Тази поредица от спомени, породени от съседското семейство ме накара да се замисля как понякога се случва всеки да попадне и в ролята на жертва, и в ролята на мъчител и палач.

Явно, яйцата се бяха усладили на враката от детството ми. Наложи се баща ми да се намеси с ловната си пушка… Той беше доволен, защото реши проблема с крилатата крадла, а и за да му подновят ловния билет, трябваше да предава всяка година в Ловното дружество по десет чифта сврачешки крака. Вие да не си мислите, че само в Китай бяха унищожени голяма част от врабчетата по заповед на Мао Дзедун.

И тук се водеше тиха биологична война, защото ако тогава ловците са били около 300 хиляди и всеки убие по 10 врани, то това прави 3 милиона птици помалко. Ама да бяха само враките? Хората нямаха право да отглеждат куче, ако не са ловци. Но дори да си ловец, имаш право само на едно куче. Ако искаш да си го подмениш с по-младо или да смениш породата – едното трябва да заведеш на разстрел. Веднъж в годината разстрелваха тези кучета, които са в повече на ловците, както и тези на останалите селяни, позволили си да отглеждат куче.

Задължение на кмета на селото беше да не допуска отглеждането на незаконни кучета. Той определяше деня на екзекуцията, мястото и ловците, които да я изпълнят. Ако си ловец и искаш да останеш такъв, нямаш право да откажеш. Идваха и милиционери, които претърсваха за укрити кучета. Хората се клеветяха.

Помня, че освен ловното куче Берта, ние имахме и едно огромно овчарско куче – казваше се Мечо. За да не ни го убият, баща ми го подари на текезесарските овчари. И понеже ми беше мъчно за него, когато имах възможност, ходех да си го виждам. Ще попитате какво са им пречили животинките. Ами просто е – всяко куче изяжда поне по две филии хляб. На два милиона кучета в страната това прави всеки ден четири милиона филии, които могат да заминат за изпълнение на наредените ни доставки за гладния Съветски съюз. От тези спомени, които съседското семейство предизвика, мога да кажа едно – всеки може да се окаже и в ролята на жертва, и в ролята на палач. Защото... Да си го кажем, сега враките и кучетата си живеят царски, за хората не съм сигурен.

Но – спирам да ви говоря за престъпленията на комунизма по отношение на животните, защото разказът ми стана много тъжен, а не исках да е така.

Ще завърша с една смешна и поучителна случка от живота на новите ни комшийки.

Всъщност, с новите съседи се познаваме отдавна. Те имаха гнездо на дърво от другата страна на блока ни, в което щяха да си живеят и да си отглеждат сврачетата докато са живи, но някакви лоши хора отсякоха дома им миналата есен. Добре, че вече си бяха отгледали дечицата. Това

наложи тази пролет да си строят новото гнездо на акацията точно пред прозорците ни. Тази акация си я харесват, защото през зимата тя им осигурява храна – бобчета от шушулките ѝ.

Навярно не знаете – и аз доскоро не знаех, че враките си имат територия, която считат само за своя и до която не допускат други птици. Как разбрах това ли? Един летен следобед излязох на терасата да си изпия кафето с цигара и виждам, че в тревната площ пред блока са дошли ято яребици – майка, татко и десетина пиленца. Привлечени бяха от падналите на земята джанки, от които си похапваха сладко. Бяха много щастливи, но удоволствието им не продължи дълго. Бяха усетени от местните тарторки врани, които долетяха на джанката и започнаха да им крещят да се махат. Яребиците не им обърнаха внимание и продължиха спокойно да си похапват джанки.

Това вбеси враките и те започнаха да се стрелкат над главите на малките пиленца. Майката и бащата ги бранеха като се наежиха и скачаха срещу налитащите врани. А пиленцата, сигурни в защитата на родителите си, продължаваха лакомо да ядат. Тази борба продължи около двадесет минути, докато дечицата се нахраниха и родителите ги отведоха.

Имайте предвид, че враките джанки не ядат. Те само пазеха територията си от нахлулите в нея пришълци.

Оказа се, че може даже да са ни за пример как трябва да си браним страната и ресурсите и. И да не дремем, когато чужди навлеци си присвояват природните ни богатства чрез концесии.

И какво излиза?

Има много неща, които ние можем да научим от враките…

11.03.2024 г.

САТИРИЧНА ПРОЗА

НА ЕДИН ХВЪРЛЕЙ

ИВАНКА ПОПОВА-ВЕЛЕВА

език мой,
богат и красив –
ти си магия

Някой ми беше *подхвърлил* да взема да *изхвърля* от главата си графоманските мисли и аз без малко да *захвърля* „перото“ с незасъхналото още по него мастило. Но след като *попрехвърлих* в ума си всичките „за“ и „против“, взех, че *отхвърлих* подобно недоброжелателно подмятане и поех *хвърлената ръкавица*, сиреч предизвикателството. Не искам *да се изхвърлям*, но щом нещо ми доставя удоволствие, защо трябва да се отказвам от него? Нали така?! Не мисля да *надхвърлям боя си*, но пък откъде да зная със сигурност, казах си аз, че след време, като *хвърля всички сили*, давайки всичко от себе си, няма *да надхвърля очакванията* – моите и на другите?!

Не искам да се правя на герой като *си хвърля „оставката“*, както направиха преди време един след друг редица политици, уличени или заподозрени в корупция по повод на апартаментгейт. И не само. Няма да *си хвърлям силите напразно* с подобна „оставка“, нито ще *хвърлям прах в нечии очи*, както се опитаха да направят някои от тях. Сигурно не са срещали мисълта на Блез Паскал, че човекът е тръстика [която „вятърът“ може да прекърши], но ***мислеща тръстика***. Че кого ще заблуждавам! По-скоро ще се опитам *да хвърлям светлина* върху темите, които ме вълнуват, т.е. да изразявам моята гледна точка.

Ще ви призная, че *зарове не съм хвърлял*, за да взема своето решение, защото нямах никакво колебание по въпроса.

Това е. Казана дума – *хвърлен* камък.

докато хвърля топа
все ще хвърлям око
към перото. амин

Из поредицата „За смисъла на думите и ролята на представките в българския език”

ПО ЖИТЕЙСКИТЕ ПЪТЕКИ

МАЯ ЦЕКОВА

ПОЛИТИЧЕСКА СОВАЛКА:

За тебе, мила, всичко давам –
даже и държавата продавам.

УМОЗАКЛЮЧЕНИЯ:

Не се опитвай навсякъде да те огрее, само Слънцето има тази привилегия.

Умственият багаж не тежи, но без него животът натежава.

И цъфнахме и вързахме, но плодове на набрахме – ялово време.

Не дърпай Дявола за опашката, ще му отвориш работа за дяволии.

Много пишещи препускат по белите листи в устрем, че ще са първи на финала на творческите писти.

Ако човек виждаше какво става зад гърба му, по-лесно щеше да върви напред.

Ако лесно се разголваш, ще останеш само по наранена душа.

Историята има памет и добре ще запомни забравилите я – ще напомни някой ден за себе си.

Пламне ли стара любов – и от пепелта пониквaт живи спомени.

Познаваше добре кътните му зъби, но забрави, че кучешките хапят.

Когато с усмивка ти намигне съдбата, отговори ѝ с любов.

Ако едно чувство остане без обич и доверие, то самочувствието умира.

Ако искаш да приличаш ту на този, ту на онзи, никога няма да имаш свое лице.

И мислите се нуждаят от подходящи дрехи – ако искаш да те стоплят.

***

Омъжих се за парите му, друго богатство не притежаваше.

Затворих се в себе си, ключът към мен съхранява сърцето ми.

Обичаше да дава акъл, докато не остана без него.

Цял живот си правеше сметки без кръчмар и си остана трезвен мечтател.

Подлютени манджи се сервират на кисели хора, за да им вгорчи живота, така ще потърсят сладостта от него.

Обичаш ли да ходиш с чужди обувки, винаги ще имаш трън в петата.

Времето принадлежи на всички, наше е само решението, как ще продължим през него.

Царят на животните реши и посочи на хората пътя към доброто и Човекът тръгна по него.

Хвърлиха пъпа му в Парламента и осигуриха работа за целият му вид.

Като са се заели, все ояли се, та оставиха диетолозите без работа.

На либе вече китка се не дава, апартамент и кола се подарява.

Всички наши правителства са с едногодишен цъфтеж във властта.

Ако умееш да разчиташ лицевата азбука, ще опознаеш човека срещу теб.

Когато животът те залее със студен душ, само добрата закалка ще те спаси.

Науката е Слънце… за тези, които не стоят на сянка.

Докато децата ни ходят боси по пътеката на знанието, образованието ни ще куца.

Така скалъпиха бюджета, че започна от всякъде да крета.

ПРЕДАТЕЛСТВОТО е запазена марка на БЕЗ-личието

Когато Човек отглежда простотията си, тя заживява с него.

Когато главата на семейството започне да се износва, започват проблемите в дома.

Нито един дървен философ не гори в работата си.

ЮБЕР ЗА 29 МИЛИАРДА

НИКОЛАЙ НИКОЛОВ

Спиридон Станоев Балдъренчев реши да промени живота си още днес.

Облегна гръб на дивана и замези с ябълкови семки за подобряване на умствения процес. Подобно на Буда, реши да не става от дивана докато не получи просветление или не умре.

След известно време ябълковите семки ускориха и без това бурния поток на мислите му, и за да намали оборотите, Спиридон взе малко кокаин.

Кокаинът само след няколко минути му каза колко е красив, забавен и най-вече доста по-умен от останалия свят. Така мотивиран, Спиридон глътна 200 грама водка и най-накрая беше готов да отиде на работа.

Сложи телефона си на стойката на таблото и запали двигателя, който приспивно замърка и Спиридон си представи, че огромна сива котка го е взела в лапите си и го гушка докато оглушително и успокояващо мърка.

След известно време някакъв външен дразнител отвори едното око на блажения момък и той с почуда установи, че е седнал зад волана на мини бус, а от телефона му се носеха звуци, известяващи незнайно какво.

Спиридон беше от бързо схващащите и след 2-3 минути свърза звука и присвятkването на екрана с това, че беше на работа. Адресът на екрана, според навигацията, беше само на 782 метра от него и Спиридон прецени, че е напълно във възможностите му да ги измине.

Колата не искаше да запали, но след известно време разбра, че е така, защото вече работеше. Отвори прозореца и лекият 30 градусов априлски ветрец опърли и без това пламналата му глава. Навигацията го подканяше да кара направо в продължение на 782 м. и той го направи.

Нищо неподозиращите граждани, забързани в ежедневното набавяне на калориите, които щяха да поддържат ядрените двигатели в стомасите им до следващия ден видяха една сива светкавица да прекосява Банкя и да заковава на милиметри от висок дувар, зад който се носеше миризма на зайци, клетъчно отглеждани, според най-строгите разпоредби на Евро службите.

Още не се беше слегнал прахът от спирането и вътре се метна шкембелия чичак с нервно потрепващо катинарче на небръснатата от седмица физиономия. Понеже чичакът нищо не каза, Спиридон погледна светещото табло и подкара към следващия адрес – „Стамболийски" 45.

Докато витаеше в облаците, понесен на крилете на ангели, които му пееха химни за възвала на кокаина, някак си с едно око в навигацията, а с другото в пътя, Спиридон Балдъренчев обърна трето си око навътре в себе си.

В колата се метна към 200 килограмово туловище и Спиридон реши, че хипопотамът от Дъблинският зоопарк е дошъл да разгледа София…

Следващият адрес беше Кърниградска и към компанията в бусчето се присъединиха плешив гном, дебелак с брада, креатура на акащ ококорен гей, от което пружините на колата застенаха мъченически. Последен се качи ухилен до ушите оптимист със зализана назад мазна коса.

Всички мълчаха и стискаха куфари и празни чанти пред гърдите си.

Булевард „Христо Ботев" беше следващата заявка и Спиридон подкара, като се чудеше защо всички светофари светят зелено непрекъснато.

В колата скочи изпънат сипаничев смугъл диктатор и показа глава през шибедака, разкрачи се, а ръцете скръсти по военному зад гърба си.

„Позитано" 20 добави още излишен товар към и без това претоварената кола, но беше първата жена, и макар на Спиридон да не му стана ясно как, тя се качи с белия кон.

За момент Спиридон мярна заявка за Левски Г, но беше много далеч и нямаше повече места.

Той и така се чудеше как се събраха всички, но явно беше случил на сговорчиви пасажери.

В огледалото видя, че дебелакът с брадата седи в скута на най-дебелия от всички, а жената с белия кон грациозно се е намествила в скута на първия пасажер.

Ококореният гей се държеше за зализания с нормално телосложение, който се държеше за парапета. Както беше изправен, диктаторът бе опрял копчелъка на панталоните си в лицето на гея, но той не се притесняваше от тази интимност и очите му не се бяха ококорили заради огромното съдържание на диктаторските слипове, а по-скоро от разочароващата липсата на съдържание. Всички пътници внимаваха да не се поглеждат в очите, а правостоящият гледаше напред, взрян в светлото бъдеще, което го чакаше. „Дякон Игнатий" №1 беше следваща спирка и всички слязоха вкупом.

До стъклото на шофьорската врата щръкна униформен и Спиридон почти се изпусна в гащите, като изтрезня с 1-2 промила, но днес явно му беше късметлийският ден и униформеният, освен да го гледа известно време, не предприе никакви действия.

Постепенно до съзнанието на Спиридон достигне съдържанието на табелката с името на униформения – „Главен секретар". Реши, че нещо му се привижда, защото човекът явно беше граничар, а не секретар на някого… защото имаше куче – пуделче. Много беше сладко и Спиридон му се усмихна приятелски. Само след секунди вратата се отвори и пътниците се качиха по същия ред, в които си бяха.

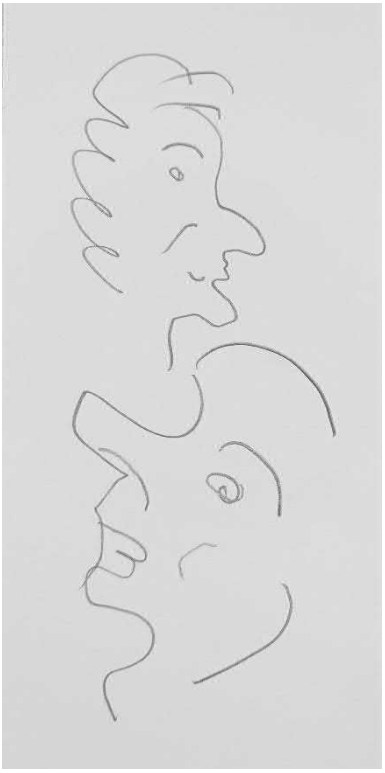
Спиридон реши, че е жертва на дежа вю, което често му се случваше, но намери разлика в това, че празните преди чанти и куфари сега бяха издути до последно. Светна дестинация маршрут и той подкара. Погледна за последно кученцето и подскочи, когато видя в устата му пачка от евра, по 500 всяко.

Реши, че е крайно време да смени доставчика си на добро настроение и продължи да кара.

В края на работния ден, вече доста изморен и готов да се отреже както трябва, Спиридон провери сметката си. Нямаше никакви постъпления. Изглежда, че дебелаците, които беше возил цял ден са го извозили здраво, а някакъв милиард се губел от сметките на хазната.

Спиридон си сипа 200 грама и ги разбърка с екстази, изпи водната чаша на един дъх и докато се отпускаше на 30-годишната кушетка, наследена от баба му, реши да не променя нищо.

Така си беше перфектно.

худ. Габриела Цанева

ИСТИНСКИ ИСТОРИИ

ЦОНКА ВЕЛИКОВА

МОЛИТВАТА

Отец Данаил излезе от олтара и се огледа. Видя, че родителите с двете си момченца и близките им вече са се събрали за кръщението. Видя и клисаря да идва към него и тъкмо го чу да казва: „Отче!“, едно друго, второ „Отче“, преряза черквата. Дребна, скромно облечена жена решително избута клисаря и настойчиво изрече:

– Отче! Моля Ви да прочетете молитва. Решението на съда за жилището на дъщеря ми най-сетне да бъде в нейна полза.

– Добре! Но изчакайте да извърша кръщението – кротко отвърна отец Данаил и понечи да тръгне.

– Но, отче! – препречи пътя му жената.

– Няма за кога да чакам! Точно сега започва делото! После ще е късно!

Отец Данаил усети раздразнение. Подвоуми се как да постъпи. Но като си помисли, че дъщерята може да няма къде да живее, даде знак на клисаря да го поизчакат. И започна:

– Отче наш, преблаг и премилостив, простри своята справедлива десница над онеправданата – как се казва дъщеря Ви?

– Парашкева.

– …над онеправданата Парашкева, за да се сдобие със свой дом.

– Не, отче! Не! Жилище тя вече има. Даже по-голямо и на по-хубаво място, но доплащането, дето ѝ отпускат за предишното, не стига да се обзаведе пò както трябва, а пък и да си подмени колата, че тази вече е на пет години. Та днес е …

Отец Данаил преглътна, за да потисне надигналото се негодувание. Чу трепереща си глас механично да изрича:

– Отче наш, всесилни и всемогъщи, нека твоята справедлива намеса помогне на… на … – как се казваше дъщеря Ви?

– Парашкева.

– … на тая същата да разреши своите-е – чудеше се какво да каже, – своите-е-е, своите-е-е затруднения. Амин!

– И отче, нека да Го помолим и онзи нейният нехранимайко най-сетне да се обади. Три години не го знаем къде е.

Отец Данаил едва се удържа да не избухне, но вече се беше хванал и трябваше някак да приключи.

– …и нека нейният съпруг се завърне при……

– Не, отче! Те. Тя още тогава се върна при мъжа си, но този непрокопсаник, не знам какво му беше харесала при такъв мъж, изчезна, без да ѝ върне петте хиляди долара. А нали ще се обзавежда, пък и колата ѝ е на…

По лицето на отец Данаил потекоха врели ручейчета. Лявата му ръка изтръпна. Ушите му писнаха. В гърлото му заседна бодлива буца. Едва съумя сухо да отрони:

– И, Господи, моля те, въздай своята свята справедливост – а наум виновно изрече: – на… на…на ненаситните! И ми прости!

Като си каза това, отец Данаил рязко се обърна, но преди да направи и крачка, жената го улови за лакътя и изсипа в дланта му шепа изпотени монети.

– Отче, ако нещата се уредят, специално ще дойда да Ви се отблагодаря пò както трябва.

Отец Данаил блъсна вратата на олтара и се скри зад нея. Хвърли монетите. Пред очите му мержелееше. Дишаше на пресекулки. Чувстваше, че сърцето му всеки момент ще го предаде. Грабна съд със светена вода и поля главата си. Подпря се с две ръце на масата, за да не падне, и потърси божията подкрепа:

– Отче наш, който си на небесата… – започна той Господнята молитва, но на няколко пъти я обърка.

И чак след десетото ѝ повторение се почувства малко пò на себе си. Чу силния плач на изнервените от чакането близначета. Пое дълбоко дъх и с несигурни крачки тръгна да извърши кръщението. Докато вървеше, виновно се запита:

– И откъде сега да взема сили да кръстя двете ангелчета?

ПРИЧЕСКА С ВОАЛЕТКА

Тя влезе, огледа фризьорския салон и го преряза с нарочно отработен „изискан” тембър:

– Извинете! Към кого бих могла да се обърна?

– Зависи какво ще обичате – небрежно отвърна близкостоящата фризьорка.

– Ами-и, прическа. Какво друго бих могла да поискам?

– С подстригване ли?

– Не! С воалетка.

Фризьорките размениха погледи. Чу се колективен въпрос:

– С воалетка?

– Да-а-а! С воалетка! Нося страница от френски журнал да ви покажа прическата.

Фризьорките се скупчиха над страницата от френския журнал. След малко едната отсече:

– При колежката, тя е по воалетките. Натопената фризьорка прищрака мигли, пое дъх и делово попита:

– И какъв е поводът да бъдете с воалетка?

Всички в салона с притаен дъх зачакахме отговора.

– Поводът е, е мно-о-го специален.

– Но какъв по-точно е този толкова специален повод? – настоя фризьорката – Кума ли ще бъдете, булка ли, юбилей ли имате, награда някаква ли ще получавате или…?

– За Вас какво значение има?

– Има голямо значение, понеже, понее-же-е… – чудеше са как да задоволи не само своето любопитство фризьорката.

Аленият нокът на кутрето на посетителката превзето почеса върха на носа ѝ.

– Ох! Как да ви обясня? Ще бъда обект на… на… на-а всеобщо внимание.

– И как по-точно? – не се отказваше фризьорката.

– Ами-и-и, панихида ще изнасям. Бог да го прости съпруга ми, уважаван човек беше. Ще дойдат много хора да го почетат. Но всички мен ще гледат. Мен. Разбирате, нали?

КРИТИЧЕСКИ АНАЛИЗ

ПРЕЗ ПОГЛЕДА НИ

ЛЮДМИЛА ДАНОВА ПРЕЗ РЕАЛНОСТТА И ФАНТАЗИЯТА

ГАБРИЕЛА ЦАНЕВА

Пред мен са най-новите книги на Людмила Данова – стихосбирката „Като дъга“ и сборникът с разкази „Вещица беше Виола“, двете изд. от ИК „Славчо Николов и сие“, Ш., 2024 г.

Всяка от тях носи духа и естетическия усет на авторката, която сякаш съществува на границата между реалността и фантазията. Защото светът, който гради с думи е там. Едновременно близък, днешен, плътен – наситен с познатите ни житейски проблеми, но и изплъзващ се, недосегаем – може би защото ни среща с онази мъдрост, която вече не ни е присъща.

В това кратко експозе ще представя по-скоро автора, отколкото книгите, които дадоха повод да го напиша. И ще започна с това, че Людмила Данова е едновременно поет и прозаик. Дебютира в сп. „Картини с думи и багри“ /бр. 1/2023/ с поезия – „Нарисувай ми свят“. Още заглавието ми направи силно впечатление – заявеното, осъзнато желание на поета да рисува с думи, но преди всичко обектът на изображението – всеобхватното „свят“.

Светът, с всичките му измерения – и те не закъсняха да се проявят – още в същия брой публикувахме два от разказите за Виола, които докосват читателя до онези неуловими страни на ежедневното, в които намираме брод към скритите, неопитомени от нас сили в съзнанието ни, или някъде другаде – „Светулки през ноември“ и „Мълчаливи мъжки сълзи“. Тук е мястото да подчертая, че тематиката, която засяга Людмила Данова в белетристичното си творчество не се изчерпва само с онова, което се случва днес. но и с отражението на миналото върху житейските

пътища на съвременния човек; тя не подминава раните и травмите, оставени от тоталитарния режим върху настоящето.

Читателите на сп. „Картини с думи и багри" познават още един от включените в книгата общо 12 разказа за Виола – „Грях" /бр. 3/2023/, както и два от общо деветте в раздела „Други разкази" – „Селото с англичаните" /бр. 2/2023/ и „Морето на Нина" /брой 4/2023". Дали Людмила Данова е търсила баланс между магичното и делничното чрез структурното обединяване на творби с различна тематика и сюжет? Или е търсила този баланс във вътрешната тъкан и динамика на всеки разказ, за да ни убеди, че светът е единен, а за да прогледнем за „отвъдното" понякога е нужна само малко доброта, съпричастност и любов? Това ли е посланието на поетесата-разказвач, която ни поднася един цял, монолитен свят, в който реалността се преплита с мечтата, а зад свръх-естественото причуваме тихото мъркане на Минош?

Силно впечатление прави поезията на Людмила Данова – и стиховете, събрани в „Като дъга" и онези, които за първи път прочетох. Тя е творец, който не се страхува да експериментира – както със свободния и белия стих, така и с кратките форми – апева, хайку, танка и свързаните с тях ренсаку, хайбун и танка проза. Може би точно талантът й на разказвач, поетичната душевност и интелектуалната смелост да приема предизвикателства я правят толкова добра в граничните проявления на изкуството на думите, съчетаващи поетични и прозаични фрагменти.

Не беше изненада за мен яркото й присъствие в първото /2023 г./, а и в текущото издание на националния конкурс за танка поезия „Черешовите води на българската танка", организиран от издателство gabriell-e-lit и поетична група „Българско съвременно хайку и танка".

Щастливи сме, че сътрудничеството ни с Людмила Данова се развива и задълбочава.

В настоящия бр. 2/2024 на списанието тя стана гост редактор като представи трима нови автори – младите художнички Антонина Василева и Йоана Димитрова, поетесата Мария Илиева, както и своя прочит на стихосбирката ми „Зад гърба"

ЛИТЕРАТУРНА КРИТИКА

КАКВО СЕ КРИЕ „ЗАД ГЪРБА" НА ГАБРИЕЛА ЦАНЕВА

ЛЮДМИЛА ДАНОВА

Когато в началото на годината получих новата книга на доктор Габриела Цанева се зарадвах толкова много, без да преувеличавам, с трепет и вълнение я разлистих и останах очарована от видяното и прочетеното.

Дълго и бавно четях и препрочитах стиховете, разглеждах картините, усмихвах се на някои от произведенията, над други размишлявах. Твърде дълго време обаче ми отне да взема решение да споделя мнението си за прочетеното. Но този сборник с поезия и източни форми неизменно стои на работната ми маса през всичките тези месеци и аз се улавям, че сякаш се „допитвам" до него винаги, когото искам да погледна на случващото се около мен по един различен начин.

Сборникът е разделен на дванайсет части, които отговарят на месеците от годината. Започва с

„ОКТОМВРИ

…искам есен, искам есен… ", когато авторката заявява желанието си за есен и казва:

Ще боледувам дълго от тъга.
Ще ходя като сомнамбул
между дърветата,
очите ми ще бъдат пълни със листа,
а кожата ми ще е грапава – кора.
И
октомври
цялата палитра
на природата пред мен,
а в мен – очакваната
пустош на ноември

Есента е желана, носи тъга, но и красота, въплътени в неделим кръговрат. А зад гъба се случват неща, които могат да оста-

нат скрити, несъздадени, които са липсващи днес, но възможната реалност утре. И само „поезията запълва липсите".

Авторката преминава през сезоните и настроенията, през „очакваната пустош" на ноември, през „очакване за празник" през декември, когато освен празнични фойерверки има и мисли за равносметка, за „нищуване" на уморени тела и мисли за бъдещето, за Земята, която „пищи от човешки лъжи". Но на поетесата не просто ѝ пука, тя кърви! И търси решение, търси „мост за бъдещето".

не всяко паднало през
пропастта дърво е мост –
мостът е стремеж

През февруари се появяват „чудовища", които „често си почиват, потънали в мечти за чисто" и „се усмихват".

Чудовищата в мрак
умират.
Пазете чудовищата –
живи!

Авторката пътува към мечтите и сънува „края на времето – без думи". Рисува „портрет на нашето Днес", а той е така многопластов. Зад гърба на думите винаги има поне две значения, смисълът е обгърнат от многопластовост, която носи „уморените мисли", които падат като дъжда. А с него идва и

„СЕПТЕМВРИ
…искам есен…
Искам есен! "

Типично за един кръговрат, сборникът започва и завършва с желание за есен. Но ако през октомври това желание е примесено с тъга, то през септември е заявено с категоричност. И според мен с нетърпеливо очакване.

За да завърша моите размисли по отношение на книгата искам да споделя едно хайку с тема мълчание, което хем ме накара да се усмихна, на прекрасното сравнение, хем ме провокира да се замисля. Често златната рибка в приказките е тази, която изпълнява желания. А в „Зад гърба" поетесата пита рибката за нейните три желания. Обърнати са местата, сменени са ролите, може би точно защото огледалната реалност е зад гърба ни! А може би златната рибка има не три, а едно желание, може би затова нейният отговор е

МЪЛЧАНИЕ

Питам златната си рибка
за трите ѝ желания:
мълчание.

А може би просто търси как да изрази съществото си желание, което освен, че е невидимо за очите, понякога се намира „зад гърба" ни? Нали?

Каквито и отговори да търси читателя, той ще ги намери в тази прекрасна, философска и вълшебна книга на доктор Габриела Цанева! Пожелавам вълнуващи срещи на читателите с мъдростта, показваща се от всеки стих.

Приятно четене!

София, 13.05.2024 г.

В БЪДЕЩЕТО НА ОТМИНАЛИТЕ ДНИ

СИЛВА ВАСИЛЕВА

Пътеки на времето в стихосбирката „Зад гърба“ на Габриела Цанева

Отсега нататък пространството само по себе си и времето само по себе си са обречени да угаснат като сенки и само своеобразното обединение на двете ще запази независима реалност.

Херман Минковски

Тихото присъствие на всяка нова книга гали пръстите на ръцете с нежния си допир и очакването за нови светове.

Ароматът на хартия и незасъхнало по страниците ѝ все още мастило носят онова неповторимо очарование от предчувствието за поредно ново сътворение.

Да пишеш днес не е предизвикателство – достатъчно е да прелистим бюлетините за нови книги на което и да е издателство или просто да прегледаме няколко литературни сайта. Да пишеш различно е отстояване и търсене на собствена позиция и верую. Да бъде различното запомнящо – за това се изисква повече от талант. Необходим е характер и онова просветляващо зрънце, което да превърне набора от думи в литература. По възможност – в добра литература.

Габриела Цанева го прави от години. Тихо и ненатрапчиво, с постоянството на пробиваща скалата вода, търсеща път към хората и към себе си в бъдещето на отминалите дни. „Зад гърба“ е най-новата ѝ книга, в която ***едно до друго и едно срещу друго вървят човешкото време и времето на часовника***. Текстовете прескачат уютното мълчание на „измислени реалности“ и „заключени врати“, изваждат читателя от унеса на безкритичното самодоволство и го запращат във взрените отвъд реалността очертания на антивремето – там, където еднопосочността се е трансформирала в отвъдматериално измерение, съхранило спомени за недовършена тъга.

Във всеки ред и щрих на съпътстващите стиховете ѝ рисунки, Габриела Цанева върви по разпилени в безкрая на времето пътища и търси истини за теб и мен, за себе си и него – Човека Вселена. За да се намери.

Ще боледувам дълго от тъга.
Ще се усмихвам, без да виждам хората,
лицето ми ще бъде синева
и ще се взирам отвъд реалността
на дните,
ще търся силуета ти
в крило на птица,
в залеза,
в пречупващия светлината прах,
в крило на пеперуда,
в извивката на клон,
люлян от вятъра,
в умората на цъфнал цвят...
Ще нарисувам много плачещи платна,
защото не искам да пиша за тъгата,
ще късам крещящите уста,
а после, в тишина, ще слушам как дъжда
ми шепне скъсаните думи...
Накрая –
пак ще ни спася.
Ще те намеря,
ще намеря себе си...
И ще направя
пак света така,
че да ни има в него...

„Ще боледувам от тъга“

Стиховете ѝ носят почти физическо усещане за време, изпълнено с всичко случило се и неслучило се в него, и пространство, нагнетено от различност, която променя света. Стихове, в които пулсира времепространството – разместено, непостоянно, вечно. Измервано не с дни и часове, а със съдби. Време, което те води по пътищата на себетърсенето, себеоткриването и себепознаването.

В един **октомври,** болен от тъга, започва походът на търсещия дух. Поход към човека – мислещ и чувстващ, осъзнат и интуитивен. Такъв, какъвто само всеобщата теория за направата на света може да създаде, но само поезията да одухотвори. Поход ***през*** и ***със*** времето.

Разложена като вълнà се скитам
в раздуващите се балони
на нови светове –
интерферирам
сама със себе си,

мигрирам
през плътта им –
изчезвам,
появявам се,
анихилирам,
разпръсквам се сдвоена,
вплитам се –
частица,
бит,
вселена...

„Ще боледувам от тъга"

„Зад гърба" – поезия зад обратната страна на очите и запълващи липси стихове. „Зад гърба" – книга – път. Времето е падаща звезда и писък на сова, а октомври тръпнещо очаква пустошта на следващите дни. И какво ако пространство-времето е „грапаво"? Това променя ли реалността?

Отърсвам спомените
за измислени реалности.
Стоим, очи в очи, в един замръзнал миг
очи в очи, в един замръзнал миг
на Дискретното Време –
един от безбройните мигове
на нашата обща суперпозиция,
в който умираме и възкръсваме вечно.

„Измислени реалности"

Стиховете на Габриела Цанева са опит да разплете не само света около себе си, но и възлите на въпросите в нея самата. Източното изящество на поетическите миниатюри събира в едно съмненията и взаимовръзките в променливостта на явленията. Вечно търсещият неспокоен дух на изследовател и богатата душевност на поет си проправят път пред времето от някога и сега. Метафизика и естетика – подреждането на думите е свещенодействие; търсенето е наука; творенето – медитация.

Миниатюрните форми на танка поезията събират богатата наситеност на изказа и изящната изтънченост на финия творец. В късната класическа епоха е имало обичай танка да се съчинява от двама поети – единият създавал първите три стриха, а вторият – останалите два. Добавяйки към тях все нови и нови, се е постигал ефект на движение в синхрон. Лаконичната форма на танка изисква внимателно обмисляне на всяка дума. Силната сгъстеност и неясната придават онзи магически характер на поезията, в който Габриела Цанева добавя щипка рационалност.

Разумът или *илюзията*, а може би по-скоро *разумът* и *илюзията*.

Аз съм само очи.
Четящи фиксиращи сензори.
Търся – повече наука,
повече физика,
по-високи енергии,
повече разбита материя,
повече,
повече…
Теоретични задънени улици.
Повече математика,
повече, повече –
разплетени сингулярности
и съвместими безкрайности.

„Зад очите"

Най-дългото време – октомври. И поезия за двама. Поезия на изгубени в съня на антивремето въпроси, търсещи „в недоказуеми теории и недоказани теореми" четвъртото измерение в „пространството на Минковски". Нима Човекът – „венец на всички живи твари", е невидима прашинка в световната линия на частицата? Физиката или философията ще ни дадат отговори на незададените въпроси. Кое ще ни разкъса и кое – събере? Габриела Цанева избира поезията. Времето е отвъд нас. А антивремето?

Губя те, преди да съм те намерила,
защото знам,
че не мога да те задържа.
Само този миг е наш.
И той е завинаги.
Ако времето е дискретно и се квантува…

„Антивремето"

Времето е цел, идея, същност. 2 555 утрини, събудени от смисъла да си причина за нечие събуждане. 2 555 дни, в които си заспивал с въпроса:

кой ще ми даде причина
да се събудя

„2 555 утрини"

След 2 555 събуждания, за да бъдеш нечий смисъл, от гърдите ти се изтръгва вопъл:

Не искам
Вече
Повече!

„Зад очите"

Вселената се сгромолясва в стихове.

Ноември. Сънят е набъбнал от липсващи спомени. Времето се измерва не със случване, а в притчите на звездните сенки. Някъде там, между тегобата на нощните размисли и забързания бяг на изтъркулващите се планети, по посипания със звезди покрив, броди неспокойният дух на поета. Напомняне за какво ли е потропването по прозореца на черния кос? И колко пъти трябва да се спънеш в звезда, за да се вслушаш в собствения си глас.

Но аз не търся други вселени –
теб търся в тази,
насъщната –
с нашите възможни
неизбродени пътища,
с нашите възможни
нестанали същности,
с нашето дишане,
което не стихва.

„Звездни сенки"

В безкрая на времето стоят спомени за събития, които са се случили далеч преди нас и е нужно време, за да стигнат до нас. Защо сме в състояние да възприемем само една реалност? Така ли е при птиците?

на птиците
не им трябват пътеки

„Пътеките на птиците"

Ноември е самотата на собствените стъпки, прелюдия към детство с пушек в комина, мирис на сняг и смола, аромат на канела и изгнили листа.

Във въздуха трепти очакване за **декември**. В най-тържествената нощ усещането за близост корабокрушира. Колкото и да налагат каноните на танка поезията ограничения в тематиката, Габриела Цанева успява да „счупи" кръга от послания за раздяла и любов и да достигне до самоотрицание: „Умореното ми тяло / нищува…". Погледът назад се обръща. И изтръпва. Защото:

Там,
В бъдещето,
Няма място за поети.

„Нищуване"

Краят на годишния цикъл – такъв, какъвто удобно познаваме и ползваме, не е време за очаквания и обещания. Не и докато вадим от себе си „различното / и чистото, / обсебени от манията да сме като всички". Не и докато живеем „смирени, / стъпкани, / натъпкани / в кутийките на своето спасение, / защото там лесно се живее – / в тинята на всеобщото одобрение".

Присъдата е безпощадна:

Болно общество,
което не иска просперитет,
а само пет.
Не искам да пиша за него

„Бъдещето на"

Нищуването днес взривява мисълта. Отказът да пише за общество, затънало в тинята на познатото и удобно всеобщо, прераства във вселенски призив към всеки самопровъзгласил се гуру, развяващ знамена на каузи за лично ползване, прикривайки се зад празнодумни позиви за спасяване на планетата, докато спасява само себе си. С непримирима безкомпромисност Габриела Цанева отсича – бъдещето не е в призиви. Бъдещето е в мислещия, знаещия, непримиримия човек:

Но на мен не ми пука за религии.
Аз не искам да вярвам –
искам да знам.
И знам – земята пищи,
от човешки лъжи…
Земята
се мята
от изтощение,
Земята
замята
лицето си с отровени облаци.
Земята
е цяла
и няма да я взривим –
ще взривим само себе си…

„Остава – планетата"

„Аз" поезия за другите, стихотворен дует на всичко неслучило се днес с времето, в което би било възможно. Поезия с въпроси към самота и кървяща от честност позиция – да бъдеш отговорен към света и към себе си в него. Препокриването на лирическите образи с автора взривява лиричния поетически свят. Лирическият герой не препуска във времето. Той е част от него и същевременно живее в самота, породена не от анихилацията на Аз-а, а от

неговата различност и неприспособимост. До пълното унищожение на света остава много малко време – делят ни само нашата отчужденост и нечувствителност. Светът, който не ни принадлежи, но в който ние присъстваме. И за който носим своята лична персонална отговорност да го запазим и предадем по-добър, отколкото сме го наследили от тези преди нас.

Един стих преформулира човека от обитател на планетата във функция на времето.

Пука ми –
за болното човечество,
потънало в блаженство
от невежество…
Пука ми –
за гладуващите
и за затлъстелите;
за неграмотните
и оглупелите;
за разкъсаните
тела
от война
и бедствия,
от терор
и бездействие.
Не просто „пука ми".
Кървя.

„Остава – планетата"

Януари. Безкомпромисно начало – без очакване. Има утре, но има ли утрини?

Нощта ме дави
и души,
остават белези
по скритата ми кожа –
настръхнали стрели.

„Нощ на сетивата"

В цялата стихосбирка само̀ по себе си времето е основен метафизичен герой, а мостът е една от най-натоварените смислово метафори. По моста на времето пристъпва животът. Мостът – диалог и протегната ръка, кръвоносен съд, който сближава, напомняйки ни, че всяко препятствие може да бъде преодоляно с диалог. Мостовете са опит да надмогнем природата, да заобиколим разделението, да се приемем и да приемем света на другите.

Колко дни минаха
през мен – но станах ли мост
за бъдещите?

„Мост"

Са̀мо преминаващото време ли осмисля стоенето ни върху моста? И какъв тогава е смисълът да се рискува?

Думи куршуми със заряд от чиста енергия за желаното, постигнатото и невъзможното, за справедливостта и възмездието. И въпрос – колко време ни е нужно, за да ги постигнем? И дадено ли ни е достатъчно, за да отлагаме и да не бързаме.

Минало, настояще и бъдеще. Триединство, което за физиката е едно и също. Но за поета Габриел Цанева, за човека, стоящ на моста на времето, движението е само път от очакваното през опита към спомена.

Съзерцаваш живота.
Ще скочиш ли в потока на времето?
Ще плуваш ли с него?
Искаш ли другия бряг?
Ще го стигнеш ли?
Ти си на мост.
Но мостът не е достатъчен.
Ти си път и посока,
която пресича времето.

„Мост"

В стиховете на Габриела Цанева мярка за време е мярката за човечност, критерий за допуск в нейния свят – твоята лична човешка ценностна система.

не всяко паднало през
пропастта дърво е мост –
мостът е стремеж

„Мост"

Февруари – поглед, вперен в очакван спомен от миналото**.** Начало и отправна точка. Спящ дракон и прелитаща комета. Как „мерим" времето и кое изпълва разстоянието от „някога" до „днес"? Колко дълго продължава един миг? И за кого?

Докато в нашето измерение отминават светове, в небесния парад една комета се среща със земята веднъж на 50 000 години. Какъв ли спомен пази зелената ѝ светлина за всичко, случило се тук от времето на неандерталския ни прародител? В търсещия кометата *C/2022 E3* взор пробягват снежинките на следващите 50 хилядолетия, в които се оглежда наше-

то днес. 50 000 години назад във времето и чудовища в очите днес.

Чудовищата са красиви –
късове пулсираща
различност
„Чудовища"

Ако трябва да отделя един единствен стих от „Зад гърба", то безусловно това ще бъде този. Чудовища – вечните антагонисти на приспаната съвест. Неприемането им е мерило за двойния стандарт и двойния аршин, с които мерим другите по нас самите. Чудовища – чудото на всичко непонятно и непобиращо се в указаната (но от кого?) и така удобна в своята правилност форма.

Да, те са смели.
И алчни са –
да трупат без задръжки
благата на ума.
„Чудовища"

Тогава, когато сетивата ти трептят с честотата на съвестта на човечеството, когато се ражда искрящият чудовищен бунт срещу бездушието и примиреността, лавината от метафори и символи изплитат мрежа от сентенции за безграничността на човешките стремежи „да търсят път / „отвъд" и клопките на „очевидните твърдения". Непобиращи се в рамките на общодостъпното и общоприетото, чудовищата са тези, които въстават срещу „тинята на векове невежество".

Чудовищата се хранят със съмнения –
градят от тях пътека към звездите,
разплитат тъканта на вакуума
и връщат времето назад
„Чудовища"

Българската литература рядко си позволява подобни философски полети. Габриела Цанева не само се осмелява да вплете в стиховете си научна терминология, но с годините успява да сформира около своето издание кръг от последователи, вълнуващи читателската аудитория с „култ" към знанието, с „надскачане" на времепространството и с приемането на подобен устрем като най-обикновен факт.

В непрестанния бяг на времето, парадоксалното съчетаване на преходност и вечност смущава. Довчерашните истини са подложени на съмнение. Във вечната опозиция „ден – нощ" светлината и тъмнината разменят местата си. Нощта „убива страховете", които настървената паст на идващия ден поражда. А между деня и нощта, в протяжното предчувствие за събития, които променят света, чертае своята черно-бяла карта и се усмихва тъжно слънцето. С предчувствие за неизживяно и скок във времето поезията преодолява пространството и времето:

Аз днес избързах,
прескочих дългата отсечка време,
която дреме
в краката ми и предстои,
избягах
от съдбата си – щастлива.
„Клетката"

В пътуването към него – човека, в изстраданата и осъзната обич, в пияното „усещане за свобода", избуява прозрението, че „пътят е многопосочен" и ти си този, който го върви – без ненужна патетика, без хленч и самосъжаление:

пропилян живот –
очакването
нещо да се случи
„Клетката"

Кървавите букви на **март** изгарят стиховете. Светът е война. Сърцето на света тупти с ритъма на разрушителни гърмежи и изстрели. Земята на Украйна чернее. Пролетта настъпва, а март пристига …*без мартеници*

мартеница
кръв
върху снега на Украйна

Кървящ вик и отказ от приемане. Върху снега пулсира ритъмът на времето, а животът се търкулва „между вечерницата и зорницата". Или се разбягва? – от нас и заради самите нас.

Активната гражданска позиция е повече от отстояване. Тя е глад за истина:

Издуват се невроните,
пулсират,
раздират
битието,
изпълват го с мисли.
Това ли е същността?
О, да!
Невронните импулси

се разстилат –
предат дантелата
на новата ми личност,
изхвърлят я с светлинна скорост…
Разраства се,
далеч в пространството пораства…
Себичност.

„Разбягване"

Времето – едно несъвършено движещо се подобие на вечността, което хората се опитват да овеществят, а поетите да възпеят. Защо ли точно сега си припомням думите на Платон, с които ни напомня, че „минало и бъдеще са видове възникващо време и, като ги отнасяме към вечната същност, ние, без да забелязваме, правим грешка" (Платон, Тимей)?

Габриела Цанева размества пластове време и пространство. Търсенето на себе си е търсене на „аз" в света около теб, което тя умело претворява в думи послания. Защото преди да „заговори" с другите, думите изграждат вътрешния разговор с нея самата в промеждутъка на отреденото ни време тук:

търкулна се животът
между вечерницата
и зорницата

„Разбягване"

Времето като част от живота на човек е неизбежна част от живота като цяло. За да се справиш със ***„задачата живот"***, то нужно е да преживяваш непрекъснато цялата палитра от състояния, които той – животът ти предлага, да бъдеш във всеки негов миг и да си част от неговата непрекъснатост:

не искам да извръщам
главата си назад,
да кърша пръсти
по пропиляно всякога,
и да крещя,
че чакам кръговрати.

„Ласката на вятъра"

Април е „половина кръг". Невъзможната битка на малкото с огромното, която води след себе си „разсъмване".

Преполовен е пътят. Но къде сме ние? В центъра на ***вселената Габриела Цанева*** стои човекът и търси път, който да не води до въртене в кръг. Използваните източни форми предполагат среща с въздушен и лек израз. Вниквайки в текстовете, читателят безспорно остава изненадан и замислен от тази толкова концентрирана и мъдра в изказа си книга. На границата между поезията и прозата, хайбунът „разширява рамките на поетическата форма при максимално запазване на лирическите похвати" (Илияна Илиева). Премисленото битие на минало и днес преминават във въпрос и укор, които кънтят и пронизват не с децибели, а със социалното си послание и отказ от примирение: „Как да продължа, без да се спъвам в концентричните кръгове на пропадането, защото „разсъмването" е само половината кръг, защото след него идва „смрачаването" и кръговратът се затваря. Няма изход, защото в момента мисля само за това, че:

след поредните избори
пак в началото –
скъсан гердан
Дали скъсах кръга?!

„Половината кръг, Хайбун 6"

През **май** свистят куршумите на една безсмислена война (като че ли има смислена такава).

Милиардите неутрино
продължават по пътя си –
все по-бързо летят,
все по-далеч –
увлечени
от раздуващата се плът
на умиращата ни Вселена…
Разплуващата се мъртва плът…

„Сянката ми"

Със силата на куршуми свистят въпроси. Кой върна времето назад? И кой забрави уроците му? Нима в Космоса не остава нито частица от нашата памет? Там, където Човекът остава „самотен атом", втурнал се в своето пътешествие към суперпозицията на всяко събитие, в десетмерния поетичен свят на Габриела Цанева пролетта не е пролет, нито лятото – лято. И по подобие на Св. Августин като краен източник и стандарт за време поетесата се обръща към душата, а не към физическия ред в света:

Тази нощ ще се срещнем
в единайстото измерение на съня,
защото сънищата са място за срещи,

ще скитаме по всичките вселенски пътища,
ти ще говориш мислите си,
аз ще ги чувам наум,
аз ще мисля думите си,
ти ще ги знаеш без звук.
Ще резонираме –
две струни в десетмерния свят,
в който липсва време...
И там, в обърнатото минало ще се намираме.

„Пътеките на луната"

В безпорядъка като подреденост на света долавяме бунта на свръхемоционалния, свръхсетивния творец – герой на собствената си поезия. В безвремието на своите усещания Габриела Цанева търси път и отговор дали и как подреждаме или объркваме света със своите въпроси. И ако „Чудовищата" бяха онези почти митични наши съвременници, осмелили се да разрушат статуквото на определения ни ред, то в „Пътеките на луната" избухват всички онези състояния, в които човек е повече от биологична единица, преминаваща по повърхността на земната кора, която трепти с честотата на всеобщото цяло, където някога, утре и днес са едно:

Ще резонираме –
две струни в десетмерния свят,
в който липсва времето

„Пътеките на луната"

В „обърнатото минало" звучи цигулката на щурче и този звук, разбива светещия монитор – проводник на случващото се тук и сега. В звуците на детството ли е скрито усещането за цялост? Или в усещането ни за изпълнен със смисъл живот? Събитията отминали ли са или все още пътуват към нас?

За да съществува светът подреден, е нужна посока:

Ти ли проби единайстото измерение?
Ти ли заби дълбоко
в плътта му стрелата на енропията
и му даде посока?

„Пътеките на луната"

Посока към многомерността. Там, където всеки наш успех или провал, надежда или отстъпление, подреждат хаоса в нов ред. Безвремеви и вечен:

И сънувам –
края на времето
без думи.

„Многомерност"

„Убеден съм, че безпорядъкът е естественият вид на света" – споделя в едно свое интервю Йордан Радичков. Хаосът е началото на всичко, безкрайното тъмно пространство, изпълнено с творческа сила и божествен кълн. „Но, всъщност, пълният безпорядък не е ли абсолютната подреденост?" – с погледа на учен и душа на поет наблюдава и пита Габриела Цанева *(„Еволюция", Хайбун 7)*. В играта на думи между „няма я" и „няма е" зад гърбовете ни през скритите същности на поезията, спотаена зад заобикалящата ни привидна подреденост, наднича надеждата *(„Портрет", Хайбун 8)*. А дали ще ни докосне? – ритъмът на сърцето дава своите отговори.

„Човекът иска да подреди света, когато е неспособен да тури ред у себе си" – продължава разсъжденията си за подредеността на Вселената приказникът от Калиманица. В „портрета на нашето Днес" надеждата ще отвоюва своето място, само ако сме готови да я допуснем да я има и да не е няма. Тогава навярно ще можем да си отговорим на въпроса:

Ако метрономът спре –
ще замръзне ли
Вселената

„Еволюция", Хайбун 7

Юни – *„усещане за лутане и загуба". Оплетени в мрежата на времето „избуяват плевели / в общественото съзнание („Усещане за лутане", Хайбун 9)*. Между прозата и поезията подредените в нетрадиционния за българската литература хайбун слова разгръщат протяжността на времето като форма на обществено съзнание и организация на обществото, като социален ред и опит паметта за случилото се да превърне бъдещето в минало. Там някъде – между мрежите за улавяне и мрежите за заблуда, умът и душата на мислещия човек се сблъскват със забравата на случилото се. И тази забрава поражда усещането за тотално крушение:

Промяната приключи…

И демокрацията… и… Да!
България…
Заповядайте на поредното
представление в Ада
„Промяна", Хайбун 10

Недоволството и гневът по безвъзвратно пропилените усилия за промяна се разкриват през мотива за отчуждението към земята, която е твой дом: *„Колко дълбоко е дъното на клоаката родина!" („Промяна", Хайбун 10.).*

Разместените национални стойности и неприемането на това, което се представя като „плурализъм", съживяват актуалността на трагичния въпрос, зададен преди сто лета от Гео Милев: *„Прекрасно, но що е отечество?",* а пропитият с нихилизъм отговор на Габриела Цанева, събран в обезкуражителното и тревожно-безизходно възклицание: *„Бъдеще ли?! Ха!"*, прокънтява не по-малко яростно от картечния лай в „Септември".

В приказките за големи, залутано в своето безкрайно пътуване до звездите, зареяно между профанното и сакралното, къти неосъщественото ни днес. Времето на обещанията и на желанията е отминало. Настъпило е времето на липсващата вяра и безсловесните отговори, изпълнени с много повече мощ от виковете на площадно крещящите:

Питам златната си рибка
за трите ѝ желания:
мълчание.
„Промяна", Хайбун 10

Въпросът за времето е въпрос за реда в нас и за същината на социалния ред. Поезията претопява пространството и времето чрез силата на човешката душа. Проблемите, които продължават да вълнуват авторката са за възприятието на света, фантазията и вътрешното съзнание за време. Съзнание за лична отговорност, усещане за общностна принадлежност и стремеж към справедливост отстояват своите истини в творбите на Габриела Цанева. И докато във всички социални предмети откриваме структури на времето, то теорията за времето би трябвало да е и основа за теория на властта – такава, каквато позволим да бъде с нас.

През **юли** абсолютното и относителното заживяват в уморените мисли на заседнал в тунелния преход кораб. В стиховете времето препуска ту напред, ту назад в някакъв свой си неравноделен такт, където фантазията измества реалността или всъщност самата тя става реалност:

последната вълна
на
вплетеното ни
съзнание
се слива
с плътта
на десетмерното пространство,
провира пипала
във тъканта
на разклоненото време
и тръгвам –
ще пътешестваш ли със мен
в мултивариантните вселени?
„Заседнал кораб"

Стихове – колаж от времена. И докато философията и физиката задават въпроса „Що е време?", поезията ни запраща в едновременния ход на времената – обективни и субективни, тук и сега, човешки крайни и космически безкрайни. В стиховете на Габриела Цанева думите са тези, които имат силата да преминат през забраните, да прехвърлят невъзможното и недопустимото. Те са тези, които могат да те захвърлят във вселена:

в която законите са други –
без симетрия
и суперсиметрия,
без еднаквост
и думи
„Тунелен преход"

В невъзможното, в забраненото, в търсеното времепространство долавяме моралните принципи на позабравения „магически идеализъм" на Новалис, в който поезия, наука, философия, изкуство, нравственост и приказна магичност образуват единството и целостта на мислещия извън рамките на очевидното човек. В сблъсъка на единици и нули, в оплетената безкрайност на невронните мрежи пробягват „неродените думи" на любовта – такава, каквато не може да бъде:

някъде се търкалят гръмотевици,

някъде тичаш към мен
„Умореният мисли"

Сътворението е история за човеци. Сътвореният свят на фантазията се ръководи от своя собствена логика и поезията ни дава силата да преминем през забранения и невъзможен енергиен тунелен „скок" във времето и пространството, дава ни правото да попитаме и поискаме да превърнем невероятното в постижимо.

Ще се изправиш ли?
Ще продължиш ли –
да цурмуваш живота ми,
да късаш цветята и детелините,
да връзваш дъга след дъжда
и да ми подаряваш облаци,
с които да стигна Луната…
„Умореният мисли"

В отворените бездни на невъзможното проблясва мечтата за онзи живот, който е възможно да се случи. Лирическият „аз" се слива с безкрая, спомените метаморфозират от нещо в миналото към вечно настояще, което на свой ред се разпада през парадоксални алегории:

Някъде в бездната
между протона
и електронния ми облак
вали дъжда
на живота…
„Умореният мисли"

С драматургичен подход към емоцията време, Габриела Цанева подрежда стъпките на времето в света около нас. В **август** сетивата извират, пулсират, болят с контрастите на усещането за „разтопения ад", „огън и студ", „пещ и изстиване", „август и зима". Във възела на разнопосочните измерèния неизмерени остават човешките мисли, преодоляващи светове. Демиургът ли подрежда света или нашата вътрешна неудовлетвореност за неслучилото се? Между зъбите от неизвървените ни пътища „хруска някакъв забравен прах" с „вкус на безвъздушност".

В август разцъфтяват слънчогледите на живота. Протягат ръка към онези осмелили се преди повече от сто лета да погледнат слънцето техни братя и търсят в „омрежените спомени" завръщането на разума от безумствата на днес.

формите цъфтят
в пустинята на живота ми –
слънчогледите
на живота ми
пеят
разцъфват слънчогледите
на моята пустия –
зелените им пръсти
пият кал,
повръщат въздух
някъде в центъра
търся
завръщане /„Викът на сетивата" /

В „мъждукащата светлинка" на липсващата свещ светът на фантазията прехожда в свят на случващото се и макар да изглежда парадоксално, именно фантазията, въпреки своята неопределеност и произволност, се оказва възможност, скрита в „окапалите слънчогледи" и обелените „люспи на същността". Да свали слоевете предубеденост от себе си може само многопластов и сложен човек, търсещ „образа на утре". Безпощадно откровено и отговорно, с цялото съзнание за предопределеност, мечтите се сгромолясват в пресъхналия кладенец на небесния безкрай.

изгревът в средата на август
измете Персеидите –
всички несбъднати желания
„Пресъхнал кладенец"

Разчетени са небесните знаци. Остава погледът, търсещ новите послания за бъдещност. Настъпило е времето на онзи благодатен **септември**, когато зрелостта на есента успокоява ритъма на вечно бягащото време, а всички зададени въпроси са получили своите отговори. Не така стоят нещата в стиховете от „Зад гърба". В търсене на двете си половини продължава търсенето на целостта. Обостреното възприятие на света, вътрешното съзнание за време и поетическата фантазията откриват другата наша страна – тази на твореца, на човека – съзидател, не последовател:

Търся двете си
същности и намирам
третата /„Пътят"/

Разголена до крайност сетивност за света в теб, болезнена чувствителност и усещане за беззащитна самота. Съпрово-

ден от своя първи опитомен другар, вече 30 000 години човекът крачи по неизбродимите пътеки на своето пътешествие живот. Вечността се свежда до крачка нагоре по хълма. И ни е нужна увереност

„... Паметта за цивилизацията е в бележките под линия" – пише в едно от своите есета самотният пътешественик Йосиф Бродски – и предупреждава: *„Някоя смачкана на топка хартийка, политнала към кошчето, лесно може да бъде сбъркана с отломка от цивилизацията, особено ако сте си свалили очилата."* По този път минало, настояще и бъдеще са свързани чрез нашето въображение и преодоляват ужаса от мисълта, че нищо не е съществувало преди нас и нищо няма да остане след нас. Остава въпросът: *„Какъв е светът / отвъд огледалото?"*.

Стихотворението „Декохерентност" дава отговор на скитащия в безкрая на възможните паралелните вселени поетически пътешественик: *„... с чат-бот / говоря за декохерентност."*

Времето и пространството като физическа граница, като територия на духа и белег от допира с други светове завладяват поетическите послания на книгата. Във всяка от творбите е закодиран спомен от минало, което не се е случило, към бъдеще, което няма как да видим като случване. Без да бъдат преднамерено стремящи се към „потискане" на читателя с ерудиция, творбите в „Зад гърба" стъписват със споделеното познание за света като единство от посоки, в които читателят може да намери литературни модели на времето. В изпразнените „чекмеджета на паметта", по Далчевски честно и до болка безкомпромисно, остава да отстоява правото да бъде вечно единствено словото, към което всеки извървява своя път:

разделно сметосъбиране –
върху синия контейнер надпис:
„купувам книги"

Край. „Зад гърба" остават месеци, години, живот… Животи – моят, твоят, нашият.

Зад гърба – стихове на човек, който има смелостта да казва истината.

В очите.

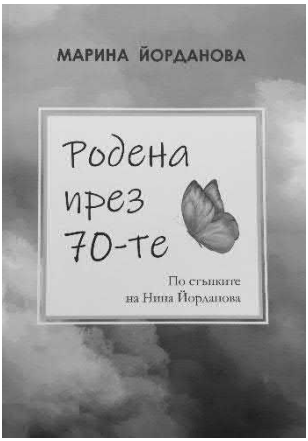
СПОМЕНИ КЪМ БЪДЕЩЕТО

СИЛВА ВАСИЛЕВА

За романа „Родена през 70-те" на Марина Йорданова

Марина Йорданова е непознато и неналожило се име в съвременната ни литература. Навлиза плахо, сякаш все още сама не може да повярва в умението си да рисува света с думи.

Имах възможността да се срещна с авторката благодарение на втората ѝ книга „Родена през 70-те" – един неочакван и необичайно поднесен разказ за спомени в писма към бъдещето.

Започнах книгата с очакването за нещо неангажиращо, леко, приятно и увлекателно, но вместо това се сблъсках с герои, които ми се иска да познавам, места, където да съм била и истории, които сякаш сама съм преживяла. И всичко това представено с богат и пълноводен като песен език, лекота на изказа и запомнящи се пълнокръвни образи. Бягайки от клишето на роман-ретроспекция, Марина Йорданова поставя читателите си в паноптикума на паметни моменти от първите 50 години на един човешки живот.

Нина, главната героиня, събира в шепи спомените си, за да ги подари на своето

неродено внуче. И ако в неговия образ се събира „искрата надежда и любов“, които го превръщат в сбъдната мечта, то всички други герои са действителни лица от един осмислено вървян живот, в който любовта към семейството, отговорността към другите и цената на дадената дума са онези опорни камъни, върху които героинята стъпва, за да продължи напред. Приятелства и предателства, доверие и злоупотреба с него, възход и фалит, болка по трудното сбъдване на мечтата за собствена рожба и каузата да бъдеш духовна опора за утре на обезверени от ужаса на диагнозата „рак“ жени.

Поставена в ситуация да балансира между факти и неслучило се бъдеще, Марина Йорданова успява да предаде богатството на търсещия, на непримиримия човек, чиито спомени са залог за изпълнена житейска мисия – да извървиш пътя си достойно. В „Родена през 70-те“ животът е всичко това, което се случва със самите нас, докато светът губи и възстановява очертанията си.

Живот между вдишвания, след които човек като пеперуда е готов да излезе от защитния си пашкул и да разпери за полет новите си криле.

„Родена през 70-те“ на Марина Йорданова е една от онези истории, за които ти се иска ти самият да бъдеш герой и да разказваш.

Марина Йорданова е родена на 7 октомври 1991 година в Русе. Завършва Средното училище по европейски езици „Св. Константин-Кирил Философ“ в родния си град, а след това и Нов български университет в София.

Автор е на стихосбирката „Безначално“, средствата от продажбата на която предоставя на кампанията „Скритите таланти на България“.

В момента разделя времето си и балансира между отговорността да бъде маркетинг експерт, отговорна и любяща майка и свободата да изразява себе си като твори и пресъздава своите мечти в музика и слово.

ПРИЧИНИТЕ ДА СЕ СЪБУДИШ

ИЛИ „ЗАД ГЪРБА“ НА ГАБРИЕЛА ЦАНЕВА

ЦОНКА ВЕЛИКОВА

След първото прочитане на стихосбирката на Габриела Цанева „Зад гърба“ редовно се потапям в нея.

Текстът провокира – всекиго според неговия интелектуален, емоционален и морален хоризонт и го кара отново и отново да надниква в необятната творческа вселена на автора.

А тя е необятна, тъй като смисловата дълбочина и широтата на тематичния ѝ обхват са далеч от всякакви банални дребнотемия. В тях няма инфлация на превзети евтини емоции.

Няма и удобни за използване широко прилагани и изтъркани езикови клишета, вместо които срещаме езикова фантазия с ярки словосъчетания и образи.

Всичко това предизвиква доброжелателно да се надникне зад гърба на пишещия, но само когато го гледаме право в очите.

„Зад гърба“ – още една книга на Габриела Цанева, която показва, че авторът не ситни в литературното поприще, а крачи с дълги устремени и уверени крачки напред.

Опитвам се да изкажа вълнуващото си преживяване с най-новата ѝ книга, като се старая да избягвам стереотипни изкази. И мисля колко е хубаво, че имаме възможност да срещаме и съпреживяваме такива текстове!

Ще продължа това споделяне на впечатления по един нетрадиционен начин – следвайте стъпките по „Пътната ми карта“ от преживяното със „Зад гърба“.

И усетете тъгата, която творчески ни сближава. Защото и зад огледалото на моето творчество ясно прозира тъга. Защо – не знам. Но тъгата, макар и различно обагрена, е отрязъкът от отреденото ни време, в което вникваме във вече изживяното, в копнежите… и ги осмисляме.

Изреденото по-долу се появи спонтанно по време на четене и препрочитане на книгата. Хрумките са посочени по страници. Не съм ги редактирала...

Едно докосване чрез тъгата…

стр. 5

„Ще боледувам дълго от тъга.
Ще ходя като сомнамбул между
дърветата,
очите ми ще бъдат пълни със листа,
а кожата ми ще е грапава – кора.“

*

раждат се
красиви стихове –
боледуване от тъга

*

Тъга –
времето да пребродиш
себе си

стр. 8

„пропадане –
къде отивам,
когато тъгата ме погълне“

*

тъга –
вглъбяване
и търсене на смисъл

стр. 10

„крило от птица
по водата –
изядени мечти“

*

по водата
подир мечтите
крило от птица

стр. 11

„по окосената поляна
стъпките ми –
избягалите птици
поезията запълва
липсите“

*

Липси –
да има поезията
какво да запълва

стр. 20

„изпод краката
облак пеперуди –
стъпкани цветя

...Кожата ти – толкова напукана;
кожата – слана...“

*

бурята понесе
крила от пеперуди
ограбени мечти

*

ухаят
окосените цветя
нова сила след дъжда

стр. 21

„по устните ми
капки пот – как далеч е
солта от прибоя“

*

по устните
вкуса на прибоя
капки пот

стр. 22

Отърсвам спомените
за измислени реалности.
Стоим,
очи в очи,
в един замръзнал миг
на Дискретното Време –
един от безбройните мигове
на нашата обща суперпозиция,
в който умираме и възкръсваме вечно.

*

в спомените
изменена реалност
времето твори

стр. 25

„цял град
остъклени балкони –
жажда за затвор“

*

остъклен балкон
всеки е постигнал
своя съвършен затвор

стр. 32

бял гълъб
надникна през стъклото
точно когато мама издъхна

стр. 36

ранно утро
парцалите на мъглата накичиха
шпагите на боровете

стр. 37

самотно дърво
пътеката към теб
обрасла с бурени

стр. 41

през небостъргачите
дете се мъчи
да види луната

стр. 42

щастливото бъдеще –
там където има място
за поетите

стр. 44/45

небето плаче
с отровен дъжд
безплодна Земя

*

Под нозете ми
стъпкани кокичета
ограбена пролет

стр. 50

протягам ръце
да погаля дъгата –
тя отвъд мъглата

*

лунен сърп
пресече нощта
на два мрака

стр. 52

сянката ми
подгони залеза
късен следобед

*

преминават дните
по моста
към бъдещето

стр. 53

леден вятър
мъглата изкристализира
по страните ми

стр. 54

лунна нощ
за мен в очите ти
светулки

*

топи се снежният човек
по страните ми
разплакани снежинки

стр. 56

в сумрака
един към друг крещим
не ме ли чуваш

стр. 62

чудовищата в нас
мечтаят
някой да ги обикне

стр. 70

на път
не се стига далеч
с чакълче в обувката

стр. 76

очаквам ласките на вятъра
да взема сила
за полет

стр. 78

дъжд
живот за семенцето
на недоизсъхнало глухарче

*

хвърчило
на верига
мечта за полет

стр. 80

между
вчера и утре
нова творба

стр. 81

постоянни избори
не се пресрещат
краищата на кръга

*

куче гони
крило на пеперуда
вятърът не спира

стр. 82

да чуем копитата
на конете на въображението
не трябва да оглушаваме

*

буйните
коне на въображението
който ги улови

стр. 83

бедняк събира
повехналите петачета
на минзухарите

стр. 86

търся
скритите мижитурки
многолюдна тълпа

стр. 87

през окосената ливада
сянката ми
бяга от слънцето

стр. 88

есе за войната
в първо лице
недовършено

стр. 89

по пътеката на луната
стъпките ни трошат
черупките на локвите

стр. 90

в обърнатото минало
глас на щурче
взривява вакуума

*

сънищата
място за срещи
често съдбовни

стр. 95

в мола
всичко за продан
дори светло бъдеще

стр. 98

ад в Родината
дали започва
или свършва

стр. 94

ако метрономът спре
ще замръзне ли вселената
или ще се взриви

стр. 103

щурци
по пълнолуние
спомен от онази нощ

стр. 104

в полумрака
за къде ли отлетяха
гълъбът и гарвана

*

квадратен корен от две
най-ясната перспектива
за началото

стр. 105

дъждът
на изнурените ми мисли
отмива неродени идеи

ДА НОСИШ КРЪСТА НА ПОЕТ Е РАНА НЕЛЕЧИМА

ИЛИ ЗА „ПОЕТИЧНИ АКОРДИ" НА ИВАНКА ПАВЛОВА

ЦОНКА ВЕЛИКОВА

Наскоро се потопих в изключителното удоволствие да получа и прочета „Поетични акорди" – най-новата книга на Иванка Павлова.

На тази Иванка Павлова, която без колебание върви „по своята стръмна и нелека пътека", избрана от самата нея. Която задава въпроси за свободната воля и високите цели и настойчиво разсъждава над богат аспект вечни и актуални днес теми, будещи уважение и размисъл у читателя, част от които са за това, че „висшето творение на Бог руши и лее кръв"; за усилието всеки като войн да устои на плашещата житейска умора; за душевната слепота и алчността да имаме; за умението да се зарадваш на малкото и на скритата висша справедливост; да избереш почтената борба; за това дали е мъдрост, или е примирение да искаш малко; за това, че лекът за празнотата се крие в простите неща; за суетата и алчността и за неспособността да кажеш „Стига!"; за обреченост на свят, населен с „войнолюбиви, алчни, властни, негодни за любов и сговор" хора; за потребността на човеците „като Създателя си да творят"; за това, че „да си поет, е рана нелечима"; за безсмислеността на подражанието; за живеенето между земята и небето като разпъната на кръст; за силата да можеш; за необходимостта, за да придобие животът смисъл, да простиш на себе си и на другите; за различните изстрадани роли, които животът налага; за великодушието да пожалиш причинилия ти страдание, да му простиш и да потърсиш винаги и в себе си; за силата да се надмогнеш; за болката да вярваш непоправимо в хората дори когато страдаш, че те предават; за това каква е цената да бъдем автентични; за това как събраната горчивина трови с тъжни размисли покоя; за възхитата от подкрепящите се мъж и жена, пораждащи у поетесата болка от несбъдналото се в живота ѝ щастие; за това как нечовешкото идва у човека на власт; за безумството да унищожим себе си, като затрием планетата; за способността ѝ да се възхищава; за капризната ѝ муза.

В книгата си авторката отделя място и за защита на майката на Вазов; заклеймява убийците на Гео Милев; изстрадва темата за войната като човешко безумие; споделя емоционалната си среща с морето, която открехва вратата за спор с безкрайността.

И още… И още… И още… Не срещнах творба, която да не поставя проблем, а да е плод само на поетически усилия.

Голямата изненада в книгата са включените в третата ѝ част – 49 творби, създадени в юношеските и в ранните младежки години на Павлова.

Това сполучливо хрумване позволява да направим съпоставка между тях и творчеството от зрелите ѝ години.

За мен е безспорно, че още когато е била едва 14-годишна, в стиховете ѝ се изявява роденият поет.

Без всякакво съмнение тя се е усещала като такава. Чувствала е, може би неосъзнато, че поезията ще бъде нейна съдба. И се е осмелила да даде изява на това си усещане, сякаш да изкрещи: „Аз съм тук! Има ме!".

Тези топло и открито поднесени стихове на девойчето Иванка не са някакви отвлечени момичешки мечтания с присъ-

щите на възрастта наивност, незрялост, подражателност, заучени езикови клишета. От тях лъхат младежка искреност, неподправеност на възприятията, но впечатлява зрялото им отразяване. Добре е, че тези стихове са датирани, за да се обърне по-специално внимание на още тогавашната им зрялост и на стремежа на авторката към езикова и смислова възвишеност.

Примерно: „Липите свеждат своя стан премръзнал“.

Или: „Аз искам като огън животът ми да бъде/ и неговият пламък небето чак да близва“.

Още в тези ранни творби проличават присъщите на Иванка Павлова задълбочена житейска впечатлителност, чувствителност към природата, към народните обичаи и бит, които ще я съпътстват през целия ѝ живот. И още тогава стиховете на начинаещата поетеса са пропити с онази философска тъга, която въобще е присъща на поезията ѝ и която, наред с любовта, е отправно поетическо чувство въобще. В стиховете се забелязва и характерните и за зрялата поезия на Павлова отговорност пред мисията на поета, жадуване за любов и за честни отношения.

Не бих пропуснала да отбележа и прекрасните хайку във втората част на книгата. Тънкото, но дълбоко вглеждане в явления и факти от живота, отразени по нейния специфичен, задълбочен начин. Няколко примера: „Счупена стомна/ спъвам се в спомена/ баба полива на дядо“; „Двор – със зидове./ Къща – с метални врати./ Душа – с катинар“; „Жена на пътя/ разхожда всяка вечер/ самотата си“.

Цялата тая богата тематична палитра с размисли, терзаещи въпроси и заключения е изразена скромно, ненатрапчиво, неморализаторски и без всякаква претенция за всезнайщина и опит за поведенчески предписания.

Наистина е значително обогатяване в една книга читателят да срещне такова душевно богатство и мъдро вглъбяване в себе си и в заобикалящия ни свят.

ФИЛОСОФИЯ И ОБЩЕСТВО

ПАМЕТ

ОБАЯНИЕТО НА НЕПОВТОРИМИТЕ

ИЛИ СПОМЕНИ ЗА НАДЯ ТОДОРОВА

ВЕНЕЛИН ТЕРЗИЕВ

Дните в това време са безгранично широки, някак пълни с безгрижие и топлота. Уличките в междублоковите пространства са пълни с деца, които споделят всяка свободна възможност да поритат топка, да тичат в безпорядък, да се катерят по дърветата или шумно да подвикват на някого. Олелията е премесена с вкусния мирис на манджите, които усърдно се приготвят по балконите.

Прилежанието на това забавление е толкова голямо, че идиличността на картината е останала десетки години в спотаените ни мисли и създава онази неподправена чувствителност на отминали времена и спомени на детство.

Здрачаването създава все по-интригуващи възможности за развихрилите се детски фантазии и изобретателност играта да продължи до възможно най-късния среднощен час. Подвикванията на притеснените майки само прекъсват поредната идилия на детските ни размисли, които не бликат с определена сложност и насоченост. Единствена ни цел е възможността да останем още малко в компанията на съседските деца. Времето някак несправедливо се е разпределило и по силата на неизвестни никому закони, с напредването на вечерта часове се движат доста по-

напрегнато и бързо, отколкото в мудността на ранното утре.

Вечерята в това лятно време винаги закъснява поради нашата липса на каквато и да било дисциплинираност да се приберем вкъщи в обещания час. Останалите са заели своите места около масата и вече почти напрегнато очакват ние да се присъединим, след като многократно са ни напомнили, че ръцете трябва да бъдат добре измити. Ритуалното продължително миене на ръцете на кухненската чешма продължава неприятно дълго, но е задължително, за да не срещне нечия съпротива.

Вечерите са споходени от нашето послушание, което никак не е характерно за останалата част от времето. Тук ние почти не участваме в изобилния разговор между възрастните, прекъсвани от запомнящи се реплики, „роднина – милиционер" („Опасен чар", 1984), които са някак несвързани със съдържанието на думите им. Постепенно всичко ще си дойде на мястото, но по-късно във времето и пространството, когато илюзиите ще се вдигнат по обедно време като късната есенна мъгливост, а очарованието на детството ще присъства само в спомените на отминалото време.

Рецитирани по оня неповторим начин от нея, стиховете на Багряна: „Вземи ме, лодкарю, в своята ладия лека" във филма „Дами канят" (1980), имат друга звучност и много силна чувствителност. И нито намек за принизяване на естетичността на творческата извисеност на „Моята песен":

Вземи ме, лодкарю, в своята ладия лека,
която безшумно цепи вълните смолни
и сякаш проправя оттук до небето пътека,
и сякаш се гони с чайките смели и волни.

Когато излезем от залива, там на открито,
и капки солени пръснат нашите устни,
и вятърът южен надуе платната развити,
и лодката бяла магьосана в път се впусне -

тогава, лодкарю, аз ще запея песен,
нечувана песен - за моята малка родина,
чието е име - облак над мене надвесен,
чиято е песен - за мене мед и вино!

Из „Моята песен", Елисавета Багряна

Онази мечта за безгрижие е обладала всички в това време и създава неописуемия комфорт както на личните желания, така и на обществените нагласи на онова поколение и на онова време.

„Якиме, хайде да избягаме от този прованс!" от филма „Дами канят" (1980) леко и спонтанно дават отговор на тези желания, както и невъзможността това да се случи на всеки. Известна романтичност блика от всяка начената нова реплика, която по един нескрит начин показва онези вълнения на хората от малкия град или отдалеченото населено място, че едва ли животът в големия град е по-смислен и по-същностно оправдан.

И пак дочуваме неповторимия ѝ глас във филма Адио, Рио (1989): „Хората по сто дават за Отнесени от вихъра вие за едно евангелие се циганите". Все недооценили възможността да отнесем своите очаквания в правилната посока, оставаме верни на любовта в човешките отношения и не се осланяме на духовната същност на устойчиво прикритата ни религиозност. И ако някой е имал известни съмнения в тази дълбока автентичност, то те трябва да бъдат прояснени от неподправената автентичност на думите: „Гледай го сега! Сто пъти да му казваш пак няма да те разбере. Аз за какво бърша, бе?! Да си изтриваш краката, чуваш ли!" (Вчера, 1987).

Годините ще са минали в своята протяжна продължителност, времето ще е променило всички и само един телефонен разговор, в който отсреща се чува тембрално наподобяващ глас, с онези познати вдишвания на определени места и леки паузи и краткото представяне: „Аз съм Антоанета Теменугова".

Всичко това създава място и време за дръзкото връщане в друго усещане на времето, когато мечтите са повече от безплатни и всичко е възможно да се случи.

Това непринудено телефонно запознанство покани днешните мисли за онази

изключителност и неподражаемост за голямата ни актриса Надя Тодорова – майка на Антоанета Теменугова, която споделя: „Обичам да отивам при тях и днес – при мама и татко, винаги когато отивам в Асеновград. Днес мислите са ми да направя нещо с моите колеги в родопското село Левочево, но да видим как ще се случи."

Надя Тодорова е родена е на 1 ноември 1925 г. в Асеновград. Не става веднага актриса. Започва да играе през 1946 г. – първоначално в театъра в Асеновград, а по-късно и в Родопския драматичен театър в Смолян, в Драматичния театър в Габрово, в Драматичния театър в Сливен и в Драматичния театър в Пазарджик. Дебюта си пред камерата прави през 1974 г. с филма „Трудна любов". След това участва в над 30 филма, между които: „Записки по българските въстания", „Снаха", „Войната на таралежите", „Дами канят".

Има една дъщеря – Антоанета Николова Теменугова, която работи като реставратор в Прага, Чехия.

През 2005 г. БНТ заснема документален филм за Надя Тодорова в рубриката „Умно село". На 28 февруари 2009 г. „голямата актриса на малките роли" остава вдовица. Година по-късно: на 3 март 2010 г., по телевизия „Европа" е излъчен филмът за Надя Тодорова, озаглавен „Голямата актриса на малките роли". Автор и режисьор на 40-минутната лента е водещият на новините в телевизията Ангел Бончев.

Надя Тодорова умира на 21 юни 2016 година в Прага, Чехия на 90-годишна възраст.

Носител е на орден „Кирил и Методий" – II степен, Отличена е с трета награда за женска роля за превъплъщението си в образа на (Костадинка) от пиесата „Одисея" от Иван Радоев; награда на националния преглед на българската драма и театър през 1959 г. и награда на националния преглед на българската драма и театър през 1964 г.

Почетен гражданин на гр. Асеновград е от 2002 г.

Биографичната ѝ книга – „Надя Тодорова: Един живот в пет тетрадки", излиза през 2017 г. В нея Надя е откровена до смях и до сълзи за детските си копнежи и за любовните драми, за срещите с големите в изкуството, за брака и за майчинството, за приятелствата с Невена Коканова, Любен Гройс, Иван Андонов... А читателят може да проследи как на фона на войните, провинциалния пасторал и смяната на режимите момиченцето от Асеновград, плахо стиснало ръката на цар Борис III, се превръща във фурията, вдигнала ръка за „Хайл Хитлер" срещу Тодор Живков.

„...Бях осемгодишна, когато за Коледа ме избраха да играя „Танца на снежинката" край общоградската елха. Ушиха ми пачка от бяла разтегателна хартия, цялата обсипана с лъскави пайети..." Такава е Надя Тодорова през 1933 година, когато още не предполага каква популярност ще ѝ донесе киното и колко награди – театърът. Но дали сме я познавали истински? Ето че с тази книга имаме шанса да я доближим така, както не сме си и мечтали. „Книгомания" за пръв път публикува последната изповед на любимата актриса – пет изписани на ръка тетрадки. Животът ѝ, разказан от първо лице.

Надя Тодорова е родена в семейството на първия кинопрожекционист в Асеновград и расте с филмите на Чаплин. След гимназията я пращат да учи право в София, но тя предпочита да е артистка в местната общинска трупа. Там обира овациите като Юрталанката от „Снаха" и Злата от „Криворазбраната цивилизация", с която печели награда на национален преглед. Следват още два приза, покани от театрите в Смолян, Сливен, Пазарджик и Габрово, както и още главни роли (в „Мъжемразката", „Госпожа Министершата", „Вампир", „Евгения Гранде").

За киното я открива Иван Андонов. Малки, но запомнящи се образи ѝ поверя-

ват и Николай Волев, Рангел Вълчанов, Людмил Стайков, Иванка Гръбчева, Джеки Стоев. Малко преди да си отиде на 90, актрисата завършва първия си и единствен мемоарен ръкопис „Един живот в пет тетрадки“.

Няма как да изброим всички филми с участието на Надя Тодорова – те са над 40. Но винаги ще помним нейната екстравагантна Мадам от хотел „Америка“ в „Господин за един ден“ на Николай Волев, Теменугова от „Вчера“ на Иван Андонов или Худерова от „Войната на таралежите“ на Иванка Гръбчева. Култови са репликите ѝ като Кулишева от „Двойникът“ („Какво да правя, пуснаха чушки – до обяд щяха да свършат!“), като Седларова от „Опасен чар“ („Значи така решихме да ги подредим на масата: роднина – милиционер, роднина – милиционер..“), като Димитрова от „Дами канят“ („Сериозно, Екиме, защо не вземем да забегнем двамата, да напуснем тоя прованс?“) Всички те само още веднъж потвърждават максимата: „Няма малки и големи роли, има малки и големи актьори“.

За нея другите споделят: Личеше си, че в някои сценарии са вмъкнати роли, писани специално за Надя Тодорова. Това винаги е голямо постижение за една актриса.“ (Георги Мамалев)

„Надя преминаваше от живота към играта почти без преход. Толкова беше естествена и истинска.“ (Люба Маричкова)

„Тя имаше нежно чувство за хумор, понякога взривно. Защото нейната енергия, нейната душа беше като вулкан.“ (Мария Статулова)

В ОЧАКВАНЕ НА ЕМИНЕСКУ

135 г. ОТ СМЪРТТА МУ – 15.06.1889 г.

ТОДОР БИЛЧЕВ

Набол като цвете под лесовете тъмни,
и днес вечерникът румънски още броди
из миналото на столетията стръмни,
с праха от тях по своите сандали родни.

И чужд на трепети сърдечни и съблазни,
зове: ”Сринете строя гнусен на неправди,
на алчност и на престъпления омразни,
с които бедните безсъвестно ограбват!”.

А после мъдро търси вечната основа,
съзнал, че злото със доброто се преплитат.
Без страх стои, видял, че старото е ново,
а дните земни бързо идват и отлитат.

И бягащ от света в природата, звездите,
самотник горд, живеещ с обичта в душата,
ще вплита своите на любовта в косите.
Като момче, блести в очите му луната.

На ручея той слуша веселата песен.
Стебло липа разтваря с дивна хубавица.
Колиба полска спи под висини небесни.
Лети над тях в каляска звездната кралица.

Изгубена за миг, но винаги желана,
една любов недостижима в него свети.
И вечно чака го на горската поляна,
в съня или във песента, със обич свята.

Ще минат много дни. И много нощи ще изстинат.
Но тука ще останат вечно твойте песни.
Словата светлоструйни няма да загинат.
За тях и звездните простори ще са тесни.

Сега от тебе се нуждаем, Еминеску.
Тъй както нужен бе за всички ти тогава.
С възторг ще те посрещнем и със рози днеска.
Единствен с теб Румъния ще продължава.

ÎN AȘTEPTAREA LUI EMINESCU

Ca floare-ncolțită sub neagră pădure,
ca alizeu prin România rătăcește
într-un trecut cu secole abrupte
și praful lor prin urme răspândește.

El, nesedus de vrăji sentimentale,
tot cheamă: „ Spargeți pâlcul nedreptății,
al lăcomiei, crimei bestiale,
al jafului umilii generații!”

El cere sapient temei netrecătoare,
e conștient, că răul cu bine se-întruchipă.
A prevăzut, că vechiul în nou se strecoară,
Iar ziua pământeană-i cu sprintenă aripă.

El, evadat din lume, în aștri și-n natură,
un singuratec semeț, un suflet – lac cu nuferi,
va întruni iubirea și țara-n creatură,
pușțan etern prin plebe, în ochi – cu un Luceferi.

Ascultă glasul vesel izvorului din vale,
din teiul înflorit apare Cosânzeana,
sălaș sărac adoarme sub plapuma cerească,
crăiasacea din stele coboară cu „Osana”.

Pierdută prin osândă, râvnită-o viață întreagă
o dragoste-himeră îi luminează calea,
pe viață îl așteaptătimidă și pribeagă
în somn și în poeme, enigmă de cabală.

Vor trece zile-n șir. Și multe nopți vor trece.
Dar versurile tale în lume vor rămâne.
Cuvintele – lumină nu își vor pierde vocea,
pe spații dintre stele o zi vor fi stăpâne

Și azi avem de tine nevoie, Eminescu.
Precum aveam nevoie în alte timpuri crunte.
Și azi românul tău cu flori te pomenește.
Prin veacuri România cu tine trece-n frunte.

Тодор Билчев, автор
Адриан Василев, превод на румънски

Стихотворението е прочетено от автора и преводача в оригинал и в превод на румънски на тържественото честване на годишнината в гр. Гюргево, Република Румъния на 15.06.2024 г. – бел. ред.

ПОЗИЦИЯ

НАЦИОНАЛНОТО ЕДИНЕНИЕ[4]

ЛЮБОМИР ТОНЧЕВ

Националното единство е необходимо условие и ключов фактор за успешното и ефективно развитие на една страна. Това е изключително важно при демократично управление, тъй като, при демокрацията проблемите не са силово потискани, а трябва да бъдат разрешавани.

След Първата световна война българската нация винаги е била разединена. Главната причина за това са трите терористични диктатури в периода 1923 – 1989 г. За съжаление, след 1989 г. националното разединение не намаля, дори нарасна и до днес продължава да бъде дълбока рана, която разяжда снагата на народа. Както се изрази много точно акад. Георги Марков: „ние се намираме в състояние на студена гражданска война“.

От главната причина следва, че необходими условия за Национално единение и за Национално помирение са следните:

1. Категорично осъждане на масовото насилие и терор и при трите терористични диктатури.

2. Морално осъждане не само на извършителите, но и на висшите държавници, отговорни за престъпленията. Няма власт без отговорност!

3. Формиране на дух на уважение към борците срещу всяка от трите терористични диктатури.

Като контрапозиция на трите терористични диктатури, като положителен пример, може да се даде периодът 1894 – 1912 г. Тогава, общо взето, има демокра-

[4] *В бр. 0/2018 г. на сп. „Картини с думи и багри“ е публ. статия на Любомир Тончев със заглавие „За националното единство, националното разединение и национал-ното помирение“, която също третира темата за нац. единение – бел. ред.*

ция и същевременно, има Национално единство. Като резултат, е налице мощно икономическо развитие, демографски бум и ярко и плодотворно културно развитие.

Чуждестранната преса пише за „българското чудо". България се превръща в безспорен икономически лидер на Балканския полуостров!

Освен това, вместо да реабилитираме и издигаме на пиедестал терористични диктатори, длъжни сме да почитаме и честваме големите демократични държавници като Никола Мушанов, Александър Малинов, Петко Каравелов, Захари Стоянов, Янко Сакъзов и големите борци-демократи: Кръстю Пастухов, Атанас Москов, Г.М. Димитров, Никола Петков и много други. Имено на тях трябва да се издигат паметници!

Особено актуална тема, свързана с проблемите за разединението и Национално единение е темата за спорните паметници. Необходимо е да се намерят такива принципи и такова решение, при които да е налице следният баланс: да не са накърнени демократичните и хуманистични ценности, но и да не се увеличава разединението, а да се върви към Национално помирение. Водещи трябва да са следните принципи:

1. Недопустимо е да се разрушават каквито и да е паметници. Те са произведения на изкуството. Унищожаването на произведения на изкуството от държавата е тоталитарен акт! При това, паметниците са жалони на историческата памет. Освен това, в българското законодателство липсва каквато и да е възможност за унищожаването на паметник. Следователно, такова действие би било незаконно.

2. Ако един паметник е свързан с режим на насилие, с антидемократични послания и идеи, допустимо е, след обществена дискусия, той да бъде преместен, например, в музей или в алея на тоталитарното изкуство.

3. Много ключов момент е следният: за да има *единен стандарт*, винаги или почти винаги, трябва да има **симетрични действия**. Ако ще се местят символи на комунистическата диктатура, обезателно трябва да се местят и символи на полуфашистката диктатура. Само така, ще се избегне увеличаването на националното разединение и ще се върви към Национално помирение!

Крайно необходимо е да се работи системно и упорито за Национално единение. Първо, трябва да се казва цялата истина за престъпленията и при трите терористични диктатури (в т.ч. и при полуфашистката диктатура 1934 – 1944 г., особено след 1941 г.). Важно е да се отбележи, че у нас за 66 години (1923 – 1989 г.) има само 3 години демокрация: правителството на Никола Мушанов: 1931 – 1934 г.

Освен това, много важно е да се осъществяват инициативи за Национално единение и за Национално помирение.

Ключово необходими условия за тях са: да не отблъскват част от народа и същевременно да обединяват колкото се може повече хора. Изключително важно е, също така, да има единно отношение, без двоен стандарт, и към трите терористични диктатури.

Една важна инициатива за Национално единение и за Национално помирение е следната: да се определи ден, на който да се чества антифашистката съпротива и също така, ден, на който да се чества горянската съпротива (в съответствие с принципа на симетричност).

Смятам, че 9-и септември е неподходяща дата, за честване на антифашистката съпротива, защото разединява нацията. Подходяща дата, свързана с антифашистката съпротива, която има потенциал за Единение на народа, е 7-и август.

Всъщност, на 7-и август, 1944 г. е проведено общо заседание на двете антифашистки опозиции: Отечественият фронт и дясната опозиция. Приета е с консенсус декларация за демократизация и насоки за външната политика и за бъдещето на България.

Срещата и декларацията са по инициатива на социалдемократите, най-вече на Атанас Москов и Кръстю Пастухов. Автор на проектодекларацията е Атанас Москов.

Декларацията се състои от следните принципи:

Да се измени коренно външната политика на България.

Да се преустанови положението на война с Англия и САЩ.

Да се поддържат добри отношения със Съветския Съюз.

Да се оттеглят войските ни от земите, за които България никога не е претендирала и да се влезе във връзка с авторитетни представители на съседите ни за установяване на траен мир на Балканите.

Да се установи строго спазване на Конституцията и на демократичните права и свободи на гражданите, гарантирани от нея.

За осъществяване на тая политика да се образува народно конституционно правителство, ползващо се с доверието на българския народ. Присъстващи на това общо заседание са: от дясната опозиция: Никола Мушанов, Димитър Гичев, Константин Муравиев, Вергил Димов и проф. Петко Стайнов, който сътрудничи активно и с Отечествения фронт; от левите земеделци (БЗНС „Пладне"): Никола Петков; от „Звено": Кимон Георгиев; от комунистите: д-р Иван Пашов, д-р Минчо Нейчев; от социалдемократите: Кръстю Пастухов и Атанас Москов и като домакин – социалдемократът д-р Тодор Михайлов.

Всички присъстващи подписват декларацията. Отсъстват: Атанас Буров и д-р Александър Гиргинов. Те я подписват покъсно. Тази декларация е изпратена до правителството и до Регентския съвет и е публикувана в пресата.

Декларацията от 7-и август, 1944 г. е важен жалон в развитието на България в тази епоха – тя е предвестник на близкия край на полуфашистката диктатура и тръгването на страната по нов път! Тя става основа за програмата на правителството на Константин Муравиев от 2-и септември, 1944 г. Освен това, декларацията е приета с консенсус от всички представители на двете антифашистки опозиции и това е в духа на Единението. Затова 7-и август е много подходяща дата за честване на антифашистката съпротива.

Безспорно, еднакво важно е да се определи ден, на който да се чества и горянската съпротива. Смятам, че най-подходящата дата е 2-и май. Най-голямото сражение на най-голямата горянска чета е продължило две денонощия – на 1-и и 2-и май, 1951 г. През тези дни, в Сливенския Балкан, четата на Георги Стоянов (Търпана), която тогава наброява 106 души, е обкръжена от 6000 души милиция и армия. Въпреки че е ранен, командирът успява да изведе четата извън обкръжението и така, по-голямата част от горяните са спасени.

Призовавам всички, които милеят за Националното единение и Националното помирение в България, да подкрепят тази инициатива![5]

Използвана литература:

1. Москов, Атанас. Спомени, Възходи и падини, Т2, София, 1998 г., Фондация „Янко Сакъзов"

2. Цанев, Стефан. Български хроники, Т4, София, 2008 г., Книгоиздателска къща „Труд", Пловдив, 2008 г., Издателска къща „Жанет 45"

[5] *Статията отразява позицията на автора. Темата е отворена за дискусии. – бел. ред.*

„ОЧЕКМЕДЖЕНЯВАЙТЕ СЕ"!

НИКОЛАЙ НИКОЛОВ

Както ви е добре известно, читатели и слушатели, роде български, ние сме най-най- най.

Не просто най-умните, най-надарените мъже на света, най-красивите жени, най-хубавата природа, най-чистото море, най-синьото небе, най-корумпираните, най-бедните, ами сме най- най- най- във всичко. И не просто сме най- най- най във всичко ами сме и тези които го измислят. Вижте няколко примера само от последната година, че друго ако сме най- най- най-, сме и с най-късата памет, така че другото сме го забравили, но поне последната година, горе-долу помним. Не че сме късопаметни, просто сме снизходителни, не злобливи и не завистливи, съответно помним само хубавото, а лошото го забравяме веднага, няма смисъл да се товарим с негативни емоции. Ето няколко неща които дадохме като авангардна мисъл за почуда на целият Евросъюз, защото другите не ни обръщат много внимание, а трябва, защото има какво да научат от нас, нали сме най- най- най....

Първо измислихме думата „сглобка", с производните възклицания – „Сглобихме се!" или „Сгодихме се!", както казваше Седларов.

–Какво е „сглобка", Безценно? – би попитал Смеагол Билбо, ако играеха на гатанки.

А Билбо щеше да отговори:

– Всичко друго, но не и коалиция!

–А какво е тогава, Безценно? – щеше да примигне с големите си сини учудени очи Смеагол.

Билбо щеше да се почеше там, където не го сърби и да отговори:

–Знаеш ли какво е Чегъркане?

–Не, не знам, Безценно.

–Ами, виждал ли си загоряла скара, която от години не е чистена и такъв мазен налеп я е покрил, че трябва да вземеш остър предмет и да започнеш да стържеш, да стържеш, докато се покаже металът отдолу. После да вземеш всякакви хитроумни препарати, които родните търговци доставят от цял свят и да започнеш да мажеш, търкаш, мажеш, търкаш и накрая, току-виж, се показала отдолу чиста повърхност. Но се започва с чегъркането, без него не може, защото мазнотията е толкова дебела, и така здраво е прилепнала, че прехваленте западни препарати не могат да се справят с такова нещо.

– Разбирам, Безценно, но какво общо има със сглобката?

– Ами, нали ти обяснявам, а ти с бедния си речников запас, не успяваш да проследиш мисълта ми. Разбра ли какво е чегъркане вече?

– Разбрах.

– Е, сглобката е свързване на чегъркащите с неизчегърканото!

– Как така, Безценно? Нали чегъркането е за да се види какво има под мазния налеп?

– Нищо не разбираш!

–Така е, Безценно, нищо не разбирам!

–Ама не си само ти. Тази гатанка и прокуратурата не може да я разгадае, пък там е пълно със съвестни, красиви и умни кадри. Повечето изучени в школата на КГБ, а тя е най-добрата!

Този диалог няма как да се е случил, да се случи или да се случи някога, защото героите в него са си измислени по принцип, и не обръщайте внимание на подобни брътвежи, ако ви ги забрътват някъде.

Сещам се и за една друга, напълно измислена фраза: „Совите не са това което са!" Ах – как само го рекъл поетът.

Чегъркащите не са това, което са!

Ами какво са?

Сглобяващи се.

А положителният герой, какъвто, така или иначе, трябва да има във всяко повествование, дори и в такова, написано от напълно недоумяващ гласоподавател, е кученце.

Пудел бежов, според мен, но може и кафяв да е.

Кученцата имат дарбата да са симпатични, за разлика от хората със съмнителен облик, които всъщност ги притежават и се радват на безкористната им обич само срещу 30 квадратни сантиметра за легло и хранене по веднъж на ден, без особени претенции.

Същата безкористна любов е обзела всички политици, които се надпреварват да ни я декларират от всички екрани.

Ние им вярваме, на всички, защото те така говорят, че аха и сами ще си повярват.

Ето няколко неща на които вярваме дружно, защото сме най-умните:

–Чекмеджето с пачките е постановка, а снимките, както разкри непогрешимата ни прокуратура, (която непрекъснато осъждат за грешки) са негодни като доказателства, както и превода на испанския Война и МИР.

–ДПС е партия, която се стреми към евроинтеграция, защита на онеправданите етнически и правово малцинства и болшинства, управлявана демократично от един човек, абсолютно погрешно попаднал в списъка „Магнитски", който през живота си е правил само добрини, не се е бъркал в работа на служби и учреждения, а току-що навалелият сняг трябва да се срамува с нечистотата си, застанал до него.

-Дебаркирането на плажа „Росенец" не е било част от сценарий, в който Христоско игра смешната роля на знаменосеца, защото е малко вероятно да го е измислил сам; ако беше така, можеше да се подготви по-добре.

–Парапетът, на който се подпираше подмяната не е това, което виждаме, а зрителна измама, както ни обясниха многословно. Съвсем като в случая с чекмеджето. Ние не виждаме това, което виждаме, а виждаме това, което някой иска да ни внуши, че виждаме. Или с две думи – няма нищо за гледане – това е поредният кьор фишек.

–Съдебната ни система е независима, самостоятелна и ефективна машина за борба с организираната и със спонтанната /щом не е организирана/ престъпност. Всички опити да бъде подкупена са се провалили, провалят се и ще се провалят, благодарение на високия морал, който властва по високите й етажи от край време. Нищо особено не се е случило в ЦУМ, никой не е казал „Ало Ваньо, нищо не се е случило в една стая с един спящ до пищов и пачки", няма никакви „Осем джуджета" – нищо не е такова каквото си мислите. Има една шепа платени журналистчета които искат да се изкарат много умни и да повишат тиража на жалките си сайтчета, но не могат, защото разследванията им не се облягат на истината, а на скалъпени с бели конци лъжи, които веднага лъсват, след като прокуратурата ги светне със специална лампа за откриване на бели конци.

–МВР е пълно с чисти и отдадени на работата си професионалисти. Същото е и в Народното събрание, където са събрани професионалисти с неоспорена експертиза в областта на поцинкованите кофи, юридически съвети за психично болни, стоматолози, пожарникари и физкултурници, както вече и няколко дами с невероятно висок бал на изборите, известно количество доктори, гейове, които не само не признават сексуалната си ориентация, а се борят за ограничаване на правата на хората с различна от общоприетата ориентация, което със сигурност е ендемичен парадокс в нашата мила родина, перфектно охранявана от родната полиция, възпята в незабравимия сингъл на Веселин Маринов в единственото му излъчване по родните канали. Е, всяко стадо си има и мърши, но вече редиците на МВР са прочистени от корумпирани катаджии, от крадците на бензин в туби от Павликени и други такива, и вече спокойно навлизат в нова ера като най-уважаваната и стара институция в страната. На кого ще се обади първо някоя

„посъветвана" от съпруга си гражданка с бушони по очите – естествено, първо на органите на МВР. Те ще я успокоят и съвсем професионално ще я посъветват как да запази спокойствие и да не бърза със заключенията, и едва когато я поубият малко ще скочат като разярени тигри да хващат очевидния извършител. Всички безукорни министри и главни секретари, които са били на поста, са мъже с чест, и ако някой е пил, друсал се е и надянал някоя мома в компанията на наркобарон, доказан криминал или политик, се е откъснал от зависимостите си като истински титан, разкъсал оковите си и тръгнал да възцарява правдата.

–В политиката влизат чисти хора, няма откровено лъгане, няма манипулации, каквито всеки ден виждате. Това е. Няма помощ за Задунайска Губерния от Восточния император, няма скрити пътни карти, няма газ няма маз – както се казва. И всичко е истина. Затова й вярваме. Защото сме най-умните.

Най вече вярваме в новото символ верую на всички политици – „Очекмеджавайте се"!

Разбираме и подкрепяме, защото и ние искаме да се очекмеджим, обаче не ни дават. Ето ни го проблема. Къде е справедливостта тогава?

Това е то – двоен аршин!

Ние вярваме във всичко, казано до тук, а получаваме само по 100 лв. за глас.

Този път трудно ще ни купите толкова евтино. Ще ви струваме по 110.

И се молете да не сме влезли в Еврозоната, защото ще е в EURO…

ЩАСТЛИВИ ВСЕКИ ДЕН

СЕВДАЛИНА ТОДОРОВА

В последно време все повече се убеждавам в нуждата да сме донякъде щастливи. За да сме доволни (и то всеки ден) от живота си, е добре да сме заобиколени от неща и дейности, които гарантират ежедневната радост и удовлетворение от него.

За целта е нужно човек да е свободен от лицемерие, омраза или гняв.

Душата му да е чиста, но и да притежава великото чувство за благодарност.

Да прощава, за да е силен и щастлив.

Да обича всичко, забележете, от вида храна до вида труд, та и до хората.

Нужно е освен това търпение и повече време, за да опита да се посвети на дадена кауза.

Да видим.

Имате някаква частна практика?

Чудесно. Вече се знае, че в началото работим за името, а после то за нас. Това не са празни думи. Когато бях на тридесет-четиридесет ужасно се дразнех от това, че влагах многочасов, многодневен, многогодишен труд, вместо да се занимавам с хобито си например. С времето този труд успя да ми се отплати – сега работя помалко, получавам добре и вече не правя реклама на дейността си. Но все още това е първото нещо, с което се захващам в началото на седмицата.

Семейството!

Имам четирима внуци – всеки на различна възраст. Общуването с тях също носи огромна радост. Интересни са ми – имали сме тихи и не толкова тихи войни, люти словесни битки и сладки помирения. Опитвам се да им внуша да зачитат и други гледни точки, не само тези на пуберите. Защото ще им трябва. И малко по малко ми се получава. Има и ревове, но хубавото на детската възраст е нейната чистота, неподправеност и необидчивост.

Нищо не е по-добро от контакта с живата и велика природа.

Обичам в еднаква степен и физическия, и интелектуалния труд. Към средата на седмицата ме чака красива английска градина. Това е моето време, изпълнено с тиха работа и съзерцание. Чудесно е да видиш в ранно утро как китайските ти рози са отворили грамаден великолепен цвят през нощта.

Винаги намирам време за себе си.

Обичам класическата музика и от години в петък свиря в едно читалище, като любител, разбира се. Цигулка и пиано. Блаженство, хармония и красота. Неслучайно музиката е първа по въздействие от всички видове изкуство, защото тя единствена действа директно върху сетивата. Слушането на инструментална музика също значително повдига хормона на щастието.

В нашето семейство всички свирим.

И така – в работа, забавления и градинарство седмицата свърши.

В понеделник всичко започва отначало. Може да ми възразите – а кога ще живея?

Ако обичате професията си, нека това е първата точка в плана ви. Работете със сърцето си, независимо колко успявате. Вярвайте в това, което правите! Или както е казала една мъдра англичанка „…дали метем улиците, или изпълняваме мозъчна операция, трябва да вложим поне сто процента усърдие, за да се надяваме на малко успех.„

Всяко усилие си струва, а децата са чудесен начин за справяне. Заедно със семейството бихте могли да работите в тази посока. Ако пък обичате някого – ето вече има три неща в плана ви. За вас остава четвъртото: пътувания, приятели, книги… Каквото и да е – хобито винаги е великолепна идея.

Всеки внимателен и чувствителен човек е разбрал, че щастието и здравето в живота идват от три неща: да правиш нещо, да обичаш някого и да вярваш в нещо. Или, казано по друг начин – да имаш от всичко това по малко: трудолюбие, любов и постоянство.

Успех!

ФИЛОСОФИЯ НА ИЗКУСТВОТО

ВЪВЕДЕНИЕ В БЪЛГАРСКОТО ХАЙКУ В КОНТЕКСТА НА АНТОЛОГИЯТА „ЧОВЕК“

ДИМИТЪР АНАКИЕВ

Символичното изразяване е невъзможно, без да се влезе в символния свят.

Сантока

Хайку е най-разпространената и най-демократична форма на поезия в света, която пишат както известни поети, така и широките маси от хора. Това е последният израстък на една литература, вкоренена в необозримото минало и която в най-голяма степен приема символиката на природата като основно творческо средство.

Двуполюсният характер на тази поетична форма – на единия полюс на която е човекът, а на другия природата – предизвиква едновременно метафоричност и драматизъм, метафизика и диалектика, конкретност и асоциативност, простота и сложност.

Понякога това е, от една страна, високо традиционно изкуство, чието майсторство граничи с човешката възраст, а от друга, духовната практика на отшелник или заекващият монолог на детското сърце. И тъй като двойките противоположности, които хайку комбинира в уникален израз, никога не могат да свършат, дефиницията му може да бъде само условна и временна конвенция, която няма друг и различен краен изход освен митологията.

Хайку е живият огън на боговете, говорещ чрез най-чистите човешки сърца.

Ето защо не се учудваме, че асиметричната симетрия на класическата му

форма 5, 7, 5 има формата на златно сечение и магически ритъм.

Хайку се пишат системно на Запад около 100 години, а в България – около 50 години но веднага трябва да се каже, че мястото на българите в хайку литературата не може да се измерва само с исторически компонент. Според японската митология българите и японците имат общ прародител Суса-но-о, богът на огъня. Тази митология, много добре позната в Япония, разказва, че тези двама митологични братя, произхождащи от Алтайските планини, са отишли на две различни страни на света: българите на запад, следвайки слънцето, а японците на изток, за да срещнат слънцето. Та кой може да се учуди, че Димитър Стефанов разпозна хайку в Търновския ръкопис на хан Омуртаг?

Човек и добре
да живее, умира
и друг се ражда.

хан Омуртаг (822 г.)

Ако някой смята, че решението хайкуто на Хан Омуртаг да стане основата на българското хайку е твърде смело, нека прочете следните две хайкута на Бан'я Нацуиши, един от водещите японски хайку поети:

Моето хайку:
малък кедър
от деветстотин деветдесет и девет години[6]

Кон на Чингис хан
следва
хайку

И в двете хайку на Бан'я Нацуиша виждаме че хайку е изместено от историческия контекст и създава абсолютна, поетична истина за тази поетична форма. Тук отново трябва да си припомним биполярната природа на хайку за да отбележим, че само българското хайку, наред с японското, има едновременно историческо и митологично измерение.

Тази особеност силно отличава българското хайку от западното и доближава българското хайку до японското.

Трябва да спомена, че наскоро в едно уважавано и много популярно хайку списание в Япония се появи селекция от осем български хайку, сред които беше и хайкуто на хан Омуртаг. И това не е първото подобно издание в Япония. Голямо събитие е едни поети да бъдат публикувани заедно със своя владетел. Каква подкрепа на хан Омуртаг към българските поети!

Можем да кажем, че българското хайку открива нова перспектива пред българската литература, която твърде често се разглежда само през призмата на стереотипи като „славянство", „християнство" и „европеизъм". В този смисъл хайку ни напомня, че българската нация и култура е по-стара от културата по-късно създадена от българи и която започва с кирилицата и християнството. Вярвам, че добронамереният читател на антологията Човек ще забележи, че аспектът на българската култура, за който говорим тук – който стига до най-дълбоките корени на българската нация – е изключително богат и жизнен.

Не познавам хайку литература в света, освен японската, която да предложи на читателя такова изобилие от идеи, теми, поетични образи и мисли, каквото предлага на читателя българското хайку. И не знам дали в целия корпус на българската литература се е появила книга с подобно идейно и естетическо богатство. Това не е просто море, а океан. Очевидно българското хайку е не само литературна форма,

[6] Японският кедър на остров Якушима е най-старото живо същество на планетата, на около 5000 години. Изразът 999 години, използван от автора, е метафора за необозримото минало.

улавяща необозримото минало на българската култура, но и поезия, която има светло бъдеще пред себе си.

Поглеждайки отново през биполярната призма на хайку, забелязваме, че хайку на Запад се развива като епигонска и като авторска литература. Онези литератури по света, които са започнали своя хайку път епигонски – или като се опитват да копират японската чувствителност, или чрез ad hoc възприемане на „пътя на будизма", все още не са успели да създадат национална хайку литература и принадлежат към аморфната маса която обича да нарича себе си „международно хайку".

Седемдесетте години на миналия век са решаващи за утвърждаването на хайку на Запад. По това време хайку е един от основните лостове на масовото културно движение, известно с името Ню Ейдж (Ново време) който приема будизма за своя идеология. В България обаче в същото време, както и в Япония, хайку се развива индивидуално като авторска поезия. Например, поетичното търсене на оригинален израз на Иван Методиев е много подобно на пътя, избран от съвременните японски поети („гендай"), освобождавайки своето писане от будистката традиция и обръщайки се или към оригиналния японски анимизъм (който е в основата на японското хайку), или към западните идеи. Едно от тогавашните хайку на Иван Методиев и днес е сред върховете на българското хайку:

Откъде си, премръзнала птицо,
че ме гледаш
с очите на мама?

Този специфичен път на развитие на българското хайку – по-близо до Далечния Изток, отколкото до заобикалящия го Запад, основан на индивидуализма на автора, определя до голяма степен много богатата картина на българското хайку днес.

С навлизането на интернет в българското хайку започват да се появяват и епигонско хайку. Тези хайку имат своята специфика в България. За разлика от епигонското хайку от епохата на Новото време, където основните модели за копиране са японските класици, преди всичко култа към Башьо, образец за днешните български епигони са различни американски модели за подражание, често със съмнителна поетична стойност.

Епигонското хайку в България обаче е късно и следователно маргинално явление, което може да има само жанрова перспектива.

Можем, разбира се, да говорим за вредното влияние, което епигонските хайку практики имат върху младите поети, които влизат в хайку чрез интернет, а такива поети стават все повече. Но това е специална тема, която изисква организиран обществен отговор. Има ли такъв интерес и възможности? Интересно би било например с техниката на „ключовите думи" да се съпоставят тематиката и спектърът на епигонското и авторското хайку на български език.

Тук представям тематичния спектър на българското хайку, както може да се види от раздела „избрано хайку" на антологията Човек:

КЛЮЧОВИ ДУМИ:

човек (2), камък (3), път (3), болка (2), река, вятър, Апокалипсис, пръст, време (2), Ван Гог, извор, ерген, храст, Голгота, лице (2), Самуил (цар), сърп, луна, рак, паяк (2), поглед (3), бял, коса, тяло, къща, сърце (3), гащи, мама (3), птица (2), тежест (2), кос, киго, незрещ, любов (4), прошка, жена (4), име (2), разходка, сълза (2), легло, скакалец (2), сянка (5), празнота (4), аз, всичкосвързващвосъществуване, новини (2), почесване, революция, род, Вселена, дъх (2), дом, свещеник (2), делфин, отражение (2), родина (2), мълчание (4), Еуфория, перла, Марица, Симеон(цар), слънчеви зайчета (3), разочарование, рибар, полуздрач, цвят (2), залез (3), слеп (2), бездомност, тишина, огледало (2), клони, душа (5), отражение, мисли (2), кът, работа, нощ, синьо, очаква-

не, лъч (2), нищо, спомен (6), предшественик, гърди, отсъствие, вино, охрана, надежда (4), свят (3), пиян (3), очи (3), знаме (2), игра, пъпки, дъжд, море, музей, континенти, чиния, злоба, гара, следи, север, трамвай, плач, роса, кукла, самота (2), минало, епоха, език (3), едно, стрела (2), година, звезда (2), мъгла, небе, коледа (4), Родопи, въздишка (3), послание, мит, Бог (2), тютюн, писмо (3), две, снежни човек, йероглиф, ореол, ракия, библейски потоп, Сердика, черен, първа любов, куче (2), Фуджи, късмет, мигранти (2), син, корени, светулки, екватор, лунна светлина, училище, ферма, партиен конгрес, Украйна, затвор (2), мандала, устни, кръст, детство, танц, мъртво вълнение, мъка, букви, протести, мартеници, стопани, ръченица, прякор, гара, България, почерк, Апостол, устрем, берекет, сурва, наопаки, зелен, квартал, гларуси, награда, мак, чужд, песен, детство (2), Св. Богородица, скреж, реликва, дете (2), истина (2), змей, похотта, стомна, граничар, молитва, брилянти, обич (2), глад, думи, щъркели, аромат, планета, смърт, мечта (4), хистингястис, поет, златна рибка, будители, народ, гнездо, бръчки, мухи, същност, пастир, Богоявление, чешма, южняк (2), влак, тъмно, щастие, целувка (2), съдба, зимни вечер, съсед, Феникс, приятел, спасение, театър (2), пролет, баба (2), бебе, женитба, хоро, шевица, българи, пазар (2), малчугани, беда, пломба, Балкан, самодиви, Кумова слама, седем, веднъж, такси, сеяч, дърво, смет, бедуин, рожба, кръв, стълба, магистрала, пеперуда, отвътре, тротоар, Библия, бедра, музика, интервю, грамофон, светец, гайда, шишарки, паяжина, униформа, парк, букви, снежинка, граница, петна, двумостовие, рисунка, мънисто, коте, коприва, флирт, фосил, прераждане, послание, грях, златно руно, жива вода, кукери, лотоси, лежерност, боровинки, лъв, рана, роса, нелюбов, говор, предчувствия, мирис, райска ябълка, стадо, злодеи, сън, магия, питка, рай, първолаче, светлина (2), ябълка, подкова, лай, здрач, циганка, очакване, село (2), чужд, Пижо и Пенда, джудже, ти…

На пръв поглед забелязваме голямо тематично богатство и разнообразие.

Българските поети изразяват целия си живот чрез хайку. Времевият спектър на българското хайку е необозрим.

В предговора към американското издание скицирах и показах чрез примери основните идейни и естетически черти на българското хайку. Неговата основа е анимистично мнение, което обосновава присъствието на хан Омуртаг в фундамента на българското хайку. И в българското издание на много по-голяма извадка това се потвърждава. Читателят трябва да обърне внимание на изключително богатото присъствие на фолклорна традиция в българското хайку, като например темите (ключови думи): мартеница, ръченица, шевица, хоро, стомна, гайда, кукери, сурва, коледа, късмет, съдба, душа, магия, Пижо и Пенда, циганка, подкова...

Съществува и силно митологично осъзнаване в теми като: змей, мит, Феникс, райска ябълка, райска градина, златно руно, жива вода, самодиви, библейски потоп, стрела, джудже... Тук трябва да добавим и исторически теми, които ги няма в западното хайку, след това патриотичните теми и едва след цялата тази жива българска традиция в творчеството на българските хайку поети, чак тогава идват съвременните теми, които вървят ръка за ръка със западното хайку.

Парадоксално, но въпреки широко прокламирания „будизъм" в хайку групите, в българското хайку има изключително тесен кръг от поети, за които можем да кажем, че като поети следват пътя на будизма. Причината за това интересно явление трябва да се търси от една страна в самостоятелното развитие на българското хайку, а от друга в изискването на будисткия път.

Основното изискване, „единството на живота и стиха" е непостижимо за повечето, а това е conditio sine qua non на

будистката поезия. Но, ако този кръг от поети е тесен, за сметка на това е изключително качествен. Четирите будистки теми, които виждаме в тази колекция, са: празнота, аз, мандала и всичкосвързващвосъществуване.

Обширен тематичен анализ би довел до цяла книга. Може би в бъдеще трябва да създадем „Български хайку речник“?

Или трябва да се посветим на развитието на българския будизъм, което е пулсиращото сърце на тази колекция?

Първият път изисква големи аналитични усилия, защото изгражда сградата на българското хайку. Вторият път вдъхва живот на българското хайку, прави го жизнено. Японското хайку, върху много по-широка база от няколко милиона поети, има способността да изгради и двата пътя паралелно.

Ще видим дали и с българския ще е така занапред.

ВИЗУАЛНИ ИЗКУСТВА

НАШИЯТ ИЗБОР

ГАЛЕРИЯ gabriell-e-lit ПРЕДСТАВЯ Black & Light

ГАБРИЕЛА ЦАНЕВА

Паралелно с откриването на изложбата Black & Light на Диана Георгиева Di-Light в РБ „Любен Каравелов“, галерия gabriell-e-lit излага пред зрителя 20 дигитални картини на художничката, също под наслова Black & Light.

Към момента на вернисажа на осмата ѝ самостоятелна изложба Black & Light в РБ „Любен Каравелов“, Диана Георгиева Di-Light вече е представена с три колекции във виртуалното пространство на Арт платформа gabriell-e-lit, а именно – в Галерия gabriell-e-lit с паралелната изложба „Black & Light – дигитални картини“, и в е-Галерия gabriell-e-lit с колекциите от картините, публикувани в бр. 1/2024 на сп. „Картини с думи и багри“ – „Дигитални изображения“, както и с колекцията „Black & Light“ – класически картини, съдържаща изображения на експонираните 13 платна в изложбената зала на библиотеката, предоставени ни от авторката.

Могат ли да се търсят и редно ли е да се търсят паралели между дигиталното изкуство и онова, което се ражда чрез класически изразни средства; онова, което може да се докосне физически, да се помирише, да се види обемната му структура и форма?

Може ли да се сравни усещането на зрителя, застанал в средата на една изложбена зала с усещането да гледаш картина на монитора на лаптопа или на смартфона си? Вероятно – не.

И все пак! Все по-често забързания ход на дните и възможностите на технологиите, които правят невалидни времето и мястото ни карат да отминаваме затворе-

ните пространства на галериите, но ни позволяват да надникнем и на места, твърде отдалечени, за да ги посетим, във време, което е удобно за нас… Време, в което имаме нужда от Изкуство.

Все повече възможностите на дигиталните изкуства излизат от рамките на мониторите и навлизат в бита ни като отпечатъци – върху дрехи, предмети, плакати, като интериорен или екстериорен дизайн на сгради и открити архитектурни пространства. И често губим представа, често не си задаваме въпроса кое е първичното – дигитализираната живописна картина, или дигиталната творба, превърната в отпечатък.

Творчеството на Диана Георгиева Di-Light е интригуващо с това, че тя твори и чрез дигитални, и чрез класически изразни техники и материали.

Интригуващ е процесът на раждане на идеята за дадена творба, оформянето на образа и композицията, избора на цветовата гама.

Лесно е да се каже, че всички изображения в поредицата Black & Light са изградени върху контраста тъмно – светло; черно – светлина.

Но ние ще погледнем към процеса на противопоставяне в неговото развитие, от гледната точка на зрител.

Още първото платно в експозицията представя една фантазия в нейния полет и разгръщане. Светлината е сърцето на централната фигура – то живително тупти и е източник на разплитащи се красиви светли вълни и спирали от ленти, които излизат извън периметъра на медията, за да продължат опита си за докосване с онова, „отвъд".

Този стремеж към докосване – едновременно прекъснат и безкраен е в основата на авторовото послание.

Тези бледи пипала, като протегнати към светлината пръсти, опипват мрака и сякаш се стремят да отдръпнат неговата завеса, да открият скритото зад нея – да го осветят.

Ще представя три дигитални картини, които свързвам в съзнанието си с показаната по-горе.

Те впечатляват с калейдоскопичната си конструкция, но и с избора на основния, повтарящ се елемент – светла сърцевина, която се разгръща, за да докосне/разчупи безбрежното черно.

Един есенен лист, греещ в слънчево-охрено, е останал заклещен в S-образен орнамент на ограда от черен кован метал. Наоколо – отблясъци и мрак. И повтарящият се фрагмент, поставен в структура, напомняща насочена надолу стрела. Насоченото движение надолу е омекотено от яйцевидно-овалната форма, която художничката е избрала за ложе на основния елемент. Контрастът е смекчен от слънчево-охреното сияние, струящо навън и навътре.

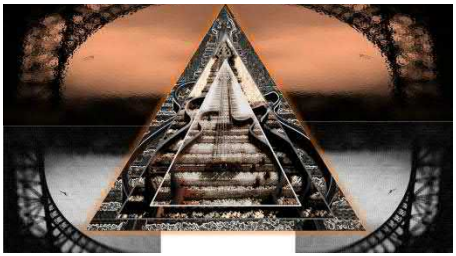
Навън и навътре – тази двупосочност на търсенето е завладяваща и подтиква

към усещането на онова пропадане, което предшества интуитивното прозрение.

Много по-сложна е организацията на елементите в тази картина. Тук, освен насочената надолу стрела осезателно въздейства светлината в дъното на основния елемент и огледалната разчупеност на левия лъч. Сочещ посоката на движение, загатващ съпротивата на онова, което е „пред" усилието за придвижване, онова, което пречи… Това усещане за разпад е подсилено и от интензивния мрак, обрамчил вселената, затворена в рисувалната рамка.

Сходството с предходната дигитална картина виждам в източника на основния елемент – лодка с мачта, без платна, с фенер в корпуса, излъчващ светлина, кореспондираща със залеза. Един елемент от снимка, взет от реалния пейзаж; много пречупен от въображението на художника, много обработен чрез средствата на дигиталната графика – но, част от естествената среда. Противоположно като посока, но носещо сходно послание е третото изображение, което избрах:

С него се затваря кръгът на селекцията от пирамидални структури, ориентирани в посока горе-долу; вътре-вън; напред-назад.

Всички 13 платна изцяло са подчинени на авторовата фантазия и са резултат от докосването на четката до плътта на основата, носеща слоевете на боята.

Вглеждането в допирната линия между плоскост и обем, увеличена до исканата разделителна способност от монитора прави дисекция на всяко изображение. Във всяко от тях се вижда – трепването на ръката, несъвършенствата на плата, разликата в плътността на фона и на нанесения върху него слой. Това усещане за живот е неповторимо; то не може да се получи по друг начин, освен чрез съчетаването на класическата живописна техника и дигиталния образ на живописната творба.

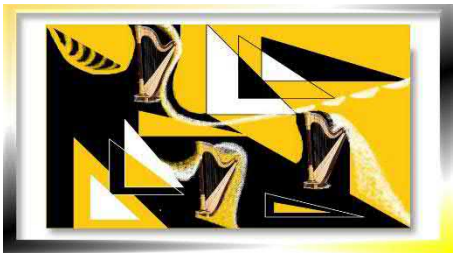
И все пак – така ли?

Сред 20-те дигитални изображения от цикъла „Black & Light – дигитални картини", изложени в Галерия gabriell-e-lit има 8 картини, в които основният, повтарящ се елемент е обработена по някакъв начин фотография на пейзаж и/или предмет; в 4 са използвани, бих ги нарекла „романтични интернет рисунки", комбинирани и „разкроени", според авторовите естетически усещания и идеи; в 3 са използвани фрагменти от авторски картини, изпълнени с класически изразни средства, една е продукт изцяло на дигиталната геомет-

рична техника, а за останалите 4 са използвани смесени техники.

Лично за мен, най-интересни и ценни като творческо търсене и естетически издържан резултат са дигиталните изображения, получени в резултат от комбинацията на елементи от авторски картини, изпълнени с класически живописни материали, както и онази картина, резултат на дигиталната геометрия.

Може би именно тук можем най-лесно да намерим и паралела между изложбите Black & Light, които днес се откриват в РБ „Любен Каравелов“ и в сайта на Галерия gabriell-e-lit.

А защо към моя избор добавих и това изображение? Може би защото то отваря моето въображение и го тласка към откривателство.

ЧАСЪТ НА ЙОАНА ДИМИТРОВА

С интерес очаквахме първите картини на младата художничка Йоана Димитрова, за която получихме препоръка от Людмила Данова – поет и разказвач, добре познат на редакционния екип и на читателската аудитория на сп. „Картини с думи и багри“. И не останахме разочаровани.

Пред нас са три творби, изпълнени с различни живописни техники, върху различни по естеството си медии. А онова, което ни очарова още повече, бяха сполучливите авторови заглавия, загатващи за дълбока чувствителност и добро познаване на силата на думите.

Часовникът на Аза

Тази картина, със своята централна симетрия провокира към поглед навътре, към самоизследване и самопознание. Едно деликатно равновесие между вътрешния мир на Аза, бездната на подсъзнанието и шеметния бяг на Света-вън. Тиктака вътрешният ни часовник, за да ни даде усещане за стабилност, за някакъв контрол върху времето и онова вътре-вън, което остава далеч от възможностите ни за осъзнаване, разбиране и приемане.

Ето какво споделя за себе си младият творец: *„Казвам се Йоана Димитрова, на 22 години, от град София. Към настоящия*

момент съм студентка в столицата. От дете съм свързана със света на изкуството, като съм се занимавала и продължавам да се занимавам с него под различни форми.

Първо, започнах с танците, играех народни танци и те бяха моята страст. След това преминах към изобразителното изкуство и усетих, че рисуването е нещо, което искам да правя от сърце. Продължих да се развивам в творческата сфера, благодарение на запознанството ми с модния дизайн. Открих, че имам страст към създаването на модни илюстрации и измислянето на креативни облекла ме прави щастлива. Сега съм по-фокусирана върху представянето на същностни за мен въпроси и теми чрез изкуството.

Основните теми в моите нарисувани произведения са свързани със същността на битието, човешката природа, космоса и любовта.“

Да бъдеш Тукан

Може би „Да бъдеш тукан“ е опит за изследване и разгадаване на любовта.

В зеленото царство на светлината и природата най-естествено е да бъдеш тукан Да изследваш с втренчен поглед света около себе си, осъзнато да търсиш одобрението на околните, да търсиш любовта – като път за себеутвърждаване, като път за пътуване през времето, към вечното съществуване на вида. Туканът излъчва самоувереност и тържество. Той е намерил своите отговори и е готов да ги сподели. Ще се осмелим ли да приемем неговата победа над тленното? Ще последваме ли неговата пътека към естеството на живота?

„Аз обичам да изразявам себе си чрез фигури, цветове, символи и абстракции. Моето намерение е винаги, когато творя, да търся познание и да изпълвам платното със смисъл.“ – продължава художничката.

Пробуждане

Колко прекрасно е – да изпълваш платното със смисъл! Половин сърце, едно прогледнало око, едно загатнато лице – колко повече може да каже акварелът? Един път към познанието остава отворен!

редакционен коментар

ЦВЕТОВЕ И СЕНКИ – АНТОНИНА ВАСИЛЕВА

Наскоро Людмила Данова препоръча на редакцията още един млад творец – художничката Антонина Василева и изпрати две нейни картини – „Българско момиче“ и „Божията майка“. Веднага ми направи впечатление различният подход към двете традиционни теми и различните изразни средства, с които са изградени двата женски образа. Стремителността на щриха в „Българско момиче“ контрастира с овладяната скованост на каноничната живопис в „Божията майка“. Тези две картини бяха достатъчни, за да провокират интереса ни към авторката им, но недостатъчни, за да я представим пред читателите на списанието..

По същото време пред погледа ми попадна и стихотворението „Янка е болна легнала“ на Валентина Йорданова, издържано изцяло в стила на народната песен, което поместихме в раздел „Поезия“ на настоящия брой, заедно с картината на Антонина Василева.

Тази красива, нетърсена симбиоза провокира интереса ми и към работата на поетесата, която през последните месеци активно публикува във фейсбук групата на списанието, и към търсенията на художничката.

Гарата в Курило

Със съдействието на Людмила Данова представяме няколко различни като изпълнение и като творчески решения живописни и графични творби на Антонина Василева.

Без съмнение, впечатлява колоритът – този избор на синьо-виолетово, която пресича дъгата, за да достигне жълто-червената гама. Не по-малка е ролята на мазката за изграждане на пейзажното внушение. Една смела, свободна, накъсана като щрих вихрушка от движения на четката създава настроението. Утринно-сънено, изпълнено с нагнетеното очакване на деня в „Гарата на Курило“ и избухналият делник, нервен, хаотичен, задъхващ се в очакване на преждевременната нощ в „Софийски пейзаж“.

Софийски пейзаж

Различно е настроението в графиката „Мелник“.

Авторката, чрез светлини и сенки, е създала една почни утопична „снимка“ на мига, който спокойствието на градската среда, в хармония с природата превръща във вечност. Очертанията на сградите, със своята типична възрожденска архитектура са меки, размити от мъгла – мъглата на спомена, или на планинския връх, който слиза в подножието си.

Мелник

Същата техника, добре отработена, е използвана и в следващата графика, чийто предмет на изобразяване е съвсем различен. Такъв е и резултатът – прецизен „Портрет на старец“, в който индивидуалността на модела е ярко и точно изразена.

Портрет на старец

Но – коя е Антонина Василева? Преди да продължим, нека видим какво казва за себе си – *„Казвам се Антонина Василева и съм на 25 години. Рисувам от малка. Завършила съм Национално училище за изящни изкуства „Илия Петров“.*

Имам публикации във вестник за астрономия Телескоп. Уча Графичен дизайн във Варненски свободен университет „Черноризец Храбър“.

Съвсем кратко и скромно. Но нека надникнем по-детайлно в тези оскъдни редове, като насочим вниманието на читателя към всеобятния Космос.

Авторката ни представя две интерпретации на астрономически обекти.

Космос

В първата виждаме може би планета и нейния спътник на фона на мъглявина, намираща се близо до тях… или може би те се намират близо до центъра на Галактика и там някъде са звездите – толкова много, толкова близки и светли, превзели мрака на нощното небе…

Планети

На другото платно виждаме планета, подобна на нашия роден воден свят, в

съседство със странен, асиметричен Сатурн, роден от авторовото въображение.

Цветовата гама е сходна – палитрата остава в синьо-виолетовата гама, но тоновете са меки, почти пастелни – за да размият очертания и граници, за да оставят място на мечтата за безкрай.

Видно е тематичното разнообразие, което вълнува авторката, както и богатството на изразните средства, с които борави, за да материализира идеите и търсенията си. Ще цитирам Людмила Данова, за да допълня с още няколко щриха образа й – *„От съвсем ранна възраст рисунките й бяха доста прецизни и с точност успяваше да изобрази предмети и животни, цветя, дървета, планети, всичко, което по някакъв начин я е впечатлило. За мен нейни платна с маслени бои се доближават до класиците ни в изобразителното изкуство, напр. картината „Българско момиче“. Привлича я и иконописната живопис – рисува икони, които дарява на православни храмове в България.*

Божията майка

Работите й са педантично изпипани, детайлно, до съвършенство. В ежедневието я привличат красивите и естетически издържани елементи. Нейно мото е „Красотата е навсякъде около нас и вътре в нас“.

И наистина, тя търси красотата навсякъде и я намира!

ГРАНИЧНО ИЗКУСТВО

„ЗАЩОТО“ – ЦОНКА ВЕЛИКОВА И ИЛИЯ ИЛИЕВ

Цонка Великова за седми път представя на читателя своите неповторими афоризми-тристишия „Защото“, като за пореден път се доверява на екипа на изд. „Архимед-2“, редактора Юлияна Дамянова и графичния дизайнер Ангелина Аврамова.

Пред нас са 86 сентенции за нещата от живота не просто дават отговори на терзаещите ни въпроси, но и тласкат към размисъл – защото зад всеки отговор, както знаем, се крие зародишът на нов въпрос.

Авторката отново е в тандем с проф. Илия Илиев, който вплита своите изящни мозайки в словесното изражение на нейните житейско-философски търсения.

Тази творческа симбиоза ме провокира да представя своеобразния диалог на словото и камъка – една приказка, в която всеки ще види красотата видимото и ще открие красотата на мъдростта.

Защото,
не влиза ли в употреба,
мъдростта е безжизнена.

Защото
майките трябва да са криле,
а не котва за децата си.

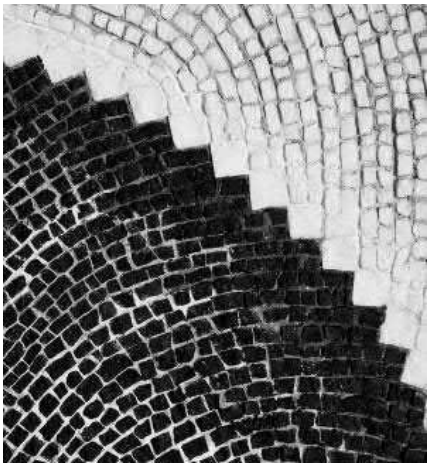
Защото
обликът на настоящето
не е случайност, а резултат

Защото
самохвалството принизява
извършеното добро.

Защото
премълчаната истина
е поклон пред лъжата.

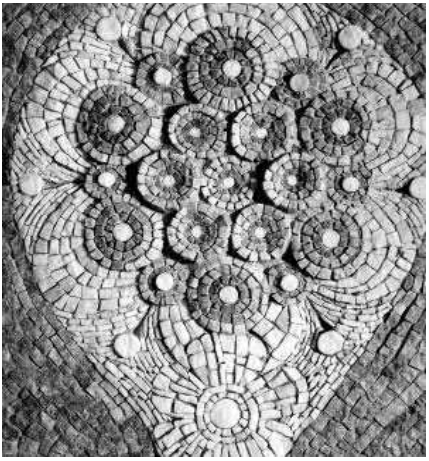
Защото
ненужната отстъпчивост
е угодничество.

Защото
извинението не заличава
причинените вреди

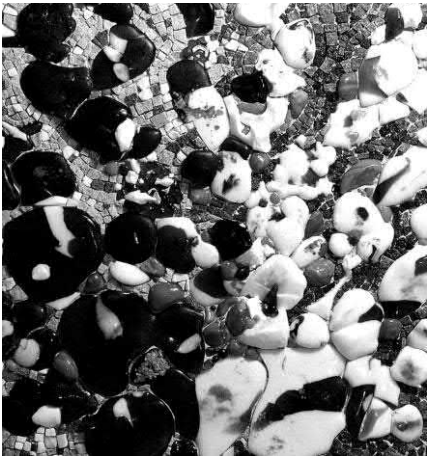
Защото
доволният роб
не мечтае за свобода.

Защото
приятелите не се стремят
да ни прекроят по себе си.

Защото
ученикът е нивата,
на която израства учителят.

Защото
и през седем морета
няма да се спасим от себе си.

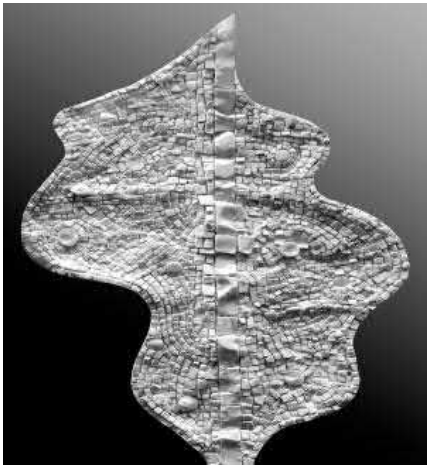
Защото
е изкуство в делата да се влагат
само нужните усилия.

Защото
никой не е длъжен
да ни се усмихне пръв.

Защото,
за да не изневерим на себе си,
се изискват саможертви.

Защото
съдбата помни,
какво си пожелаваме.

Защото
почтените помисли градят
доброто бъдеще на децата.

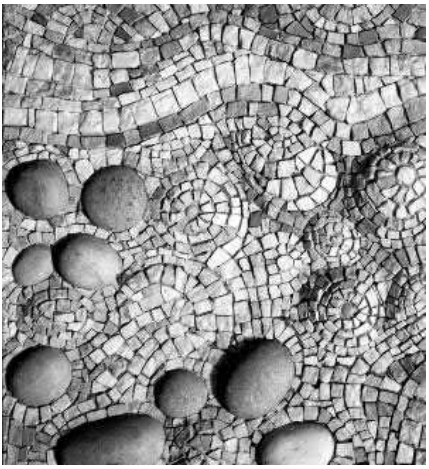
Защото
нямаме ли свои мечти,
робуваме на чужди

Защото
оправдаваме ли виновни
поемаме товара на делата им.

Защото
с чакълче в обувката
не се стига далеч.

Защото
за наблюдателите и за пострадалите
събитията имат различно измерение.

Защото,
преглъщаме ли истината,
не сме свободни.

Защото
трудно се преодоляват бариерите,
с които сами се ограждаме

Защото
не ни пресреща
загърбеното щастие.

Защото
накрая всички
израстваме с тревата

КОМЕНТАРИ

ВИТРАЖИТЕ НА ХРАМ „СВ. СВ. КИРИЛ И МЕТОДИЙ“ В БУРГАС

ТОДОР ГОРАНОВ
ДАНИЕЛ ЙОРДАНОВ

Попадайки в църквата, ние неволно търсим вечното и безкрайното, както и отговор на въпросите, на които нямаме отговор.

„Серафим“, фотография от личния архив на автора

Поради тази причина в църковното изкуство са създадени определени предписания и канони, за да не бъде допуснат и най-малкият фалш или земни пристрастия, за да бъде създадено чувството за един друг духовен паралелен свят, да бъде вдъхната надежда и вяра в безграничната Божия любов, за да бъдат подчертани истинските ценности, към които ние трябва да се стремим в нашия земен живот.

„Просфора“ – хлябът, е бил винаги на особена почит при земеделските народи и поради това е наситен със сакрален смисъл. Той се използва в култови практики от най-дълбока древност. За българина той е венец на труда му и най-високо почитан.

Хлябът е приет като свещен в народната култура, той е безкръвна жертва и главно магическо средство в празници, ритуали и обичаи. Човек идва на този свят с хляб, хлябът е винаги на трапезата в най-важните житейски стъпки, с хляб си отива от този свят.

Св. Евхаристия е тайнство, в което вярващият и кръстен християнин приема тялото и кръвта на Господ Исус Христос във вид на хляб и вино, след като те в определен момент на св. Литургия са претворени в тялото и кръвта Христови.

По този начин приемащият ги се съединява с Христос. Това е Тайнството на тайнствата.

Фиг. 2 „Просфора“ над вратата от южната страна на храма, фотография от личния архив на автора

Витражът повтаря формата на арката над вратата на южната страна на храма, като това многократно разделяне от дъги превъплъщава чувството за два свята, единият от които е по-твърд, земен, с понаситени цветове и ние можем да се докоснем до него, да го почувстваме и да го вкусим под формата на хляб. Хлябът е опит за единение и съответно прекрасен образ и символ на земния живот и труд.

Просфората в тази комбинация на композицията се явява и като образ на слънцето. Източник на светлина, съответно и източник на живот в нашия земен предел. Просфората е и символ на единението на вярващите в Исус на земята. Създаването на образа в паното е подчертано от яркия червен цвят на плащеницата.

Червеният цвят символизира земното, преходното и страстите. В тази композиция са използвани трите основни цвята: син, червен и жълт. При комбинацията им

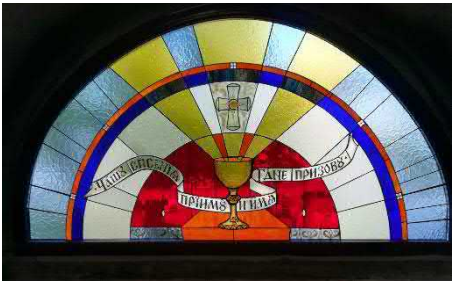
се получават всички останали цветове. Съответно тези цветове са познати и като чисти или първични. Това е интуитивното усещане на художника за чистотата, за началото и разнообразието, с което се проява Божието милосърдие. Във втората половина от витража една част е отделена на прозрачния или белия цвят – символ на абсолютната чистота и знание, израз на съвкупността на всички цветове при дисперсия на светлината през пирамида със своите четири плоскости, което навежда на мисълта за иконите, при които някои образи са представени от всички страни едновременно, нещо постижимо само за Бога. Втората половина е заета от безтегловният син цвят или по-скоро небесен син цвят, асоциация за всепроникващия ефир. Ефирът, пълен с енергия, познание и просветление, възникващ при молитва. Една обикновена витражна композиция, изпълнена с дълбок църковен символизъм.

Витражаната композиция „Светият Граал“, символизиращ християнството, се намира на северната стена над вратата. Композицията му е аналагочна на „Просфора“ – разделена е по подобен начин на няколко арки, като в центъра й е разположен „Светият Граал“. Първо забелязваме яркия червен цвят, обрисуващ материалното. От чашата се издигат лъчи, които преминават през всичките нива, отделени по цветове, внушаващи разнообразни емоции за видимото и невидимото.

Не случайно Исус е рекъл: „И казвам ви, че отсега нататък няма да пия от тоя лозов плод до оня ден, когато с вас ще го пия нов в царството на Отца Си“. Навярно тези думи на Исус, подобно на лъчи, обединяват минало, настояще и бъдеще в едно. „И като взе чашата и благодари, даде я и рече: пийте от нея всички; защото това е Моята кръв на новия завет“.

Двата витража „Просфора“ и „Светият Граал“, които се намират над южната и северната врата на храма, са дарение от художника Даниел Йорданов.

Наблюдавайки огромните витражи, първоначалното усещане, което те създават, е за полет и особена лекота. Тънката синя рамка само усилва това чувство.

„Светият Граал“ на северната страна на храма, фотография от личния архив на автора

Серафимите са се издигнали над нашия поглед и са се извисили над хоризонта. При работата на автора с лицата им той се е постарал ликът на всеки един от осемте серафима да има свое изражение и състояние, в което пребивава.

Погледите на ангелите са спокойни и задълбочени, отправени напред към безкрайността, пораждайки усещането, че проникват през наблюдаващите ги. Всеки един от ангелите има свое настроение, което е лишено от земните страсти. Тези емоции са дълбоко обърнати навътре. Те са обединени от една одухотвореност и простота.

Лицата на ангелите са прозрачни, нарисувани линеално с много леко тониране на овала им, което подчертава и загатва формата им. Тяхната сила е в нежността и чистотата. Обърнато е внимание на различно оформените коси. Тук художникът проявява отново своето въображение и разнообразява формата и цвета на косите. Те са прихванати с ленти, които ги придържат над челото, различени по цвят и разнообразно украсени.

Животворните кръстове са любим и често срещан мотив във всички църкви. В храма „Св. св. Кирил и Методий“ те са разположени на всеки прозорец, като в долната част на витража от ляво и от дясно са ситуирани по два кръста. В правоъгълна форма и с отделна рамка, светите кръстове

съставляват една цялостна композиция, която е решена по различен начин във всяко едно от осемте пана.

„Животворните кръстове“, фотография от личния архив на автора

Художникът интерпретира тези детайли изключително оригинално, като всеки път обогатява композициите с допълнителни елементи. Всяка една композиция е обградена с правоъгълна рамка, като във всеки ъгъл е добавено стилизирано цвете, което е изпълнено по своеобразен +и неповторим начин.

Първоначално в оригиналните витражи в четирите ъгъла на рамката са били нарисувани само с контур кръстове, които авторът, също използва при една от композициите на светия кръст.

Те са наподобявали малтийския кръст. Основната и централна част на паното е заета от Светият кръст, като фонът около него се променя постоянно във всяко пано. Някой от кръстовете са нарисувани на ръка, а фонът зад тях е изработен с помощта на стъклен разноцветен прах, създавайки много приятно чувство за лека структура. Други кръстове са направени от цветно стъкло и са моделирани със светлосенки. По средата на кръстовете са добавени и цветни парченца стъкла с формата на квадрат. Този квадрат е доукрасен със стилизирано цвете по средата, което всеки път има различен цвят. Отделно във всяка част в края на кръста е добавен цветен елемент. Тези елементи са кръгли или листообразни.

Художникът Даниел Йорданов е вложил своята душа, търпение и умения, и е вдъхнал отново живот на първата българска църква в Бургас.

ВЪВ ФОКУСА НИ

ДЖЕЙМС КЪРКЪП

БИОГРАФИЯ

Не, не търсете биографията му на български език – няма я. Нито в Уикипедия, нито в известните литературни сайтове; в тях името му не се среща, няма нито ред от обемната му поезия, призната в родната му Англия и по света. Един процъфтяващ, плодотворен автор, член на Британската кралска академия.

Може би, ако през 1976 г. не бе публикувал едно стихотворение, което поместваме в оригинал и в наш превод по-долу, щеше да е известен и у нас.

Срещнах името му случайно, в пост на Димитър Анакиев, около Великден, който, според православния календар, тази година съвпадна с 15-та година от смъртта му. И стана формалният повод за представянето на Джеймс Къркъп в тази рубрика.

Роден е на 23 април 1918 г. в Англия. Завършва гимназия в Уестоу, а след това Кралския колеж и Университета в Дърам. Първата си поетична книга, „Удавеният моряк“, публикува през 1947 г., две години

/1950-52/ е стипендиант по поезия в университета в Лийдс. През 1962 г. става член на Кралското литературно общество.

Автор е на над 45 книги, предимно поезия, но също автобиографии /7/, романи и пиеси. Често пише под различни псевдоними. Гимназиален и университетски преподавател по английска литература в родината си и в Япония, където живее близо 30 години. Международно признат майстор на хайку и танка.

Носител е на Атлантическата награда за литература на Фондация Рокфелер през 1950 г., наградата на Японския ПЕН клуб за поезия през 1965 г. През 1992 г. е удостоен с наградата за превод „Скот Монкрийф", в средата на 90-те години печели наградата на Японската фестивална фондация за своята „Книга за танка".

Умира на 10 май 2009 г. в Андора, където прекарва последните пет години от живота си, за да бъде по-близо до недостъпната родина, която напуска след публикуването на поемата „Любовта, която не се срамува да произнесе името си", последвано от шумен съдебен процес за богохулство по закон от 1697 г.

Погребан е в Япония, тъй като нито родината му, нито християнска Андора приемат тленните му останки.

Това е, което сравнително лесно може да се намери за живота и творчеството му в интернет.

Следните няколко реда са преразказ на представянето му в статия от 05.10.2010 г. от поредицата „Седмица на забранените книги", поместена в официалния блог на американския поет Christopher Fox Graham foxthepoet.blogspot.com.

Изданието Gay News, в което за първи път е публикувана поемата на Джеймс Къркъп и неговият редактор Денис Лемън бяха признати за виновни за богохулна клевета в първото по рода си дело след повече от 50 години.

Делото е било заведено като частно обвинение от секретаря на Националната асоциация на зрителите и слушателите Мери Уайтхаус.

Тя възразява срещу стихотворение и илюстрация, публикувани в двуседмичния вестник през предходната година за любовта на хомосексуален центурион към Христос на Разпятието.

След постановяването на осъдителната присъда от журито в Олд Бейли с 10 на 2 гласа, Уайтхаус каза: „Радвам се, защото в тази публикация видях възможност нашият Господ да бъде охулен. Сега, с тази присъда, беше показано, че това няма да се случи".

По време на процеса стихотворението „Любовта, която се осмелява да изрече името си" на 54-годишния професор Джеймс Къркъп е било раздадено на журито и на репортерите. Въпреки това, съдията Алън Кинг-Хамилтън, разпорежда забрана за неговото публикуване.

Адвокатът на обвинението Джон Смит заявява пред съда, че „може да се каже, че това е любовна поема, но не е; това е дяволска поема".

Защитата твърди, че стихотворението далеч не е „подло" и „извратено", а прославя Христос, като илюстрира, че цялото човечество може да го обича. По време на шестдневния процес колумнистът и телевизионен водещ Бърнард Левин и писателката Маргарет Драбъл свидетелстват, че изданието Gay News е отговорен вестник, който не насърчава незаконните сексуални практики.

Според общото право и Закона за богохулството от 1697 г., във Великобритания богохулната клевета е подобна на църковното обвинение в ерес – някога наказуемо със смърт, към 1977 г. все още е престъпление. През 1921 г., 50 години преди делото срещу поемата на Къркъп, друг издател, г-н Гот, е осъден на девет месеца затвор за публикуване на памфлет, който предполага, че Христос изглежда като клоун, когато влиза в Йерусалим.

Жалбата срещу присъдата е отхвърлена от Камарата на лордовете.

Публикуването на поемата в Обединеното кралство все още е „незаконно".

По информация в същата публикация, според изданието PinkNews.co.uk, все още /към 2010 г./ законът не е отменен, макар да има индикации, че правителството може да подкрепи действия за премахване на законите за богохулство. Към момента на предложението за отмяна на закона срещу богохулството вестник Gay News вече не съществува. Осъденият издател Денис Лемън вече е покойник – умира през юли 1994 г..

Но страстите по отношение на богохулни литературни текстове не изстиват. Организацията на Мери Уайтхаус, ищец по делото за богохулство продължава да оказва натиск върху свободата на словото в медиите, като твърдят, че борбата им за утвърждаване на стандартите за „вкус и благоприличие" е толкова актуални днес, колкото е била през 60-те години.

Джон Бейер, директор на Mediawatch, казва през 2009 г. пред изданието PinkNews.co.uk: „Мисля, че наказателното преследване беше основателно, защото искът беше уважен, а жалбата срещу присъдата беше отхвърлена."

Той казва тези думи по отношение на „това стихотворение" и подчертава, че „Стандартите за благоприличие все още стоят." Фактът, че все още съществуващата забрана за публикуването на творбата дразни части от обществото, които подкрепят правата на гейовете и са против цензурата, според него е „без значение".

„Няма нищо общо с „права", проследен е съдебният процес и е установено, че е извършено нарушение на закона. Факт е, че законът не е отменен – може да са се променили нагласите.

„Свободата идва с отговорност, в противен случай ще стигнем до анархия. Законът на страната важи за всички." – заключва той.

Отказва да изрази по-лично мнение по въпроса, но твърди, че „Слабост на съдебната система е, че същият закон не може да бъде спазен, когато стихотворението се публикува повторно в други медии."

Въпреки съдебната забрана, стихотворението още през 70-те години е препубликувано в два леви вестника във Великобритания, като протест срещу цензурата. Днес то може да се намери в интернет.

А ето и част от публикацията на Димитър Анакиев, която провокира това представяне:

„Работата на поета е да се бори за социални ценности. Поетът е единството същество, чийто живот и дело минава през сърцето и затова неговото слово означава много за обществото. Днес случайно се сетих за Джеймс Къркъп, може би най-великият поет на Запада, посветил голяма част от живота си на хайку и танка.

Къркъп среща хайку и танка случайно.

Като член на Британската кралска академия и известен поет, той е принуден да напусне страната след публикуването на стихотворението му „Любов, която не се срамува да произнесе името си".

А именно мобилизирането на радикални християни причини много социални проблеми, той също получи смъртни заплахи и по този начин реши да напусне Великобритания и да се премести в Япония, общество, което не познава религиозна и сексуална дискриминация.

Имах късмета да срещна Къркъп и да си кореспондирам с него. Той беше изключителен човек и велик поет. Ето защо се чувствам длъжен да публикувам инкриминираното му стихотворение тук, в оригинал, на английски.

ТВОРЧЕСТВО
ПОЕЗИЯ

Творчеството на Джеймс Къркъп ще представим именно чрез стихотворението, лишило го от родина, в оригинал и в наш превод на български, както и чрез негови хайку и танка – поезията на която се посвещава в страната, която го приема завинаги.

ЛЮБОВТА, КОЯТО ИМА СМЕЛОСТТА ДА ПРОИЗНЕСЕ ИМЕТО СИ

The Love That Dares To Speak Its Name, By James Kirkup

As they took him from the cross
I, the centurion, took him in my arms –
the tough lean body
of a man no longer young,
beardless, breathless,
but well hung.

He was still warm.
While they prepared the tomb
I kept guard over him.
His mother and the Magdalen
had gone to fetch clean linen
to shroud his nakedness.

I was alone with him.
For the last time
I kissed his mouth. My tongue
found his, bitter with death.
I licked his wound –
the blood was harsh

For the last time
I laid my lips around the tip
of that great cock, the instrument
of our salvation, our eternal joy.
The shaft, still throbbed, anointed
with death's final ejaculation.

I knew he'd had it off with other men –
with Herod's guards, with Pontius Pilate,
With John the Baptist, with Paul of Tarsus
with foxy Judas, a great kisser, with
the rest of the Twelve, together and apart.
He loved all men, body, soul and spirit – even me.

So now I took off my uniform, and, naked,
lay together with him in his desolation,
caressing every shadow of his cooling flesh,
hugging him and trying to warm him back to life.
Slowly the fire in his thighs went out,
while I grew hotter with unearthly love.

It was the only way I knew to speak our love's proud name,
to tell him of my long devotion, my desire, my dread –
something we had never talked about. My spear, wet with blood,
his dear, broken body all open wounds,
and in each wound his side, his back,
his mouth – I came and came and came

as if each coming was my last.

And then the miracle possessed us.
I felt him enter into me, and fiercely spend
his spirit's final seed within my hole, my soul,
pulse upon pulse, unto the ends of the earth-
he crucified me with him into kingdom come.

This is the passionate and blissful crucifixion
same-sex lovers suffer, patiently and gladly.
They inflict these loving injuries of joy and grace
one upon the other, till they die of lust and pain
within the horny paradise of one another's limbs,
with one voice cry to heaven in a last divine release.

Then lie long together, peacefully entwined, with hope
of resurrection, as we did, on that green hill far away.
But before we rose again, they came and took him from me.
They knew what we had done, but felt
no shame or anger. Rather they were glad for us,
and blessed us, as would he, who loved all men.

And after three long, lonely days, like years,
in which I roamed the gardens of my grief
seeking for him, my one friend who had gone from me,
he rose from sleep, at dawn, and showed himself to me before
all others. And took me to him with the love that now forever dares to speak
its name.

Gay paper guilty of blasphemy (Published 11 July 1977)

Докато го сваляха от кръста,
аз, стотникът, го взех на ръце –
здравото слабо тяло
на човек, вече не млад,
голобрад, бездиханен,
но добре обесен.

Беше още топъл.
Докато приготвяха гроба,
аз го пазех.
Майка му и Магдалена
бяха отишли да донесат чисто бельо,
за да покрият голотата му.

Бях сам с него.
За последен път целунах устата му. Езикът ми
намери неговия, горчив със смъртта.
Облизах раната му,
кръвта беше тръпчива.

За последен път
положих устни около върха
на този велик пенис, инструмента
на нашето спасение, нашата вечна радост.
Валът, все още пулсиращ, помазан

от финалната еякулация на смъртта.

Знаех, че се е разминавал с други мъже –
с гвардейците на Ирод, с Пилат Понтийски,
с Йоан Кръстител, с Павел от Тарс
с лисицата Юда, който страхотно целува, с
останалите Дванадесет, заедно и поотделно.
Той е обичал всички хора, тяло, душа и дух – дори и мен.

И така, аз свалих униформата си и, гол,
лежах заедно с него в неговата опустошение,
галейки всяка сянка на изстиващата му плът,
прегръщайки го и опитвайки се да го стопля обратно към живота.
Бавно огънят в бедрата му угасна,
докато моята горещина растеше от неземна любов.

Това беше единственият път, който знаех, за да призная гордото име
на нашата любов,
да му кажа за дългогодишната си преданост,
желанието си, страха си – нещо,
за което никога не бяхме говорили. Моето копие, мокро от кръв,
милото му, счупено тяло, цялото с отворени рани,
и във всяка рана отстрани, на гърба му,
в устата му – аз достигам, и достигам, и достигам,

сякаш всеки оргазъм беше последният ми.
И тогава чудото ни облада.
Усетих неговото влизане в мен и яростното прахосване
на последното семе на неговия дух в моето отверстие, моята душа,
пулс след пулс, до краищата на земята –
той ме разпна със себе си, за да дойде царството.

Това е страстното и блажено разпятие
еднополовите любовници страдат, търпеливо и с радост.
Те нанасят тези любящи наранявания на радост и благодат
един върху друг, докато умрат от похот и болка
в сексуалния рай на втвърдените си крайници,
с един глас вик към небето в последно божествено освобождаване.

После остават легнали дълго заедно, мирно сплетени, с надежда
за възкресение, както направихме ние, на онзи далечен зелен хълм.
Но преди да се въздигнем отново, те дойдоха и ми го взеха.
Те знаеха какво сме направили, но не почувстваха
срам или гняв. По-скоро се радваха за нас,
и ни благословиха, както той би го направил, който обичаше всички човеци.

И след три дълги, самотни дни, като години,
в които пребродих градините на скръбта си,
дирейки него, моят единствен приятел, който си отиде от мен,
той стана от сън на разсъмване и ми се показа преди
да се покаже на всички останали. И ме отведе при себе си с любовта, която сега завинаги се осмелява да произнася
своето име.

ХАЙКУ И ТАНКА

ВЪВЕДЕНИЕ В ХАЙКУ И ТАНКА НА ДЖЕЙМС КЕРКЪП

Джеймс Къркъп е най-великият западен поет, посветил се на японските поетични форми. По време на тридесетгодишното си изгнание в Япония той пише и превежда хайку и танка, съдия е на световни конкурси за хайку и танка и е съветник на японски литературни списания.

Като автор той е привърженик на японската традиция: пише хайку със строги 17 срички, а танка – с 31 срички.

Неговите хайку са лишени от явни идеологически изказвания, които той пренася изцяло в танка. Стилистично работата му в хайку много напомня на поетите от японската „нова тенденция“ (шинкейко), което означава: класическа форма, придружена от тематична свобода (като Ямагучи Сейши), а същото може да се каже и за танка, която традиционно е отворена към пряка идеология.

Той критикува поетите на японския авангард за изоставянето на японската традиция, преди всичко реалистичен израз, и още повече критикува американската „свободна форма“, която смята за идеологическа конструкция, докато японските „джиюрицу“ поети (поети в свободна форма, като Сантока и Хосай) смята за автентична поезия. С голямо неудоволствие той се отнася към епигонското хайку, защото, както твърди, „японската чувствителност не може да се копира“.

14 ХАЙКУ

В селското езерце
пълната луна потръпна
от падналото листо.

Узрели планински плодове –
дори изпражненията на птиците
са наситено лилави.

Тъмните води на езерото –
с първия снеговалеж покрити
само каменни стъпала.

Дълбоко в долините
камбаните се отърсват от сняг –
звънят за литургия.

Изгасих лампата
над кухненската мивка
и жабите спряха да крякат.

Водопадът бучи –
въпреки че врабчето пее нечуто,
все пак продължава да пее.

Перерудата забавлява
едно лютиче, и след това
още едно.

В кехлибарения здрач
всеки остров сънува своя собствена нощ...
Морето гъмжи от злато.

Счупена дъга –
напряга се под гръмотевични облаци
с тишина в катедралата.

Стар велосипед
покрити с паяжини
в планинската мъгла.

Атомен дъжд –
Буда продължава да се усмихва
на последната перерудa.

Гладене на стари дрехи –
имам чувството,
че подгрявам мъртвите.

Те слушат пролетта –
огромните уши на две
сателитни чинии.

В най-тайното място
в планината, скрит сняг
до най-горещия ден.

ИНТЕРНАЦИОНАЛИЗЪМ[7], ренсаку

Вашият Христос е евреин,
новата ви кола е японска,
и вашият кус-кус
е алжирски.
Гръцка е, вашата демокрация – или беше.

Вашето кафе идва от Бразилия,
твоят часовник е швейцарски,
ризата ти е
индийска, вашето радио корейско,
Вие сте на почивка в Турция,

Тунис или
Филипините. Вашият шоколад
е от Гана
вашите цифри са арабски
вашите букви идват от латински.

Целият свят живее в вашата
къща, вашият офис, вашата улица.
Така ще ми кажете ли
как можете да се отнасяте към съседа
като да е напълно чужденец?

Антирасистът
не е този, който провъзгласява равенството на раси,
но който утвърждава
човешката раса като едно.

Подбор и превод: Димитър Анакиев

[7] *„Интернационализмът" на Къркъп не е нито комунистически, нито християнски, а либерален, този, който защитава правото на човека да бъде човек, независимо от раса, нация, пол и сексуална ориентация. Това е важно да се знае.*

За съжаление двама велики писатели, оставили голяма авторска следа в хайку, прекарват живота си в емиграция.

Къркъп заради сексуалната си ориентация, Ричард Райт заради политическата си ориентация. Днес насилието над тези двама поети системно се укрива и премахва от биографиите им. – бележка на преводача

ЗА ЛИЧНОСТТА И ТВОРЧЕСТВОТО

„За личността и творчеството" е подкатегория на рубриката „Във фокуса ни", в която публикуваме коментари, ревюта, рецензии и други критически материали за цялостното творчество или за отделни творчески изяви на авторите, представени в раздела.

Тук е място и за споделяне на спомени и разкази за твореца като личност, както и на импресии, изразяващи нашия поглед и отношение към него."

Отдавна не бях поглеждала към тази категория в онлайн изданието на списанието. А колко точно определят горните изречения съдържанието, което представяме днес – три кратки текста на Димитър Анакиев, вдъхновени и посветени на личността и творчеството Джеймс Къркъп.

ДИМИТЪР АНАКИЕВ ЗА ДЖЕЙМС КЪРКЪП

КУРОБЕ (ЧЕРНИ), хайбун

Известният британски поет Джеймс Къркъп (1918-2009), който е живял в Япония дълго време, пишейки както хайку, така и танка, е погребан в храма Джоджако в Киото. Това е храмът на будистката секта Ничирен, която счита за своя основа „Лотосовата сутра".

Къркъп е може би най-важният западен поет, член на кралската академия, приел хайку за собствен израз.

Той също беше публично обявен за хомосексуалист. След публикуването на стихотворението му „Любовта, която не се страхува да каже името си" той е осъден във Великобритания и затова се мести в Япония, където сексуалната свобода има хилядолетна традиция.

Той беше известен и с това, че уважаваше класическата хайку форма от 5,7,5 срички на английски език. Имах късмета

да познавам Джеймс Къркъп. Имахме и общи приятели в света на поезията.

Веднага щом влязох в храма, един будистки монах ме запозна с талисмана на храма, котарак, чието име беше Куробе („Черни“). Куробе ме последва през целия път до гроба на Къркап. Стоейки до гроба на велик поет, написах хайку:

Бамбуковата горичка шепне –
между будистките надгробни паметници има котарак.

СЛЕПОТА, хайбун

по повод Къркъп

Обсъждаме важна тема, която пряко засяга съдбата на един велик поет. Косвено, тя говори за съдбата на поетите в обществото като цяло. Затова тази тема е важна и за нас в България. Видяхме, че съдбата на споменатия поет е изключително нерадостна и дори тленните му останки следват същата съдба.

Трябва да се запитаме защо този поет е преживял линч и преследване и е живял целия си живот в изгнание. Отговорът е прост: защото в едно от своите стихотворения той изразява различно мнение за Христовото възкресение от това, което изразява християнската догма. Значи, той беше преследван заради различното си мнение и не само му беше отказана свободата на мнение, но и животът му беше застрашен.

Той трябваше да избяга на хиляди километри, за да спаси живота си и дори останките му не можеха да бъдат погребани на християнска земя – под управлението на друга църква. За да се случи това преследване, поетът е обявен за болен (некрофил). Цялата тази история ни разкрива тоталитарния характер на християнската идеология.

Започнахме тази голяма тема благодарение на разговора ми с Маргарит Жеков и съм му благодарен за това.

Не мога засега да приема, че той ме нарича „приятелю“, докато повтаря в коментарите си езика на омразата към един поет, който има различно мнение от него. По този начин той се присъединява към преследването на поета, въпреки че се нарича пацифист.

Тъй като съм лекар по професия, трябва да кажа, че съм изумен от лекотата, с която християнските попове диагностицират поети. И тъй като говорим за диагнози, трябва да кажа, че в медицината често тълкуваме подобно поведение като „разстройство на личността“. За разстройствата на личността (психопатия или социопатия) причините обикновено се търсят в негативните условия, в които се развива личността. При християнските попове обаче става дума за идеологическа слепота.

Можахме да видим колко опасна е идеологическата слепота в периода на нацизма и сталинизма. Идеологическата слепота може да превърне обикновения човек в побойник, който убива, коли и вади очи. Е, наскоро видяхме как пак заради религиозна „фатва“ при опит за убийство беше извадено окото на друг велик поет, Салман Рушди.

Който е чел Хана Аренд, може да срещне израза „баналност на злото“ в нейното творчество. Тя описва нацистките престъпници като обикновени хора от средната класа, които се грижат за семействата си, косят тревата пред къщата, гушкат се с кучето и отиват на работа сутрин като всеки човек от средната класа с тази разлика, че работят в индустрията на смъртта. Тя го нарича „баналността на злото“, а аз бих казал, че тяхната морална тъпота е породена от идеологическа слепота.

В психиатрията има израз „verba nociva“, който аз бих превел като „вредни думи“. Психиатрията третира такива думи като инфекциозни агенти, които превземат ума, както бактериите или вирусите превземат тялото. Израз на болестта на такъв дух може да бъде идеологическата слепота. Идеологиите не са безобидни неща. Джеймс Къркъп явно счупи ореха на Сеито.

Счупете орех –
пазете се от безбройните думи
на Библията

Хирахата Сеито (1905 – 1997)

ПОЕТЪТ, ПО-ВЕЛИК ОТ РЕЛИГИЯТА, танка проза

за Джеймс Къркъп

Много рядко, почти никога, в поетичните си текстове се представям като лекар. Поезията не се нуждае от медицински авторитет. Обаче онзи ден в една дискусия бях принуден да го направя, защото широко се хвърляха медицински диагнози.

И във връзка със същата тема – работих като хуманитарен лекар повече от пет години по време на неотдавнашната бежанска криза. Първо с Doctors of the World, а след това със собствената си медицинска компания Doctors for Asylees, която все още работи.

През годините на работа с бежанци научих два нови езика, пущу и фарси, за да мога да общувам с пациентите без посредничеството на английски и тези хора за години станаха моето ново семейство. Сред моите пациенти имах и редица хомосексуалисти, травестити и хора, търсещи смяна на пола. Тези хора бягат от цял свят, за да избегнат малтретиране, побои, осакатявания и електрически удари върху гениталиите и подобни интервенции от религиозно по-висши хора и защитници на вярата. От европейските страни най-много хомосексуалисти избягаха от съседната ни православна страна.

И сега, обсъждайки в една поетическа група нерадостната съдба на един велик поет хомосексуалист, откривам, че сред нас има носители на тази религиозна ксенофобска мисъл.

Трябва да кажа, че това знание ме шокира. До вчера си мислех, че всеки поет е нещо по-голямо от религията. Но тъй като Джеймс Къркъп беше по-велик като поет от религията, реших да му отдам почит с танка, която написах в неговия стил.

Тайна вечеря
на дузина хомосексуалисти –
Къркъп
вече не знае чий
член е целунал

***

Първото нещо, което искам да кажа е, че християнското обвинение на поета в некрофилия е невярно.

Американският политик Джеймс Кенън написа преди почти 100 години, че сталинисткият метод се състои от три стъпки: интрига, етикет и гангстеризъм. Точно тези три стъпки виждаме в мерките, предприети от англиканската църква срещу Къркъп. Дори авторитетът на Кралската академия, на която е член, не можеше да го спаси, той трябваше да напусне завинаги люлката на либерализма, където свободата на словото е гарантирана. Това ни говори за тоталитарния характер на християнската идеология.

Защо обвинението в некрофилия е невярно? На този въпрос съм длъжен да отговоря и като лекар, защото терминът е психиатрична диагноза, която може би най-добре е описана от Фром: *„Некрофилия е страстта да се превръща това, което е живо, в нещо безжизнено" (Е. Фром).*

В това стихотворение виждаме обратното: поетът, в образа на влюбен стотник, иска да съживи, да възкреси Христос с еротичната си любов.

Така че християнската църква, действаща като психиатър, обявява поета за болен (етикет!) и готви ликвидация (гангстеризъм!). Заради същото обвинение нацистите убиват през 1944 г. великия френски поет Макс Жакоб. Християните нямат ли нищо против да бъдат в компанията на нацисти и сталинисти?

Така че „некрофилия" е просто подъл етикет, който служи да скрие истинския смисъл на тази гениална поема, смисъл, който опровергава християнската догматика (но не отрича Бог!).

Християнската догматика твърди, че Христос е човек, но изтрива цялата сексуалност от него. Поетът, напротив, твърди

със силни поетични средства, че сексуалността на човека е част от неговата духовност. Заради това съвсем естествено твърдение християните са готови да убиват!

Въпреки че контекстът на това стихотворение е хомосексуален (разбираемо, защото поетът е хомосексуален), значението му е напълно универсално – то се отнася и за двата пола.

Джобовете ми
са празни, но сърцето ми
е пълно:
някъде в гората
пее кукувица

Написах горната танка вчера. Изразява идеята за духовност чрез хармония с природата. Но ако се задълбочим в този образ на естествена хармония, виждаме, че сексуалността присъства в нея. Нещо повече, образът е „неприличен", защото песента на кукувицата не е нищо повече от покана за съвкупление – не към конкретен партньор, а към всеки индивид от този вид. Трудно е в природата – която Бог е създал, нали – да се намери образ без явен израз на сексуалност. Само християнската идея за Бог изключва сексуалността.

В същата природа, която Бог е създал, откриваме и еднополовата ориентация. Японските хомосексуалисти често използват примера на охлюв като един от естествените символи на тяхната сексуална ориентация. Виждал съм много такива хайку, но имам няколко на Кой Нагата под ръка:

Охлюв
ебе половинката си
пронизвайки меката й плът.

Младо момче –
като пролетта
след шестдесет години.

Сгрях го
и загубих –
суровата слана

Пролетно врабче
вдига опашката си –
тъмнината отдолу.

Следователно, в Япония сексуалността се изразява свободно, цялата сексуалност, а сексуалността е естествена част от японската духовност. Цензурата на сексуалността в Япония започва с пристигането на корабите на адмирал Пери в Япония. До пристигането на християнската църква в Япония е обичайно жените, особено неомъжените, да държат статуя на пенис на първазите на прозорците си, по-късно пенисите са заменени от статуи на котки. Християнската цензура в Япония се вижда най-добре в примера на Мацуо Башьо. Този велик поет става световен класик само с 10% от творчеството си. Останалите 90% са скрити от очите на варварите, докато разпространяват своята култура. Кой знае какво може да се случи с ръкописите и гроба му?

И като споменах гроба на Башьо, да допълня темата Къркъп.

Джеймс Къркъп, след 30 години живот в Япония, където избяга от разярена глутница християни, като 85-годишен, преди смъртта си, се премести в Андора. Идеята за преместването му е гробът му да бъде малко по-близо до близките му, останали приятели и почитатели на необикновеното му литературно творчество – написал е и издал 45 книги с поезия, проза и преводи. Не знам какво точно се е случило с тялото му след смъртта му – живял е още около 5 години в Андора. Очевидно той не е могъл да бъде погребан там, защото тялото му е върнато в Япония. Къркъп не беше будист, но будистката секта Ничирен, една от най-големите в Япония, прие да го погребе в гробището си в Киото. Така се, онези, които ни учат да обичаме, отнасят към живите и мъртвите. Терминът „тесногръдие", който използвах в танката по-долу, е евфемизъм.

Джеймс Къркъп,
почива в будисткия гроб
на сектата
Ничирен в Киото поради
християнско тесногръдие

Има ли нужда още нещо да се каже за християнската идеология и практика?

ГОСТУВА НИ

ПРЕВОДАЧЪТ ПРЕДСТАВЯ

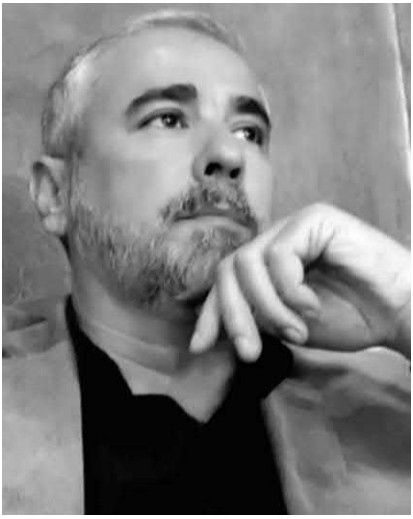
СЕДЕМ ХАЙКУ НА ВЛАДАН ЛАЛОВИЧ

ДИМИТЪР АНАКИЕВ

Вазов, който посвети чудесни стихове на Черна гора, би бил много доволен да види черногорски поет в журито на Втория български национален конкурс за танка.

Владан Лалович (1968), юрист и медиевист, е известен със своята класическа поезия, която е преведена на пет езика. Освен това той е самоук хайку поет.

Той привлича вниманието към себе си като хайку поет с първата си сбирка с хайку „Плаващият свят“.

Най-известното му хайку „Душата се ражда“ е публикувано в престижното японско списание „Ко“.

Той преведе от български език на черногорски стихосбирката ми „Спонтанно съзнание, 55 танки от Боулдър, Колорадо.“

Владан е голям почитател на българския народ и неговата славна история.

Миналата година ние с него в старата черногорска столица Цетине поставихме началото на българо-черногорската инициатива за откриване на паметник на Иван Вазов.

Ето седем негови хайку в мой български превод:

Каменното море
пази тайните на вековете
и спомените

Роза ухае
край плетената ограда.
Душата се ражда.

В златистожълтите
полета зреят класове.
Уморени ръце.

Златни покриви.
Слънцето се затъкна
в антените.

Изгубен
в безкрайната равнина --
змиевиден път

Песента на птиците
и тишината на рибите --
земя и море

Вечерен здрач.
Вятърът отнася душата
на умиращия ден.

РЕПОРТАЖИ

ПАМЕТНА ПЛОЧА ЗА ИВАН КОЛАРОВ

МИГЛЕНА КРЪСТЕВА

2 април 2024 г., Обретеник.

В родното село на големия български сатирик Иван Коларов /втори Радой Ралин/ поставяме паметна плоча в чест на неговата 100-годишнина.

Паметна плоча на Йордан Коларов

Но тя, както и целият оборкан живот на сатирика не е сега. Вчера, на 1.04.2024 г. той щеше да навърши 101 г. А стоте му бяха през 2023 г. Но съдбата реши така, и както с всичко в неговия интересен живот, и сега поиска да се пошегува. И сигурно именно затова създателите на блестящата електронна презентация в негова чест, Тодор Билчев и Иван Зартов, бяха я именували „Шепот от смях“ .

Този толкова различен от обикновения смях щеше да звучи неотклонно, както в споменатата вече презентация, с който и завършваше, така и по време на цялото това тържество, посветено на големия Ив. Коларов.

10.00 ч.

Миглена Кръстева открива тържеството в присъствието на зам. обл. управител Георги Георгиев и Павлина Петкова

Заместник-областният управител Георги Георгиев вече е тук и заедно с инициаторката за създаването на паметната плоча, беленската поетеса Павлина Петкова, откриват монумента.

Георги Георгиев:

„Определено неговият усет за езика, богатото му и многообразно творчество, както и редицата обществени инициативи, в които участва, а и които той създава, му отреждат достойно място сред знаковите личности, с които регионът ни се гордее. Неговите талант, авторитет и популярност го превръщат в пример за много млади хора. И наистина той успява да увлече младежи не само от областта, но и от цялата страна по красотата на родния език, мерената реч и изкуството на превода… Паметта на големи личности като Иван Коларов трябва да бъде съхранена и предадена на поколенията, за да служи като образец на прогресивно мислене. Той успява да докаже, че смелите идеи винаги намират своето приложение, независимо от трудностите на времената, в които се прави опит да бъдат реализирани“.

Следва преместване във фоайето на читалището и приветствените слова на Павлина Петкова.

Павлина Петкова:

В чест на заслужилия писател-сатирик и журналист Иван Коларов и неговата 100-годишнина от рождението му Конфедерация на българските писатели – клон Бяла и приятели решихме да изготвим паметна плоча.

До последните си дни Коларов бе и си остана приятел с беленската общественост. Сам той определя Бяла като „второ родно място“. След завършване на образованието в родното си село през 1938 г. Коларов постъпва в гимназията в гр. Бяла.

Тук в града той се запознава със Симеон Балтаджиев, който е собственик на книжарница-печатница „Есперанто“ и редактор на местния вестник „Нива“. В книжарницата на Балтаджиев се събират най-будните ученици, сред които е и начеващия поет Коларов. Именно във вестник „Нива“ Балтаджиев отпечатва първите му стихотворения, а през 1942 г. издава стихосбирката му „Първи стъпки“. В Бяла са първите му изяви в изобразителното изкуство като пейзажист. Тук се заражда и любовта му към музиката.

През 1945 г. – първата мирна есен, младия Коларов се завръща от казармата и започва работа в Комитета на народната младеж в града, а след това и като нещатен кореспондент за Беленска околия в русенския ежедневник „Дунавски Отечествен фронт“.

През 1945 г. книжарница-печатница „Есперанто“ все още развива своята дейност. В нея се събират прогресивните и пишещи по онова време в града младежи. По своя инициатива те полагат основите на литературен кръжок „Гео Милев“ към читалище „Трудолюбие“ в града. За председател е избран Симеон Балтаджиев, а за дългогодишен председател Иван Коларов.

През 1947 г. Коларов е избран за секретар на Околийския комитет на Работническия младежки съюз в Бяла. От града на Янтра той поема по своя път на журналист, след които се занизват години във Варна и София.

През 1966 г. в центъра на Бяла е поставен паметник на руската милосърдна сестра – баронеса Юлия Вревска, осъществен по инициатива на Ив. Коларов.

През 1969 г. литературен кръжок „Гео Милев“ в града съставя и издава сборник с поезия „Искри над Янтра“, редактор на който е Иван Коларов. По-късно писателят е редактор на редица художествени издания на Районния пионерски дом в Бяла.

Павлина Петкова пред паметната плоча

През годините Коларов активно участва в културния живот на града – със свои творби на страниците на издаваните вестници, със съвети, с редакторство, участие в литературни срещи и т.н. Едни от първите книги, които Коларов издава, са отпечатани в Бяла – „Княз Борис I” (1969), „Реките помнят Волов“ (1976), „Слаб отличник“ (1973) и др.

През 2006 г. в град София на празника, посветен на „Бяла и Беленския край в литературата и изкуството“, Ив. Коларов е избран за Почетен гражданин на гр. Бяла“.

Следващата 2007 г. се сбъдна една от Коларовите мечти. Излиза от печат книгата му „Град Бяла – духовният образ" на Издателска къща „Лакрима-БГ", София, спонсорирана от Община-Бяла. Този негов литературен труд той посвети на беленчани, а днес с тази паметна плоча ние почитаме неговата памет.

След това минава презентацията, подготвена от Тодор Билчев и Иван Зартов.

След нея г-н Тодор Билчев и най-големият и верен приятел на Иван Коларов, Йордан Палежев, споделят свои спомени и впечатления.

Тодор Билчев:

Уважаеми гости, дами и господа, скъпи земляци!

Продължавайки и следвайки духа на презентацията, която току-що изгледахме, аз искам да се включа към нея и с некролога на Обретенското читалищно настоятелство, свързан с отбелязването на шестте месеца от смъртта на Ив. Коларов, представляващ и доказателство за датата на смъртта му, в който записали: „На 11 юли тази година се навършват 6 месеца от смъртта на нашия незабравим и скъп съселянин – Иван Коларов – писател, поет, сатирик, преводач… Настоятелството при НЧ „Хр. Ботев" – с. Обретеник в знак на благодарност и признателност има предложение улицата, където е къщата, в която се е родил писателят Иван Коларов да носи неговото име.

А ние си припомняме подобното и още по-разширено мое предложение през 2013 г., като виждаме, че оттогава досега нищо по този въпрос не е направено. Днес, обаче, не някакви ръководства и организации, а една скромна жена от Бяла, тачеща и прекланяща се пред твореца Иван Коларов, прекрасната поетеса Павлина Петкова, с помощта на беленските творци, приятели и съмишленици на Ив. Коларов, успя да направи реалност създаването, а днес и поставянето на тази паметна плоча на големия Ив. Коларов.

Това е единственият засега, а може би и завинаги, прекрасен паметен знак, оставен от нас, останалите малцина вече негови признателни потомци и почитатели, с който му се покланяме и за напред във вековете. Бог да го прости и възнагради и в небесата! Поклон и благодарност. И от името на всички обретенчани.

А моят личен поклон придружавам и с това стихотворение, посветено на днешния голям ден, както за Ив. Коларов, така и, надявам се, за всички обретенчани и тук присъстващи негови почитатели и приятели:

ШЕПОТ ОТ СМЯХ

(100 г. Иван Коларов – не на шега)

Края на най-озверения Двайсети век доживях.
Но като древни и днешни величия аз не копнях
да се прославя с вика: „След мен и потоп!".
Скромно живях и ви шепна:
След мен – само смях.

Ив. Коларов – „Помилуй ни, Господи"

„Не искам да съм вторият Радой.
Мен стига ми да бъда пръв Иван."
Под чер мустак провикнал се е той,
обретенският сатирик голям.

А после казал, че не бил роден,
щом датата му първи е април.
И както истинският Диоген,
човека търсил где ли се е скрил.

Петела наш, че кукурига чул,
на изток само щом е със лице.
С ушития от дядо му цървул
потропвал си обретенско хорце.

С предците пък на срещите Отвъд
пристигал винаги той със мерак.
А този целия изминат път
пътувал сам. И в слънце. И във мрак.

Десанка, Еминеску, Минати,
Вели Орхан, Парун, Ердинч Фахри
и колко още ги преведе ти?
Но миг не спря. Не се ли умори?

За Волов, Фичето и Чудомир,
Багряна, за Методи и Кирил

написа. Само доброта и мир
желаеше на българина мил.

Димитровче червено в бащин дом,
откак го има винаги цъфти.
Откъснато със обич и без взлом,
над майчини гробове днес блести.

И всичко даде, нищичко не взе,
държавата дори като умря.
Обретеник блестеше ярко все.
А ти във Висините го съзря.

Празнуваш сто във този светъл ден.
Във бюст Обретеник те възвиси.
Не си ти мъртъв, щом не си роден.
А името ти цял свят днес краси.

Почиваш в мир сега, земляк велик.
За слава и богатства не копнял.
В сърце оставаш оня сатирик,
прошепващ тихо: След мен –
само смях.

Тодор Билчев чете словото си

Йордан Палежев

Писателят, поет и общественик Йордан Палежев чете словото си „Иван Коларов: 101 години“

1966 г.

Един ден съзирам художника Васил Иванов, заедно с Иван Коларов в градинката по ул. „Раковска“, близо до Народния театър.

Иван ни представя:

Мен – с доскорошното прозвище „изключеният студент“; него – няма защо, аз веднага обяснявам, че съм гледал изложбата му 1965 г. два пъти: на откриването и няколко дни по-късно.

Бързам да кажа още, че оттогава имам намерение да го представя с няколко графики в университетския вестник.

Той се съгласява и аз моля да се видим колкото е възможно по-скоро.

Уговаряме деня, когато да отидем двамата с Иван в ателието му.

Краят на август, началото на септември 1968 г.

Покрусени сме всички. Геров – по-мълчалив от всякога.

„Братя чехи, не ми се сърдете!
След много години, може би пак ще бъдете горди, щастливи, могъщи…“

Започвам куплета с надежда авторът да продължи. Но той става още по-тъжен. Писал е стихотворението преди 30 години и така го е озаглавил – „Март 1939“.

Повод – хитлеристката окупация.

Сега на дневен ред е съветската…

Свидетел съм на покрусата у идеалистите – левичари – Борис Далчев, Радой Ралин, Давид Овадия, Невена Мечкова – с партизанско име Даря, съпруга на Иван Коларов – напразно очакващи – както и този път, социализъм с човешко лице.

БЮЛЕТИН НА МВР №17, 1982

„Непризнатите писатели Йордан Палежев /профилиран ПАН и обект на ДОН/ и Иван Коларов /също обект на ДОН/ пък злословили, че комунистическият ни морал означавал „хайдутлук“, а нашият строй издигал „некадърници и мързеливци“ като унищожавал способните хора и хората с характер…“

Бюлетинът е цитиран в поредица статии „Шесто управление – забравени спомени“, Недко Петров, „ДОН – Дело на обект за наблюдение“, Иван Коларов, „Демокрация“, 17 авг. 2001.

За по-малко срещаната абревиатура „ПАН“ от Комисията по досиетата дават разяснение: „План за активно наблюде-

ние“. Досието на Йордан Палежев по ДОН – унищожено през април 1990 г.

ОБРЕЧЕНИЯТ ГРАД

„Как да си представим – град без гълъби…“
Албер Камю, „Чумата“

Русе е подложен на ежедневни обгазявания. Искам да напиша есе с този епиграф… Нашата гимназия „Баба Тонка“ навършва 125 години и аз се заемам да подготвя юбилейно издание. За интервюта с питомци на училището поканвам двама – проф. Васил Казанджиев, диригент и композитор, и актрисата Мариана Димитрова.

Русенското землячество в София е съпричастно към тежката участ на нашия град. Душата на всички сбирки е Йордан Коларов.

Мариана Димитрова – за това говорят всички – издига своя глас на представление в Театъра на армията – гражданската съвест в изкуството.

Васил Казанджиев: „Няма нужда да проследяваме всички случаи на яростна съпротива срещу новаторските произведения в историята на музиката – те са многобройни. Достатъчно е да си припомним критиките, постановленията и други документи, които напълно отричаха като „модернистични“ и „формалистични“ симфониите на Шостакович преди 20-30 години…“

Интервюто се води в писмена форма, по пощата.

Към Мариана – тя приема разговорът да е по телефона:

„Знаем, че обичате Русе и в даден момент достойно, по свой начин, публично сте излезли в негова защита…“

Въпрос – благодарност от името на гражданите на Русе. На българския град Уран…

Независимо сдружение ЕКОГЛАСНОСТ

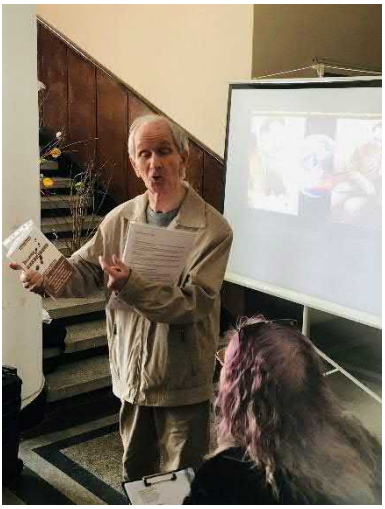
1989 г.

Под №76 е записан Йордан Стоянов Коларов…

№1: Петър Петров Слабаков, актьор

№69: Нешка Робева, спортен деятел

Йордан Палежев, из „Тихата инквизиция. Софийски етюди“, 2009 г.

Йордан Палежев чете словото си

С това откриването на паметната плоча за 100-годишнината на Иван Коларов приключи.

И, както каза г-н Билчев:

„Бог да го прости и възнагради и в небесата! Поклон и благодарност.

И от името на всички обретенчани.“

Миглена Кръстева, секретар на НЧ „Хр. Ботев – с. Обретеник, Русенско

„ПРОЛЕТНИ ТРЕПЕТИ“ В ГАЛЕРИЯ „ФОРУМ“ – ХАСКОВО

В навечерието на Осми март и международния месец на жената, зрителите в галерия „Форум“ в Хасково успяха да се докоснат до три самостоятелни, но взаимодопълващи се изкуства – живописните картини на художника Стойчо Зерлиев, флоралните композиции на Сдружение за икебана СОГА и керамичните съдове на Васил Г. Харизанов от НХА, в които те бяха умело аранжирани.

Изложбата е част от съвместната работа на галерия „Форум“ и Института за културно наследство България – Италия. Тя бе осъществена с подкрепата на Община Хасково.

Хармонията между природата и човека е в основата на тази изложба, казва художникът Стойчо Зерлиев. За него жената и цветята са вдъхновители на изкуството, което създава. След земята, жената е онази, която създава хармония между всичко, което ни заобикаля, допълва авторът.

В същото време икебана е символ на красотата на природата и на връзката ѝ с човека, разяснява Валентина Герова, която е автор на част от композициите на древното японско изкуство. Тя е лицензиран сенсей по икебана, възпитаник на най-модерната школа за изучаването му в Токио – Согецу, и председател на Сдружение СОГА в България.

Валентина споделя, че докато подбира материалите, без да усети преминава в състояние на медитация, освобождавайки ума си от бъбриви мисли и ненужни емоции. Споделя още, че винаги ѝ доставя удоволствие да аранжира цветя и открива себе си чрез това изкуство. Няма икебана, която да се повтаря, всяка една е уникална, включително и съдовете, които са използвани в изложбата.

Изключително стилно и красиво допълнение към изложбата са сивите керамични съдове на доц. Васил Г. Харизанов от Националната художествена академия.

Простота, изчистеност, лаконичност и асиметрия на линията са характерни за стила на автора, повлиян от дзен.

Нежните нюанси на сивото и сатенено матираната глазура, съчетани с плътната керамична текстура, внасят усещане за спокойствие и вътрешен мир.

Ротационните, но едностранно неравни повърхности, разкриват усет за баланс и внимание към детайла. Комбинацията от всички тези елементи ни карат да навлезем в среда, изпълнена с естествена енергия и състояние на хармонична съзерцателност.

Прекрасната симбиоза между слънчевите картини на Стойчо Зерлиев, красотата и свежестта на цветята, подредени посредством изкуството икебана в оригинални композиции и керамиката на Васил Харизанов, която предоставя устойчиво и изискано място за аранжирането на цветята в духа на традиционната японска естетика, зарадва ценителите в галерия „Форум“.

редакционна статия

ЕМИНЕСКУ – ЧОВЕКЪТ ОТ ВЕКА НА ГЕНИИТЕ

АДРИАН ВАСИЛЕВ

Двадесетият век има своите гении, както и вековете преди него. Но сякаш векторът на човешката гениалност през него е насочен повече към разкриване на тайни, които веднага потъват под грифа „Строго секретно“. Докато деветнадесети век е пълен с имена на композитори, художници, скулптори, поети и писатели, които сякаш се надпреварват в сферата на признатата гениалност. Може би защото тогава народите започват да се осъзнават като нации…

В съседна Румъния са малко хората, които не помнят две знакови данни за румънската култура: 15 юни и 15 януари. Защото те са като 2 юни за българите. Това са датите на раждането и на кончината на великия румънски поет Михай Еминеску.

Неволно съм се замислял сравнявайки неговата поема „Лучафърул“ (на български, във великолепния превод на Димитър Пантелеев – „Хиперион“) с „Гарванът“ (Nevermore) на Едгар По. И двете са почти еднакви по обем, и двете (поне според мен) са велики произведения. Но, колкото от поемата на По извира мрак, толкова от поемата на Еминеску блика светлина.

Ала американецът пише на английски, език наложен за световно общуване, и „Nevermore“ е световно известна поема. Но не и тази на Еминеску или пък… на Ботев.

А за румънците Еминеску е велик национален поет. Всяко поколение разравя, преобръща и тълкува неговото творчество, но всички са единодушни в едно. Този поет е част от душата и от самото същество на Румъния.

И тази година в съседния Гюргево, както много години преди това, в парка „Алеи“ любителите на румънските кул-

турни традиции отпразнуваха 135 годишнина от смъртта на Еминеску.

„Двигателят“ – организаторът и душата на това тържество беше неуморимата госпожа Дуня Пълънджану – чудесна румънска поетеса и голяма приятелка на Русе и на българската култура, чиито творби са представяни и в сп. „Картини с думи и багри“. Всяка година, на 15 януари и на 15 юни тя организира поклонение пред паметника на големия национален поет, съпроводено с музикална програма, рецитали на Еминеску.

Дуня Паланджеану, Адриан Василев, Тодор Билчев

Почти цялата програма е подготвена от деца и младежи. Понякога присъстват представители на градските власти, понякога – не. Но, странно (без да давам оценки!) не си припомням досега да съм срещал представители на местното журналистическо братство… В замяна на това има много неофициални, но значими персонажи на местната и не само култура. Тези тържества са били посещавани от делегации на Русенското читалище „Хр. Ботев“, водени от г-жа Вяра Косева, от Сдружението на Букурещките българи, от Русенското Сдружение на Свободните писатели.

Тази година гости бяха г-н Мирча М. Ионеску – известен румънски драматург, в началото на нулевите години на нашия век – директор на Гюргевския Областен театър „Тудор Виану“, г-н Ион Макидон – собственик на букурещкото издателство „Амург сентиментал“ поетесата от Молдова Вероника Пърля-Коновали и други.

Програмата беше изнесена от деца и юноши от Гюргевското Училище по изкуствата.

Много приятно впечатление правеше и присъствието на граждани, кои-то просто се интересуваха от традициите на румънската литература.

От наша страна на срещата присъствахме русенският поет Тодор Билчев, с когото рецитирахме най-новото му стихотворение, посветено на Еминеску, в мой превод[8], дългогодишният русенски преподавател по история Иван Зартов и авторът на това съобщение, Адриан Василев.

Прочетох мой превод и на стихотворение, посветено на Еминеску от незабравимата русенска поетеса Александрина Шаханова.

НА МИХАЙ ЕМИНЕСКУ

По повод 167 години от рождението на поета

В алеята,
до градския музей на Гюргево,
нахлупил е отново шапка белоснежна
великият поет.
Високо, в клоните на буйни дървеса
издига се гранитен монумент.
От него, вечно млад,
високо гледа Еминеску...
Не в мъжката му красота
е неговата величавост,
а в туй, което е създал,
във семето, което е посял
в душата на един народ!...
В този януарски ден,
със цвете във ръка,
с дълбок поклон прошепват всички:
„Велик е той!... Безсмъртен!“

15 януари 2016
Александрина Шаханова

[8] Стихотворението и преводът са поместени в рубриката „Философия и общество, „Памет“ на настоящия брой. – бел. ред.

LUI MIHAI EMINESCU

La 167-tea aniversare
de la naşterea poetului

Pe o alee,
Spre muzeul giurgiuvean
priveşte sub căciula sa de nea
el, marele poet.
Spre ramurile mândrilor copaci
se-nalţă din granit un monument.
De-acolo,
în eternă tinereţe
privirile-îşi înalţă Eminescu...
Nu doar în bărbăteasca frumuseţe
se-ascunde măreţia,
ci-n ceea ce-a creat,
în bobii, ce i-a semănat
poporului în sufletul avid!...
În zi de iarnă, în ianuarie,
în mână cu o floare,
în plecăciune adâncă toţi şoptesc:
„Nemuritor!...Şi mare!”

15 ianuarie 2016
Alexandrina Şahanova
Traducere de Adrian Vasilev

Русенската художничка Елица Калоянова участва със свои творби в изложбата, посветена на големия поет, а след това дари своята картина „Портрет на Еминеску“ на музея на гр. Гюргево.

Елица Калоянова и Тодор Билчев пред паметника на Еминеску

Портрет на Еминеску, худ. Елица Калоянова

Накрая и нещо, което може би ще се стори любопитно на нашия читател.

През 80-те години на 19-ти век един Букурещки театър, където Еминеску е работел по съвместителство и като суфльор, е гостувал в Русчук. Е, какво пък? Можем да считаме, че и ние ежегодно му „връщаме “ визитата… На него – Човека от века на гениите.

Адриан Василев

ТВОРЧЕСКИ ПОРТРЕТИ

ВИТРАЖИТЕ В ХРАМ „СВ. СВ. КИРИЛ И МЕТОДИЙ" В БУРГАС

Разговор-интервю на Тодор Горанов, докторант в катедра „Керамика и дизайн на порцелан и стъкло", НХА, с художника Даниел Йорданов

Църквата „Св. св. Кирил и Методий" в Бургас е построена през периода 1897 – 1907 г. от италианския архитект Рикардо Тоскани, който е работил по това време в града. Историята на храма е неразделно свързана с името на поп Георги Стоянов Джелебов, който дарява собствената си къща, за да бъде построена първата българска църква в Бургас.

Художникът Даниел Йорданов – Алберчи, който работи върху новите витражи на храма, е роден през 1971 г. в гр. Бургас. Завършва Художествената гимназия в родния си град и специалност „Графика" през 1994 г. във Великотърновския университет.

Творчеството му е фокусирано в сферата на живописта, графиката, стенописта, интериорния дизайн, стъклописите и витражите. Картините му напомнят на хората, че светът е красив, и ги изпълват с любов, хармония и разбирателство. Даниел Йорданов участва в много национални и международни групови изложби и има над двадесет самостоятелни изложби. Негови творби са притежание на колекции в България, Англия, САЩ, Германия, Белгия, Холандия, Франция, Италия, Австрия, Гърция.

Водещи в творчеството му са идеите, че „Изкуството му може да бъде пътеката към вътрешната свобода на човека", и че „Ако неговото изкуство говори, няма нужда от повече обяснения."

Тодор Горанов

Тодор Горанов /Т. Г./
Даниел Йорданов /Д. Й./

Т.Г.: Даниел, какво е Вашето първо впечатление от витражите в бургаския храм „Св. св. Кирил и Методий"?

Д.Й. Това, което установих е, че оригиналните витражи са били изпълнени с някакъв вид лак, който не е известен като марка, качество или характеристики. Нанесен е направо върху стъклената повърхност без никаква топлинна обработка. Именно поради тази причина с течение на времето витражните пана са започнали да се олющват. Лаковото покритие се отделя от стъклената повърхност под влияние на атмосферните условия като: дъжд, вятър, силно нагряване на стъклените повърхности от палещото слънце през лятото и студения и влажен климат през зимния период.

Т.Г.: В повечето статии, които прочетох по темата, се говори за реставрация на две витражни пана. Това така ли е?

Д.Й.: Не, в случая не става въпрос за каквато и да била реставрация, защото тя е невъзможна, а за изцяло нов проект и изработването на осем нови витража. Трябва да отбележа, че рисуваните образи са съобразени с оригинала и изискванията на Църковното настоятелство.

Т.Г.: Колко проекта бяха направени?

Д.Й.: Вземайки под внимание старите снимки, които бяха съхранени, бяха заснети всички прозорци поотделно като основа на бъдещия проект. Моята задача беше да направя истински витраж в техника Тифани, който съответно да е траен и да издържа на температурните условия.

Паната трябваше да бъдат изработени по схемата на класическа технология със специални бои, които се изпичат в керамични пещи при температура 630 градуса. Тези бои са на оловна основа и създават контакт с повърхностния слой на стъклото, явявайки се реплика на оригиналните витражи.

От самото начало изработих един проект, който представих за разглеждане. Придържах се към оригинала и не си позволявах силна игра с цветовете.

При обсъждането на проекта църковните служители изразиха мнението, че е необходимо да се вкара повече цвят. Така се стигна до крайния проект, който беше изпълнен с материал в оригинална големина.

Т.Г.: Защо и как се стигна до пълна замяна на всички витражи в храм „Св. св. Кирил и Методий"?

Д.Й.: Поради строителни дейност в близост до църквата земните пластове се разместиха, което доведе до разцепване на църквата и поява на огромен рис по стените, който доведе до окончателното начупване на витражните пана.

Т.Г.: Какви бяха вашите лични решения?

Д.Й.: Основният проблем, която трябваше да преодолея, беше пълното възпроизвеждане на рисунка с лак върху цялостен прозоречен лист стъкло и реализирането на витраж посредством флюс.

Съответно някои елементи не можеха да бъдат изрязани от стъкло и се наложиха незначителни изменения.

Също така смених основния фон. Паната със серафимите са по четири от ляво и дясно. На първите два витража отляво и дясно серафимите са на син фон, а рамката е бяла и прозрачна. Следващите две групи по два витража са на прозрачен фон със синя рамка и накрая отново затворих композицията с два ангела по един отляво и дясно на син фон с бяла рамка.

Отделно съобразих контраста и силата на цвета на лицата на ангелите и фона. Образа на ангела направих по-тъмен или по-светъл, съответно смених и стъклата. Нарисувах всеки един ангел поотделно, защото всеки има свое собствено лице.

Т.Г.: Какви техники сте използвали при създаването на витражите?

Основната техника е Тифани, тя е много подходяща при работата с по-малки елементи и в процеса на работа до последния момент могат да бъдат нанасяни корекции. Използвал съм специални бои за стъкло за образите на серафимите и косите им. При някои елементи на светите кръстове като линии – очертаване и тониране, както и създаване на определени ефекти при някои други елементи. Третата техника, която приложих, е фюзинг, като за целта използвах стъклен прах за обогатяване на цветовата гама и други желани ефекти.

Т.Г.: Благодаря за това стойностно интервю, Даниел! Вече имаме цялостна представа и за историята на оригиналните витражи, и за процеса по възобновяване на вътрешната среда на църквата, и за техниките, които сте използвали при създаването на новите витражни елементи в нея!

Библиография:

https://bg.wikipedia.org/wiki/Рикардо_Тоскани

https://bg.wikipedia.org/wiki/Св._св._Кирил_и_Методий_(Бургас)

https://www.culinarytourism.bg/praznitzi-i-traditzii/prosfora

http://www.sveti-nikolai.com/tainstva-i-rituali/evharistija